

సంపుటము 18
సంచిక 5

భూరతి

వృష వైశాఖము
మే 1941

ఆముక్తమాల్యదకర్త కృష్ణరాయడే

శ్రీ చిలుకూరి నారాయణరావు

ఆముక్తమాల్యదాకర్తృత్వమునుగించి సందేహము లేకుండు కలుగుతే నాకు బోధపడకుండా ఉన్నది. “నేను వ్రాసినాయ్యా!” అని కృష్ణరాయడు కోరుచున్నది చెప్పకొంటూ ఉండగా, “ఛా! ఊరుకో! నీవు ఎక్కడ, ఎప్పుడు, ఎందుకు, ఏసందర్భములో వ్రాసినావు? నీవు యుద్ధాలే చేస్తావా? రాజ్యాలు ఏమి తానా? చేపేరుల జగదాలే తీరుస్తావా? వేటలకే పోతావా? కావ్యాలు వ్రాయడానికి నీకు తీరిక ఎక్కడ ఉంది? అసలు నీ వేమి చేడువుకొన్నావు?” అని అతనిని నిలబెట్టి పాగతీసి అడగడం మేమిదానంటుంది? అతని పకోడములో, అతని సమకాలికుల పకోడములో ఇటుకంటి ప్రశ్నలు వేస్తున్నారనుక పరిపోతున్నది గాని?—

“అని యిష్టదేవతావందనంబుఁజేసి మున్నేఁ గలింగ జేరబడిగీమమనీమం దంఁడెత్తిపోయి శ్రీ కాకుళనికేతనుండగు నాంధ్రమధుమధనుసేవింపంబోయి పారివాసకోపవాసం బచ్చటఁ గావించ నపుణ్ణిరాత్ర చతుర్థయామంబున ... అంధజలజాతుఁడు ... కృతి వినిర్మింపుము... మాకుఁ బ్రియుముగాఁగ... ప్రియా పరిభుక్తభాక్కుభవ్ జెప్పుము...దానిని వేంకటపతి కంకితము నేయుము పొత్త మీటు నేయ నీకు త్రకోత్త

రాభివృద్ధి అన్నాడు. నిండోలగమున విద్యజ్ఞనములు “పాహితీ సమరాంగణసార్యభామ...కృతి వినిర్మింపుము” అన్నాడు. కృష్ణరాయడు “ప్రస్ఫాప్తాంత రంగుండవై...నావిన్నవింపంబూను నాముక్తమాల్యదా మహాప్రబంధంబునకు కథాక్రమం చెట్టిదనిన” అని ఎదు కొన్నాడు. “కృష్ణరాయమహాభృన్నామాస్మదాముక్త మాల్యద” (ఆశ్వా. ౨); “కృష్ణరాయ నృపసంజ్ఞాస్మ త్కృతాముక్తమాల్యద” (ఆశ్వా. 3, ౪, ౫, ౬) అని ఏ డాక్యాసాలలోని అయిదాశ్వాసాలలో అంతమందు కంకోక్షిగా చెప్పుకొన్నాడు. అన్నివ్రాతప్రతులలోను కృతి కృష్ణరాయప్రణీతముగానే ఉన్నది.

కవి సమకాలిని ఆపకవి పని పేరుపెట్టుకొన్న అప్పన్న వ్రాసిన తప్పదువ్రాత వాధారముగా చేసు కొని ఇటీవలివారు ఆముక్తమాల్యదను పెద్దన్నకు తగిలిస్తే నిలస్తుందా? ఆముక్తమాల్యదవంటి ప్రబంధ మును వ్రాయడానికి మెరుగులపేసత్తవని చేసిన పెద్దన్నరంటివా డెన్నార్లు తపస్సుచేయకలెను? పెద్దన్నకవిత్యాని కా కటుక్వమూ లేదు, ఆ పటు త్వమూ లేదు. అతని కాపాండిత్యమూలేదు, డౌడ్ధత్వ మూలేదు. ఆమాటల విషయాలేదు, తలపులఉసురూ లేదు. ఆ లోకానుభవమూ లేదు, ఆ రాజనభావమూ

లేదు. ఆతలతిరుగునూలేదు, ఆవినయసంపదా లేదు. కల్పవల్మీకి ఆ రాకడా లేదు, ఆ పోకడాలేదు. అల్ల సానివాడల్లా ఇల్లా అల్లకపోయినాడు. ఆముక్తమాల్యద ప్రత్యేకవైశిష్ట్యముగల కావ్యము. మనుచరిత్రముక్తమాల్యద లేకముఖ వినిస్ఫురితము లంటే నమ్మ వీలు లేని మాట. కాదు కూడదు పెద్దన్నయే ఆముక్తను వ్రాసినాడని హామముపట్టితే, పెద్దన్న మనుచరిత్రను వ్రాయలేదని మొండికి పడవలసివస్తుంది. ఎందుకీ తగాదాలు?

పులివీడ పుట్ర అన్నట్టు ఇప్పుడు జగద్గురు పులవారీకరు బయలుదేరినారు. ఆముక్తను కృష్ణరాయనూ వ్రాయలేదట, పెద్దన్న వ్రాయలేదట! ఎవడో అనామధేయుడు సాత్రానివైష్ణవుడు వ్రాసినాడట! ఏమి విద్వారము! ఈ చేరులేని సాత్రాని వైష్ణవునికి విశిష్టాద్వైతసంప్రదాయ మంత సముగ్రముగా ఎక్కడ పట్టుపడినదో! అనుభవమూలకమైన ఆ రాజనీతి ఎక్కడ ఆలవడినదో! సంస్కృతాంధ్రములం దంతటి హాలంకవపాండిత్య మెట్లెట్లినదో!...నిచ్చిమాటలు!!

దానిమాట కేమిగాని, పండితులు కొందరు పెద్దన్నకు ఆముక్తకర్తృత్వమును ఎట్లా అయినా పులుసుదానికింకా ప్రామల్లగుతున్నాడు. రాజేమిటి, కావ్యము వ్రాయడ మేమిటి అని వారి సందేహము. రాజు మండవలసిన లక్షణా లేమిటో, కృష్ణరాయనికి వానిలో నేమేమి ఉండడమచేత దక్షిణాహింసాదేశము తురుష్కాక్రంతము కాకుండా వరాహధ్వజ మెగర దానికవకాళము కలిగినదో రాయనాచకము చదువులే తెలుస్తుంది. అతని ఆస్థానకవులందరున్న అతనిని విద్యాభోజనిగా, కావ్యకలాదతునిగా వర్ణించినారు. అతడు తీరిక ఉన్నప్పుడెల్ల విద్యార్థిస్థిలోనే రాజకార్యములవల్ల కలిగే కొందరలను కొంతకాలము మరచేవాడు. అతనికి విద్యాబుద్ధులు కరవించినవాడు తిమ్మరుసుమంత్రి-అప్పాజీ. కృష్ణుని సార్యభౌమునిగా దిద్ది తీర్చునెంచి కృతకృత్యుడైన అప్పాజీ అతడు కవిసార్యభౌముడాలేనేకాని అతని సార్యభౌమత్వానికి వన్నెరాదని ఊహించకుంటాడా?

కృష్ణరాయడు ఆముక్తను వ్రాయవలయు సత్వము. దాని వాతకు మనుచరిత్రమును పెద్దన్న వ్రాయకముందే వ్రాసినాడు. ఆముక్తలోని కృష్ణరాయని వంశవర్ణనపద్యములు, అనంతరపద్యములు మొదలయినవి మనువులోని క్కేనవి; రాజు మొగమెచ్చుకోసము. రాయలరచనను పెద్దన్న కొన్నికొన్ని పద్యములలో అనుకరించినాడు. చూడండి — విలుబుత్తూరివర్ణన, అరుణాస్పదపురవర్ణన, విలుబుత్తూరి భాగవతులవర్ణన, ప్రవరుని తీర్థసంవాసినీనావర్ణన, విష్ణుచిత్తుడను నిమిసిధి కేహసీమ “నడురే యాలించినన్ మ్రోయు...కృపమాభోక్తవ్య” మన్నట్టు “నండ నలయదు నేవురు వచ్చిరేని పన్నుపూర్ణకు మద్దియా నతని (ప్రవరుని) గృహిణి అతిథు లేలేర నడికిరేయైనఁ బెట్టు” — ఇటువంటివి మరి కొన్ని ఉదాహరించవచ్చును. రాక్షససృతాంతము రెండుగ్రంథములకున్న కొంతపోలికను కలిగిస్తున్నది. ఇంతకుమించి వీటికి మరెట్టి పోలికాలేదు. కృష్ణరాయడు పెద్దన్నకు కొంచెము దారిచూపినాడు. కాని, అతడు దాని నవలంబించలేకపోయినాడు. ఆముక్తమాల్యదను చదువులే పుణ్యమూ, పురుషార్థమూకూడా కలుగుతవి. మనుచరిత్రను చదువులే రెండున్న లేవు.

నేడను వెంకటరాయకాస్తులివా రసమానపండితులు; కాని శృతీయఃపంథావారు. వా రాముక్తను కృష్ణరాయని పేరనే ప్రకటిస్తూ పెద్దన్ననే పెద్దచేసి, రాజును త్రోసిరాజుచేసి అతనిముగమునకు కొంచెము రంగు పులిమినారు. వారి తీవ్రమువలెనే ఈప్రతిపాదనముకూడా అత్యంతవిషాదకర మైపోయినది.

ఆముక్తమాల్యద ప్రత్యేకవైశిష్ట్యముగల కావ్యమనడానికి సందేహము లేదు.

గ్రంథము పేరులోనే ఆవైశిష్ట్యము కనబడుతుంది. సంస్కృతాంధ్రవాన్మయములలోనే అనన మెందుకు, ప్రపంచవాన్మయములో మరెక్కడా ఇట్టి గ్రంథవామకరణము కనబడదు. గ్రంథముపేరు ‘విష్ణుచిత్రియము’ కాదు. అట్లని కవి యెక్కడా వ్రాయలేదు. విష్ణుచిత్రియ మనడానికి గ్రంథమున కంతటి అర్హత ఉన్నదో యామునీయ మనడానికికూడా అంటే అర్హత ఉన్నది. అట్లే భాండియకేళివ్యతీయ మని

కాని, మాలదాసరికథ అనికాని కూడా చెప్పవచ్చును. ఈకథల కన్నీటికిన్ని గ్రంథములో సమప్రాధాన్యమే ఉన్నదిగదా! ఆముక్తమాల్యద అయిన గోదాదేవిని శ్రీరంగధర్మ పెండ్లాడడముతో కథ అంతమొంది తున్నది కాబట్టి, ముక్తమాల్యముల నిచ్చిన పిన్నదానిని పెండ్లాడడమే విశేషముగా కవి తలంచి దానిని మనస్సులో ప్రధానముగా ఉంచుకొని గ్రంథమును వ్రాసినాడు కాబట్టి 'ఆముక్తమాల్యద' అనే పేరే కవి ఉద్దేశించినదని నిస్సందేహముగా చెప్పవచ్చును.

'ఆముక్తమాల్యద' అనే పేరు కథమేమిటి? "ఏమును దార్పిన మాల్య మిచ్చు నప్పిన్నది రంగమందయిన పెరిశిలి చెప్పము", "ప్రియాపరిభుక్త భాక్కు భక్త చెప్పము" అని అంధ్రవిప్లు వానతిచ్చినది. మొదటిదానికి "ఏమును, మునుదార్పిన మాల్య మిచ్చు నప్పిన్నదియు రంగములో (శ్రీరంగములో) అయిన పెండిలిని గురించి చెప్పము" అని చంకటరాయకామ్రుల వారున్ను, ఇతరులున్ను అర్థము చెప్పివారు. కాని, ఇది చాలా దూరాన్వయముగా కనబడుతున్నది. 'ఏను' పదముమీదను, 'ఏన్నది' అనే పదముమీదనుకూడా సముచ్చయించిన్నము లోపించడముచేత ఈ అర్థపు పట్టి నది. లేదా, "ఏను మున్ను దార్పిన మాల్యమిచ్చు నాపిన్నది (పిన్నదానికి) రంగమందయిన పెండిలిని గురించి చెప్పము" అని అమవా అర్థము చెప్పవచ్చును. వాక్యవిన్యాసము సమసరించి యిట్లే అర్థము చెప్పవలసి ఉన్నది. మరేవిధముగా చెప్పినా క్లిష్టమూరాన్వయము సంభవించి దోషము కలుగుతుంది. అపిన్నది మాల్యమును శ్రీరంగధర్మ సమర్పించిన విషయమిచ్చట ప్రధానము. కాని, గ్రంథములో ఆమె అట్లు సమర్పించిన విషయానికి కవి ప్రాధాన్యము నివ్వలేదు. ఆమె శ్రీరంగధర్మను పూజించిన విధానమును కొంత వివరించి చెప్పినా దానిలో మాల్యదానమును ప్రత్యేకించి చెప్పలేదు. ఆమె యర్చావిధాన మిది :

"బోటిగట్టిన చెంగల్యపూవులుత్తు,
దరుపరిణతోరుకదళమంజరియుఁ గొనుడుఁ

బోయి, గుడి నంది విజనంబుఁ జేయఁజొచ్చి,
మొక్కి, వేదికఁ బలునన్నెముగ్గు వెట్టి,
కపిలగవినర్పిఁ బృథుదీపకళికఁ దీర్చి,
ద్వయముతో నక్షమునఁ గల్యదంశ నేర్చి,
యగరుధూపంబు లిడి శర్క రాజ్యయుక్త
హృద్యకదళిఫలాళి వైవేద్య మొనగి,
ఖండితపూగీ నాగర
ఖండంబులు ఘనశశాంకఖండంబులచే
హిండితమగు తాంబూల మ
ఖండస్థిరభక్తి నొనగి కదలి చెలులతోన,
చెలువ గర్భగృహప్రదక్షిణముఁ జేసి
వినతయై హౌళి శతకోపమును ధరించి
చరణతీర్థముఁ గొని, తత్రసాదలబ్ధ
మయిన మాల్యముఁదాల్చి గేహమునకరుగు.
ప్రతిదినము నిట్లు చని య
చ్యుతపూజ యొనర్చి వచ్చి సుదతి వియోగ
చ్యుతధైర్య యగుచు నయ్యదు
వతిగుణములు ద్రవిడభాషఁ బాడుచు

నుండున్"

పై పద్యములలో శ్రీహరిపత్నమున ఆమె కల్యదంశను చేర్చినట్లున్ను, తత్రసాదలబ్ధమయిన మాల్యమును దార్పినట్లున్ను మాత్రమున్నది. శ్రీహరి 'ప్రియాపరిభుక్తభాక్' ఎట్లయినాడో, గోదాదేవి 'ఆముక్తమాల్యద' ఎట్లయినదో యిచ్చట వివరింపబడలేదుగదా! 'ప్రియాపరిభుక్తభాక్' అంటే 'ప్రియాపరిభుక్తమాల్యభాక్' అని అర్థమును కవి ఉద్దేశించినట్లు కనబడుతుంది. లేదా, 'పరిభుక్తప్రియాభాక్' అనబోయి అత డిట్లున్నాడా? తాను ముందుగా ధరించిన మాల్యమును గోదాదేవి శ్రీహరికిచ్చినదని కవి యెక్కడా చెప్పలేదు. లేదా, ముందుగా శ్రీహరి ధరించిన మాల్యమును తాను ప్రసాదముగా గ్రహించి దానినే తిరిగి ఆమె శ్రీహరికి సమర్పించేదా! "ఏమును దార్పిన మాల్య మిచ్చు నప్పిన్నది" అనేదానినిబట్టి ఈ అర్థము స్ఫురిస్తున్నది. కాని, పూజార్థన సందర్భములో "తత్రసాదలబ్ధ

మయిన మూల్యముఁ దాల్చి గేహమున కరుగు" ననిమాత్రమే చెప్పబడినదిగాని దానిని తిరిగి శ్రీహరికిచ్చినట్లు లేదు. కాని, పూజావర్ణనాసంతర మున్నట్లుండి కవి —

“మొదల నాముక్తమూల్యద మదనతాప
తరణి పెనువెట్ట వేగిన దక్షిణాశ
మత్స్యతోష్ణకుఁ దుదముట్టమాఁడుననుచుఁ
దొలఁగెనన నుత్తిరాశకుఁ దొలఁగె తరణి”

అని వసంతర్తునర్ణనము వెత్తుకొన్నాడు. ఇక్కడ నేమయినా గ్రంథపాలి మున్న జేమా అని నాకు సందేహము. లేకుంటే ఇంతటి అవ్యవస్థ యేర్పడదు.

గోదాజేవి 'ఆముక్తమూల్య' అనిన్ని, రంగేళుడు 'ప్రియాపరిభుక్త (మూల్య) భాకుక్తు' అనిన్ని కవి ఉద్దేశించినట్లు స్పష్టమే. ఆమె పరిభుక్తమై, ఆముక్తమైన మూల్యమును రంగభర్త కిచ్చినదని మన మనుకోవలెను. అంటే, తాను బాగుగా ఆపభింసగా, వాడిపోయి పనికి రాకపోవుటవల్ల సంపూర్ణముగా త్యజించిన మూల్యము నామె సమర్పించిన దన్నమాట. పరి, ఆశ్ అనే ఉపసర్గలవల్ల ఈ ఆర్థము లేజుతున్నది అట్టి మూల్యము నిచ్చినా, మున్నొకముగవాడు (సుదాముడు) చక్కని, పరిమళిస్తూ ఉన్న, వాడని వన దండ నివ్యగా దానిని 'ఏవతో' గ్రహించినవాడు, ఇప్పుడొక ఆడుది, యావనవతి, సుందరి, ప్రియురాలు, తనతోసము సగమైనది, ద్రావిడి, ఇచ్చినది కాబట్టి, ఒక మగవాని చేతనుంచి పూలమాలను గ్రహించిన అరసికతాదోషమును, కొదువను తీర్చుకొనడానికి 'రంగేళా' అయిన రంగనాయకుడు 'శింసురంగా' అని ఆపూలమాలనే కాకుండా పూజోడినికూడా పరిగ్రహించినాడు. అది, ఆమెకూడా అప్పుడు 'పరిభుక్త' లయినారు.

అయితే మూల్యదావకభోసము కృష్ణరాయుడు కావ్యమును వ్రాయలేదు. కథావిన్యాసమువల్ల రసోత్పాదనము చేయడానికి కూడా అతడు ప్రయత్నించలేదు. ఆముక్తలోని ధనము శృంగారమా? కాదు, విష్ణుచిత్తునిలో ఏమిశృంగార మున్నది? యాముసునిలో ఏమి శృంగారమున్నది? భాండికృతశిష్యజాలలో ఏమున్నది?

మూలదాసరిలో ఏమున్నది? బ్రహ్మరాక్షసునిలో ఏమున్నది? గోదాజేవి విరహతాపవర్ణనమును చేసి సంతమాత్రమున శృంగారరస ముట్టిపడిందనవచ్చునా? ఆమెమీద రంగేళునికి గల మక్కువవర్ణన మేదీ? ఒక సీసపద్యములో అత డామెఅంగసౌందర్యమును వర్ణించి సంతమాత్రమున సరిపోతుందా? పోనీ, వైష్ణవసంప్రదాయములో ధర్మ శృంగారమునకు పర్యాయవాచకము కాబట్టి గ్రంథములో ధర్మరసము ప్రధానమైనదందామా అంటే, అదికూడా సుస్పష్టముగా కనబడదు. విష్ణుసర్వోత్తమత్వ స్థాపనముకోసము చేసిన తిక్కనాదము ధర్మరసస్ఫోరకము కాజాలదు.

ఆముక్తమూల్యదలో నాయక నాయకనిర్ణయము కూడా సందిగ్ధవిషయమే. కవి అన్నాడుకాబట్టి చూడటం దుర్లభాంచారున్న, రంగమన్నారన్న నాయక నాయకులని అనుకోవలసినదే కాని, కావ్యమును బట్టి యీవిషయమును నిర్ణయించలేము. కథలో వచ్చే కృయ మదుర లేదు. ఈ విషయములో మనుచరిత్రకు పట్టిన ఆవస్థే ఆముక్తము పట్టినది. రెండు గ్రంథములున్న వేర్వేరు చిన్నకథల సంపుటలే. ఆ చిన్నకథలను చెప్పేతరులో మనుచరిత్రకారు డెక్కడ నేర్చుకొనినాడు. ఆముక్తమూల్యదాకర్త కానేర్చు లేదనే చెప్పవలెను.

ఆముక్తమూల్యదా వైశిష్ట్యమునకు కారణము దాని నామకరణ మొకటి అని చెప్పినాము. మూలంకమ సంస్కృతపాండిత్యప్రకటనము, తెలుగునుడికారభుసాగను, శాస్త్రోత్తరలోకోత్తరవిన్నానము, వర్ణనముల ఉన్నతి, అర్జునానల్య కల్పవల శిల్పము, అలంకారముల లారిత్యము, లోకానుభవ సమృద్ధి — ఇవి గ్రంథములోని తక్కిన విశిష్టగుణములు. విశిష్టాద్వైత సిద్ధాంత ప్రతిపాదనము, రాజసిరివిస్తరము అనేది కథతో అనుసంగికముగా ప్రసక్తములయి రాయల అపూర్వజ్ఞాన ప్రత్యేకతను తెలిపే విషయములు. వీటినిగరించి మరిఒక వ్యాసములో ముచ్చటించ ప్రయత్నిస్తాను.

క్రిందటి-ఏప్రిలు భారతిసంచికలో శ్రీ ఓరుగంటి నీలకంఠశాస్త్రిగారు వ్రాసిన వ్యాసమునకు ప్రముఖ స్థానము నిచ్చి పత్రికాధిపతులు ప్రకటించడముచేత,

ఈవిషయమై ఇంకా చర్చచేయవలసివడిగా తద్విషయవాఙ్మనల నాహ్వానించినట్లైంది ఈవాగ్దానము వ్రాయ నుపక్రమించినాను. ఏమో ఆవాగ్దానమును చదువగానే నామనస్సునకు చురుక్కుమన్నది.

కృష్ణరాయడా, పెద్దన్నయా ఆముక్తమాల్యదని అనే చర్చ త్రొత్తది కాదు. కృష్ణరాయ డాగ్రంథమును వ్రాయలేదన్నవారికి గురుబాడ శ్రీరామమూర్తి పంతులుగారు తమ 'కవిజీవితముల'లో చక్కని సమాధానముల నిచ్చినారు. చర్చితచర్యణముగా ఈకను దంప డమువల్ల ప్రయోజనము లేదు. శ్రీసీలకంఠశాస్త్రిగారి ఇచ్చటి త్రొత్తవాడములోని ముఖ్యవిషయాలనుమాత్రము పరామర్శించవలసి ఉన్నది :

ఆముక్తమాల్యద వీరవైష్ణవతత్వ ప్రతిపాదకము. పెద్దన్నకాని, కృష్ణరాయకుకాని వీరవైష్ణవులు కాదు. అందుచేత ఎవడో మాడోవాడు వీరవైష్ణవుడు దీనిని వ్రాసిఉండవలెనని శాస్త్రిగారు వ్రాసినారు.

ఆముక్తలో ప్రతిపాదించబడినది విశిష్టద్వైత సిద్ధాంత వ్యతిరేకమైన వైష్ణవ మేమో తరువాత విచారించాము. కాని, సంపూర్ణముగా వైష్ణవత్వదేవాదే వైష్ణవకౌన్యమును వ్రాయవలెనా? రామకృష్ణుల కథలను, వైష్ణవపురాణములను రచించిన వైష్ణవేతరకవులు లేరా? వారు విష్ణుసర్వోత్తమత్వమును తమ గ్రంథములందు స్థాపింపలేరా? ఆముక్తలో విష్ణుశక్తి మహిమ వివరింపబడినదేకాని, శివనింద ఎచ్చటనైనా ఉన్నదా? వైష్ణవకథను వ్రాస్తూఉన్నప్పుడు తత్సంప్రదాయానుసారులగు వర్ణనములనుమాత్రము చేయవలెనని దోషముకలుగుతుందా? గ్రంథరచనవల్ల కేతక్కుర్త మతము నూహింపవచ్చునా? ఆముక్తను పెద్దన్నరచింపలేదని అతని వైష్ణవవాఙ్మనము మూలముగా గాక ఇతరవిధములుగా రుజువుచేయవచ్చును. కృష్ణరాయకు దానిని రచించినాడనికూడా ఇతరవిధములుగానే రుజువుచేయవచ్చును. కృష్ణరాయనికి వైష్ణవతత్వములవిూది ఎంత గౌరవమో వైష్ణవతత్వములవిూద కూడా అంత గౌరవ మున్నదనడాని కాతని దానశాసనములే ప్రబలపాత్యములుగా ఉన్నవి. రాయలకు వైష్ణవతత్వత్రేత్రములు రెంటిమీదను సమానమైన గౌరవమున్నదని రాయవాచకములోని ఈ క్రింది యాత్రాచర్యవల్ల తెలియవచ్చున్నది :

"తిరుపతికి వచ్చి అలమేలుమంగానమేకులైన కల్యాణవేంకటేశ్వరుల దర్శనము నేసి, రాఘవాపాయలు కానుకచేసి, సకలభూషణములున్న స్వామికి సమర్పించి, ఆస్థలన పోడశమహాదానాలున్న నేసి పన్నిధిని నిత్యనేపగా అంజలిపుటులై పూర్వవ్యాస మందలి పుణ్యపార్శ్వములా తిరుమలదేవీ చిన్నాడేవి సహితంగా పుండేలట్టుగా తాంబ్రాన ప్రతిబింబమును నేయించి స్వామికి యెదురుగా నిలిపి, (౧) అందుండి కాళహస్తికి వచ్చి, స్వామిని దర్శించి, కానుకలున్న నవరత్నాభరణములున్న సమర్పించి, త్రిముఖసంవత్సరం ఆశ్వజ శుద్ధ ౧౨ దినములు రాదిగాగల వస్త్రములున్న గ్రామాదులున్న సమర్పించి, స్వామినిధిని పోడశమహాదానాలున్న నేసి, అవ్వారిగా సత్రములున్న కలుగ నేసి, (౩) అందుండి త్రిపురులచేత పూజకొన్న త్రిపురస్థలాలకున్న పోయి స్వామిదర్శనంచేసి, నందీశ్వరదర్శనంచేసి, (౪) అళగరుగడ్డివచ్చి, మినాక్షీదేవిని చొక్కనాథ స్వామిని త్రిసంస్థలయందున్న నేవించి కానుకలుచేసి, అనేకభూషణములు సమర్పించి, అమృతాన్ని వజ్రాలకమ్మలున్న వైహర్యపుపతకములున్న పచ్చలకమ్మలున్న ముత్యపుముక్కరానున్న సమర్పించి, తిరాగ్రుల్లుపవాసమునేసి, (౫) శ్రీవల్లిపుతూరికి వచ్చి చూడుకోడుత్తునాచ్చామిరు సమేతముగా సంప్రేక్షింపన్నరుస్వామిని నేవించి తిరుముక్కుకంప్పుల పోడ్యాణం బంగారుమాపురములున్న, నవరత్నకీలికమైన సిహ్మముఖం ప్రభలున్న సమర్పించి, గుంటలొద్దించి, రాతికట్టానకున్న నడిమి మంటపానకున్న లక్ష మాట్లు యిప్పించి, (౬) కరువ నల్లారికి వచ్చి..."

కృష్ణరాయనికి మాల్యదానకథ నునస్సుకు వచ్చింది. అందుచేత దానిని వ్రాసినాడు. అంతేకాని వీరవైష్ణవుడు కౌవడముచేత వ్రాయలేదు.

ఆముక్తమాల్యదలో వర్ణింపబడిన వైష్ణవమునకు వీరవైష్ణవ మని ఎందుకు పేరు పెట్టుతున్నారో తెలియదు. దానిని నిందించడానికి ఉంటుంది. పన్నిద్దరాశ్వారులమీదని వీరవైష్ణవులే చేయరు; వైష్ణవులందరున్న చేస్తారు. సిద్ధాంతవిషయములో వైష్ణవము నకున్న, వీరవైష్ణవమునకున్న భేదములేదు.

విష్ణుచిత్తు డజ్ఞాతకులకీలుడు కాదు. అతడు విశ్రవరుడు.

“అనిన పడవడ వణకి సాష్టాంగ మెఱుగి సమ్మదాశ్రులు పులకలు ముమ్మరింప వినయవినమితగాత్రుండై విప్రవరుడు వెన్నునకు భక్తి నిట్లని విన్నవించె”

[ఆ. ౨-౮౯]

అనే పద్యమును నీలకంఠాశ్రమిగారే ఉదాహరించి, విష్ణుచిత్తు డజ్ఞాతకులు డని యెందు కన్నారో తెలియలేదు. అతడు చదువుకొననివాడు కూడా కాదు. అతడు “ఉరు, చ్చందోబృందరేదంతవాగపతనా సంజాత తజ్ఞస్య ని, మృందవైశిత సుసంవిదాలయ్యుడు.” అంటే, కష్టపడి చదువుకో నక్కరలేకుండానే అతనికి చక్కని జ్ఞానము సహజముగా కలిగినది. అతడు “అక్రాంతయోగాందూబధ్ధమగుద్విమద్విరరుడు.” ప్రహ్లాదునివంటివాడన్నమాట. కవి యిట్లున్నాడని అతడు మూర్ఖుడు, సురుముఖులే ఏమీ చదువుకో లేదని నిందింపవచ్చునా?

గోదాదేవిహాడ అజ్ఞాతకులకీల కాను. ఆమె సత్యభామ అపరావతారము :

“... .. ఎఱుక

యెడఁ గలిగెనేని యెఱిఁగింపుఁ డేను మొదల నెవ్వతె”

నని ఆమె సఖుల నకుగగా,

“దివిజద్రుప్రసవంబుఁ గాంచిన సపత్నిం జూచి, చూపోప, కిం

తపు జిల్లుంబని యంతనేసి, మది నీ
వ్యక్రోధముల్ నందడిం
ప, విరింబోక, ద్రుమంబుఁ గైకొని, పతిన్
మందన్న ప్రానెల్లఁడే
నవధింబెట్టిన సత్య వీరహాహా! కా
వా, భామినీ!...”

అన్నారు.

ఇక మాలదాసరికి కైశికరాగగానముచేత భగవదనుగ్రహము కలిగినదంటే, కాశ్రమిగారికి ఓర్వలేమి ఎందుకో? మాలదాసరియేకాదు, అంతకు తక్కువజాతివాడయినా, కైశికరాగాలాపనచేతనే కాదు, కూసురాగాలాపనచేతనయినా, నిజమయిన భగవత్ప్రపత్తి గలవానికి తప్పకుండా భగవదనుగ్రహము కలుగుతుందని వైష్ణవ సంప్రదాయప్రసిద్ధము. కృష్ణుడు వాయుక సుదాయుల ననుగ్రహించలేదా? అబ్బనాభుడు కుబ్జునుకోరభము నీడేర్చలేదా? ఇది కాశ్రమిగారి కిష్టమే. మాలదాసరి ననుగ్రహిస్తేనేనా కోపము?

బ్రహ్మరాక్షసుని కథమాలముగా కవి బ్రాహ్మణునింద చేసినాడని కాశ్రమిగారి అపవాదము. ఎట్టి బ్రాహ్మణుని నిందచేసినాడో మాత్రము వారెత్తుకొన్నారుకారు. చూడండి: కాశ్రమిగారి రెట్టి బ్రాహ్మణుని పక్షమును వహించి, కృష్ణరాయని నిందించినాకో!—

“ఉండుదుఁ జోళభూమి నొక

యూరఁ గళల్ పదునాల్గు నేర్చి, వా

కృండిమఁ జర్చ గెల్పు ఘట

శాసుల, శ్రోతులఁ దప్పవట్టుదుక,

ఖండలముష్టి విష్ణు గని

సత్యదు, వెండి ప్రయోక్తలక సుధీ

మండలి గ్రాంథికత్వ మవ

మానము నేయుదు జల్పవాదిస్తే.

మదాంధుండవై — యల్పవిద్యాలభి..

...అచ్చనువె షరబ్రహ్మంబై, పెద్దలం జెనకి
యోడియు సరియైతిననియును, సరిపోయి

జయించితినినియు నబద్ధంబులాడి, చిల్లరవ్రభు
వులం భ్రమియించుచుండి, దీక్షితులంజూచి
యియకు పొడమి, ద్రవ్యభిక్షార్థివై మధుర
కుంబోయి, యస్వరంబున—

బహివడ్డద్విజాన కల్పపుఁ బాచితం బిడి,
పసిడికైతా వాని బులిఁ గుడిచి,...

ఎంతటి అచ్చమైన బ్రాహ్మణుడు! ఇతనిని నిం
దించినందుకా కాస్త్రేగారి కంతటి యాగ్రహము?
ఇందుకా కవి వీరవైష్ణవుడు కావడము?

మాలదాసరిమూలముగా ఈ బ్రాహ్మణులును
భాగవతశ్రేష్ఠుడై, బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠుడై వెలసినాడు.

“స్నిగ్ధప్రభాగముండితశిరశ్శిఖితోడ
హిమధవళోపవితములతోడఁ

బుణ్యపద్మిలయోర్ధ్వపుండ్రవల్లులతోడఁ
దులసికాబ్జ స్రగావళులతోడఁ

గాపీనకటిసూత్రకామాయయుగితోడ
జలపూర్ణశుభకమండలువుతోడఁ

బాణీనధివ్యవ్రబాధనంపుటితోడఁ
నుత్తరవాక్పూర్వకోక్తితోడఁ

బసిడిజిగితోడ బ్రహ్మవర్చసము వొల్పు
భాగవతలక్ష్మితో ధూమపటలినుండి
వెడలు శిఖివోలె నమ్మేను వెడలి, చూడఁ
జూడ వైష్ణవుడై నిల్చె సోమశర్మ.”

మాలదాసరిమూలముగా అతడు బ్రాహ్మణత్వము
వొందినాడని మనము వగవ నక్కరలేదు. వాల్మీకి
మూలముగా లోకము తరించలేమా?

ఆముక్తమాల్యదలో ప్రతిపాదించబడినది వీర
వైష్ణవము కాదు; విశిష్టాద్వైతసిద్ధాంతము. అది శ్రుతి
నిబద్ధము.

“విద్యద్వందితం దాతఁ డీట్లు సుఖసం
విత్తత్వబోధైకచుం

చుద్వైపాయనసూత్రసచ్చతుల నీ
శున్ మున్నిరూపించి, పైఁ

దద్విష్ణుత్వము, దాని కన్యదివిష
ద్యోవర్తనంబుగా, విశి

ష్టాద్వైతంబును దేటగాఁ దెలుపమా
టాడెం బ్రమాణంబులన్”

ఎవరు? విష్ణుచిత్తుడు, కృష్ణదేవరాయనినోట,
ఇక నీ వీరవైష్ణవవాదము మల్లి లేవ దనుకొంటాను.

న వ్వువ చ్చి ం ది

శ్రీమతి వట్టికొండ వికాటాక్షి

నాలోన నా కెంతో నవ్వు వచ్చింది,
న వ్వేల నని నేనె నవ్వుకొన్నాను.

ప్రణయగీతము నల్ల పాడుకొనునమయాన
సరసమున పాపురాల్ సాధాగ్రభాగాన
మోము మోమున జేర్చి ముద్దులాడుచునుండ
నాలోన నా కెంతో నవ్వు వచ్చింది,
న వ్వేల నని నేనె నవ్వుకొన్నాను.

పాపురాల్ ఇంత ప్రణయమహిమము నెరుగ
ప్రేమనే కాంక్షించి ప్రేమనే నిరసించు
మనుజులొకము నాదు మదికి స్ఫురియింపగా
నాలోన నా కెంతో నవ్వు వచ్చింది,
న వ్వేల నని నేనె నవ్వుకొన్నాను.

ఆడునా రెవరైన అతిపరిచయముతోడ
సంచరించెడుచారి సంకుచితదృష్టితో
పాడులోకములోన ప్రజలు చూచుచునుండ
నాలోన నా కెంతో నవ్వు వచ్చింది,
న వ్వేల నని నేనె నవ్వుకొన్నాను.

గంపంత ఆశతో గగనాంతరాళాన
అనదృశంబైన సాధాళి నిర్మింపగా
గాలి వీచినతోనె గబగబా పడిపోవ
నాలోన నా కెంతో నవ్వు వచ్చింది,
న వ్వేల నని నేనె నవ్వుకొన్నాను.

ఉత్తరా పరిణయము:

తిక్కన తత్తరపాటు

శ్రీ కోరాడ రామకృష్ణయ్య

ఇది యొక సంధియుగము. ప్రాత్రక్రొత్తల కలయుక. ప్రపంచ మెల్లెడల వెనుకటి భావములు, ఆదర్శములు మాటుచున్నవి. క్రొత్తక్రొత్త భావములు ఘోరికెత్తుచున్నవి. అట్టిసమయముల వీనికి గొంత సంఘర్షణయు తప్పదు. మన దేశమున మతాచారములలోను, ఆర్థిక సాంఘిక జీవిత పరిస్థితులలోను, రాజకీయాది విషయములలోను వెనుకటిభావములకున, ఆధునిక భావములకును సంఘర్షణయు బయలుదేరి వానిలో ననేకవిధములగు మార్పులు కాలానుగుణముగ కలుగుచున్నట్లే మన సాహిత్యరచనా రీతులలోను, తద్విమర్శన పద్ధతుల విషయములలోనుగూడ కొంత సంఘర్షణయు, కాలానుగుణ మగు మార్పు పొడనూపుచునే యున్నవి. మనకు పాశ్చాత్య విద్యాసంస్కరణము కలిగిన తరువాత సాహిత్యాభివృద్ధి మార్గములందువలెనే సాహితీ

విమర్శన పద్ధతులందును నూతనఘట్కి యవలంబింప బడుచున్నది. ప్రాతపద్ధతుల కలవాటుపడిన పండిత కోటికి కాలానుగుణముగ నాంగ్ల విద్యతో నచ్చిన నవ్య సాహిత్యవిమర్శనరీతు లన్నను, దానిని ప్రతిపాదించ జూచు నాంగ్ల విద్యాపట్టిభద్రు లన్నను ఒకవిధమగు ననాదరభావము, ననసాష్టాభియు కలుగుటలో నాశ్చర్యము లేదు. కాని పలువు రీరీతుల సమన్వయమార్గము నారయ యిత్నింతురు. కొందరు భేదబుద్ధిచే ముందు వెనుకలు కావలేకుండురు. సాహిత్యము సామాన్యముగా నాలంకారికనియమానుబద్ధ మగునా, కాదా యను పరిశీలనముతోనే తృప్తిపండుట వెనుకటిపద్ధతి. ఆయా దేశకాలములందలి చాతివ్యక్తుల జీవితపరిస్థితులారూ వాఙ్మయములందు, కృతులందు నెట్లు ప్రతిబింబించినవో, ఆయాకవుల మహత్త్వ మెట్టిదో, వారి జీవిత

పరిశ్రమను, వారి కృతిరచనను గల సంబంధ మేమో పరిశీలించుచు, తత్తద్విశేష సమన్వయపూర్వకముగనే సాహిత్య విమర్శనమును నడుపవలయు నను భావము లిటీసల ప్రబలుచున్న వనుటకు సందేహము లేదు. దీనినే చారిత్రాత్మకము, కులసాత్మకము నను విమర్శనమని చెప్పుచున్నారు. ఇంకను సాహిత్యవిమర్శనమునకు (కాస్త్రజ్ఞానముతోపాటు) సహృదయత్వ మత్యవశ్యకము. కవిసృజయమును గ్రహింపగల సత్వము, విశాలహృదయము, సుహృద్భావము పెంపొందించుకొనవలయును గాని, సద్విమర్శకుడు స్వేచ్ఛానిష్ఠులకు లొంగిపోయి దురాగ్రహపూరితుడు, దోషైకదృష్టు కాగుడగు. స్వీయానుభవపరిపాటికి భిన్నములై తన దృష్టికి గోచరింపని విషయములను గూర్చి కవిపై నెపము పెట్టరాదు. ఒకటి యొక విషయమున గొప్పవాడు కావచ్చును. మఱియొకడు మఱి యొక విషయమున మఱియొక గొప్పవాడు కావచ్చును. ఆయా కవుల మహత్వము, విశిష్టగుణములు నెట్టివి? పరిశీలించి దేశకాలానుగుణముగ వారివారి నీవిధ తత్త్వమున కనుకూలముగ చారిత్రకదృష్టితో వానిని సమన్వయించి వివరించుటయే సద్విమర్శకుడు చేయ దగినపని. ఈతడు స్వేచ్ఛానిష్ఠులకుగాని, యహం భావమునకుగాని చోటిచ్చినతో కవిసృజయమును గ్రహించుట కష్టతరము కాకమానదు. విమర్శకుడు ఎదుటివాని భావమును గ్రహింపక యహంభావమునే ప్రకటింపజూచినతో సాహిత్యప్రపంచమున సద్విమర్శనము కొఱవడుననుటకు సందేహములేదు. సద్విమర్శన మనునది స్వీయోష్ఠానిష్ఠప్రకటనము కాకూడ దని సాహిత్యతత్త్వవేత్తలమతము. కవిసృజయమును గ్రహించుటకు వలయు సహృదయత్వమే ఒక సాహిత్య విమర్శకుని విమర్శన పద్ధతిని, ఆతని దృక్పథమును గని పట్టుటలోగూడ మిగుల నావశ్యకమునుచుండును. ఒక విమర్శకుని భావములు తనకు నచ్చనంతమాత్రమున నా విమర్శకునినేకాక యామహాకవినిగూడ దగనాడు కొందరు సాహిత్య విశారదుల సహృదయత్వము నేనున వలెను? అట్టి విమర్శనలు కొన్ని యిటీసల సాహితీ

పత్రికలలోనే పాడమౌపుచుండు మిగుల శోచనీయ మగు విషయము. ఉత్తరా పరిణామ కథారచనా సందర్భమున తిక్కినవార్యుని కాపాదించబడిన తత్తరపాటే యందుల కొక నిదర్శనము కాగలను.

అంగ్రభారతము విరాటపర్వమున ఉత్తరా వివాహపర్వనము నాటకకలితోభిత్తమై తనరారుచున్న దని, ద్రౌపదీప్రాణిగ్రహారంగమున నన్ను పార్థు డట్టి విన్నాడమును బ్రదర్శి పరేదనీ ఒక సోదరు డన్నాడట. ఆ మాట విన్న గోడనే సాహిత్యవిశారదుడగు మఱి యొక సోదరున కావేశము కలిగినది. పెంటనే దీని పాఠము నరయుటకై పరిణామద్వయమును మఱియొక మారు సావధానముగా తరచి చూచినారట సాహిత్య విశారదులు. తరచగా కేవల దేమంటే 'తిక్కినవార్యుని తత్తరపాటు.' అంగ్రాని యెల్లను ఆదరభావముతో చిత్తగించండి!! భేదమో, మోదమో ఆవలించుట

ఒక నర్తకి విమర్శకు సోదరుడు చేసిన దేమిటంటే, తిక్కిన ఉత్తరావివాహపర్వనఘట్టాన్ని నన్నయ ద్రౌపదీవివాహ సందర్భముతో సరిపోల్చి యర్పించి నన్నయ రచనా సందర్భములో లేని అంగ్రాకీయ వైవాహికాచారములను గొన్నిటిని మూలములో లేకున్నను తిక్కిన విశేషముగా వర్ణించి తన జాతీయాభిమానమును వ్యక్తపరిచినాడు అని అన్నాడు. దీని కర్థము తీసివారు సాహిత్య విశారదులు — "ఒకటి (తిక్కిన రచన) గగనరంగ యనకుని, వేటొకటి (నన్నయరచన) పాతాళకుహరమునకును ప్రమాణము చేయుచున్నట్లు" తెలిసినాడని. దీనివలన మీరు సాధింపవలసిన దేమి? ఆ విమర్శకుడు నన్నయ సప్రమాదముడగు కవినిగా కేసి తిక్కిన వాకాశరంగమున కత్తిచేయుచున్నాడు చూచినారా అని చదువరుల కొక దురభిప్రాయమును కలిగించుటయే. దేశకాలపరిస్థితులనుబట్టిగాని, ఆయా కవుల దృక్పథములందలి భేదమునుబట్టిగాని సమాన ఘట్టములలోనే కవుల వర్ణనామీకులు భిన్నములై యుండవచ్చును. ఈ వర్ణనామీకులను బట్టియే వారి దృక్పథముల కొకప్పుడు మనము

గ్రహింపవలసియుండును. ఆయాకవుల రీతులయందును, మహాత్మ్యమునందును గల భేదమును నిరూపించినంత మాత్రమున నొక కవి యధము డనిగాని, మఱియొక డుత్తము డనిగాని చెప్పినట్లును నవకొనుట సాహసము. సాహిత్యవిమర్శనునకు ప్రధానలక్షణము కవి హృదయావిష్కరణము, కవిమహాత్మ్యమును గని పట్టుటయునేగాని, సంగదోషచారణము సర్వ తీర్పు చెప్పుట గాదు. సుప్రసిద్ధకవులలో నొక రొక విషయ మున దిన మహాత్మ్యమును జూపిన మఱియొకడు మఱి యొకవిషయమున మహాత్మ్యము గావచ్చును. నన్నయ రచనాప్రాగల్భ్యము నొకడు ప్రశంసించవచ్చును. తిక్కనకళాపైదగ్గయున కొకడు యుక్తడు గావచ్చును. పోతనభక్తిపారవశ్యమున నొకడు మైములువవచ్చును. శ్రీనాథుని పాండిత్యప్రకర్ష కొకడు పరచుడు గావచ్చును. సూరకవల్పవాక్యమున కొకడు మరిసి పోవచ్చును. ఎవరి గొప్ప వారిది. సమావధుట్టుములను బోల్చిచూచినపుడు ఎవ్వ రేవిషయమున నెట్టి చాతుర్యమును గవలరదిరనువిషయమును బరికిరించి వారివారి మహాత్మ్యముల నెన్నవలసినదేగాని, యొక డుత్తముడు, ఒక డధముడు వని యంతమాత్రముచే నిర్ణయింప సాధ్య ముననా? తిక్కన దేశీయాచారములను గొన్నిటిని విశేషముగా వర్ణించినా డెన్నంతమాత్రమున నన్నయ కంటె గొప్పవా డని చెప్పిన డైందవనినా? తిక్కన నన్నయకంటె దేశీయపదప్రయోగమును విశేషముగా జేసినాడన్న, నది యాతని దేశీయపదాభిమానము చాలుకేగాని నన్నయకు లోపమాపాదించినట్లుగాని, అతడు తిక్కనకంటె తక్కువవాడని చెప్పినట్లు గాని యెట్లును? నన్నయ సంస్కృతపు పలుకుబడిని విశేషముగ నాచరింప, తిక్కన తెలుగుపలుకుబడియందు విశేషాభిమానము చూపెనని చెప్పినచో నది వస్తుస్థితకథ నమే యగుగాని తారతమ్యపరీక్ష కాట్లు సహకారి కాగలదు? దానివలన నన్నయమహనీయతకు లోపము ఎట్లు వచ్చును? నన్నయ ప్రయోగించిన కొన్ని తెలుగు పలుకుబళ్లను, తిక్కన ప్రయోగించిన కొన్ని దీర్ఘ సంస్కృత పదానములను చూపినంతమాత్రమున నా వస్తుస్థితిని ప్రత్యాఖ్యానముచేసివట్లగునా? ఇతర కారణము

లచే నొకరియందు మనకు గలంపు ప్రత్యేకాభిమానము యథార్థమును వస్తుస్థితినిగూడ గుర్తింపలేవంతటి యంధులనుగా మనలను జేయనీయగూడదు. అదికవి యగు నన్నయయందు, ఆతనిరచనయందు ప్రత్యేకాభిమాన ముండుట యాంధ్రుల కెల్ల సహజమే. కాని యిది యితరకవుల మహాత్మ్యమును గుర్తింపనీయనంతటి దురభిమానముగా పరిణమింపగూడదు. కొండటియెడల నిది తిక్కనాద్యులకి దత్తరపాటు తెచ్చిపెట్టుటకు దగిన కారణముగట మిగుల కోచనీయము.

ఈ తత్తరపాటుకు గారణమైన తిక్కనరదితో త్తరావరిణయకథను సావధానముగా బఠింపగా మన సోదరునకు దొలుత పొడకట్టివది 'అనవసర విషయ కల్పనము.' అదేమిటయ్యా అంటే? విరటు దుత్తరమ విజయన కిచ్చి గారవింప మంత్రులమాలముగా నామెను కొలువునకు రప్పించుటయట. 'అస లీభాగము వ్యాపభారతమున లే' డట. 'తిక్క కవివరునిచే గ్రాంతగా సృష్టింపబడిన తిక్కయే యి' డట. 'అంగు లేకున్ను పసందుగా మండుటచే నిందు బొందుపఱచె నందునా అట్టి యంద మేదియు బొడకట్టుటలే' డట వీరికి. 'మైగా నీకల్పన మనవసర ప్రపంగముగా జూపట్టుచున్న' డట. 'మూలచ్చేదీ తర పాండిత్యప్రకర్ష' అన్నట్లున్నది.

తిక్కనాద్యుని పొడవడగింప యత్నములో నున్న వీరికాతని రచనలోని యంద మెట్లు పొడకట్టును? తిక్కకవికి తత్తరపాటు నాపాదించదలచినపుడే వీరికిని దత్తరపాటు గదిరినది. వ్యాపభారతమును సావధానముగా వీరు జూచినారా? చూచియే యున్నచో వీరి కది కవలదికబోవు లేమిటి? దృష్టి కంచవపుడు చేయ దగినదేమి? తర్కమేకదా? కావుననే వీరదృష్టిలో నిది తిక్కకవిసృష్టియగుట తటస్థించినది.

వాస్తవముగా నిందు తత్తరపాటుగదిరినది వీరికేగాని తిక్కనకు గాదు. ఏల యనగా, నిది సమా లమేగాని తిక్కనసృష్టి కాదు గనుక. అతడుచేసిన అనవసరకల్పనయేమీ లేదు.

ఇక్కడ నొకవిషయము గమనింపవలసి యున్నది. మైవాచికపర్వములో దొలుత విరటు

దుత్తరను పొందవులందరు నున్న కొలువునకు రప్పించి నది వివాహాపందర్శమున గాను. పొందవులు ప్రచ్ఛన్నులై యుండియు తమకుచేసిన మహోపకారమును దలచియు, తాము తెలియకయే వారియెడల జేసిన యపచారములకు బరిహారముగను ఉత్తరయను స్త్రీ వత్సమును గానుకగా నమర్పించి క్షమించుటచేడుకొని వారియనుగ్రహము పడయటకు. వ్యాసభారతమున వసలే లేదన్నారే మన సాహిత్యవివారదులు. అచట నెట్లున్నదో చూడుడు. పొందవులు తమెత్తినందు కొనిపెట్టవ, నుత్తరుడు తండ్రి కడ్డమబాసి యిట్లు పిన:

“అసేన విజితా గావో నిర్జితాః కురవో యుధి అయం భీతం ద్రవంతం మాం జేవత్రుతో వ్యవారయత్.

అస్య బాహుబలేనైవ జీవన్ ప్రత్యాగతః పురం...

ప్రసాదనం ప్రాప్తకాలం పొందనస్యభీతోచయే లేజన్వీ బలవాక్ కురో రాజరాజేశ్వరః ప్రభుః

ఉత్తరాంచ వరాహోహం పార్థస్యామిత్రకర్మన ప్రణీపశ్య ప్రయచ్ఛానుః తస్యశిష్యా భవామహే (తతిః శిష్టా భవామహే)

ఏలేహం బాహువీర్యేణ గావశ్చ విజితాప్తయ ఆర్యాఃప్రాజాశ్చమావాశ్చప్రత్యుద్గమ్యాశ్చపొందనా తస్మాచ్ఛ్రీఘ్రం ప్రపద్యామః కుంతీపుత్రం యుధిష్ఠిరం ఉత్తరామగ్రతః కృత్వా శిరస్సాతా మలంకృతాం” (వావిల్లప్రతి, విరా.ప, ౪౮౬. ౩౬)

అప్పుడు ఉత్తరునిమాటలు విని, తానుచేసినదానికి దుఃఖించి, ఆమాత్యకశత్రుబాంధవసహితముగా, శిరస్సాతయై యలంకరించబడిన యుత్తరను ముందిడుకొని వచ్చి, కృతాంజలియై సాష్టాంగపడి, ధర్మజాని, అనుగ్రహించు మని చేడుకొని ఉత్తరను ధనంజయుడు పరిగ్రహించు గాక యని ప్రార్థించెను. ధర్మజా దాతని నోదార్చి పార్థుని వంక జాడ వాతను విరటునితో “నీరాజ్యము మా కక్కర లేదు. దుర్యోధనుని రాజ్యమే మేము గ్రహించెదము. నీకుమాత్రమే నున్నదిగా గ్రహించెదను. మాత్యభారత వంశముల కీర్తిగా సంబంధము కలుగగలదు” అని పలుకగా “నీవు వాకుతును భార్యగా నీల గ్రహింప”వని

విరటు దాతని నడిగెను. “సృత్యగీతాదులను నేర్చుచుండుటమబట్టి యామె నన్నాచార్యునిగా జూచుచుండింది. మతీయ లోకమున మిథ్యాపవాదము కలుగకుండుటకు గాను నీకుతును న్నుషార్థము గ్రహించెద”నని యుక్తుమడు బదులు చెప్పి యారీతిగా తన వృత్తమును, శిల తొచ సమాచారమును లోకమున ప్రకటించినాడని మూలమున గలదు.

“ఉత్తరాత్పంచవాక్ ప్రత్యావిరాట్ దుఃఖమాహితః, ఉత్తరాం చా విసంప్రేక్ష్యప్రాప్తకాల మచింతయత్. తతో విరాట స్సానూత్య స్ఫుశత్రే స్ఫుతాంధనః, ఉత్తరా మగ్రతః కృత్వా శిరస్సాతాం కృతాంజలిః. ధూమా నిపతిత మ్మార్గం పొందనస్య సమీపతః..... ప్రణీపదతు మహారాజో ధర్మపుత్రో యుధిష్ఠిరః...

ఇదంచ రాజ్యం నః పార్థా యచ్ఛాన్యద్యవస్తు కించన ప్రతిగృహ్యామ తిత్సర్వంకాంచేయ అవిశంకయా ఉత్తరాం ప్రతిగృహ్యేమ సవ్యసాచీ ధనంజయః”

(వి రా. పు ౪౯౦)

“..... ప్రతిగృహ్యేమి లే రాజక్ న్నుషాం దుహితరం తవ యక్తోహ్యేవాంచ సంబంధో మాత్యభారతవంశియో, అంతఃపురేయ ముషితః సదా పశ్యత్ సుతాం తవ రహస్యంచ ప్రకాశంచ విశ్వస్తా పితృన వ్యయి ఆచార్యవచ్చ మాం నిత్యం. మవ్యలే దుహితా న. అభిమంగా దహం భీతో మిథ్యాచారాత్ పరంకప! న్నుషార్థ ముత్తరాం రాజక్ ప్రతిగృహ్యేమి తే సుతాం

శిలకొచసమాచారం లోకస్యావేద్య ఫల్లనః” (పు. ౪౯౩)

దీనినిబట్టి ఉత్తరను కొలువులోనికి రప్పించిన దెండులకో వ్యాసభారతముననే మవ్యక్తము చేయబడి నట్లు వ్యక్తమగుచున్నదిగదా. ఇది యంతయు ననవసర ప్రసంగమెల్లయునదో తెలియదు. తిక్కనపప్పి కాదనుటయు స్పష్టమేగదా. ఇది మనసాహిత్యవివారదులవృత్తి కగపడ లేదా, లేక యీసంస్కృతమూలగ్రంథము వారి

కర్థము కాలేదా? సాహిత్యవిభాగముల గూర్చి యిట్లుపాట సాహసమందురేమో! కాని విరటుడు తైరమ పాండవుల యొద్దకు దీసికొనిపోవుటకు గల కారణములను గూర్చి వారు ప్రకటించిన కుతర్క వైధివమును చారి మాటల లోనే స్మరించి యానందింతురు గాక.

“మైగా ఈ కల్పన మనవసర ప్రసంగముగా జూ పట్టుచున్నదిగాని వస్తుపోషకమున సంగతిగా గవ్యట్లుబ లేదు. ఉత్తరమ గిరిటీకి జూపిన మోహితు డనవని యా క్షేడు తలంచె నందమా? సంవత్సర కాలము నృత్యము నేర్పిన కవ్వడి కుత్తర క్రొత్తది యనునా? ధర్మరాజాదులకు జూప నెంచె నందుమా? వా రా యిందుముఖి యందము నింతకుమున్ను బహువారము కన్నులార గాంచినవారె. కౌవున మత్తర నిటకు (తిక్కన) రప్పించుట వట్టి తత్తరపాటుగాని మ త్తెట్టి ప్రాశస్త్యమును గానరాదు.”

“ఇదియును గాక రాజాంతేపురముల నుండు యువకులను ముస్తాయిచేసి, ముత్తయిగునలో, లేక కులపరి చారికలో నోడ్చినివత్తురు గాని ముంత్రులుంగవులు పీలిచికొని వత్తురా? మత్స్యదేశమున నీట్టిది మర్యాద యై యుండునా? ఇక నొక వింత — ముంత్రు లా మదనతిని దోడ్చినివచ్చిరే గాని తిరుగదీసికొని వెళ్ల లేదు. తీసికొని వచ్చునపు డాదరమును, బంపునపు డనాదరమును సొంపుగ నుండునా? అంతేపుర యువ కుల నలంకరించుటయు, వివాహమండపములకు గొని వచ్చుటయు రాణివాసపుఁ జేడియల పని కాని రాజ కార్యావసాసీనులను నమాత్యసింహుల పని కాదు. కాని యమాత్య కులాలంకారుడను కవివరుడు రాణి వాసపు దీక్షబోడుల సింగారింపజేసి ముంత్రులు రచ్చకుఁ దోడ్చెచ్చిరని తెలుపుచుండ వేలు వితర్క ములతోఁ బనిలేదు”

“కీరీమకుడును కీరీరయను పూబోడిని దీసికొని వచ్చుటకు ప్రజ్ఞ గలయొక్క ప్రెక్షడ చెడదిన జాలరా? ముంత్రవరు లందరును బరుగిడ కేల? ముంత్రులన బ్రభు తుల్యు లను నుద్యోగులు గాని పల్లకిని మోయు బోయిలు కాదే. వీరంద టెందులకు బోయిపో?”

ఇట్లున్నది విభాగముల సాహిత్యవిమర్శనము! ఇట్టి ప్రశ్న లెంత పేలవములో వీనికి సమాధానము చెప్పజాచుటయు నంత అసంగతము.

ఇవను సాహిత్యకలా విభాగములే! ఇట్టి యసంగత ప్రశ్నలను వేయుట కెట్లు పాల్పడినోయను విషయము మాత్రము విచారించవచ్చుడే. ఈ సందర్భమున వీరి మనస్తత్వమును నునము కనిపెట్టినగాని దీనికి గారణము గోచరింపదు. వీరి వాదపరణిని కొంచెము పరిశీలింతము. మొదట సంస్కృతమూలము నూచియో, చూడకయో “అన భీభాగమే వ్యాసభారతమున లేదు” అని తైర్యముతో బొంకినారు. తరువాత విడి తిక్క కవివరుని తిక్కప్రప్తియని, అనవసరప్రసంగమని మూల నాడినారు. అందులో “అంతేపుర యువకుల నలంకరించుట, వివాహ మండపమునకు గొనివచ్చుట అమాత్యసింహుల పనికా”దని వెక్కిరింపబోయినారు. చెల్లకలబడివారు. ఇప్పు డమాత్యు లుత్తరమ దీక్షిని వచ్చినది వివాహమండపమునకు గాడే రాజనధికు, వివాహప్రసత్తి యింకను రానేలేదుగదా. అది తరువాత, ఇది వారికి చెలియదా? తా నిదివరలో తెలియకచేసిన యవచారమును గురించి పాండవుల యనుగ్రహమును బడయుటకై తన రాజ్యముతోపాటు ఈ స్త్రీరత్నమును కానుకగా వత్తువన కివ్వదలచి విరటు డామెను అమా త్యుల మూలమున రప్పించినాడు. ఇది రాచకార్యము గనుకనే అమాత్యులకు పని కల్పించినాడు తిక్కన. పాణిగ్రహణసమయమున వామెచెలికత్తియైతే గొని తెచ్చిరని మన విమర్శకులే చెప్పియున్నారే తరువాత, కావున అమాత్యు లుత్తరమ వివాహమండపము నకు గొనివచ్చి రనువ్రాత తెలిసియు నాడిన వట్టి బొంకా? అమాత్యకులాలంకారుడను కవిని వెక్కిరించుటకై దీసికొన్న పెద్దగోతిలో వారే పడిపోయి వారే! మఱొకటి : ఒక కన్యకు తీసికొనివచ్చుటకు ఇంతమంది ముంత్రులు పరుగెత్తవలెనా యని ప్రశ్నించుచు, పాండవులను గుర్తించిన వెనుక విరటునికి గలిగిన తొందరపాటును తమ తత్తరపాటులో గమనింపలేక పోయినారు. అంతేపుర యువకుల నలంకరించుట అమాత్యుల పని యని అమాత్యకులాలంకారుడను కవి

వరుడే తెలిపినాడని మీరు భోగ్యమెట్లుయన్నారే, పుస్తకము చదివా, చదువకవా? తిక్కనార్యుని రచనలో సుత్తర నలకరించిన దెవరో చూడుడు:

“తెత్తార్యక్రమణ సంక్రీతయగు నుద్దేష్టయను మతంబున —

వదనీ? రాఁ బులు గడిగిన

మదివాస్త్రమురేఖ గలిగి మానిని మెయిచె

న్నవకఁ గఱునేసి రవ్యదు

ముదితాజనములు ప్రమోదమున లలితముగక”

ఇట్లు ముదితాజనము శృంగారంబు నేయగా నచ్చుద్దియకు “ముక్తాఫలప్రాలంబహారికలతోడి గొడుగు నట్టింది యత్యోదరమున” దోడ్చెచ్చినవారమాత్యులు. అప్పుడు విరాటుం డెదురుబోయి త్రికోపాతులు, బంధు జనంబులు, దామను బోదిపొని పాండవాగ్రజానగ్ర భాగంబునకు చెచ్చి నిలిపి దండప్రణామంబు నేసి చేతులు మొగిచ్చి యిట్లునియె. (ఇచ్చట తిక్కనార్యుడెంత చినయాదు లుట్టిపడునట్లు చెప్పించినాడో చూడుడు:)

“ఎఱుగమనితేసి నీ పె

ద్దతికంబు దలంప శేమితవ్య గలిగినక

మఱిది దయఁజూడు మీ ట్లు

దఱు నీకుం బఘలు నేయఁ దగుదురు పీఠం.

న. అని నిజానుజరణాజాలం జూపి మఱియును

ఇమ్ముద్దియ నట్లగునకు

ని మీయవని బంధుజనుల కిందఱకుఁ గడున్

సమ్మత మెల్లప్రజకు నే

నిమ్మెయి నినుఁ తేర్చెదనుకు టిట్టంబధిపా!”

అని సర్వము నాతనియధీనము చేసెనట్లు చెప్పినాడు. “ప్రతిగృహంతు తత్సర్వం కాంతేయా అవిశంకయా” అనిమూలము. దీనినిబట్టియూ, దీనినిగూర్చి మీరు చేసిన యసందర్భపు ప్రశ్నలనుబట్టియు చూడగా మీరు సంస్కృతములో నీ సందర్భ మన్నదా, లేదా యని కూడ చూడకయే చదువరులను మోసపుచ్చుచుదలచిన పండిత ప్రకాండలనియేగాక, తిక్కనగ్రంథమునుగూడ చదువకయే ఆ యమాత్యకులాలంకారుని నక్కిరింప

మొదలుపెట్టిన వెట్టివైదికాగ్రసరు లనికూడ స్పష్ట మగుటలేకా?

వెంటనే పూర్వోత్తరవిశోధముగల మఱియొక వ్రాతను గతనింపుడు: “అస్య దుత్తరను దోడ్చెచ్చుటకు నమాత్యుల నంకిత విరటుండిపుడేల (పాణిగ్రహణ సమయమున) నెలికత్తియల నంపెనో తెలియకున్నది.” అని ప్రశ్నించి దానికే సమాధానము నూహించినవారు సాహిత్యకులావికారయలు — చూడండి: “ఉదాత్తాధిర నాదినస్తుతతి నీయవలసియుండుటచే మంత్రుల విశ్వ సింపకయా యీ నెలికత్తియల బంపుట?” అని, ఏమియుత్తి! ఏమియూహ! ఏమిసాహిత్యకల! అప్పుడమాత్యులను, ఇతరు నెలికత్తియలను విరటు డేలపంపెనో పుస్తకము శాంతిదిత్తతతో జరిగినదా రెల్లను తెలిసికోవట ముల్లభమే. కాని అమాత్యులైదిగ భేదానూహా పితాచగ్రస్తులై మైమఱచినవారికి ఉన్నది లేనట్లు, లేని యన్నట్లు నకపడుచేగాని వ్యాసభారతములో నే మన్నదో, తిక్కకవి తిక్కయెనో, మంత్రులయలు రాజకన్యకను రాజపథకు దోడితెచ్చుటగోగల యాచిత్య మేమో యెట్లు తెలియగలదు? ఆ మైకములో “రాణి వాసంపుతీగజతోడులను సింగారంపజేసి వారిమంత్రులు రచ్చ కీక్కుకొని నచ్చి”నట్లు మాత్రము గోచరించును. వైదికదృష్టికి గోచరమును కాన్యకల యిందే గలదు. సాహిత్య విమర్శకాగ్రసరులు గ్రహించండి!

మఱియొకవిశేషము—ఇట్లు తిక్కనను గలిగిన తత్తరపాటు నన్నయకుమాత్రము కలుగలేదట! ఎందుచేత నవగా, “నన్నపాత్యుడు కన్యకావయనమును మంత్రుల శిరమున నిడక నిపుణులగు నలివేణులపై నిడివాడు” గనుక. తారతమ్యవర్తిత్యోగూడిన యీ చక్కనిసాహిత్యవిమర్శములోని ఈవేణుకుయొక్క సాధ్యమును గ్రహించి ఆనందించారి సాహిత్యవేత్త లందరును. అదేమంటే, తిక్కన ఉత్తరాపరీణయమును లోకోత్తరముగా జ్ఞించినవాడనీ, అట్టి విన్నానమున నన్నపాత్యుడు ద్రౌపదీపాణిగ్రహణమున ప్రజ్యోంశ శేరదాయెననీ కాదు ఒకసోదరు డెవ్వడో అన్నాడట. కథాసందర్భాన్నికూడా పాటించకుండా తన విమర్శ నడుపుతూన్నా “యేవశీవాత్యుపాదే.”

విడటిగా దన్నువాన్ని కావన్నానని పంతోపించుచుంది. అందుకేగా ఈవిమర్శకమంతా. వస్తుతత్వాన్ని గ్రహించడానికి కాదుగదా. తేకపోనే ప్రావీణిపరిణయసందర్భములో నన్ను పాదుగకు వివాహముంటుపమునకు కన్యకా నయనమును ముంపులపై విడవలసిన యావశ్యకత యేమున్నది? తిక్కనకూడా ముంపులైతే ఆధిరజాలను దొంగిలిస్తారో ఏమోయని చెలికత్తియలపైనే చెల్లివాడాపని నని ఇంతకుముందు వాత చెప్పివారుగదా, ఇక ఈవిమర్శలోని విశేషమేమి? నన్నయకు వచ్చిన గొప్పేమున్నది, వారి తెలివితిక్కనతనము బయటపకుటయేగాక? ఇంకను ఈ విమర్శక మంతా వ్యక్తిపరమైనదిగాని, వస్తుతత్వమును, కవిస్వాదయమును గ్రహించవలయునను తలంపుతో ప్రారంభించినది కాదు. వ్యక్తిపరమైన యీయానేక మనేక భ్రమలను గలిగించి క్రమముగా వసత్కిల్పన మను మదింపములోని కీర్తిచేసినది. ఇన్ని భ్రమలకు గారణమున వైత్యునికారముచే కన్నులు తిరుగుచున్నపుడు తిక్కనవార్యుని రచనలో విహ్వలమే చూచివాడో, అచ్చట కాన్యకలయే యున్నదో మఱియున్నదో వారి దృష్టి కట్టుకోవరమును? పోనిండు.

వైత్యునికారము గలిగినపుడు నయనేంద్రియమునకేగాక శ్రవణేంద్రియమునకు వాఘాతము కలుగవచ్చునందురు. అందుకే వాలోలు వారి కీసందర్భమున చెవులలోబడిన శబ్దములకు సందర్భకుస్థిగల యర్థముతోచక యవి విపరీతార్థములు కలసిగను, అర్థిలములు నమంగళకరములుగనుగూడ గవ్వట్టినవి.

తిక్కనవార్యుడు పదాచిత్యమర్యాద నెఱుగనివాడనుటచే కల్యాణానుమయమున వైత్యకీర్తనల నందువాడనైన పదములను వాడివాడట. ఇంతకాలమునుండియు చట్టవైదికులకు వైత్యకీర్తనలయందు, ఆర్థికశంత్రములయందే దృష్టిగదా, ఇట్టి యదృశ్యార్థములను గనిపట్టి విమర్శనము చేసినవాడెవరునులేకపోయినారు. "తిక్కన మధియు తైరాకల్యాణములో (వధూవరుల పరస్పరావలోకమునకై నడుముబట్టిన తేరయైత్తింపునపుడు) సాంవత్సరికపదమును చెట్టె"నట. చూడుడు: "సాంవత్సరిక దత్తకాల కళావిశేషంబుల మంగళశూర్యములు వెలంగ

నతైర యైత్తింది" దీనిపై వ్యాఖ్యని త్రిగించండి: "ఇట్ల ప్రదర్శింపబడిన కార్య మెద్దియన, వధూవరుల నడుము తేరనుడిచిచేయుట. ఈవిన్న పనిని వర్ణించుటకు సాంవత్సరిక పదపాఠాగ్రహణమందరమును నొకదీర్ఘ వాక్యము ప్రకటికరింపబడినది. ఇంతటి దీర్ఘ వాక్య మెందులకు? మంగళ శూర్యంబులు వెలంగ తేరయైత్తించె నన మంగళముగా నుండుకే, అప్పు డీ సాంవత్సరిక కార్య మెత్తిరిలునే." అని. ఇక నీసాంవత్సరిక శబ్దమున వారు గనిపట్టిన సారస్యమును చెల్లడించుటకుగా వారాసందర్భమున శ్రమపడి చేసిన వ్యాఖ్యానమును గమనింపుడు. అందువలన వ్యక్తమగుచున్న వారిపొందిత్యగరిమను, సహృదయత్వమును, రసితమ, సుగ్రహణ పారీణితమ, సందర్భకుస్థిని గ్రహించి యానందింపుడు.

"సాంవత్సరిక దత్తకాల కళా విశేషంబుల మంగళశూర్యంబులు వెలంగ నతైరయైత్తింది" వివాహ సమయమున వధూవరుల నడుము తేరయైత్తి సందర్భమును గుర్తించియే ప్రకరణానుసారముగ వారు చేసిన వ్యాఖ్యానము —

"సాంవత్సరిక = ఆర్థికమునందు, దత్త = భూమి బడిన, కాల = వల్లది, కళా = పదియాఅనభాగము యొక్క, అనగా అణాకాసుయొక్క (తిక్కన కాలములో నణాకాసులుగూడ టంగ సాలలో ముద్రింపబడెడివి కాబోలును) విశేషంబుల = ఆర్థికయములచే నని యర్థ మేర్పడును. అందువలన 'వివాహ క్రాంతికాలదత్త మంగళశూర్య వివాదంబులు చెలంగ' ననుట యరుంగకొనవచ్చును" 'సాంవత్సరిక' శబ్దమునకు వ్యాఖిషికు డను వర్ధము శబ్ద పుర్వైత్తిచే గలుగదట. "మహూర్తం చేత్తితి మాహూర్తిక" అయినట్లే "సంవత్సరం చేత్తితి సాంవత్సరిక" అని కష్ట ప్రశ్నయ మేల రావూడదో? అమరసింహుడు తన నిఘంటువులో 'సాంవత్సర' శబ్దమునుమాత్రమే పఠించినను, లోకవ్యవహారమున 'సాంవత్సరిక' శబ్దము భివార్థముననేగాక జ్ఞానార్థమునగూడ వ్యవహారములో నున్నట్లు గ్రంథములు, కోశములుగూడ వెలుపుచున్నవి. మనియర్ విలియమ్స్ దొరగారి సంస్కృత నిఘంటువులో 'సాంవత్సర' శబ్దమునకు 'సంవత్సరమం వైవ' అను

భవార్థమున్నట్లే, 'సాంవత్సరిక' శబ్దమునకు జ్ఞానార్థము కూడ మున్నట్లు తెలిసియున్నాడు. (cf. సాంవత్సరభృతి. Annual wages. (m) An astrologer Almanace matter. J.F. a funeral ceremony; సాంవత్సరిక = yearly, annual, సాంవత్సరికములు = A debt payable in a year. సాంవత్సరికము = Annual revenue. (m) An astrologer.) దీనికి పంచతంత్రములో శ్లోతిషికుడను నర్థమున బ్రయోగము కూడ నిచ్చవారు. cf. "జేపీ, జపనీ, కంచునీ, నూలిక, శయ్యాపాలక, స్వర్ణాస్యక, సాంవత్సరిక, భిక్ష, చత్రధరః ఏసం వైరచ్యారణ స్వపత్నే విఘాతః". (కాశీబాతీయము, పంచత.) వ్యాఖ్యానము : సాంవత్సరిక = వైరజ్ఞ, కాలవిత్. సాంవత్సరిక శబ్దమునకు గూడ నీ రెండర్థములు కలవు. శ్లోతిషికు డన్నయర్థమున వరాహ మిహిరని బృహత్సంహితలో బ్రయోగము కలదు. "ఏదో అతిప్రయాసయచేసినను వైరజ్ఞార్థము సాధించి ను ఆ పదమునకు లోకమునగల ప్రసిద్ధార్థమును నిశాంప శక్యము కా"దట. ప్రకరణ విరుద్ధముగా బ్రయోగింప రాదన్న వారు ప్రకరణమునుబట్టి యర్థము చేయరాదా? ప్రకరణమునుబట్టియు వారి సద్భవయమునకు శ్రాద్ధమును నర్థమున దానిని గ్రహించుటే యుక్తమని తోచినది గావోలును. కావుననే "వివాహ శ్రాద్ధ కాల దత్త" అని దాని యర్థమునుగూడ స్పష్టముగ వివరించి వ్రాసినారు. "అయ్యిద్దఱును గృహస్థ సట్టాప్న వోక్తౌని చని యొక్క ముదుసలి పావీ కవుడు మొక్కి యక్కనగు మొక్కించి" (భార. ఆది. ౭౮) యని వన్నయ 'పావీ' పదమును వాడినాడు. పాంపలు, ద్రాపది కుంతీదేవిని మొక్కిరన్న సందర్భమున వన్న పార్థుడు కుంతిని బోగముదానిగానే యుద్దేశించి పావీ పదమును వాడినా డని యా ప్రకరణమునుబట్టి యర్థము చెప్పదురా? సానిశబ్దమునకు (ఇప్పటి) లోక

వ్యవహార ప్రసిద్ధిమను నర్థ ముదియేగదా! కంఠ, చీల మొదలగు భారతీకవులు వాడిన శబ్దముల కాకాలమునగల యర్థ మిప్పుడు లేదుగానా!

ఇక "తిక్కనమంత్రిపుంగవు నుత్తరకరమును సౌభద్రుడు గ్రహించె నన్న తావున జరిగించిన పదము కూడ కొంచె మగుభావహముగానె" వారికి జాపట్టినదట. "కుమాదుడు తీగబోడి మృగుపాణి గ్రహించె నన్నప్పుడు 'బోడి' పద మంత శ్రీమంతముగా లేదట. 'బోడి' పదమునకు లోకములో 'సుండుకల' యని యర్థము ప్రసిద్ధమని యీ వాహిత్యరికారదులు వ్యాఖ్యానముచేసి తమ సహృదయత్వముచే కాక యిగాన మగు పాండిత్యమునుగూడ వెల్లెబ్బువచ్చునన్నారు. దీనికి "బోడి = ముండితము" అని శబ్దరత్నాకర ప్రమాణము, దానిపై మరల వీరి వ్యాఖ్యానము. పదసన్నికర్తచే "బోడిపాణి" యని "ముండితకర" మని వీరికి బో: పడినదట. తరుపరి వీరి ధర్మాక్షి తిక్కనార్థుని వెక్కిరింపు. "కవివరు డీబోడిమడిని వీడి వేళే లతాంగిపై నఁ బోడికొనినదృ పండ్లివీటపై గూర్చుండఁజెట్టి సౌభద్రునిచే నాగుభాంగికరమును బట్టించిన సౌభాగ్యముగా నుండెడి"దట! "బోడిమడిని వీడి" అని శ్లేషించినప్పుడు గూడ బహువాగయాకరణో వేసిన నడుమయరకున్న 'తీగబోడి' యనుపదమునందు వీరి కన్నులకు గోచరింపలేదు గావోలు. 'తీగబోడి'లోని 'బోడి' శబ్దమునకు 'సుండుకల' యని వ్యాఖ్యానించు పాండిత్యమునకు "బోడి = ముండితము" అను శబ్దరత్నాకర కారుని నిఘంటు ప్రామాణ్య మేలనో! కావున బోడిమడిని వీడవలసినది కవివరుడు గావనియు, విమర్శకా శ్రేణుడే యనియు స్పష్టమగుచున్నది గదా. పదసన్నికర్తముచే వేళేలతాంగిని బోడికొనదచ్చి బోడిపాణిం బట్టించు సౌభాగ్యము వైదికపుంగవులకు తెల్లవలసినదే కాని తిక్కన మంత్రిపుంగవునకు మాత్రము తెల్లదట.

ఆపరేషన్

అపాయము, ఇతర జబ్బుల, తర్వాత మీ కేళములు లేవక రారిపోవును. తటాలున సంభవించిన అడుగుభయము, వీరసంపత్తయొద్ద న్నాధులు ప్రసవముకూడ తమవంతు కేళ నష్టమును కలిగించిచే తీరును. ఒక్కొక్కపుడు కేళముల పొడవు తగ్గిపోవుట వట్టిపడుట కూడ తటస్థించును.

ఇప్పుడు మీరు కేళవర్ధినితో కేళములు రాలులు ఆపుకొనగల్గినప్పుడు మీ తల చర్మమును కేళహీనమై నిరూపముగా ఎందు కుంచెదరు? బట్టా రాలిపోవుట హానికరమైనది. మీ జబ్బుకోజాలలో తురులను కాపాడుకొనుటకు కేళవర్ధిని యుండుగా మీరు పోస్టుకొన నవసరములేదు. అమితముగా పెంట్లుకలు రాలినవంటిగూడ కేళవర్ధిని నిష్టమును తగ్గించును.

కేళవర్ధిని

కురులనరదముగావెంచి బలపర్చును. నేడే మీకురులకు కేళవర్ధిని వాడుదు

కేళవర్ధిని	ఆణాలు 12/-
కేళవర్ధిని హెంపూ	,, 12/-
కేళవర్ధిని క్రిమ్	రూ. 1/-

పాక్కింగు, పోస్టీలి అధికము.
వర్తకు లండన్ వద్ద దొరకును లేక

సోల్ యిండియా కెమికల్సు,
మైలాపూరు, — — మదరాసు.

ఎదురు నడకలు

[కథానిక]

శ్రీ రా. సి. ఆంజనేయశాస్త్రి

౧

“మల్లా ఎందు కొచ్చాడే అరసు?” అంది మా అమ్మ, కొంచెం భయపడుతూనే. నేను జవాబు చెప్పకపోవటంచేత కాస్త ధైర్యం తెచ్చుకుని, “ఒక టీ! రెండుపార్లు చెప్పినతరవాతైనా తెలుసుకోవాలి! ఈదొచ్చిన పిల్లవి!!” అంది మల్లా. చదువుకున్న పుస్తకంలో 3వ వ పేజీ గుర్తుపెట్టి పుస్తకం చూసేసి అలాగే కూర్చున్నా. జవాబునుటుకు చెప్పలేదు. కంఠస్వరం హెచ్చించి, “ఇంకో మా టిలాజరిగిందంటే బానుండ దమ్మాయి! తెలిసినా?” అంది మల్లీని. కిటికీలోంచి కూన్యంలోకి చూస్తున్నవాన్నట్లా మోసం గానే మా అమ్మవేపు తిరిగి, ఆవిడయెహంలా? చూశా. ఆవిడ గిరుక్కువ పక్కకి తిరిగి, చరచరా సావిట్లో కెల్లిపోతూ, “మ్మీహిరు దవటంచేత మొహావ చెప్పలేక తటపటాయిస్తున్నాను. మనస్సు కనిపెట్టి పోవటం మంచిదని చెప్పుకున్నా.” అంది సన్నగా. తనమాట వాకు వినిపించ దమకున్నంతవూరం వెళ్లి... “అలా ఉరిమిఉరిమిచూస్తుం కేమిటి? నమ్మ...వాకేం భయ ముకుంటిరాకూలు!!” అనుకుంది లోలోపల. ఆమాటలు విన్నేసరికి వాకు కోపం, బారి, ప్రేమ కలగాపులగంగా కలిసిపోయి “అమ్మ!” అని వాణోట పిలిపించాయి. సమాధానం రాకపోతే, వినిపించలే దేమోనని నేనే సావిట్లో కెల్లేసరికి యిందాకటికంటే కూడా ఎక్కువగా భయపడుతూ “అచ్చే! ఎదో మాటవరసకి అన్నా. తప్పితే, చిన్నప్పటినుంచీ ముగ్గురూ ఎంతో చదువుగా వుంటున్నవాళ్లు...” అని గుటకలు మింగింది. ఆమెఆవస్థ నేను అర్థం చేసుకున్నా.

పిల్లలు పుట్టనూ, పోనూ — ఆఖరికి నే నొక్కతైతే బతకటం, నేనుపుట్టిన రెండేళ్లకే మావాన్న పోవటంచేత అమిత మైన గారాబంగా పెంచింది మా

అమ్మ నన్ను పెద్దదాన్నవుతున్న కొద్దీ యీగారాబం
మకురుతనంగా పరిణమించింది. పెద్దచదువు చదివి బడి
మానేసేంతర్యాల నామీద అవిటి గౌరవాదరాలు
కూడా ఏర్పడ్డాయి. నేను చిన్న బుచ్చుకుంటానని నా
కష్టం చెప్పేది కాదు మొదట్లో. రాసురాను నా కడుగు
చెప్పటానికి భయపడేది. నిజాని కలువంటి స్థితిలో
వుండటానికి నాకు యిష్టం వుండటంకాని, నేను
ఆపదవని పొందటానికి ప్రయత్నం చెయ్యటంగాని
జరగకపోయినా అప్రయత్నంగానే నేను మాయింటి
కధికారిణి వైపోయా. ఇంట్లో కూరలు పురమాయిం
చటం దగ్గిర్చుంటే మాఅమ్మ ప్రమాణాలవరకూ నా
కడుగుంటూ లేదు. కాని అతనివిషయంలో మాఅమ్మ
యీవిధంగా కేవల విరుద్ధభావం చెల్లడించటం నాకు
కొంచెం వింతగానే కనపడ్డది. పెళ్లి అయినతర్వాత
యిప్పుడు యంతస్పృహగా చెప్పింది. కాని మాడేళ్ల
కిందటే కొంచెం చెరుగుచెరుగుగా మానటం మొద
లెట్టింది - నేనూ, అతనూ కలుస్తున్నప్పుడు నవ్వు
కుంటూ ఆడుకుంటుంటే ఇప్పటికీ నాకు లాగా నుర్రే!
కారయ్య ఆడుతూ నేను గెలుస్తానంటే నేను గెలుస్తా
నని పంచెనేసుకున్నాం. చూసుకోమరి నేను గెలవక
పోతే అని ఒచ్చిరానిమీసం మెలిచెయ్యటం మొదలెట్టా
డతను. అక్కిన విళ్లలన్నీ కొట్టేసి "అకరారే! మీసం
మెలేదేనంటే నీవుకూడా పట్టలేదే? ఓడిపోవటానికి?"
అన్నా. "ఎట్లాగనా ఆడెప్పిలికమా?" అన్నా డతను.
ఫక్కున నవ్వుకున్నాం. ఇది విని మాఅమ్మ ఎదో
పడున్నట్టు నన్ను సిరిచి, యీకబుర్లు అకబుర్లు చెప్పి,
నామనస్సుకు నెప్పికలగకుండా వుండేసమయం చూసి
నవ్వుతూ "చూశావా? పిన్నిగా రేమంటున్నారో
మీ నవ్వులు విని?" అంది.

మొన్నా డతనితో సరదాపడి నీనిమా కెళ్లుదా
మని ఒచ్చాడు. నేను కనిపించకుండా గదిలో పడు
కున్నా. "ఏం అలా వున్నావేం?" అన్నాడు దగ్గరి
కొచ్చి. నేను మెదలకుండా అలాగే పడుకుని ఉన్నా.
అదుర్దాగా మా అమ్మదగ్గరి కెళ్లి "అమ్మాయి అలా
వుండేం?" అన్నాడు. "ఇంచాకటి వరుకూ కులాసా
గానే వుండే!" అనుకుంటూ తడలడుతూ వాదగ్గరి

కొచ్చి చెప్పమీద చెయ్యేసి చూసి "ఏం అమ్మా? తల
నెప్పి?...గుండెల్లో బరువా?" అని ప్రశ్నించింది
అపొయంగా. అప్పుడప్పుడు అకస్మాత్తుగా తలనెప్పి,
గుండెల్లో బరువు ఒత్తుండేది నాకు. "జుర్రువా..."
అన్నా క్లుప్తంగా.

"ఓలే మరీ మాట్లాడకేం నాతో?" అన్నా
డతను. నేనేమీ జవాబు చెప్పలేదు.

"ఏమిటి మరీ? చూస్తూ, యిటు తిరుగు" అంది
మా అమ్మ భుజం పట్టుకుని. నేను లేచి కూర్చున్నా
అమ్మకేనే చూస్తూ. అతను చిన్న బుచ్చుకుని "నీనిమా?
రావు? ఇంకా ఆఖరుగోజుబుకాదా?" అన్నాడు
జాలిగా. ఇంతవరకూ జవాబు చెప్పకపోయినందుకే
దుమిలిపోతున్న నేను పట్టుబలవంతాన ఎలాగో యీ
మాటుకూడా మానంగా వుండగలిగా.

"ఏమిటా మెరటుతనం? పోనీ, వెళ్లరామా
నీనిమా?" అంది మా అమ్మ.

అతను నిరాకతో దీనంగా చూస్తూ "పోనీ, నా
వేపు చూడన్నా చూడరామా?" అన్నాడు. నా
హృదయం ఒగులైపోయింది. కళ్లల్లో సిగ్గున నీళ్లు తిరి
గాయి అతనికేసి చూసి మా అమ్మవేపు తిరిగా. అవిడ
కళ్లమైంది "ధీ విచ్చిదావా! ఎదో నవ్వులి కన్నా...
సరదాగా చల్లిరండవచ్చు" అంది. అతను నుచ్చినుచ్చి
అడిగాడు "ఏమయం ఏమి" అని.

"ఆ... నిన్న కోప్పడ్డా వాన్ని... అదీ..."
అంది మాఅమ్మ.

"ఓలే, మరీ నామీ చెండుకూ కోపం?"
అన్నా డతను.

"దాని మొహం!" అని రిక్కించేసి దశల
సంగతి చెప్పకుండా. ఎంత పూనేసినా నన్ను లాధి
స్తూనేవుంది కిందటిరోజు విషయం.

"మనం నవ్వుకుంటుంటే పిన్నిగా రేమిటో
అన్నాడు. కనక నేను నీనిమాకి రావడంగాని, ఆడు
కోటంగాని..." అగ్గోత్తిలోనే ఆరే నందుకుని
"పోనీ నవ్వుకుండానే చెడదంటే. లే..." అన్నాడు
నవ్వుల్లోకి దిగేసి. నేను రానంటే రానన్నా. ఎంతో

2

“మహాబలవీరకం అయ్యాం లేస్తురా? మనం!” అందిజబాబుగా. ఇద్దరూ పకపకానవ్వుకున్నారు. నేడ సహించలేకపోయా. మొహించిందే “ఏమీ బావగ్రి నవ్వుట” అని అందామనకున్నాగాని మర్యాదగా తుండెడివి దొరుకున్నా. వాళ్ళల్లా వానవృక్షలవకపోవట మే నా అసమ్మతిని తెలియజేయటానికి సక్రమమైన విధానమని ముఖానంగా కూర్చున్నా. నాకుద్దేశం గ్రహించారో? లేదో! కాస్తేపాసి, “తైం ఆవునోంది మరి బయల్దేరండి... అక్కడకూడా కొంతఅలస్యం

అవచ్చు..." అంది మాఅవిడే. నేను రాననే చెప్పి చాచునకున్నా. కాని కారణమేమింది రాకపోవటానికీ?

"అట్లా వున్నావేంరా?" అన్నా డతను.

"వృ... ఏంలేదు... ఎలా వున్నా?... " అన్నా నేను. ముగ్ధురం అతనింటికెళ్లం. అతనిభార్య తయారుగానే వుంది. "యాకావుట్రోయి, మీ ఆవిడకంటే కూడా వెయ్యిరెట్లు దర్జాగా తయారుంది. ఆయి... చెబ్బా!!" అన్నా డతను. నేను కొద్దిగా ఆరువు తెచ్చుకున్న వస్త్రులవ్యాస. ఇంచాక మా ఆవిడని ఆతను మెచ్చుకున్నా వాకు బాధేకలిగింది; ఇప్పుడు తనభార్య వెయ్యిరెట్లు దర్జాగావుందన్నా వాకు బాధేకలిగింది. ఈసంఘం లోని జీవని నేను. పరిస్థితుల్ని తయారుచేసుకునే శక్తి వాకు లేదు. నాకే కాదు ఎవరికీకూడా ఉండదనే వా ఉద్దేశం.

"టిక్కెట్లు రిజర్వేషన్లుచెయ్యడంమరి?" అంది మాఅవిడ. నేను జవాబు చెప్పకమంద "ఫీచాలేదు లేద్దా!" అన్నా డతను.

"డాక్టరుగారుగదాఅవా?" అంది మాఅవిడ.

"ఉహూ, స్టడీరుగారుకూడా ఒక్కవ్వారు కదూ? అందుకని..." అంది అతనిభార్య. మళ్ళీ పకపకా నవ్వుకుంటూ కాక్కబోతున్నారు. నేను భరించలేకపోతున్నా. మానంగా అలాగే కుర్చీలో కూర్చున్నా.

"ఏంరా, యిండాకటినించి అలాగే వున్నావు! ఒంట్లో బాగుండలేదా?" అన్నా డతను కొంచెం ఆతుర్తగా.

"ఉ, అదే! కాస్త తలనెప్పిగా వుంటేను..." అన్నా మెహం ఆదోలాపెట్టి. ఆతను నదురుపట్టుకు చూసి, గబగబా లోపలికెళ్లి బెస్సెస్సాగులో మందు తీసుకొచ్చాడు. నాకది మందుకాదు. అయినా లాగే కాదు.

"ఇంచాకటివరకూ కులాసాసానే వున్నానా?" అంది అతనిభార్య.

"ఇవాళ నూనెతిరగమెతకూడా కాదే?" అంది మాఅవిడ.

అంతా మళ్ళీ మాయింటికిరాబోతుంటే. "పోనీ, మీరు ముగ్ధురూ వెళ్లరాదా? ఓగంటలో తగ్గిపోనూ తలనెప్పి?" అన్నా.

"ఫీ! సరదాగా బయల్దేరాం. వెళ్ళితే అంతా వెళ్ళాలిగాని ఏమనిసిపోయింది? నేం వెళ్లమంటే మేం వెళ్ల"మన్నారు ముగ్ధురూను.

3

డాక్టరు, భార్య అటువెళ్ళగానే ఆయన వడి మంచమీద లేచి కూర్చుని ఎప్పుడూలేని కుచ్చితపు చూపులు చూస్తూ, ఎడంవేపుమీసాల్ని మని పళ్లతో కొరుకుతూ మూతివిగించే "పోయింది... నెప్పి" అన్నారు. నా కాళ్ళే ఏమీ అర్థంకాలేదు. / మనం కొండటివరకూ అంత వ్యాకలంగా ఉన్నాయట్లా తమాషగా లేచి కూర్చుని యిలా మాట్లాడటం అశ్చర్యంచేసింది. నేను డికమేకపడుతున్నట్లు గ్రహించి వికపూరితంగా కాస్త నవ్వుతూ, "తేనీయా! తల నెప్పెందుకో?" అని ప్రశ్నించారు. నేను జవాబు చెప్పేలోపుగానే కనబోములు ముడుచుకుని "నెల్లక పోయావ? పెడుతారనే అనుకున్నా అసలు!" అన్నారు ఆయనే. "నెధన...న్నే హితుడవులేమాత్రం?"... తడబడ్డారుకాస్త. కోపం వైకే కనిపించింది. నామానం యింకా రగిల్చిందో ఏమో, కల్లెరతేసి "ఏం అలా చూస్తావే?" అంటూ దూకుడుగా మంచమీది నంది లేచి యిటూ అటూ పచారుచెయ్యటం మొదలెట్టారు. "ఈమాటు రానీ... మొహం వాచేట్లు చివాట్లు పెట్టేస్తాను." అనకున్నారు మళ్ళీనీ, చేత్తో క్రొత్త ఎగదువ్రుకుంటాను.

అప్పుడప్పుడు డాక్టరు సరదాగా మాట్లాడు తుంటే, ఆయన మెహం చిట్టించుకున్నట్లు కనబడటం నేనూ గ్రహించకపోలేదు. మాఅమ్మ తెప్పినవానికీ

యీ చిట్టెంపులకు సంబంధం ఉండకపోదనీ అనుకునే వున్నా. చెప్పద్దూ, యీ అసహనం యంత తీవ్రమైన పరిణామం పొందుతుం దనిమాత్రం ఊహించలేదు. ఆయననువోభావాలకు అనుగుణంగా పోవటానికిగాను నా హృదయంలోవుండే నిర్మలత్వాహ్వాని ప్రాక్షేపియ్యటానికి నేనూ ప్రయత్నించలే దింతవరకును దినాట్లా, చెప్పబెబ్బలవరకు ఒచ్చేసరికి నాకు కోపం ఒచ్చింది. నా అసమృథిని తెలియజెయ్యటానికి కుర్చీలోంచి లేచి సావిట్లో కల్లపోతుంటే ఆమె “అడదానిది నీకన్నా వుండొద్దూ స్త్రీ?” అన్నారు. జవాబు చెప్పకుండా కల్లపోయే పరిస్థితి తప్పిపోయింది. అడదాన్ని నాకన్నా ఉండారటప్పి! మొగాళ్లకక్కర్లేదనా ఆయనకుద్దేతం! నివాసికి స్త్రీలేని పని చేశేంచేశాన?

“నేను స్త్రీలేని పనేమీ చెయ్యలేదు.” అన్నా కోపం ఆపుకోలేక.

“అరివో?” అన్నారు గదమయింపుగా.

“అరిమాను.” అన్నా జవాబుగా.

“ఇలా నే ననేగా నీ ఉద్దేశం?” అంటూ నా నిమాధానానికి ఆగే మర్యాదన్నా పాటించకుండామీది మీదికొచ్చి “ఎదిరింపుకుదానా? ఆ వెకవెకలా పకపకలా!... పైగా నాకా స్త్రీలేంది? సంపారిలక్షణాలేనా యివి? ఉ...” అంటూ ఉగ్రరూపం దాల్చి ఎటం చెంపమీద పెడేయన ఒక్కరెబ్బ చేశారు. కోరం మీద రెబ్బపడేదాకా అలాంటి దౌర్జన్యం జరుగుతుందని కొంచెంకూడా అనుకోలేదు. బుర్రబుర్రా పొంగింది. కాదంటే అవుననీ, అవునంటే కాదనీ, మీదే తప్పనీ, పొరపాటనీ లక్షనార్లు పట్టాడుకునేవార్లం అనేక దిగులుంటామిద. ఎంతో ఇరసంగా నడిచిపోయేది. కానీ భీర్తుత్వంయొక్క తాత్పర్యం యివారే ప్రదర్శిస్తేమైంది. నేను భరించలేకపోయా. ఒళ్లంతా జలదరించింది. ఎంత ప్రయత్నించినా కళ్లల్లో గిర్జన తిరిగిన నీళ్లని కిందపడకుండా ఆపటం నా పళం కాలేదు. ప్రథమావధిం ఆపటంచేతకో ఏమీ ఆయనా నామొహం చూడలేక, మొహం తప్పించటానికిగానో, బూట్సులు తొడుక్కుని చరచరా నీళ్ళలో కల్లపోయారు. నాలకంచూస్తే బాగా

పశ్చాత్తాపవతుడున్నట్లు కనిపించింది. కానీ అహంకారం హృదయాన్ని ముంచేసుందాలి. ఆయన నావేపు చూడవన్నా చూడలేదు.

8

రాత్రి ఎప్పడో, గండ్తి, గంగంటల కింటికిచేశాను. అం లంకణాలుచేసిన మనిషుడే కనిపించింది. నాకు చాలా బారేసింది. నేను తొందరపడ్డావని నాకు తెలుసు. ఇంట్లో అడుగుపెట్టేటప్పుడు క్షమాపణ కోరుకుండా మనకున్నాకుదా. గోదవేళుకి మొహం తిప్పకుని పడుకునండటంచేత నారాకని తెలియజెయ్యటానికిగాను కొంచెంగా దిగ్ధ తెప్పించుకున్నా. వెనక్కిచూసి సిరుక్కున తల తిప్పేసింది. దాంతోటి నాలో చిగురిస్తున్న మానసిక్యం కొస్తా మలమలా చూడి పోయింది. అవునూ, దానిప్రవర్తన నాకిమీ బాగుండలేదు. నాఅసహనాన్ని దానికి తెలియజేశాను. పద్ధతిలో కొంచెం తీవ్రత వుండొచ్చుగాక, - ఉండే అవకాశం! అంతమాత్రంచేత నన్నా విధంగా నిరపొద్దభావంతో చూడటానికి దానికి బాక్కుండి? పుష్టంగా తెలుసు నాకు—లేదని. లేనాకు చలాయించటం నేను సహించను.

“ఏమంటే! కోపం పోయిందా?” అంటే నా మన స్సెంత నీరైపోయేది? అందాకా ఎందుకు? అసమయంలో నేను రాగానే దీనంగా ఒక్కయాపు చూస్తే చాచా? కాళ్లమీద పడి క్షమాపణ చేశా కోనూ? అదేమీ లేకుండా అంతశ్చింతకారభావమే? నేనూ క్షమమన్నా ఆగకుండా సావిట్లో కల్లపోయా. తెల్లారింది—నాకు సావిట్లోనూ, దాని తొగడిలోనూను.

మునిముచికట్టానే ఆత సొచ్చాడు “ఎలా ఉందిరా?” అంటూ. నే నేమీ జవాబు చెప్పకుడదను కున్నా. “ఏం? పోయినట్టే వుండే మొహం చూస్తే?” అంటూ మొహమీదచెయ్యేశాడు. అప్రయత్నంగానే “...ఆ, తగ్గిపోయింది. పొద్దున్నే ఒచ్చావే?...” అని సోఫాలో కూర్చోపెట్టి, “కాఫీ తయారుచేయించవే! అరినకుదా ఒచ్చాడు” అని కేకేశా. ఆతను కూర్చోకుండానే “ఆ, ఫరవాలేదులే. అర్థంటుకేను. న్యూ

నియాల. తెల్లారుతూముశీ ఒచ్చారు పాపం—మళ్ళీ బిస్తా”నంటూ, “అమ్మాయి!” అని కేకే, “లోపలం దేమోలే!” అనకుని “ఇంకో మోతాదు పంపిస్తా కుర్రాడిచేత” అని నాతో చెప్పి నమ్మం దిగేశాడు. “అదేమిటి, కాఫీ అన్నా తాగకుండాన?” అంటూ అనకోకుండానే ఆతనితో వీధిలో నాలుగడుగులు నడిచి ‘ఉంటా’ నని వెళ్ళి తిరిగి మువ్వలూ నా బలహీనతకి నన్ను నేనే నిందించుకుంటూ లోపలి కొచ్చి గదిసమ్యంలోంచి తొంగిచూస్తే అది యింకా పడుకునేవుంది.

తొమ్మిదింటికి నేను అఫీసుగదిలో కాగితాలు చూసకుంటూంటే పనిమనిషి నాముందరనుంచి పాకేనే మాస్తూ రెండుమాడుమాట్లు యిటూఅటూ తిరిగింది. నాతో ఏమన్నా చెప్పాలంటే అలా చెయ్యటం మామూలు. “ఏం?” అన్నా.

“...గంగ ఉందిటండి. యింకా లేవలేదు అమ్మగారూ...” అంది యింకా నా. నేను ఉలిక్కిపడి కలం చేత్తో పట్టుకునే దానిదస్సిరికల్లి ఒళ్లుపట్టుకున్నానే కాళిపాతోంది. కొంచెం కలవరపడతూ “జ్వరమల్లే వుందే!” అన్నా.

“హీం” అంది నా. నా. జ్వరం ఎందుకురావాలి? “డాక్టర్ని పిలుచుకొస్తా” నంటూ లేచా.

“అతన్నేనా?” అంది ఆదోరకం డాక్టర్.

“అతన్నేనా?” అని ఆశ్చర్యపడుతుండేంతో అంటే అతన్ని పిలుచుకు రారాదనా? లేకపోతే అతన్నే పిలుచుకురావాలనా? అవునూ, ఆ వెకవెకలూ, పక పకలూ నా కిష్టం కాలేదు. నా ఆయివ్వరిని నూచించటానికి కొంతెం తొందరగా ప్రవర్తించినమాట వాస్తవమే. సరే జ్వరం ఒచ్చింది. మెదల్లో అతన్నే పిలుస్తూ మునుకున్నా. నిజాని కఠమ మాయింట్లో డెల్టెఆరు జబ్బులు నయంచేశాడు. కాని యిప్పుడతన్ని పిలవటం అసంభవం. నాకు చేరికాదు. అతనింటి ముందర్నుంచే వెళ్లి యింకోడాక్టర్ని పిలుచుకొచ్చా. కొత్తడాక్టర్ని చూసి అది నామొహంలోకి అర్థయి క్రంగా దృష్టుల్ని

సారించింది. “అంతే!” అన్నట్టుగా నేను గంభీర మానంలో వాటికి జవాబు చెప్పా.

ఎదోమందిచ్చి బండికిక్కె సర్లతోతూ “గంక దాటింది. ఉడుకులాం చెయ్యండి వెంటనే. మంచుగడ్డ పట్టివా పెట్టచ్చు” అని నాతో చెప్పి అటు తిరిగే సరికి, కేసులు చూసుకుని అప్పడే మాయింటికి రావటానికే ఎదురొక్కాన్న అతని “ఏమిటి? ఎవరికి జబ్బు?” అని ప్రశ్నిస్తూ చూపులకు కొత్తడాక్టర్ “అయినభార్యకు గంక దాటింది... ఇప్పుడే ... చూడమంటేనూ” అని తదబడుతూ జవాబు చెప్పటం, ఉలిక్కిపడి అతను లక్షణావస్త్రా గడచినగా ఉన్న చూపుల్ని నాకేసి తిప్పటం, వాటికి తాళలేక నేను మొహం తిప్పేసి యింట్లోకి పోవటం ఒక్కమాటే జరిగాయి. కొత్త డాక్టరుబండి చక్రాల రోదలో అతని హృదయ స్పందనం నాకుగాని, నాదీర్ఘశ్వాసల అనినీగాని అనగతం కాలేదు.

మొన్నాడు గంక ఒచ్చింది. నాకు గాభిరావుట్టి మా అత్తగారికి తెల్లగ్రాం యిచ్చా. అవిది తనపెత్తల్లి కొడుకుదస్సిరి కల్లి వారంలోజాబుకుడా కాలేదు. ఒచ్చి “కొత్తడాక్టర్ని పెట్టారా? నేను పల్లెసరికి బాగానే తిరుగుతోందే? ఇంకోలోకే ఎలా మంచు కొచ్చిందిబ్బా!” అంది. నేను సమాధానం చెప్పలేక దానికేసి చూశా. అది నా మొహంలోకి చూసి తనదల్లి నేపు తలతిప్పింది. అవిదా మాట్లాడలేకపోయింది. తర వారే, సంగతంతా తెలుసుకుని మరీ చేదనపడటం మొదలెట్టింది... ఆలోనా కాలోనా జ్వరం మొచ్చిపోతోంది. జ్వరబలంమొలాన నీరసం బాగా కనిపించకపోయినా, బొత్తిగా భారకం లేకపోవటంచేత తనీరం కుడ్డించి పోవటం మొదలెట్టింది. అతన్ని తప్ప ఉల్లేవున్న పెద్ద పెద్దడాక్టర్ల నందర్నీ పిలిచా. న్యూమోనియాఅనీ, ప్రేఫా యిడనీ, యికో ఫ్లూయెంజాఅనీ, మలేరియాఅనీ తలోరికం గా చెప్పారు. నాకు రత్తరపాటెక్కువైంది. అతని తప్ప ఇంకోనైవరూ నయంచెయ్యలేరని మా అత్తగారి దృఢ విశ్వాసం. ఆసంగతి నాకూ తెలుసు... ఏంరా అంటే ఏంరా అనకునేవాళ్లకల్లా ఎడమొహాలూ పెడమొహాలూ ఆయ్యాయి. దురదృష్టం తరుచు

కొస్తోంది. చెందుకూడుసా రైతురుపడిలే నేనే మొహం తప్పించేశా. మానవసహజమైన గౌరవాన్ని కూడా త్యజించి ఓరోజు రోడ్డుమీద ఎదురుపడి “ఎలావుంది?” అని అడిగాడు. బాబు చెప్పక పోదా మనుకుంటూనే “అలాగే వుంది” అని మాత్రం అంటూ దులహంయమని చరచరా వెల్లిపోయా. అని భార్యమాత్రం రోజూ ఒద్దిచూసిపోతూనేవుంది.

మనస్సుపోలేకుండానే రోజులో చాలా గంటలు గడుస్తున్నాయి. వైగా ఆరోజు సాయంత్రం వేరే మంచంమీదే, కొంచెం లేవాల నుంచుతే లేవ రియ్యబోదేసరికి గాధరాఒద్ది పడిపోయింది. కాట్లా చేతులు విరగవోక్కుకుంటూ గాధరా తగ్గినకర్వాత “ఎలా వుంది?” అని అడిగితే, నాకేసి దీవంగా చూసి కన్నీళ్లు కార్చింది. నానుండెలు తరుక్కుపోయాయి. వెనకటి దృశ్యాలు ఒక్కొక్కటిగా నాకళ్లముందర్నంచు పరిగెత్తుకొనిపోతూ నామనస్సుని కో నెయ్యటం మొదలైతాయి. ఈవ్యాధికి కారణం నేని నాకు మొదటి నుంచీ తెలుసు. చికిత్సకూడా నాకు తెలియకాదు. తెలిసికూడా, మగతనం, అంగులోనూ భర్తృత్వాన్ని అహంకారంతో మిగతించేసి నిర్లభమైన యాదీవిని పాతచూరుస్తున్నా.

బలజలా కన్నీరు కారుస్తూ “కుమించతూ?” అన్నా. ఈమాట ఆర్కాలే అంటే! అప్పుడు నేను చచ్చిపోయా!!

“అతన్ని పిలుచుకు రారాదూ?” అంది మా అత్తగారు. నేను లేచా. అంతే మాడుకోజాల్సింది కేవలం సంజ్ఞలేతప్ప పెరిమెలుకదిలించటానికి శక్తిలేని మనిషిల్లా “అరే... నేనా?” అంది. అని తల్లికేసి, నాకేసి ఒక్కరూటుగా చూసి తల వాల్చేసింది. అంతే, మల్లీ తలెత్తలేదు. మా అత్తగారు బావురునుంది. నేను పిచ్చి వాడిమాదిరిగా పరిగెత్తుకు పోయా. అతనూ అస్పృశీ గాధరా పంగలి వినిచూయింటికి ప్రయాణమాకున్నాడు. మావుల్లోనే ఒకళ్ల పౌడమా లొకళ్లు గుర్తించు కున్నాం. “నేను రాకునిని...” అన్నా వీడువు ఆవు కుంటాని క్రయత్నంచేస్తూ. “నేను పిశాచాన్ని” అన్నా డరకు కన్నీరు కారుస్తూ... చెండంగల్లో గదిలోకొద్ది “అమ్మయ్యా!” అన్నా డరకు. కంకధ్వని గుర్తించింది. మొహంలోమటుకు మందహాసం కనిపించింది. కళ్లుతెరవటానికి ప్రయత్నమన్నా చెయ్యకుండానే మహాకష్టమీద “వెల్లిపోతున్నా. కలవు” అనే అర్థం ఒచ్చేట్టుగా చెయ్యి ఎత్తి వాల్చేసింది కాళ్ళరింగా.

పత్రికా 'సంపాదన'

తెలుగుజనం రమారమి మూడుకోట్లు.

వీళ్ల నిమిత్తం లోగడ ఉండేసిన పత్రికలూ, వెపకనించీ ఉండుకుంటూన్న పత్రికలూ, ఇటీవల బయల్పడిన పత్రికలూ ఒక్కొక్క సారి చూస్తూన లెక్క వేసి చూస్తే, వందలుగా ఉన్నా వేలల్లో పడవన్నమాట నిజం. తెలుగు జనాభాలో కొన్నో వంతు మాత్రం జనాభా గల ఇతరుల నిమిత్తం తెలుగుపత్రికల సంఖ్యకి కొన్ని రెట్ల పత్రికల సంఖ్య, ప్రతుల సంఖ్య ఉండడంకూడా అబద్ధంకాదు. కొంచెం జాగ్రత్తగా వెనక్కి చూస్తే, మూడువందల ఏళ్ల కిందట పత్రికలు ఇండియాలోగాని, ఇంగ్లండులోగాని, భూమిమీదగాని లేనట్టు తెలుస్తుంది. ప్రస్తుతం లండన్, న్యూయార్క్ వంటి ఒక్కొక్క మహానగరంలో వందలాది దైనిక పత్రికలే ఉన్నట్టు చదువుతాం. అటువంటి పరిస్థితులు గమనించి, తెలుగులో ఇంకా ఎన్ని వేల పత్రిక లండన్ లోగదా అనేవాల్సివచ్చింది. కాని, ఇతరుల కర్మకొద్దీ వాళ్ల కన్నీ పత్రిక లుంటే, మనికీకూడా అల్లా ఉండడం మన కర్మమూ ఏమిటి పోదాయో అనే

శ్రీ భమిడిపాటి

== కామేశ్వరరావు ==

దేశాభిమానులూ ఉండగలరు. తెలుగులో, పత్రికాభివృద్ధి శ్రమపడి పత్రికని సంపాదించి ప్రచురించడంలో చూపెట్టే కృషి, పత్రికా పాఠకులు శ్రమపడి పత్రికని కొనగలిగే కొనకుండా సంపాదించి చదివేసి పాఠ్యక్షేత్రంలో చూపెట్టే కృషి, ఒకదాన్ని ఒకటి మించి పోతూన్నట్టు కనిపిస్తుంది. ఏమైనా, పత్రికా ప్రపంచంలో తెలుక్కి స్థానం ఎక్కడో అక్కడ ఉండితీరుతుంది గనక, పత్రికల జననం, వాటిని సంపాదించి ప్రచురించడంలో ఉండే సుభువుబలువులూ, వాటిని సంపాదించి చదవడంలో ఉండే సబబు బేసబబులూ, వాటి అవశ్యకతా సరమావధులూ గమనించడమే ఈరచన యొక్క ఉద్దేశంగాని మరోటి కాదు.

జనం అంతా బయల్పడి ఏదేనా ఒక్కొక్క పత్రిక పెడుతుండరు, చదివే జనాన్ని గాని, చదవకపోతారా అనే జనాన్ని గాని చూసుకొని ఒకడే పెడుతుంటాడు. కాని, అది కాల

క్రమంలో జనామోదం పొందితే దాని అభిప్రాయాలు జనబాహుళ్యంలో వ్యాపించి, జనాభిప్రాయాలు దాని ముఖతా సలుకుతూండే, అది జనవాక్యంతో అభిన్నం అవుతుంది. ఎంత గొప్ప వ్యక్తిత్వంగాల మానవుడైనా సంఘజీవే గణక లోకంలో ఉండే, నాటి, సాటిమానవుల యోగక్షేమాలూ, స్థితిగతులూ తెలుసుకోవాలనే కుతూహలం గలవాడవడమే పత్రికల ప్రాచుర్యవానికి కారణం. సత్య ధర్మ సీతి మతపరిపాలనల గురించి మానవసామాన్య ప్రచార నిమిత్తంగాని, ప్రత్యేకసంస్థల వెల్లడి నిమిత్తంగాని పత్రికలు పుట్టగలవు. కేవల వర్తకవస్తు విషయిక ప్రకటనాసహకారమే కొన్ని పత్రికల్ని లేవదీయచ్చు. అన్యాయం, అధర్మం, అక్రమం, అమానుషం అయిన తమ చర్యలు నలుగురి నోల్లా పడడం దుర్భరం అని ఆపనులు చేసిన మానవులు పెంటనే తెలుసుకుని బాధపడి ఆపనులగురించి పశ్చాత్తాపపడడంగాని, ఇతరులు అటువంటివి మరి చెయ్యడానికి యత్నించకుండా ఉండడంగాని జరుగుతుండేమో అనే ఆశ కొన్ని మనస్సుల్లో నిలిచిఉండడమే పత్రికలు పుడుతుండడానికి కారణం అని కొందరంటారు. ముద్రాయంత్రస్వల్పే పత్రికా విజృంభణకి పరమకారణం అని సమ్మేవాళ్లు చాలామంది ఉన్నారు. ఆంగ్లాభ్యసనంవల్ల రేకెత్తిన అధికార క్రియత్వంతో మిళితమైన జనోద్ధరణకాంక్ష గల నిరుద్యోగ జేతాభిమానులుకూడా కొంతవరకు పత్రికోత్పత్తికి కారణం అంటారు. ప్రజకి అభిరుచి చెడిందనేను సరిజేస్తాను; ప్రజకి బోధ జరగడంలేదు. నేను జరుపుతాను; ప్రజలు చెప్పడుమాటలు విని తప్పుడుచారిని పోతున్నారు - నేను

మల్లేస్తాను మోస్తరుగా అనే అహంకి ధనం సాయం కావడంతోటే పత్రిక అవతరించవచ్చు. అదికాక "ఏవనయితేం, సరిగ్గా చేస్తే మూణ్ణిమిపాల్లో చెయ్యచ్చు" అని వాదించే క్రియాశూన్య లుంటారు. పత్రిక నడవడం గురించి వాళ్లు తురితిగా ఉపన్యసిస్తూంటారు:

"ఏముందీ! ఒక్కొక్కరికి బాగా కసి బయల్దేరుతుంది. ఆ కసి యానత్తు చేతాభిమానం అనే మాటతో పావనం అయి పోతుంది. 'జేతాభిమానం' అంటే అర్థం అడిగినా, తేల్చుమన్నా బేరపజ్జర కాబట్టి కోపాలు పుట్టించవచ్చునుక, అది భావకవిత్వంలో జేరుతుంది. ఇక అరుకుంటాడనగానో, అనుకోకుండానో అతనికి కొంతడబ్బు జఖలుపడి చేతిలో మిలమిలలాడుతూ ఉంటుంది. ఇతరకసిగాళ్లని కొందరిని పడగొట్టి అతడు వాళ్ల చేత తల ఊపిస్తాడు. అసామ్యుకాస్తా నోనోచిందాకా వాడికి కునుకట్టడు. సర్వజనానికి తెలిసేలాగ నిత్యకృత్య వ్యాపహారిక భాషలో పత్రికలు ఉండవచ్చుననీ, ఉండవలెననీ చెబ్బులాడే అఖండులు బయల్దేరడంచేత, పత్రిక నడిపేవాడికికూడా భాషాపాండిత్యం అనవసరం అనుకునే మహానుభావుల పరిపత్తులో అతడు గౌరవసభ్యుడైపోతాడు. ఓంప్రథమం అమృతాంజనం వంటివాట్ల ఘోషగురుసుం చేతులో వేయించుకుంటాడు. ప్రభుత్వ విషయాలు గోడమీది పిల్లివాటంగా రాస్తాడు. డబ్బు రాల్చని ధనాధికుల్ని నిరసిస్తాడు. బుద్ధిప్రజ్ఞ గలవాళ్లమీదికి అంతగా వెళ్లడు, ఏలైతే వాణ్ణి కట్టుకుంటాడు. ఏలైతేనన్ని ఫిల్ములు అతనికి అద్వైతైశామెంటు ఇవ్వడం మానేవరకూ బాగున్నా యంటాడు. ఒక్క రాజ

కీయం, ఒళ్ళు మతం, ఒళ్ళు సారస్వతం
మాత్రం తనవల్ల కాకపోవడంచేత సంఘాన్ని,
విద్యనీ మరమ్మత్తు చెయ్యడానికి వీరకంకణం
స్వంతభువ్వమీద కట్టుకుని, వ్యక్తుల్ని ఉడ
హరిస్తాడు. ఆ ఉడహరింపబడే వ్యక్తులవల్ల
తనకి నష్టం రాకుండాఉంటే వాళ్ళమీదికి
రథమే తోలేస్తాడు. స్వవిషయం చాలా
“ఇది”గా రాస్తాడు. విదేశవాస్తవలకి లోగడ
అచ్చుపడ్డ ఆంధ్రేతరప్రతికల్లో ఉండేసిన
వాటికి తర్జుమా లిస్తాడు. దేశవాస్తవలకి, మం
దివి - అనగా తెలుగుదేశానికి చెందనివి -
వరతాడు. ప్రధానవ్యాసంయొక్క విషయం
సమస్య కానిదిగా చూసుకుని, అంకెలు
లేకుండా లోతుపాతులు కదలకుండా, అసలు
లోతుకే దిగకుండా, అంటి ముట్టకుండా,
తామరాకుమీది నీటిబిందువులా వ్యవహరించి,
చివరకి పరమనీతి, లోకకల్యాణమూ
గురించి ముక్తాయికొడతాడు. పండిత ప్రీతి
కరం ఎల్లానూ కాదు, పామరభయంకరంగా
మాత్రం ఉండేనిమిత్తం పద్యరచన వేస్తూ,
పద పద అర్థ భావ అన్వయస్ఫురణలు లేని
అక్షరగుచ్ఛాలు వీలైనంత ఎడంఎడంగా కొట్టి
స్తాడు. వ్యాపరచనలకి సంఘంలోంచి తీసిన
పిట్టలకథలు రాయిస్తాడు. వితంతువు సంఘం
లో ఒకపక్షి అవడంవల్ల గావును ఆ గాథ
లన్నీ వస్తాయి. లేకపోతే పరికీయప్రేమ ప్రస్త
రించి విస్తరిస్తాడు. లేక, రచయితయొక్క
స్వంత పచ్చిపిచ్చివిషయంలో కలిగిన బాధ
లూ, జరిగిన ఆశాభంగాలూ, అయిన పరా
ధవాలూ, దక్కిన మంగళహారతులూ, తిన్న
ప్రహరణాలూ, వచ్చిన పరామర్శలూ,
మారుపేర్లతో మాటల్లో భీలసంతనా చేసి
ఉన్న రచనలు వెలుగులోకి లాగుతాడు.

స్థానికవాస్తవలకి ఎండలూ, వానలూ, కూసీ
లూ, కూసీ అంత వనలూ, ‘జయప్రదం’
గానూ, ఉచితమైన ఉత్తరప్రత్యుత్తరాలతో
నూ, ‘గంభీరోపన్యాసాల’తోనూ, అధ్యక్షుల
‘అంత్యోపన్యాసాల’ తోనూ, కరతాళ
ధ్వనులతోనూ జరిగిన మహాసభలు ఉండి
తీరతాయి. చాలాసభలు తమ వ్యత్యాసంతం
ప్రతికల్లో పడ్డతరవాతే బాగుండడం ప్రారంభ
స్తాయి. బహిరంగ లేఖలు అసలు వాళ్ళ అంతరం
గాన్ని మాత్రం ముట్టక కడింవాళ్ళకి చక్కలి
గిల్లిపెట్టేపాళంగా ఉంటాయి. పడే ప్రకటన
ఘోషణలు సాధారణంగా మానవశరీరంలో
ఆపాదమస్తకంగా ఏరో అం.గానికి సంబం
ధించి, ఆయాలోగంయొక్క తక్షణనివారణ
సూచించుతూ, ఉత్ప్రేక్షయొక్క మాహా
త్వాన్ని పొందినవై, అవస్థల్లో ఉండే పండిత
పామరుల్ని రహస్యంగా ఆకర్షించినమ్మకంగా
దగాచేసేవయి ఉంటాయి. విశేషాలు సాధా
రణంగా వశేష నిశేష పరిశేషాలు అయి
ఉండి, గంభీరంగా అచ్చుపడడానికి తగిన రకం
అయిఉండి, ఒకవేళ వాటి యాధార్థ్యం తర
వాత శంకలో పడడం తట్టస్థిస్తే వెంటనే చిం
తిల్లి తక్షణం ఉపసంహరించుకోడానికి వీలైన
ప్రాశస్త్యం వహించిఉంటాయి. ఇతరరచనల
లో తప్పురగాలులేకపోతే పరేసరి, ఒకవేళ
ఉంటే శాస్త్రోక్తమూషణరూపంలో అల్ప
నాస్త్రుప్రయోగం చేసేసరికి పాపం శాంతం
అయిపోయే నాడెం కలవి అయిఉంటాయి.
గ్రంథవిమర్శ దేశ కాల పాత్ర మంత్ర తంత్ర
కర్తృ భోక్తృ నిస్థితులకి అనుకూలించి, కొం
డాకచో నలయాదవరాఘవ పాండవీయాన్ని
స్ఫురణకి తెస్తుంది. ఇతర ప్రతికలతో పిరా
యింపు సంబంధం ఆచారంలో ఉండడంచేత

అటువంటి మాటావిడికి ఏ శేషశ్రమ పడనక్కర్లేకుండానే, ఒట్టుతున్న అన్నీ రాల్తాయి" — అటువంటి ఆలోచన చేసేవాళ్లకి పత్రిక ఎవడు వడపలే జేమిటి అనిపిస్తుంది.

కాని, సాధారణంగా క్రియాశూన్యజైన ఆదర్శవాది ప్రతికీ మహత్తరంగా ఉండాలని కోరడమే కాక, ఆదరించేది మరొక గనక, కావలసినన్ని పరితులు పాటించి మనీ చెయ్యాలి ఏపైనానూ అంటాడు. అటువంటివాడు, పత్రిక నడిపించడాన్ని గురించి ఇట్లా మాట్లాడగా వింటాం: "అబ్బో! తథాకాటయ్యా, పత్రిక నడిపించడం అంటే! అది అవధానంవైదుట! కత్తిమీద సాం! స్వదేశ విదేశాల ఆర్థిక నైతిక సాంఘిక సారస్వత రాజకీయాలు పుట్టుపూర్వంగా తెలిసి ఉండాలి, కాని సమయం వస్తేగాని దస్తరం విప్పకూడదు. పురాణాలు సహా తెలియాలి, కాని సవీనశాస్త్రాభివృద్ధి కూడా గ్రహించి ఉండాలి. చరిత్రలు చెప్పేయ్యాలి, కాని పౌర్వాదర్శం తడబడకూడదు. మితిలేని అంశాలూ, సంప్రదాయాలూ తెలియాలి, కాని కొలచొప్పున రచన ఉండాలి. భాషా సాంధీత్యాలు ఉండాలి, కాని రచనలో వాటికి కల్లం పట్టాలి. సత్వర అవగాహన ఉండాలి, కాని ఒకేపక్షం చూస్తూ కూచోకూడదు. జీవితావసర విషయంగాని పుచ్చు గోకూడదు, కాని ఆశువుగా రచించాలి. ఆవేశం ఉండాలి, కాని నిదానం ఉండాలి. ప్రతి విషయం బోలెడు తెలియాలి, కాని కోరినపైజాలో మాటలు చెప్పాలి. రోజూ రాయాలి, కాని ఎప్పటికప్పుడు సవనవో న్మేపంగా ఉండాలి. ఒక్కొక్కప్పుడు విషయం నిర్గుణం కావచ్చు, కాని రచనమాత్రం

సగుణంగా ఉండాలి. సంగతులు వైచివర వాడికి కూడా కొత్తగా ఉండాలి, కాని కడగొట్టుజనుడికి కూడా తెలిసే పాఠమాటల్లో ఉండాలి. విశేష ధారణాశక్తి ఉండాలి, కాని అద్భుతభావనాశక్తికూడా ఉండాలి. మంచి ముంజుపు ఉండాలి, కాని చాలా వెనుజుపూ ఉండాలి. అసాని సామర్థ్యం ఉండాలి, కాని సాధారణంగా వాడకూడదు. జనంతో ఎక్కువ పరిచయం ఉండాలి, కాని చాలా నిర్మోహమాటం ఉండాలి. సంస్థల్ని మన్నించి నిలపెట్టించాలి, కాని అవసరం అయితే వాటిని ఎదుర్కొని మట్టించాలి. అధర్మం వెంటనే బయటపెట్టాలి, కాని మళ్లీ లిఖిత సాక్ష్యంకూడా ఉంచుకోవాలి. యథార్థం చెప్పాలి, కాని బేచిత్యం చూడాలి. సర్వ జవాబుతోధ అయేటట్టు రచించాలి, కాని విశిష్టమైన ప్రత్యేక నైలి కలిగిఉండాలి. వివిధ రచనాకాశల్యం ఉండాలి, కాని అన్యరచనల కోసం పాకులాడితీరాలి. వ్యక్తుల్ని తూల నాడనూకూడదు, కాని లక్ష్యమూ చెయ్యకూడదు. ధనం ఉండాలి, కాని ఆది ఆఖరపు తూండడం రూఢి గనక దాన్ని గురించిన మెటామెటీ పడుతూండితీరాలి. అంత రాలూ, అంతరాధాలూ తెలియాలి, కాని అంతా రాసేస్తూండి అవాంతర తద్దినాలు కొనుక్కుంటూండకూడదు. అభయం కన పరచాలి, కాని సత్యధర్మాలకి దాసోహం చెయ్యాలి. మంచి కోపం, రోషం ఉండాలి, కాని మంచి క్షమా, కాంతం ఉండాలి. చాలా విచక్షణ ఉండాలి, కాని కేవల సమ త్వం చూపించాలి. ఉన్నతమైన అభిరుచి సంస్తారాలుండాలి, కాని అవి లేనివాళ్లతో కూడా వ్యవహరించి అవి వాళ్లల్లో నెల

కొల్పాలి. జనాన్ని కనుదుకోకూడదు, కాని వాళ్ల మాటలే వాళ్లతో మాట్లాడుతూ వాళ్లకి బోధ చెయ్యాలి. ప్రతిదాల్లోనూ దిగాలి, కాని ఎందులోనూ దిగబడకూడదు. చాలా సాహసం ఉండాలి, కాని మొన్నాడు మల్లీ తల ఎత్తుకుని తిరగాలి. సంఘ తత్వం గ్రహించుకోవాలి, కాని ప్రభుత్వ తత్వం గమనించాలి. ఖాటుగా ఉండాలి, కాని ఆరిందాగా ఉండాలి. అభిప్రాయాలు ఉండాలి, కాని అభిప్రాయ భేదాలు ఆహ్వానించాలి. మానవజీవితంయొక్క దివ్యత్వం స్థాపించే విశ్వప్రేమను గురించిన రచనలు ఒప్పుకోవాలి, కాని ఇంతా చేసి మానవ ప్రేమ అంటే పశుప్రేమ మాత్రమే అని సూచించే రచనల్ని - పశువులకంటే పశువులైన కొందరు జనాన్ని ఆకర్షించవచ్చు గదా అనే నెపంమీద - ఆదరించకూడదు. పూర్వకవిబ్రహ్మల్ని శిరసావహించాలి, కాని భావి కవిబ్రహ్మల్ని మొదట తనే పోల్చి జనానికి వ్యక్తపరచాలి. జీవితం గురించి స్థిరమైన దృక్పథం ఉండాలి, కాని మొదటిమాట దృష్టి ఉండాలి...." ఈ బాధ్యతల్ని పట్టి చూస్తే పత్రిక ఎవడు నడవగల జేమిటి అనిపిస్తుంది. అశ్రమత్వ వాదుల వాదానికి ఉమా రెత్తిపోయి మానలేక, ఆదర్శవాదుల వాదానికి తా రెత్తిపోయి మానక, మధ్యరంగంలో కొందరు, నీలై సంత తెలుగువాళ్లు, కొన్ని తెలుగుపత్రికలు నడుపుతూనే ఉన్నాడు. నడవగలరు. అవసరం అయిన వ్యవహారం ఎన్నడూ అడ్డదు. ఎటొచ్చి, జరుగురు చూసుకోకుండా సరఫరా జారీచేసే అధిపతులు కించద్బాధతో నిష్క్రమించవలసి ఉంటుంది.

ఇక, పత్రికలు చదవడంలోకూడా అవస్థలున్నాయి. ప్రథమావస్థలో పత్రిక ఊరికే ఇచ్చినా అభూయిత్యం అని పుచ్చుకోరు. రెండో అవస్థలో ఊరికే ఇస్తే పుచ్చుకుని పొట్లాలు కట్టుకుంటారు, అట్టలేసుకుంటారు. మూడో అవస్థలో ఊరికే ఇస్తే పుచ్చుకుని చదివి దాచేసుకుంటారు. నాలుగో అవస్థలో ఎల్లానో అట్లా 'సంపాదించి' చదువుతారు గాని, కొనరు. మొత్తంమీద చూస్తే, తెలుగుదేశం ఈ అవస్థ చాటవట్టు కనిపిస్తుంది. తెలుగుపత్రికాపాఠకుల్ని, స్కాలంగా, పత్రికలు కొనేవాళ్లూ, కొనివాళ్లూ అని విభాగించవచ్చు. కొనేవాళ్లల్లో దర్జా, ముహమాటం, బలహంకారం, విధి, వ్యవసం, కసి, వర్తకం, ముఖ్యంగా ప్రయాణం, సుస్తీపంటి అవస్థాభేదాలవల్ల కొనడం అనేది జరిగిఉండవచ్చును. తక్కినవాళ్లల్లో దారిద్ర్య బాధవల్ల ఎంత ఇష్టం ఉంటేం తాఖతులేక కొనలేనివాళ్లుంటారు. వాళ్లు కాక, అప్పచంగా గాని, ప్రతిఫలంగా గాని, వ్యవిషయంగా గాని, మెహర్బానీగా గాని, చిరునామా లేడాలవల్ల గాని పత్రికలు సంక్రమించినప్పుడు అవసరం అనేది లేకపోవడం చేత కొందరు కొనరు, వారు కొనవలసిందని ఎవళ్లూ అననూ అనరు. అంతవరకు సరే. కాని, పతిచాలనే తహతహతో (అది పూర్వ పుణ్యవశం చేతగాని లభించదు!) ఆంతర్యంలో బాధపడుతూ ఇంతా చేసి అవలీలగా కొనగలిగి, అయినా సరే కొనక, కొనడానికి కావలసిన సామ్యకంటే చాలా ఎక్కువ సామ్య భౌతిక జీర్ణకోశం నిమిత్తం కైంకర్యం చేస్తూ, ఎరగనివాడి పత్రికకూడా మామూలు మర్యాదాకూడా పాటించ

కుండా 'సంపాదించి', ఇతరులు తమ కళ్ల ముందు పెట్టిన ఖర్చుమీద తమరు లాభం పొందగలగడం అనే తమ ప్రయోజకత్వానికి తమరే లోపల కులికిపోతూ చదువుకు పోయే ధనికులున్నారు. వీరిలో రకాలకి హద్దున్నట్లు తోచదు. వాళ్ల చేష్టలవల్ల వాళ్ల మనస్సుల్లో ఉండగల ఆలోచనలూ, నబబులూ ఉహిస్తే ఈ క్రిందిరీతిగా ఉండవచ్చును. కొన్నికొన్ని వైకూడా అనబడేవే కూడానూ!!

“ నేను మరోటి కొని ఏడిచావ్టోయ్, పత్రిక కొనడానికి! సంపాదించాలి గాని, కొనడంలో ఏముంది!— అదను వస్తే నేను రూపాయి చిల్ల పెంకులా గిరివటేస్తాను. అంతేకాని, కానెట్టి పత్రిక కొంటానూ! అడగక్కర్లేదు!—సంగతి గ్రహించి చక్కా పోడానికి గవ్వనా ఖర్చు కాకుండా జాగ్రత్త పడడం జన్మతారకం అని నా విశ్వాసం. అందుకని పత్రిక కొనడం అనేమాట నా దగ్గర మర్యాదస్థుడెవడూ ఎత్తడు!— నేను పత్రిక చూస్తాను గాని, తినేసెయ్యనుగా, తెలకపిండి తిన్నట్టూ! అటువంటప్పుడు ఒక పత్రిక కొనేసుగున్నవాడిదగ్గర తీవిగా నేను పత్రిక పుచ్చుకోడంలో వాడి నామ్ముకి నష్టం ఏముంది, మధ్యవాళ్ల సొమ్మేం పోయింది, దొర్లన్యం ఏముంది, పుట్టిములక ఏముంది? ఇస్తే సరేసరి. ఇవ్వడం వాడి విధి, ధర్మం. కనక నేను కృతజ్ఞతేనా చూపెట్టక్కర్లేదు. ఇవ్వడా, ఓరి నీ చదువు నేలబడా అనుకుని మరోట్లాడిగి తద్వారా ఆ మరోడికి ఆకారవం దక్కింపిస్తాను. అంతేగాని కొనను. కొనడం గోల ఎందుకు అనలూ!— పత్రిక ఖరీదు మిక్కిలి తక్కువ అయినా అంతకంటే

తక్కువ అయిన దమ్మిడిగాని, ఏగానిగాని పత్రిక లమ్మే కుర్రాడికి లంచం ఇచ్చి పుచ్చు గున్నవా డ్లాడిగి పుచ్చుకుని నిలుపుకొల్ల మీద వార్తలన్నీ ఏకలాటుగా రెండుకళ్ల తోనూ, రెండుపెదిమిల్తోనూనేనుగుటకేస్తానే! ఒకవేళ ఆపత్రికకి మూతి కుట్టేసిఉన్నా అంచులదినట్లు వేరుచేసి వార్తలనిగ్గునా టీగంటి చూపుతో లాగెయ్యగల్గే సూదిని లాగినట్టు! అటువంటి నేను పత్రిక కొనాలను కోడం పిచ్చిఊహ కాక మరేమిటి!— తిను బండాలు చూస్తే అరిగిపోతాయా? పత్రికలు చూసినంతమాత్రాన్ని అరిగిపోతాయా? కంటికి ఎంగిలి ఉందా, కనిపిస్తుందా? అయినా దృష్టిబోషం అంటూ కొందరు ఇల్లా పేచీ పెడతారనే కొనుక్కున్నవాడు కూడా మొదట్లో పత్రిక చూడకుండా నేనే విప్పి చూసి యిచ్చేస్తా నని చెబుతూ, ఆ ఎంగిలిబాధకూడా నేను తొలగించుకొనేటట్టే పత్రిక సంపాదిస్తాను. మరి నా అంత శ్రోత్రియుడు పత్రిక కొనడం ఎందుకు!— ఓ సిగరెట్టుగాని, ఓబీడిగాని, ఓ పొడుంపినరగాని హావయోగానికి తెగించి అన్యుణ్ణి అడగడం అనేది వస్తే ముప్పికిందికి రావచ్చు గాని, ఇంకోరు తమకోసం కొనుక్కున్న పత్రిక నా ఉపయోగంకోసంగాని, న న్నాశ్రయించినవాడి ఉపయోగంకోసం గాని నిశ్శబ్దంగా పుచ్చుకోడం ముప్పికిందికి ఎంతమాత్రం రాదు సరిగదా, అదే నవీన గొప్పసాహసం అనిన్నీ, చాలా ఘరానాలక్షణం అనిన్నీ నా ఊహ! ఇహ ఎవడు నన్న నేడి? నేనా పత్రిక కొనేది!— డబ్బెట్టి ఓటో రెండో విశేషాలు నేరిస్తే జ్ఞానశిఖరం ఎక్కడం అవుతుందా? గొప్ప విశేషాలు ఈవేళ కాకపోతే

రేపేనా వీధిని పడతాయి. ఈవేళ నేనా కొంటాను?—నా అంత యోగ్యుడు అనేక మంది సమక్షంలో పత్రిక కొనుక్కున్న పీనుగుని విధించెడి సంజ్ఞతోనో, అభినయంతోనో, నోటితోనో, అడిగో అడక్కో. ఒక్కమాటాటే ఒక్కమాట పత్రిక తీసు గునేటవ్వడు, వాడు ఏమొహంతో వద్దంట్లాడో చెప్పండి. వాడు ఏం సాకు చెప్పి బరగయ్యగలమా! వాడికి అంతమందిలో సిగ్గుభిదీయాలు ఉండనే ఉండవా ఏమిటి! అందుకని నేను నెగ్గితీరతా, సంపాదించి తీరతా! కొనడం! ఛీ!—అచ్చుకొట్టబడి ఉండడం అనే దోషం పత్రికకి అదివరకే పెట్టిఉండడంచేత, అది సంత సారకాయ లాంటి పబ్లికేషన్లై అయిపోయిందిగనక, ఎవడి సామ్రాట్టి అది కొనబడిఉన్నా సరే, చదువుకోడానికిమాత్రం ప్రతి ఇతరుడికీ (అందులో ముందు నాకు!) జన్మహక్కు ఉందని నా నమ్మకం! నేనేటండి పత్రిక కొనడం! ఆహా! ఏమి మీ వెరి!—నన్ను ఎరగనివాడైనా సరే పత్రిక కొనుక్కుని తన పక్కని పెట్టుగుని ఇతరపని చూసుగునేటవ్వడు అది వాణ్ణి అడక్కుండా నేను స్వీకరించడం ఒక మహత్తర కళ, ఒక ఉన్నత ఛరిత్రము, ఒక చరిత్రాత్మక సంఘటన అని నావాదన! నేనే, పత్రికే, కొనడమే!—పత్రిక కొనుక్కుని ఎవడైనా కొత్తవాడు చూసుగుంటాఉంటే, నా వేళుకి కనపడే పెడ వీలైనంతమేర నేను చదువుకోడానికి, (అప్పుడే నేను కాఫీహోటల్ లొంచి రావడంవల్ల నాకు పొట్టబరువైనా, చుట్ట అడ్డదిడ్డంగా కాలి ప్రమాదం తెచ్చే లాగ కనిపించినా) వంగి లేస్తూ సూర్య సమ స్కారాలు చేస్తాను. కొనడంబాధ వదిలి

పోతుంది గనక కాస్తేపు అల్లాంటి వ్యాయామం చేస్తే ఏం అన్నాను! నేను కొంటానా?—లైంటి చోట ఎరగనివాడవో ఏవో పత్రిక కొనుక్కుని, కూచున్నచోట పెట్టుగుని, ఇటోఅటో వెళ్లగానే, అది వాణ్ణి అడిగేదేమిటని తీసి, దాన్ని వీలైనన్ని విడి పత్రాలుగా చేసి, అసలైన వార్తలూ, ప్రధానవ్యాసమూ గల పత్రం నేను లగాయించడానికి ఉంచుగుని, తక్కినవి నన్ను లోగడ ఎంతమాత్రం ఎరిగుండనివాళ్లయినా సరే పక్కవాళ్లకి విషయపాతంగా పంచి, తద్వారా దీప దీపికాన్యాయంగా జ్ఞానప్రచారం చెయ్యడానికి నేను నడుంకట్టి వ్యవహరిస్తానుగదా, ఈ ఒక్క సాహసకృత్యంతోనే నాబేదార్యం యావత్తూ మీకు బోధ పడుతోంది గదా, నన్నా మీరు పత్రిక కొనమంటారు!—ఒకసారి ఒకడు పత్రిక కొనుక్కుని ఎవ్వరికీ కనపడకుండా మాటెట్టుగుని, తనే చదువుకుని, తరవాత అమాంతంగా దాన్ని పీఠంగా వేసుగుని కూచోగా, అదొక్కసారి ఇస్తే చూసేసి ఇచ్చేస్తానని, నేను తాంబూలం నములుకుంటూ వాణ్ణి కోరితిని గదా, వాడు అది అధమస్థితిలో ఉండండి అని నసికేసరికి, నాకు నిమ్నజాత్యుద్ధరణం కర్తవ్యమే అని వాణ్ణి పడగొట్టి పత్రిక పైకి లాగేసి చదువుకున్నాను. నేనా! నేను ఇంకో కిల్లి కొనుక్కుంటానుగాని, పత్రిక కొంటానూ—ఒక్కొక్క అల్పుడు మక్కువ కొద్దీ రెండు వేర్వేరు పత్రికలు కొనుక్కుని, ఒకటి తను చూసుగుంటే చూసుకోమనండి పోసీను, ఆ రెండోది, పక్క-నున్న నాబోటి గొప్పవాడికి “అయ్యా, మిమ్మల్ని నే నెర గను;డబ్బెట్టి పత్రిక కొన్నాను, ఇదిగో! మీరు

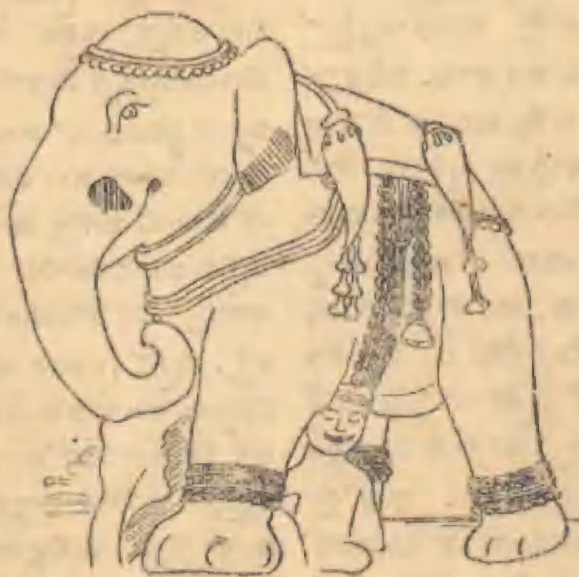
చదువుకోడం నాజన్మకి చాలు" అంటూ నాకు ఇవ్వజూపాలనే అల్పమర్యాదా ఎరగడే! అయినా అదే పోయిరని వాణ్ణి క్షమించేసి, వాడి తొందర్లో వాడుంటేటప్పుడు మెల్లిగా వాడు చూస్తూండగానే (నాకు భయమా?) ఆ రెండోది సంపాదిస్తాను. వాడు గమనించకపోతే సరేసరి. గమనించినా, ఇంగితజ్ఞానం ఉంటుంది గనక, బోడికోపం చూపించినా ఊరుకుంటాడు. ఊరుకోక, వల్లకాదంటాడా, "ఓన్ అబ్బ, కొన్నావు లేవోయ్, వెధవపత్రిక! ఏవెధవకీ కావాలి?" అంటూ నలుగురిలోనూ నేను వాణ్ణి యూడించేసరికి, హాడిలిపోయి దిక్కుమాలాడూ బతిమాలి రెండు పత్రికలూ కూడా తెచ్చి చెరోచేతులలోనూ పెడతాడు. దెబ్బకి రెండు కాయలు. నేనే! సంపాదిస్తాను గాని, కొంటాను, పాపం! ఏదేనా పత్రికవా బోచ్చి అది నన్ను కొనమంటే, ఇతర దైనిక, పాక్షిక, మాసిక, ఆబ్దికాలు కొంటూన్నట్టూ, వాటి మీదే నా చుట్టూట్టవాళ్లు జీవిస్తూన్నట్టూ బురకాయుస్తాను, వాడు పెడతాడు. ఏదీ కొనక్కర్లేకుండా గౌరవం దక్కేటప్పుడు ఏదేనా ఎందుకు కొనాలి?—ఇంగ్లీషు పత్రికలు నావి కావు గనకనున్నూ, తెలుగుపత్రికల్లో అంతకంటే విశేషం ఉండదు గనుకనున్నూ ఎవీ కొనను పొమ్మంటాను, అంతా పోతారు, అప్పుడు కొనడానికి ఏలులేదు!—స్వంతం నిమిత్తం కొనుక్కున్న పత్రిక ఎప్పుడుపడితే అప్పుడే చదివెయ్యవచ్చుగదా అనే నిర్లక్ష్యం చేత, చదువుకోడం పడనేపడదు. ఇంకోట్లు కొన్నది సంపాదిస్తే అవసరంగా కాలనియమ ప్రకారం చదువు ముగించాలి. అంచేత పత్రిక స్వంతంగా కొనుక్కోడం నా మతం కాదు.

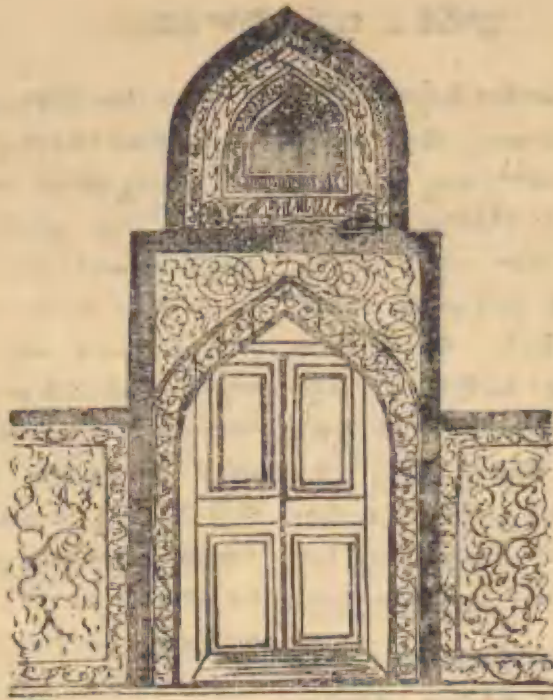
డబ్బెట్టి పత్రిక కొనుక్కుని మతం మార్చుకుంటానా?—నాలంత జ్ఞానికి ఏమిటుంటుందీ పత్రికల్లో! కొన్ని పత్రికల్లో పత్రాలే విశేషాలు! నాకు కిట్టద్దూ! నేను కొనను!—ఉచిత పత్రనం ఏర్పాటు అయిఉండే మందిరాలవాళ్లు నే వెళ్లకపోతే ఏమన్నా అనుకుంటారు, నేను తీరా పత్రిక ఏది కొన్నా, అక్కడికి వెళ్లిడం పడదేమో, వాళ్లకి తీరా ఆశాభంగం కల్పించాలేమో అనే భయంచొప్పున కొనను గాని, లేకపోతే భాగ్యమా ఏంటి!..."

ఇటువంటి గడనల్లు, ఒక్కమాటు చదివేటందుకు పత్రికలు సంపాదిస్తాం అనేవాళ్లు, బహుశంగా ఉండడంవల్లే తెలుగు జనసంఖ్యలో అక్షరాస్యులు దశాంశానికి పైగా ఉన్నా, అచ్చుపడుతూన్న పత్రికల సంచికల సంఖ్య సహస్రాంశానికంటే చాలాతక్కువ. పైచెప్పిన రకాలు తగ్గితేగాని తెలుగు పత్రికలు విరివికావు. ఎందుకూ విరివికావడం అంటే, పత్రిక ప్రపంచంయొక్క తాత్కాలిక చరిత్ర, పత్రిక దేశంయొక్క జ్ఞానానికి సూచనమాత్రమేకాక జ్ఞానంయొక్క తరాన్ని ఉద్ధరించే సోపానం, పత్రిక జీవనం జీవితంగా మార్చగల పరుసవేది, పత్రిక ఉన్నచోటినించే జగత్తు చూడడానికి సులోచనం, పత్రిక మానవజాతిని కలిపే సూత్రం, పత్రిక జనాన్ని ఏకకాలమందే చుట్టబెట్టగల దివ్య శక్తి. పత్రిక ప్రపంచంలోని దురవస్థలు తెలిపి నప్పుడు అంతకంటే తనపని నయంగదా అని ఆశ కల్పించడంలోనూ, ప్రపంచంలో ప్రత్యేక వ్యక్తుల మహాకార్యాలు తెలిపినప్పుడు తను ఇంకా కృషి చెయ్యడానికి ధైర్యం కలిగించడంలోనూ మానవుడికి నిత్యపంట. రేడియో వల్ల ఇక ఓ పంద యేళ్లనాటికి భూమిమీద

పత్రికలుగాని, లిపిగాని లేకుండానే వ్యవహారా లన్నీ శ్రావ్యంగా నడిచిపోతాయని ఒక మహాజ్ఞాని మదింపు చేశాడు. ఈ తోపులో తెలుగుజనం సుముహూర్తం చూసి తొండర పడి పత్రికల్ని జీవితావసరంగా కటాక్షిం చడం కర్తవ్యం. అంతా ఒకే ఆహారం తినకపోయినా ప్రతివాడూ ఏదో నోటి ఆర్పించి లోపలికి పుచ్చుకోకపోతే జీవనం శూన్యం అని భయపడి జాగ్రత్త పడ్డట్టే, ప్రతివాడూ ఏదో ఏపత్రిక ఆర్పించి లోపలికి పుచ్చుకుంటూండకపోతే జీవితం శూన్యం అని భయపడి జాగ్రత్తపడాలి. ఒక్కొక్క ఆంధ్రుడికీ అత్యవసరం అనిపించే పత్రిక ఒకటేనా ఉండాలి. నిత్యపరాన్నభుక్కు కాని ప్రతివాడూ నిత్య పరపత్రికా భుక్కు కాకుండా ఉంటే లక్ష పత్రికలు నిలుస్తాయి. ఒక్కొక్క తెలుగు వ్యక్తికి ఒక

విడిసంచికేనా అందేటంతగా పత్రికల సంఖ్య పోచ్చాలి. చక్కని నామధేయమే కాకుండా జోలెడు ఇతరం అమరినప్పుడుగాని పత్రిక స్థాయిపడి వేల్చు పారదు. సహకారంవల్ల గాని పత్రికకి ప్రాశస్త్యం రాదు. సకల్లలాంటి పత్రికలు అసల్లని ముందే సాగనంటే ఆర్య యుధానికి తోడ్పడతాయి. ఒక పత్రికలో దొరికే సంగతులు అందులోనే దొరకాలి గాని మరోచోట కాదు అన్నట్టు పత్రికలు అన్యోన్య సంపూరికంగా ఉండాలి. పత్రికా రచనలో గంభీరమైన భాగం క్షణికానంద మూ, తాత్కాలికోదేకమూ కలిసించకమే కాక, శాశ్వతమై సారస్వతం అవుతుంది. ఎందుచేతంటే, "తాత్కాలిక సారస్వతాన్ని పత్రికారచన అనాలి. శాశ్వత పత్రికారచ నని సారస్వతం అనాలి." సారస్వతం మానవ జీవితఫలం—కాదు, మానవజీవితం.

మా విద్యార్థిదశ-నాటకవిత్వం

== శ్రీ శతావధాని చెళ్లవిళ్ల వెంకటశాస్త్రి ==

దీప్తిగుళించి యెందుకు బ్రాహ్మణ్యమంటే ?
 కవిత్వం చెప్పే శక్తి మనోవృత్తులు మెట్టుమొదట
 యేలా వుంటాయో, తరవాత తరవాత క్రమేణా
 యేలా యేలా మాతృభాషా జ్ఞానపులు తెలుసుకోవ
 దానికి యావ్రావడం. అయితే అందరి మనోవృత్తులూ
 ఒకటే విధంగా వుంటాయో అన్న శంక కవితాశం
 లేకపోదు గాని అలాటిదేదం మనోరేక లేకపోవాలేమి
 తానికి యిది మాన్యగుర్యం కావచ్చునుగా !

పరమ గురువులు బ్రహ్మయ్యకాస్తల్లుగారి
 సాన్నిధ్యానికి వెళ్లేలోగా విశేషించి చెప్పిన కవిత్వం
 కవకవిత్వం. యేకాంతమో పద్యకవిత్వమో వుంది గాని
 అది చాలాతక్కువ. పద్యకవిత్వంలో మెట్టుమొదటిది—

“ప్రేమదళంపై వైభవము
 చేర జేయవారికి వేంకటాద్రిపై

సామజ్యమన శ్రీరమణి
 చక్కగఁ బాడము లొత్త నారదుం
 ‘దో’ మహనీయునేవితగు
 ‘గో’జ్జ్వల’ యందు భరింపుచుండ ని
 శ్చే మది నమ్మినాడె చయ
 నేమి క్రికర వేంకటేశ్వర!”

యీపద్యంలో ‘వేంకటాద్రిపై’ అనే పదాన్ని
 బట్టి యీవేంకటేశ్వరుడు తిరపతికొండవీడ వుండే
 వేంకటేశ్వరుడు. పరి నడువరులకు గోచరం యుక్తమే
 గాని నావుడైతేలో! తున్న దేవుడు తాత్కాలిక
 నివాసం యానాంలో వుండే దేవుడు వేంకటేశ్వరుడే.
 మాయద్వజలో (అయీ మైమురు యంకా నన్ను రి. కా.
 గాని, అతణ్ణి కేసుగాని కలియలేదు, మాడలేదు, వివా
 లేదు. యెవరికి వారే యమువాతీర) నాబాల్బదళ

ఉదేక్ష మొదలు యావత్తూ యావేంక టేక్కరుని నేవాల
యావరణంబోనే గడిచింది. అంత యెట్లు చాచావు
కావచ్చినా ఆ గుడి ఆవరణాగో వున్న బొగడవెట్లు
కొమ్మలు (మా ఆటలప్పుడు కోరికొమ్మచ్చివ్వారా)
నునుపెక్కినవి యిప్పు డేమేనా మల్లా గనుసెక్కా
యేమో కాని యిప్పటికి పచ్చేనాటికి యింకా
పన్నగానే వుండడం వరేక్షించి. నేను స్వయంగా
చూచిందే. నాకు ఆదేవుడంటేనే అరోజుల్లో
యెక్కువర్తే వుండేది (శివుడంటే కొంత స్వేదం
వుండేది). యిటీవల దేవీభక్తుడుగా నేను
కావాలి కాకీకాష్టకం చెప్పే అరోజులో నూటివ
ఆధర్మిక లోటు లేదు. "తైవా వయం" అన్న లీలా
కుమరి ల్లోకం తెలిసినవారికి వాధర్మిక సమన్వయముంది.

యానాంలో వున్న వేంకటేశ్వరునిమీద కిరకం
వ్రాయడానికి మొదలెడలతూ "వేంకటాద్రిపై" అని
యెత్తుకోవడ మేమిటి అని అరోజుల్లో యెవరూ శం
కించలేదు గాని శంకిస్తే జవాబు చెప్పడం కష్టమే.
అయినే ఆపద్యంలో యానాంగ్రామంపేరు వుటం
కించకపోవడంచేత ఆ శంక కడకాశం కలగలే దనలో
వారి. వొక యింగ్లీషు పెట్రెక్యరేవనదాకా వదిలిన
విద్యార్థి - 'క్రిమిన్ + అఖండ' కచ్చికే 'క్రిమిఅఖండ'
అని కావాలిగాని 'క్రిమవఖండ' అని యేలా అయిందని
ప్రశ్నించడమున్నూ, దానికి నేను అది యేలా అయిందో
మూత్రాలు చెప్పడానికి నాకు వ్యాకరణం రాదుగాని,
అది తప్పమూత్రం కాదని జవాబు చెప్పడమున్నూ జరిగి
పట్టున్నూ, దానిమీద ఆవిద్యార్థి విడిచాడానికి వుప
క్రమించడమున్నూ, ఆకారణంచేతనే నాకు వ్యాకరణం
చదవాలని బుద్ధిపుట్టి -

"వ్యాకరణకాస్త్రముందున
నాకుం త్రేమమును బుట్టె నయముగ దానిక
సాకల్యముగాఁ జేయుమి
ప్రాకటముగ మొక్కుచుంటి భాగ్యకరామా!"

అన్న పద్యం వాలో నేనే చెప్పకొన్నట్టున్నూ
యేకో వ్యాసంలో లోగడ వుట్టాటించే వుండవంటే
యిక్కడ స్ఫురించి విడిచాను.

ఆ యీ కిరకాంధంవాటికి "కావాలూ రను
నూరే గానుసోమలయొద్ద కొకమూడుమాసము లున్న
వాడ" అన్నంతవరకు జరిగింది విద్యార్థితేవం. వాగవం
నూత్రమే కాదు, చదివేది మేళుసందేశంలో పూర్వ
భాగమే అయినా తలచిదు పెంతలో వుండంటే -
యింక మనం చదివితే వ్యాకరణం చదవాలి గాని
కావాలూ చదవనే అక్కడవన్నంతలో వుండేది. ఆ
వ్యాకరణం చదవడమేనా కావాలి వుండేపండితులవద్ద
చదవాలనే కాని యీవేళంలో వున్నవారివద్ద కాదు.
అప్పటి అహంభావమే కాకీ ప్రమాదం చెయిం
చింది (వివాదికి వాచరువును కాకీ వర్గ సక్కు
లేదు. దేవంలో మహావిద్యాంసు లెందరో వుండేవారు).
అది విశాఖపట్నంవాకా నూత్రం సాగించి అంతనో
మల్లా చెనక్కి (నూనూ! నువరసంబును ముదలనిమ్ము)
మల్లించింది కాని చాచుర్లలోలలో లభుకొనుదని
నూత్రం ప్రారంభింపచేసింది. వ్యాకరణం పూర్తి
అయేదాకా కవిత్వం చెప్పితే యెవరేనా ప్రశ్నిస్తే
జవాబు చెప్పలేక తెల్లబోవలసివస్తుందని వచనమూత్రం
ఆచురేనాను. లభుకొనుదతో పాటుగా భారనినూదా
చరువుపంటూ అమరంనూదా వర్ణించేవాణ్ణి. "చాచుర్ల
లోలలోఁ జదివిన రాఘవాచార్యులన్నిధిని మావ
త్రయంబు". చదివించి మూడుమాసాలేగాని మూడేళ్లు
చదివినంతకంటే కూడా యెక్కువ చదువే చదివిన
ట్టయింది. ఆమహాత్మ్యం మాధుకరం యెత్తుకొని చరువు
లోందంలో వుండని నేను నమ్ముతాను. అందుకే నున
ఆర్యులు వుపయోగపడువును "ధీమతివర్ధం చిత"
అని వుపదేశిస్తారు.

ఆయీ విషయం 'సంకీర్తన'లో "సరుగుల
వాపము" జరిగి కూర్చి మాధుకరంబు వారయిందో"
అనేపద్యంలోనే కాక 'ప్రాచీన సరుగివ్యవధికి' అనే
పద్యంలోవున్న వొక పద్యవ్యాసంలోనూదా వివరించి
వున్నాను. యిదిరవిద్యులమాట నేను చెప్పలేను గాని
మన వేదకాస్త్రాలు సాధించే విద్యార్థులకు మాధుక
రాన్నం చేసే సహాయం అంతాయితా కాదని నేను
సుట్టిగా చెప్తాను. యిది విషయంతరం.

ఆకాలంలోనే యీపద్యంనూదాను:

“శ్రీరామామణి వక్ష్యమందు దక్షకా”

తెన్నందు తన్నుక జనం

వాం! చంచలతేక దోరంగని మెటుం

గర్భిక ధరింపంగఁబో

నీరాజద్వనమయ చక్రపల దా

రింపారఁగాఁ జేయ నా

శ్రుంగమువ మందు రంగఁడు యక

శ్రీ రియ్య మా కప్పకా”

ఈ పద్యంలో (ఆ యా పద్యం చెప్పింది చెప్పి నట్లే యిక్కడ ప్రమరించారు. తప్పులు సవరించలేదు) పున్న శ్రీరంగంలో పుండే రంగన్నకిన్నీ, యానాలో పుండే పెంకన్నకిన్నీ యేం సంబంధమని యెవరూ తెలియలేదు గాని కేండ్లీ యితిప్రాస లనే తెలిచావ అయితప్పదునే బోవని ఆలా నడిపించిందనే యిథా గ్ధమైన జవాబు. యారెండు పద్యాలకాక మఱి కొన్ని పేంక పేర్వరకతకంలో పద్యాలు పుండకపోవుగాని రికార్డు కాగ్రత్త పెట్టవలూపంచేత యివిమూలమే కలసూరంగంపలో ముద్రించివట్టు భావకం.

పద్యవిధ్యం కోకకంపకు లోపలే పుంటుంది గాని పదకవిత్యం కొంచెం అధికంగానే పుంటుంది. శ్రద్ధ చేయకపోవడంతో అంతరించింది. బ్రహ్మచర్యాస్త్రులు గారి పుక్కువకు అరంభించిన పుస్తకములు చర్చివట్టం తివడం, తెలుగువ్యవహారం వగయిం అయిందు యెంత అవాధి కలిగిందో, తెలుగుకవిత్యమందున్న అంత అవాధి కలిగింది. పైగా సురువుగారు యేసంపన్న గృహాధ్యక్షతో బీవా ప్రతికూపప్రతికూపంగా యితఁడు తెలుగులో కవిత్యం చెబుతాఁ డని ప్రస్తావించే, వా కెంతో అకమానికరం గా పుండేది. ఆలోజలవాటికి సంస్కృతీకపండితులు చాలామంది పుండేవారు. తెలు గంటే లేకనూ గౌరవం లేదు. అసలు చదువు రాకపోయినా అంతతప్పు లేదు గాని తెలుగు చదువు కున్నాఁడంటే తప్పుగా కనపడింది. సురువుగారు సం స్కృతీవిద్యాంధులు, విద్యార్థు లందఱూ సంస్కృత విద్యాంధులు, నే నొక్కణ్ణి పఠపెట్టు తెలుగుకవిత్యం చెప్పితే అసభలో నన్ను ఆదరించే చెవరు? వా రాద రిస్తే అదరిస్తారేమో కాని అసలు తెలుగుకవిత్యం

చెప్పడమంటే నాకు చచ్చినవావుగా పుండిపూర్తిగా దాన్ని విస్మరించి సంస్కృతంలోకి దిగాను. యేదో భోగా మెదలు పెట్టాను. ప్లోకాలు వ్రాస్తాండేవాణ్ణి. తోడి విద్యార్థులలో కొందఱు కవిత్య సంప్రదాయాలు నేర్చుకోవడానికి నాకు శిష్యులుగా చేరారు. కాని యెవరికీ అప్పించే కాదు. యేదొకరికిమాత్రమో వాత్రోప పట్టుపడింది. దానికి నేను కుమిత్రమూత్రం. అలాగే కాకపోతే అభ్యసించాలని మొదలుపెట్టిన వాళ్ల కెవళ్లకీ లవలేకనూ అంటకపోవడ మేమిటి?

“అభ్యాసేన వలధ్యంతే చత్వార స్సపాపా నుణా”

తిరపటికాస్త్రులు, నేనూ సంస్కృతంలో వొకరి మీద పోటికి వొకరు వీర్లు పరమాటలు పెట్టి గతేశ్వ రాష్ట్రకవచ ప్రారంభించి వాయుచరణాలకి (తెలు గులోలాగే) యొకసమాసం పెట్టి మకుటం “కుశం గతేశం భితే” అని పూర్తిచేసి అక్కడక్కడ వివి విస్తూపుండేవాళ్లం. దానిలో మంచి అర్థం పుండో లేదో యెవరికైనాది, సమాగ్రగ్రహణికే సంబోధించే వారు.

“నన్రీతి వప్రమ నాచా” అన్నట్టు కొంతకాలం జరిగింది. అప్పవప్పను యేలూరికి, రాజ మండ్రీకి, కాకినాడికి అన్యాయాలలో సంపాదనకి పెల్లినప్పకుమాత్రం తెలుగుకవిత్యం చెప్పడం పుండేది. యేదేనా వొకవచ్చినా ముచ్చేవాళ్లు మాకోసం సంస్కృతం చదువుకుని మాన్సుంటారు కవకవా? తెలుగులే లేకభోమ కవక అంతో యింతో తెలు గ్దుంది. ఆలోజాళ్ల యెవరో పెద్దమవుతారు కోక తేడ యిస్తే “ఈపేడే విాలేడేమి” అంటూ అరం భించేటప్పటికి రూపాయి పూడిపడింది. అయితే చట్టి తెలుగువా యేదో దానిలో అక్షర్యకరమైన విషయం పుంటేనేకాని పైవా పూడిపడినవి పూహించి దాని కోసం బంధకవిత్యం రియారుచేసేవాళ్లం. ఆ బంధ కవిత్యమేనా సర్వతోధదం వస్తే రా లయితే చెప్పే వాళ్లమా కష్టమే, ఆవలివాళ్లకు బోధ కావడమూ కష్టమే. అందుచేత సాధబంధాలే లేలికవి రియారు చేసేవాళ్లం. యిటుకగాని, గున్నంగాని, కలపగాని అక్కడ లేకుండానే వొకటి రెండు గంటలకాలంలో

కొన్ని అంతస్తుల మేడ కియారయేది. దానిలోనే కొన్ని గదులలో వుండే అక్షరాలు (మాకు మహా భావ్యం కావలెను, దాని వల యింత, ఇత్యాదులు) వరువుకుంటే మాకు నాకు చేసే సత్కారం యేదో అది వచ్చేటట్టే ఆకర్షణవపద్యం కియారచేసేవారేం. య. ౧౦ టికి సామ్య లేదు, య. ౪ టికి తక్కువేదు. లోక ౧ టికి ఇద్దరికంటే యెక్కువ చూడడం లేదు. బంధకవిత్వం గవక అంతకంటే యెక్కువ సాధాలు కియారయేది కావు.

అయితే చదవల్ల ద్రవ్యలాభ మాట వుండగా కవిత్వం వృద్ధి పొందింది. జయదేవుల దేవున్నాడు - "కావ్యం వచః పల్లవః" అన్నాడు. యే పదే మొట్ట పద్యాలలో రచిస్తూ వుంటే చిగుట్ల పెట్టుకు వృద్ధి పొంది వచ్చే కవిత్వాన్ని ఆయాపద్యాల వృద్ధిపరుస్తాయన్న మాట. అసలు పెట్టుకు బీజమా? "బీజం యస్య పురార్జితం సుచరితమ్" అన్నాడు.

అయితే యాసంపాదనకోసం కవిత్వంలో మేడలు ఏర్పించడానికి మాకు మాన్యప్రదర్శకు లెవ రంటారేమో? పన్నాల రామబ్రహ్మకామ్యుల్లుగారి శిష్యులు యాద్యలు జంటగా యాసాధబంధాలతో ద్రవ్యా ర్జన చేయడం చూడము. ఆశిష్యు లిద్దరిలోనూ వొకడు చాలా వాచాబుకుడు; రెండో వ్యక్తి కొంచెం చుట్ట. యిద్దరికీ బాంధవ్యంకూడా వుంది. తమకు ప్రాంతమే వారి నివాసగ్రామం (వారి వామధేయం జ్ఞాపకం లేదు, వారి కవిత్వం అంతలో ఆగిపోయింది గాని పైకి రాలేదు. వామాని వ్రతానుతే). వారి నురువుగారినిగూర్చి వివడమే కాని యావలేదు. ఆయన మంచి కవి అనిన్నీ, సూచిమంచి గోపాలకృష్ణు గారివల్ల యేదో అచితారం జరగడంచేత 'భువన విహయణం' అనే పేరుతో యేదో శ్లేషగా ఒక గ్రంథం రచించినట్టు ఆశిష్యులవల్లనే విన్నాం. ఆ నురువుగారి కవిత్వం "కులపీ చక్రరే భాతి కలర కృతిమంటపే" అన్నది తప్ప వా కింతకంటే యితరం జ్ఞాపకం లేదు. ఆ విహయణా చూషణాశ్మికమే అయినా ఆయన ప్రజ్ఞానితేడం దానిలో రసాయనం

గానే నడిచివుంటుంది. కాని అది పైకివచ్చినట్టు లేదు. ధవళు.

అకామ్యుల్లుగారి శిష్యులు మాకు భిక్షుటవానికి, మేడలు కట్టడానికి మాన్యప్రదర్శకులన్నది ప్రస్తుతం వక్ర వ్యాంశం. సంపాదనార్థం, అదేవా చదువుకొనే పుస్తకాలనిమిత్తమే సంవత్సరానికి వొకటి, లేదా రెండుసార్లు యాద్యార్థం ఇల్లినవృద్ధి తెలుసుకవిత్వాన్ని స్ఫురిం చుంది. యితరకామ్యుల్లు సంస్కృతం తప్ప తెలుగేకాని చూడేది లేదు. రెండోసారి కావ్యసమాఖ్య కట్టేవలె కున్నా అదేపా దదపా తెలుగు సామ్యం సంస్కృతం కూడా అదేపా దదపాగానే యేభాణంపేరో పెట్టి రచిస్తూ కాలం వదిలింది. ఆకావ్యసమాఖ్యముమూర్తా ర్థం నాకు వివాహసుముహూర్తంగా మాతనవ్వకు క్రికర్తంపూడి జమీందార్లలో పెద్దాయన క్రిమిచ్చి తిమ్మయ్యగారిని గూర్చిన పద్యాలలో వొకటి వుదా హరిస్తామి :

"అందితు లో ధరణ్ణవకు
 లాదిర మొప్పంగ గాకలోనఁ జె
 ప్పించిన సర్వకామ్యములఁ
 చెంపుగ వర్షయినం లోకర్చి రా
 నేం చెడి చర్లవంశకర
 నీరధికారవదంబ్రు సార్థనో
 దుచిత్రబ్రహ్మ మాభిధమ
 ధాగజీష్యుడవ వేంకటాఖ్యుడవ."

మా పరమగురువులు బ్రహ్మయ్యకామ్యుల్లుగారు యావతేలో వ్యాకరణగ్రంథాలు చాలాసంఖ్య చదువు కొని తరవాయి చదువుకు కాకి చెకుమూ కిద్దంపూడి సంస్థాపానికి వదిలే వద్యంలో వున్న 'ధరణ్ణవకుం' అనేరదానికి వాచ్యం గా వున్న క్రియివగంటి మూరయ్య గారు చాలా ఆదరించి సాలు ౧-కి య. ౬౦ లు వార్షికం యేర్పరిచి (మాగురువుగాదు కాకిలో లోడి విద్యాస్థులలో పాటుసత్రాలలో) ఉంచేయలేదు, స్వాధీర ద్రవ్యాన్ని ఖర్చు పెట్టుకొని చదువుకొన్నాడు) కాకిలో వున్నంతకాలం మనియార్దరు చేయడమే కాకుండా రేకానికి వచ్చినవిమ్మలకూడా ఆవార్షికం వారు యావ త్తేడం జరిపారు. ఆసంధర్భాన్నే ఆపద్యంలో నేను వుద్దా

టించాను. వాచివాచం అసంస్థానద్రవ్యం చేతనే జరిగింది. కాకి జిల్లా పూర్వం తెలుగుకవిత్వధార యేలా వున్నదీ పరిపక్వంవల్ల చదువరులు తెలుసుకుంటారు గదా! ఇందులో శంక కవితాశం కలది వొక ప్రయోగం వుంది. శిల్పానువుల వుపయోగానికి కొంచెంచర్చిస్తాను. "చర్లనంక వరసీరధి కారదచంద్రు" అనేవిశేషణం దువర్ణవిరహితంగా వుంది. దీనికి ప్రయోగాధారం తప్ప తెలుగులో నూత్రాధారం కనపడదు. (తెలుగున నున్న వ్యాకరణదీపము చివ్వుది) ప్రయోగం మాపుతాను :

"ఎటులు మెప్పించెకో నన్ను నింకమోడ
రావు నింకన్న భూపాలు ధీవికాలు
నిండుకొలుపున నెలకొని యుండి నీవు
సకలవిద్యలుకుదురు! కారదాంబ!"

ఈ శ్రీవాళుని ప్రయోగాన్ని బట్టి ఆ ప్రయోగం పాథువు. యితర చాలాకాలానికి రచించిన పాండవ వాటకాలలో వుత్కలంలో కూడా ఈలాటి ప్రయోగం వుంది - "గొల్లం, చుట్ట మెటుంకునే భువనకూరు సమీరకుమాధిరీరసుకొ." అయితోట "భువనకూరు" అనే విశేషణం దానికొచ్చి ప్రయోగమే జీవకం. "విలున గల కవుల లక్ష్మయ్యలై తా మిభార మెల్ల మోయగలయుక" (ఆయా శంకౌపమాధానాలు నా అంతట నేను లేనదీపితే కాని వొకరు శంకిస్తే వుట్టివని కావు.)

ఆయా పద్యరచననాటికి పట్టుమని పదిపద్యాలు కాస్త రసజ్ఞులొకానికి రుచించేది రచించినట్లు లేదు. సాహిత్యం మాత్రం కామజ్ఞానంతో మిళిలిమై యెదుగుతూ వుంది. తెలుగుసాహిత్యం లోకలోభం ముట్టులులో అలవడింది దంతో అంతే. మేగా తెలుగునంటే యింగ్లీషువాక్కులు విద్యాధుల కంట గౌరవమో నాటా అంతే. అయినా అంతకు పూర్వం చైవనవాస్తూ సంభవించిన వొకాడొక చేద ప్రపల్ల తెలుగులో కొంత జ్ఞానం యేర్పడింది. ఆచేదప్రపల్ల యేమిటంటే? తూపిన్నముతైర (పెద్దకపిండ్రుడై చేరు చెందిన వాడు పిన్నముతైర వర్ణనాడు) స్వదస్తూరితో

వ్రాసిన యిరవై రెండు పెట్టెల తొటాకుపుస్తకాలున్నా కాగితాలమీద వ్రాడామనే కోరిక వుట్టింది. యెప్పుడంటారు యాకోరిక, చామర్లకోటలో చదువుకోనే కోరికల్లో. అనధ్యాయపుదివాలు తెలకు యెనిమిదిన్నీ యానాం వచ్చి, దీక్షగా, శందిన నడుం యెత్తికుండా యితే పని చేసేవాణ్ణి. ఆమాడు మాపాలలోనూ వచ్చిన అనధ్యాయాలు ఇరవై వాయిసుకోలలోనూ ముముతైరగారి స్వంతకవిత్వంలో యామినీపూర్ణ తిలకానున్నా. ఆపాల్యాసంక్రందకవిలాసమున్నా వ్రాయగలిగాను. మా ముతైరగారికవిత్వం యెక్కడో వొకపద్యం లేకనే లిలో వున్నా చాలాభాగం వాచితే పాకంలో వుండేది. అందుచేత దాన్ని బద్దలుకొట్టడానికి స్వయంకృషి చాలేది కాదు. దానికోసం యెడరినో పెద్దల్ని ఆశ్రయించవలసివచ్చేది. దానా దీక్ష మిడి మిడిజ్ఞానం తెలుగులో పరమపరుసాన్నిభ్యం చేరక పూర్వమే యేర్పడింది వచ్చి పరమార్థం.

యేపుస్తకమేనా యితరులు వ్రాసి వుండినో, అచ్చుపడివున్నో చదవడంకంటే స్వయంగా వ్రాసుకుచదువుకోవడంలో యెంతో ప్రయోజనం వుంది. ఆ ప్రయోజనం యిప్పుడు పూర్తిగా అంతరించింది. కారణం అచ్చుపుస్తకాలల్లో చదవడమే. యిప్పటి సాహిత్యం "పుస్తకేషు చ యా విద్యా పరహస్తేషు యన్యస్మి" అన్న తరగతిలో వుంటుంది. అప్పటిదో? వాచో విశేయంగా వుండేది.

"వాగ్దేవీ వదనాంబుజే వసతి చే త్కావాయ దీనా దళ" అన్నాడు ఒక మహాకవి. ఆ మహాకవి యీ మాట మహానందర్పంలో వుపయోగించినా నేను దాన్ని యీ సందర్భంలో వుపయోగిస్తున్నాను. ప్రస్తుతం అందుకుంటాను.

వైది వుదాసారించిన పద్యం చెప్పేనాటికి మనస్సులో యమకకవిత్వం చెప్పాలనీ, అలంకారాలతో, యేవోయేవో అపూర్వకల్పవలతో కవిత్వం చెప్పాలనీ వుబలాటం వుండేది. కాని బాగా సాగేది కాదు. సాగినా అది యేకవితాలాకు వుచ్చి వ్రామా అయినట్టే తోచి వరులుకోవలసి వచ్చేది. లోగడ శ్రీరంగేశ్వరుణ్ణి గూర్చిన పద్యంలో యేదో

కాస్త పుష్పమాలికారం పడిందిని సంతోషిస్తూ వుంటే యెవరో అన్నాడుగా—యిది గ్రంథరత్నంకిందకి వస్తుందిన్నాడు (మెఱుంగుచెంగట నున్న మేఘంబు వైచితునిది చెంగట నుండు నొప్పుకాదు). ఇది శ్రీమద్భాగవతంలోది. ఆ శ్రీరంగేశ్వర పద్మరవన నాటికి యీ భాగవతం వదవకుండానే వుంటానా? నేను వదవకుండా వుంటేమాత్రం ఆయామాట లోకం—అందులో ప్రతివాదిలోకం విశ్వసిస్తుందా? (నాకు మొదటినుంచీ ప్రతిపక్షాలు వుంటాకేవుండే వారు. ఆ భాగ యిప్పటికీ శాంతించలే దని వ్రాయ వచ్చిందేదు).

పండితుడికిదితరంకంటే కఠినతరం చాలా (మొట్ట మొదటే అంటే) లోకవిరోధాప్తదంగా వుంటుంది. మీడు యెవ్వడికి యేదిగ వైచ అపకారమా చేయక పోయినా యేదెట్టిమొట్టపద్యమో వ్రాయడమే అకౌరవవిరోధాన్ని పుట్టిస్తుంది; క్రమక్రమం గా లోకాదరాన్నినీ కలిపిస్తుంది గాని ఆభాగ్యం పట్టడానికి కొన్ని దశలు పడుతుంది. అప్పుడేనా యెవడికో మాటికి పోక్కడికి మాత్రమే. యేదో తనలో తాను చెప్పుకొంటూ వూరుకుంటూ మంటే, అలా వుండగలడు. యెవరో మహా ఆత్మలగా వచ్చి, యేదీ నీ పదో కవిత్యం చెప్పవలె! కాస్త విని పించ మంటారు. వినిపించకపోతే మీడికి గర్వం అంటారు. వినిపిస్తే అవిష్కారంలో కొందఱు వూరు కున్నా కొందఱు పూర్వములకు దిగుతారు. ఇదంతా రిచ్చకుంటే యివ్వకు యేలాగో కనపడుతుంది. వసుమతి తక్కువగా వుండి కవిత్యం చెప్పేవాణ్ణి మఱి లోకువగా మాట్లాడి లోకం.

కాకే చెల్లదచ్చిన కొత్తలో సంపాదనార్థం ముమ్మడికరం చెల్లవచ్చును అన్న భ్రాన్తాభావం విని పిస్తూ వుండగా పోక ముసలిపండితుడు చేసిన శంక యెక్కడో యిదివఱలోనే వ్యాఖ్యానించి వున్నాను. అన్న భ్రాన్తవసూర్పి ప్రాధిక్త్యం నేను “మత్స్యవృత్తి నీయ రాణ్ణి” అని వేడుకుంటే, ఆ వృద్ధపండితుడు మహా గ్రాహ్యంగా నాకేసి చూచి “అబ్బాయీ, మీ యిట్లు తాటాకిల్లా, పెంకుటిల్లా” అని ప్రశ్నించాడు.

దీన్ని బట్టి చూస్తే కవిత్యం చెప్పేవాడికంటే లోకువ వ్యక్తి లోకంలో వుండనే వుండక దోషమిది వస్తుంది మో? పరిశీలకులు ఆలోచించాలి. దేవతాప్రార్థనకీ, యింటికి సంబంధం వుంటుందిని యేవచ్చాదయ్య అను మంటాడు? పద్యంగాని, స్లోకంగాని వినిపించడానికి అరంభం చేసేటప్పటికల్లా రిచ్చ పడదామనే వ్రాసే గాని యేదో విచారామనే వ్రాసే పద్మ్యంలో యెవరో రిచ్చ వుండనే వుండదు. అందుచేత కవిత్యం చాలా దుర్భరంగా వుంటుందని నేననుకుంటాను. “భాగ్య సంధి ప్రమాదేభా మాశూరం మాచ పండితస్” అందులోనూ కవిత్యాన్ని నీవనోపాధిగా చెప్పుకొన్న వాళ్ల తీవ్రాన్ని సూర్పి చెప్పనే అక్కర్లేదు.

“సర్వే తేయాయనా లేదో యందు మొదటక

పండిత మా మూడవ

పథలో నేమిట లోప మానా యనుచుక

సందేహ మామూడవ

పథలో వింతకు లాభమేమి యనుచుక

పండిత మూహించవ

పథలకే దేవతావారణం జగత్తి

పండిత సంతకమల్.

అయాపద్యం వేంకటగిరివింధానం లిల్లిపిట్టకు చెప్పించిరిగ్గంపూడిరక్కం చెప్పేటప్పటికి యాపద్యం చెప్పేవాటికి వున్నంత జ్ఞానం లేదు. అపద్యానికి, యాపద్యానికి మధ్య యంత వ్యత్యం వుండాలే, వాలు గేర్లు వుండి, అది విరోధిసంవత్సరంలో చెప్పింది, యిది విజయంలో చెప్పింది, అపద్యం చెప్పే పందర్బం లోనే యనుకంగా చెప్పడానికి పోకవచ్చు మయితే మొదలు పట్టానుగాని అది యేదోమాదిరిగానే వడివింది గాని పయిపద్యంమాదిరిని వడివించి గాదు. వుదాహరిస్తాను :

“పీయనుగంటి తిమ్మయ్య

పోర్తమ! నీడు ప్రతాపముగ్గగా

నాయునుగంటి నాయనకు

నాదునివాసాప్రసక్తి లేమిత

నాయునకంటే మీర రధి

కాన్యం రటించి మడిక దలంచి మి

మే యిమఁ గంటి విప్రుటికి

శేష్యమెయింక దపమగ్యకాంక్షి నై."

యా పద్యంలో యెట్లుచేదనన్న 'దపమగ్య' శబ్దానికి భవ మని అర్థం. ఏకారపకాంక్షి అని మిగ్గి వున్న అర్థం 'నై' అని చెప్పేదా! యిలాటి పట్టికలోనిలోనే మొట్టమొదట రచన వడిచేది. మఱిన్ని ఆయాపద్యంలో తల పెట్టిన యమకమే మఱి వచ్చేకీ వికారిసంవర్తనలలో క్రిందలపూడి జమిందారుగారు సకరాక్షరమహోత్సవానికి ఆహ్వానించినప్పుడు తల పెట్టితే యేలా వడిచిందో చూడతాను, చూడండి :

"ఇమఁ గంటి న్నిమఁ గంటి కేద మౌకయిం

కేకం గడక రాదు పో

మునిఁ గంటి న్నిమఁ గంటి కేదము లవ

మ్యుం గానఁగా రాదు మే

ఘనఁ గంటి న్నిమఁ గంటి కేద మరయక

గోరంతయంక లేదు మీ

యినగంటివ్యయ మంత చేవ గలదో

యా! చిన్నరాచూధిపో!"

ఆపద్యంలో వడివని యమకం. యాపద్యంలో ఆక్షరీలగా వడివడాని కొద్దలం గ్రమంగా ఆనధనం యెక్కువ కావడమే. యాపద్యం చెప్పేటప్పటికి శ్రవణానందమే కాదు, శ్రీరేవీభాగవతంకూడా ముహూర్త వాల్మీకింధాలదాంకా తెలియించడమే కాకుండా ఆత్మకురి రంజనానికి కృతిగా రచించిన శ్రీనివాస విభాసంకూడా పూర్తిచేయబడింది.

మళ్లా కిందలపూడిపద్యాల తరవాయిచే అందుకుంటాను. అప్పుడు అవసర మైనప్పుడు తెలుగుకవిత్వం చెప్పినా తెలుగుకవుల మనిషియే కుండామనే కుతూహలం లేకనూ వుండేది కాదు. మైగా అలా అనిపించుకోవడంలో యేదో అవమానం వున్నట్టు తోచేది. ఆకారణంచేతనే కిందల పూడిపద్యం చెప్పిన వెంటనే అతే కాకెల్లినప్పుడు అక్కడ జేరతలనగూర్చి చెప్పిన కవిత్వమంతా సంస్కృతమే. వాట్లనే 'కాకాక్షరీశ్రవణ' అనే పేరుతో అయ్యచేశాను. ఆకవిత్వంలో మొట్టమొదటి

అక్షరం కాకాక్షరం ("నాకకాద్యవిరూపి". మా). ఆయాఅక్షరకవిత్వంలో యేదో కొన్ని శ్లోకాలు పావుగా వున్నా ఆరంభకలోని కావడంచేత విశేష పావుగా వుండవు. కాని అక్కడ వున్న కోవాల్లో శ్రీద్రావిడ ముద్రాశాస్త్రకామ్యులుగారి కొమార్తె వివాహ సంవత్సరంలో రచించిన కథలేఖాల్లోకం. మంత్రం మంచి కోరణిలోనే వడిచింది. ఆ జగత్సంధికులు మెచ్చు కొని దీక్ష స్వీకరించారు. వురావారిస్తాను :

"మన్మథ్యం కేంద్రమే

సుగంధమహితే రాధమనే వకే

వక్షేపకంగళి తిథ్య

మమధగురుదివే మత్సరతాయా వివాహా,

ప్రాతర్వాచి బుధేంద్రా

మహా ఇహ భవతాం యాచతే పన్నిధానం

శ్రీమద్రామాయకాష్ట్రీ

ద్రవిడకులభవ స్వాస్థీహితాన్ని రివీక్షి."

అక్షరశ్లోకరచనాకలమున్నూ, యాశ్లోకరచనా కాలమున్నూ వోకటే ఆయినా యాశ్లోకరచన చాలా పావుగా వుంటుంది. అక్షరశ్లోకాల్లో కొన్ని విధాల యమకం వడిచినా అశ్లోకా లేదీ దీన్ని పోలవు. యా శ్లోకం చెప్పి యప్పటికే యేదో యేళ్లయింది. యిప్పుడు, అనగా దెచ్చెయేట్లు దాటివ యానయప్పులో చెప్ప వలసికచ్చినా ఇంతకన్న మంచిగా చెప్పడం పొసగ దన్నమాటే.

కానీలో చేసు వున్నట్లు అయినూ సాల సుమారు మాత్రమే. అక్కడినుంచి రావడంలోటప్తే కోవనీమకు అష్టావధానాల కంటూ బయలుదేలి అక్కడ సంస్కృతశ్లోకాలలోనే మాట్లాడడం మొదలు పెట్టాను. ఆధోరణికి పండితులే ధంకైపోలే యెతరుల మాట చెప్పేదెంటి? యిందుల "పటాటోపో భయం కరణ". ఆశ్లోకాలు యిప్పుడు జ్ఞప్తిలో లేవు. వొక్క చరణం మాత్రం జ్ఞాపకం వుంది.

"యానాంనామకపట్టణం హి వసతి స్ఫిరేణిక లేకోఽన్యథాను"

గంగాసంతర్పణ వక్షేరాలు చేసుకొని మళ్లా గురువుగారి పాన్నిధ్యానికి చేరిన తరవాత కవిత్వ

వ్యాసంగం శాస్త్రాగ్రయనానికి అంతరాయం కలిగి వుంది కనుక కొంతకాలం అపవలసించువాడు నురువు గారు. అప్పుడు గత్యంతరం కనుపక శాస్త్రాగ్రయి సంబంధించిన కవిత్వమే అయితే శాస్త్రజ్ఞుగారు కొంతమట్టుకేనా అంగీకరిస్తా రని భూహించి 'ధాను రత్నాకర'మనే పేరుతో రామాయణగాథ రచించ దానికి ప్రారంభించాడు. యెంత కఠినంగా కవిత్వం చెప్పితే అంత గొప్పపేరు వస్తుందనే అభిప్రాయంతోటి రచన పొందినదంచేతనే అది కొంత పాఠాపాకంలా వుంటుంది. కొంచెం వుదాహరిస్తాను :

“విపక్షరక్షాపరిక్షణక్షమౌఽ
పృథ్విక్షతీష్ణక్షరక్షాక్షమీక్షనే,
నచ క్షణం ధైర్యక్షమివానుక్షణే
కృషా దుష్టాక్షే యనుక్షణక్షణః”

యోగ్లోకంలో క్రియాపదం యెంతో చూటు చూలిది కాదు, యేమాత్రం ధానుపాక్షజ్ఞానమున్నా బోధ పడుతుంది. వ్రసమానిషయం యేకొంచెమో తర్క సంప్రదాయం తెలిస్తే తెలుస్తుంది గాని ప్రసాదగుణం లేకపోవడంచేత వెంటనే తార్కికం బోధపడదు. ధ్లోకం చాలా చింకంగా క్ష.కారాలతో నిండించినా యింకా కొన్ని క్ష.కారాలు పడలేదని గదా అనే చింత మును వుండేది. క్ష.కారమయంగా వున్న రచన చూపించడం జరిగింది కనుక తేకారమయంగా వున్నది కూడా పోకటి చూపుతాను:

“విశంధకసుత శ్రుతశ్రుతవతాం వరంధ స్సతే
పశేషతగతా వితశ్చతురతా వితి త్వత్కతా”

వచ్చిన అక్షరం అపకృదాన్వదిగా వచ్చేటట్టు చెప్పగలిగాం గదా అనే సంతోషమే కాని కవిత్వం లోకంకోసం వుట్టించినదా, అలా కాని యీ రకా రాలతోటి, క్ష.కారాలతోటి అవసరం వుంటుందా అనే శంక కలిగేది కాదు. అయితే యీ క్ష.కారాలే, తేకారాలే కంతోపించే విద్యాంసులున్నా వుంటారు గాని వారు కవిత్వతత్వాన్ని యెఱిగిన వారు కాదు. ఆలోచిస్తే మేము విద్యార్థులకు పాఠాలు చెప్పే భాగవతచంపు వగయిరాలలో అలాటి ధ్లోకాలే కనపడేవి:

“వయతో మే యతోదానూ
వాయాదోఽయం దనుమయే,
తేవి! తే దయయా ధూయా
దానూసోఽయం కి నూ నయే.”

యది అభివరకాలిదాను భాగవతచంపులో చెప్పిన ధ్లోకం. ఆతరు అర్థప్రధానంగా చెప్పిన ధ్లోకాలు యెన్నో వున్నప్పటికీ వాట్లమీదకంటే యీ క్ష.కారాదంబరంమీదకే మనస్స పరిగెత్తేది. మొట్ట మొదట ప్రతీదిద్యార్థికీ కల్పానంబరంమీదకే యెక్కువ ఆస్థ వుంటుంది. అర్థగాంభీర్యంద్వితీకి బుద్ధి ముక్త దానికి చాలా కాలం పడుతుందనే నేను నా అవధివాన్ని పట్టి చెప్తూ వున్నాను.

[వశేషము]

సిరియల్ నాటకము = రాజరాజు = శ్రీ శివాద సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి

○○○○○○

వదో రంగం

రాజరాజు జగతియెడటి పూలతోట.

మహారాష్ట్రమయం కాబోవోంది.

మహారాష్ట్రమయ్య రోక పాలరాతి అరుగుమీద కూచుని, అలెని నమ్మిక బంటు, మల్లప్ప, యెడట నందునీ వున్నాడు.

మహారాష్ట్రమయ్య — కొత్త రాణిగారు విడిసిన భవనం యెలా వుండి మల్లప్ప?

మల్లప్ప — అది యింద్రభవనం కాదూ బాబయ్యా?

మహారాష్ట్రమయ్య — మరి కొత్త రాణిగారు?

మల్లప్ప — రంభ డొర్వశి తిలొత్తమ-మేనక — (అర్థోక్తి)

మహారాష్ట్రమయ్య — అగు. చాలు... కనక, వారికి స్వాగతం చెప్పకోదానికి — లేక వారితో మాట్లాడడానికి — లేక వారిని చూడడానికి — లేక ఆవుద్దేశంతో — ఆభవనం లోకి — లేక ఆ గుమ్మంలోకి — లేక ఆశ్రాంతా

నికి — లేక ఆనమిషంలో వుండే ప్రాకారాల మీదకి — లేక బురుజులమీదకి — ఎవరేనా రావచ్చు.

మల్లప్ప — చిత్తం చిత్తం, రావచ్చు బాబయ్యా!

మహారాష్ట్రమయ్య — ఏదీ, ఎవరెవరు విస్తారో చెప్ప చూతాం.

మల్లప్ప — ఫలానా అని నిరుకేమిటి బాబయ్యా? జక్కులదీవి మనుషులు రావచ్చు, ఇక్కడి మనుషులు రావచ్చు, పెద్దరాణిగారు రావచ్చు — (అర్థోక్తి)

మహారాష్ట్రమయ్య — (కళ్లు మూసుకుని తల ఆపించుకుంటూ) బాగుంది!

మల్లప్ప — రాజగారు రావచ్చు, విజయాదిత్యులవారు — కూడా — (నసుకుతాడు)

మహారాష్ట్రమయ్య — (కళ్లు మూసుకునే వుండి, తల యెగర వేసుకుంటూ) డొర! కానియ్యో! రావచ్చు.

మల్లప్ప — త మ రు రా వ చ్చు —
(అడ్డోకి)

మహారాద్రయ్య — (కట్ల మూసుకునే
పుండి, తల యెగర వేసుకుంటూ) ఆహా!
రావచ్చు.

మల్లప్ప — సు బు డ్డి అ య్య వా రు
రావచ్చు. యువరాజులుగారు — (అడ్డోకి)

మహారాద్రయ్య — (చెయ్యి జాడించు
కుంటూ) అదిగదీ! నమస్య అందుకున్నావ్!

మల్లప్ప — చిత్తం బాబయ్యా!

మహారాద్రయ్య — వారేమిటి నీరే
మిటి, చివరికి, దేవుడే రావచ్చు. తెలిసిందా?

మల్లప్ప — తెలిసిందండి.

మహారాద్రయ్య — సరే వస్తారు. వస్తే?
ఏమిటా వస్తే?

మల్లప్ప — సెలవిప్పించండి బాబయ్యా!

మహారాద్రయ్య — బాగా ఏను.

మల్లప్ప — చిత్తం బాబయ్యా!

మహారాద్రయ్య — ఎవరు వచ్చినా —
ఏం చేసినా — లేక ఏం జరిగినా, తుదకి
ఆ ప్రాంతంలో పట్ట లేకురుతాయనుకో
— (అడ్డోకి)

మల్లప్ప — ఇంతెందుకు బాబయ్యా?
గాలి ఏసినా తెలుసుకోవా లండి. వచ్చి
వివరకపోయినా గ్రహించుకోవాలండి.

మహారాద్రయ్య — ఏ నిమిషాని కా
నిమిషం నువ్వు బాగా పరకాయించాలి —
పరిశీలించాలి — వివరంగా తెలుసుకోవాలి
— నలునయినా జారిపోకుండా జ్ఞాపకం
పుంచుకోవాలి.

మల్లప్ప — సరే బాబయ్యా!

మహారాద్రయ్య — కాని నువ్వెవరినీ
యెందుకూ అడ్డుపెట్టకూడదు. వారికేసి
రెండుకట్లా నువ్వు చూడనేకూడదు. నువ్వు
గమనిస్తున్నట్టు వారికి అనుమానం అయినా
కలగకూడదు.

మల్లప్ప — చిత్తం చిత్తం.

మహారాద్రయ్య — సరే, అలా తెలుసు
కుని ?

మల్లప్ప — తమతో మనవి చేసుకోవా
లండి.

మహారాద్రయ్య — ఎప్పుడు ?

మల్లప్ప — ఎప్పటి కప్పుడే నండి.

మహారాద్రయ్య — ఇం తెనరెవరితో
చెప్పాలి ?

మల్లప్ప — తమతో కీ, మనవి చేసుకో
వాలి గాని, తుదకి ఫాలాక్షుడీకేనా చెప్ప
కూడదు బాబయ్యా!

మహారాద్రయ్య — నీక్కూడా నువ్వు
చెప్పకోకూడదు సుమా.

మల్లప్ప — అవునండి. ఆ జరిగే సంగతి
(తన హృదయం చూచిస్తూ) ఇక్కడ అచ్చు
గుడ్డుకోవడమూ, అది తమకి చూపించుకోవ
డమూ — (అడ్డోకి)

మహారాద్రయ్య — తరవాత ?

మల్లప్ప — చెరిచేసుకోవడమే బా
బయ్యా!

మహారాద్రయ్య — అ! అవీ పద్ధతి. నీకు
తెలిసిపోయింది. అయితే, మల్లప్పా!

మల్లప్ప— సెల విప్పించండి దొర గారూ!

మహారాజుడయ్య — భవనం బయట జరిగే సంగతులు తెలిసిపోతా యనుకో. మరి లోపల జరిగేవి ?

మల్లప్ప—కనిపెట్టస్తాను బాబయ్యా!

మహారాజుడయ్య—ఎలాగరా ? సాధ్యమా ?

మల్లప్ప—నామాట నమ్మండి ప్రభూ!

మహారాజుడయ్య — గుడ్డిగా నమ్మకం యెలాగరా ?

మల్లప్ప—మరి గ తై—(నమస్కరించును)

మహారాజుడయ్య—సందేహించకు.

మల్లప్ప—(అటూ యిటూ ఒకమాటు పరకాయించి, కొంచెం మెల్లిగా) అక్కడ వున్న రెండుపూటల్లోనూ జక్కులదీవి దానీ పిల్ల వొక్కరి— కొంచెం— మచ్చిక అయింది స్వయీ !

మహారాజుడయ్య — వోరి పిడుగు !

మల్లప్ప— (రెండలు వేసుకుంటూ) ఆపరాధిని దేవరా !

మహారాజుడయ్య— అక్కడేదులే, చెప్ప.

మల్లప్ప — దారిలో దాని పాలకీతో కూడా పట్టించానండి నా గుర్రం.

మహారాజుడయ్య— ఖేప్ !

మల్లప్ప— ఉరికి నా వొళ్లో కూచోవా లన్నంత సరదా పడిపోయిందండి పిల్ల.

మహారాజుడయ్య—బాగుబాగు !

మల్లప్ప—రెండు దినాల్లో కీలుబామ్మని చేసేస్తాను బాబయ్యా !

మహారాజుడయ్య — కోటలో సాగా వేళా వన్నమాటే ; కాని రప్పిదారి, దాని యెదట నువ్వే కుక్క వయిపోతే ?

మల్లప్ప—విలబెట్టి చర్మం వాలిపించ య్యిండి ప్రభూ !

మహారాజుడయ్య— జ్ఞాపకం వుంచుకో. భద్రంగా మనులుకో. ఇప్పటిదాకా నువ్వు చేసిన సేవ అంతా వొక యెత్తూ, యీ ఆరు మాసాల్లోనూ చెయ్యవలసిందీ— చేసేదీ వొక యెత్తూనూ.

మల్లప్ప — బోధపడింది దేవరా !

మహారాజుడయ్య — మరి పిల్లకోసం యేమయినా డబ్బు—(అర్థోక్తి)

మల్లప్ప — డబ్బుడి అయినా అక్కర్లే దనే నానమ్మకం దొరగారూ ! ఒక వేళ — అయితే — ? —

మహారాజుడయ్య — కావచ్చు కాక పోవచ్చు. కనక — (ఒక సంచి అందిస్తూ) యిది దగ్గర వుంచుకో.

మల్లప్ప — (అందుకుని, కళ్ల కద్దరుని) చిత్తం బాబయ్యా !

మహారాజుడయ్య — అవి మూడువందల పరమాలు.

మల్లప్ప—చాలు బాబయ్యా! చాలు.

మహారాజుడయ్య — ఇంకా యెన్ని కావలసినా సందేహించకు, అడుగు.

మల్లప్ప — చిత్తం.

మహాద్రుదయ్య — అయితే, ఆడబ్బు నిజస్వరూపం యేమిటో తెలుసా?

మల్లప్ప — తెలుసు దేవరా, తెలుసు నంది.

మహాద్రుదయ్య — ఏమిటి?

మల్లప్ప — ఒక విధంగా — (వొత్తి పలుకుతూ) అగ్గండి.

మహాద్రుదయ్య — మరో విధంగా?

మల్లప్ప — (గోగుమీటుతూ) సెనగ పప్పు బాబయ్యా!

మహాద్రుదయ్య — మరిచిపోకు. వొట్ల తెలిసి మనులుకో. ఇప్పుడు నీ మెదమీద వున్నది యేమిటో తెలుసా?

మల్లప్ప — కొబ్బరిపుచ్చ బాబయ్యా!

మహాద్రుదయ్య — ఇక వెళ్లిపో.

[మల్లప్ప మహాద్రుదయ్య పాదాలంటి కళ్లకన్ను కుని వెళ్లిపోతాడు. మహాద్రుదయ్య రాజావగరికసి వెళ్లిపోతాడు.]

వదకొండో రంగం

రత్నాంగి సగరు.

రమారమి అది రాత్రి భోజనాల వేళ.

దక్షిణపు వహిరాలలో రత్నాంగి, విజయదత్తుడి త్యూడూ బాలికులప అనుకుని వొకరి కొక రెండు ముగ్గులుగా కూచుని వున్నారు.

రాజపురోహితుడు రుద్రంభట్టు విజయదత్తుడి కొక పక్కగా, వొక బాలికుని ఎడంగా కూచుని వున్నాడు.

రంయిమని వల్లగాలి కొడుతోంది.

ఆ గాలికి విజయదత్తుడి గిరబాలూ, కొంచెం వరసి వున్న రత్నాంగి ముందుగా కదులుతున్నాయి.

ఉండుండి వొక్కొక్క రివ్వ, దక్షిణాభిముఖుడైవున్న రుద్రంభట్టుకి, కొంచెం వుక్కిరివిక్కిరి కలిగి పోంది.

ఒకదాని మైనగోరువంకలమా, చిలకలమా పంజరాలలో బావిపల్లం చుతోంది.

మరోదాని దీపాలు ఎగవడ వోస్తోంది.

గారి తెలుపు ఆవమని ద్వారం లో నుంచుని వుంది.

విజయదత్తుడు — (రుద్రంభట్టుతో) రమ మాటలు చూస్తే యెటూ నిశ్చయించుకోవడానికి వీలులేకుండా వుంది. పోసి, యిది సెలవిప్పించండి. బాగా జ్ఞాపకం చేసుకోండి. ఆమె కత్తికి పూలదండ వెయ్యడం విసిరి కొట్టిన ట్టుందా, మురుస్తూ — (అర్థోక్తి)

రుద్రంభట్టు — మురిపెమా? అ దెలాగ మహాప్రభా?

రత్నాంగి — తర్కం వద్దు. జరిగింది జరిగినట్టు సెలవిప్పించండి బాబయ్యా!

రుద్రంభట్టు — చిత్తం అమ్మా, జరిగిందే — యథావత్తుగానుయ్యేవే మనవి చేసుకుంటున్నాను. చిత్రాంగి దేవమ్మగారు, పరిచారిక తెచ్చి అందిచ్చిన ఆయొక్క పువ్వు హారం స్వీకరించడమూ, మహారాజులుంగారి కత్తికేసి సుతారంగా తిరగడమూ, దానికి — పరిభావసతోటియ్యేవే — చిత్తగించారా? వెయ్యడమూ — అలాగ వెయ్యడంతోటట్టే — అది — యేదీ? ఆయొక్క పూలదండ విచ్చిన్నం అయిపోవడమూనున్నా, నేను విభ్రాంతుణ్ణయి — (అర్థోక్తి)

విజయాదిత్యుడు — ఇప్పుడు తమ విభ్రాంతి మన కక్కర్లేదు. ఆమెసంగతి సెలవిప్పించండి. ఆమెమొగంమీద యేమయినా అనిష్టం కనపడిందా?

రుద్రదంభట్టు — శివశివా! శివశివా! అయితే, మహాప్రభూ! ఆదండ తెగిపోవడం తోటట్టే—(అర్థోక్తి)

విజయాదిత్యుడు — తమరు నా ప్రశ్న గమనించడంలేదు. వేసిన తరవార గాని దండ తెగిపోలేదు. అవునా?

రుద్రదంభట్టు — చిత్తం చిత్తం.

విజయాదిత్యుడు — ఆ వెయ్యడానికి పెనకటి స్థితి నే నడుగుతూ వున్నది. వేస్తూ వుండినప్పటిదిన్నీ సెలవిప్పించండి.

రుద్రదంభట్టు — అదే విన్నవించుకుంటున్నాను ప్రభూ! (స్మరణ అభివయస్తూ) చూపుల్లో కొంచెం వైశిశ్యం కనపడింది. లబ్ధి స్ఫుటంగా లేదు. సాధ్యసమున్నాగోచరం కాలేదు. అలా అని అది అనిష్టత అంటే అలా అనడానికిన్నీ అవకాశం కనపడ్డం లేదు. వైగా పుష్పహారం యెత్తడంలో యెడమజబ్బ అడ్డు రావడంవల్ల కళ్లల్లో యెలాంటిభావం—(అర్థోక్తి)

రత్నాంగి — సరే లెండి బాబయ్యా, యేదో అయింది. తమకి భోజనంవేళ అతిక్రమిస్తూ వుంది. తమర్ని శ్రమపెట్టాము.

రుద్రదంభట్టు — అమ్మ అమ్మ! ఎంత మాట సెలవిప్పించారూ? ఇందులో నాకు వచ్చిన శ్రమ యేమిటి తల్లీ?

[రత్నాంగి చెప్పి, గారికేసి చూస్తుంది. వెంటనే గారి పల్లెతో ఫలాటూ, తాంబూలమూ తెచ్చి యెడట వుంచుతుంది.]

రత్నాంగి — (ఆపల్లెం పుచ్చుకుని లేచివెల్లి భక్తితో రుద్రదంభట్టు కందించి పాదాభివందనం చేస్తుంది.)

రుద్రదంభట్టు — (లేచి, వాత్సుసాదులు స్ఫుటంగా పుచ్చరిస్తూ, తాపీగా)

“యూ! ఫలిసే ర్యా అఫలా అపుష్పా యాశ్చ పుష్పిణీ, బృహస్పతిః ప్రసూతాస్తా నో ముంచం త్వగంహనః”

శ్లో. ఫలం మనోరథఫలం

పుత్రపౌత్రప్రవర్ధనం,
యస్మా త్తస్మా చ్చివం మే స్యా
దతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే.

ఫలదాన కల్పోక్త సంపూర్ణ సకల ఫలా వాప్తి రస్తు. మా అమ్మా! సెలవిప్పించండి.

రత్నాంగి — చిత్తం బాబయ్యా!

రుద్రదంభట్టు — (విజయాదిత్యుడి కేసి తిరిగి నమ్రూడై) ప్రభూ! సెలవు దయ చేయించండి.

విజయాదిత్యుడు — (లేచి దోసిలివొగ్గి నమ్రూడై) నమస్కారాలు.

రుద్రదంభట్టు — రాజద్వారే రాజగృహే సర్వదా దిగ్విజయోస్తు. వేదోక్తం పరిపూర్ణ మాయుష్య మస్తు. (కొంచెంవూగినలాడుతూ) చిత్తం చిత్తం.

[రుద్రదంభట్టు చెప్పి, చెప్పి, తిట్లూ చెల్లిపోతాడు. విజయాదిత్యుడూ, రత్నాంగి యథా పూర్వంగా కూయంటారు.]

విజయాదిత్యుడు—సరిగా గుర్తించక పోవడం కొంత, భయం కొంత, సహజ మైన ఛాందసం కొంత — మొత్తానికి రుద్రంభట్టు గారు జరిగింది జరిగినట్టు చెప్పలేకపోయారు.

రత్నాంగి—ఏది యేమయినా, కావలసిన సంగతి తేలేపోయింది. సిగ్గువల్ల, ఆమె, చూసీచూడనట్టు వేసినా, యిష్టం లేక — విధి లేక విసిరికొట్టినా ఫలం వొకటే. పూలదండ తెగిపోవడం శుభసూచన కాదు.

విజయాదిత్యుడు—అదీ సంగతి. అయితే, ఆదిలోనే యీ వ్యవహారం అశుభంగా ప్రారంభం అయింది. ఇక అది సవ్యంగా యెలా సాగుతుంది? ఇంతటితో అయినా అది సరిగా సాగితే అదే జదివేలు.

గౌరి—అమ్మా!

రత్నాంగి—అః!

గౌరి—జక్కులదీవి పరిచారికలు వచ్చి దర్శనం కోరుతున్నారమ్మా!

[రత్నాంగి, విజయాదిత్యుడూ వొక్కచూటు గంభీరంగా చూసుకుంటారు.]

రత్నాంగి—తీసుకురా.

గౌరి—మంచి దమ్మా!

[రుక్మిణి, మరొకతెను తీసుకువచ్చి, గౌరి, రత్నాంగి యెడట "యక్కడ నిలిచి మాట్లాడండి" అన్నట్టు స్థ నిర్దేశం చేస్తుంది. వాల్మీకీయూ పసుపుకుంకుమూ, మాతవస్త్రాలూ, రత్నాభరణాలూ, ఫలాలూ వున్న పళ్లెలు రత్నాంగి యెడట, సమీపంగా వుంచి, ముందు రత్నాంగి యెడటూ, తరువాత విజయాదిత్యుడి యెడటూ వంగి వేలి అంటి కళ్లకద్దకుని చేతులు కట్టుకు నుంటుంటారు.]

రత్నాంగి—మీరాణిగారు ఊమంగా వేంచేశారా?

రుక్మి—చిత్తం మహారాణి! మాతల్లి, చిత్రాంగీదేవమ్మగారు ఊమంగా చేరినట్టు తమకు విన్నవాలు చేసుకుంటున్నారు. మరిన్ని, భోజనానంతరం దర్శనం చేసుకుంటున్నామని మనవిచేసుకుంటూ అనుజ్ఞ కోరుకుంటున్నారు.

రత్నాంగి—మంచిది. (పళ్లెలొకమాటు తాకి, చాలా సంతోషం! కనిపెట్టుకుని వుంటామని విన్నవించు.

రుక్మి—చిత్తం అమ్మా!

[వాల్మీకీయూ మల్లీ యథాపూర్వంగా రత్నాంగికి, విజయాదిత్యుడికి పసుపురిస్తారు.]

రత్నాంగి—గౌరీ!

గౌరి—మంచి దమ్మా!

[గౌరి తాంటూలా రిక్తుంది. ఆంతువని, అటూ యటూ పరికిలవగా చూస్తూ వాల్మీకీయూ పట్టిపోతారు.]

రత్నాంగి—(విజయాదిత్యుడితో) ఏమి కావలసిన పిల్ల యేమయిందో, యెలా తెచ్చుకోవలసిన వస్తువెలా వచ్చిందో చిత్రించారా? ఇలా జరుగుతుంది వని యెవరేనా అనుకున్నారా? పరమేశ్వరుడయినా యిదయిలా జరగా లని నిర్ణయించి వుంటాడంటారా మరిదిగారూ?

విజయాదిత్యుడు—గతం మరిచిపోండి. ఇక భవిష్యత్తును గురించి ఆలోచించండి వదినా!

రత్నాంగి — ఇక వొకటే భవిష్యత్తు. చూస్తూ వుండగా ఆకాశం అంతా కారు మబ్బులు కమ్మేశాయి. ఉరుములతోటి మెరుపులతోటి కుంభవృష్టి కురుస్తుందో, మరే

మేనా అవుతుందో తోచకుండా వుంది. మనస్సు మనస్సులో లేదండీ.

విజయాదిత్యుడు — నా కూ ఏ మీ తోచడం లేదండీ వదినా!

శారి — అమ్మా!

రత్నాంగి — ఆ!

శారి — (నుందుకి వచ్చి) తమకి ఆకలి లేదట, కనక, తమర్ని భోజనం చెయ్యవలసిందని వర్తమానించారు అబ్బాయి.

రత్నాంగి — (విజయాదిత్యుడితో) వినారా?

విజయాదిత్యుడు — అదేమీ? అత నిష్ప డెక్కచున్నామా?

శారి — కింద, వుత్తరపు వసారాలో వున్నారట బాబయ్యా!

విజయాదిత్యుడు — ఎవరెవరున్నారూ?

శారి — ఒక్కరే వున్నారట. సుబుద్ధి అయ్యవా రిప్పుడిప్పుడే వెల్లిపోయారట బాబయ్యా!

రత్నాంగి — బుల్లి బాబయ్య పిలుస్తున్నారని చెప్పి వెళ్ళు.

శారి — నుంచి దమ్మా!

[శారి నుమ్మం వాటి వల్లి, యా పంగలి చెప్పి, అక్కడ వున్న పరిచారికను పంపి వస్తుంది.]

రత్నాంగి — నాయనకి యిక నిద్రా హారాలు కరువైపోతా యన్నమాట.

విజయాదిత్యుడు — (నిట్టూర్పు విడుస్తూ మొగం వంచుకుంటాడు)

రత్నాంగి — ఆ జంజాటంలో పడిపోతే యిదంతా మరిచిపోవచ్చు ననుకుంటే పెళ్లి

అనే మాటకూడా వినిపించుకోడం లేదు నాయన!

శారి — బుల్లి బాబయ్య యిక్క చున్నారు బాబూ!

రత్నాంగి — (గ్రీవాభంగంగా చూస్తూ) నాయనా!

[“వచ్చా నమ్మా” అంటూ సారంగధరుడు వస్తాడు.]

రత్నాంగి — బుల్లి బాబయ్య పిలుస్తున్నారు నాయనా!

విజయాదిత్యుడు — ఇలా రానోయ్!

సారంగధరుడు — (చేతులు కట్టుకుని విజయాదిత్యుని దగ్గర నుంచుని) ఏమి సెలవు బుల్లి బాబయ్యా!

విజయాదిత్యుడు — (కూవో మని స్థలం చూపిస్తూ) భోజనం మానుకోవడం మొదలు కోయ్? దానివల్ల యేమిటి ప్రయోజనం?

సారంగధరుడు — (మండమిద కూచుని) మధ్యాహ్న భోజనం ఉదాత్తం అయిందండీ!

విజయాదిత్యుడు — (రత్నాంగికేసి చూస్తాడు.)

రత్నాంగి — నాయన మధ్యాహ్నం కంచందగ్గిరీ కూచున్నాడు, లేచాడు, అంతే. నాలుగు మెతుకులయినా పుచ్చుకోనే లేక పోయాడు.

విజయాదిత్యుడు — అవునా? అబ్బే! మవ్వు బాటిలో లేకపోతే అమ్మ భోజనం చేస్తారా?

సారంగధరుడు — (రత్నాంగికేసి ఆశ్రంగా చూస్తాడు)

రత్నాంగి—పోనీ, బుల్లి బాబయ్య నీ పూట కిక్కడ వుండమన మంటావా నాయనా?

సారంగధరుడు—ఉండ మనం డమ్మా! (విజయాదిత్యుడితో) ఉండండి బుల్లి బాబయ్యా!

విజయాదిత్యుడు — (రత్నాంగి కేసి చూస్తాడు)

రత్నాంగి—దయచెయ్యండి. తప్పదు. తమరు లేకపోతే నాయన యీ పూట భోజనశాలకే రాడు.

విజయాదిత్యుడు — (ఒక్క మాట రత్నాంగికేసీ, వొక్కమాట సారంగధరుడి కేసీ చూసి) సరే మరి.

రత్నాంగి—గారీ!

గారి—అమ్మా!

రత్నాంగి—ఈపూట భోజనశాలిక్కడే అని చెప్పి చెల్లెమ్మగారిని, పిల్లల్ని తీసుకురా.

సారంగధరుడు— (ఉత్సాహం కనపరుస్తాడు)

గారి—మంచి డమ్మా!

విజయాదిత్యుడు—వా రెండుకు వదినా?

సారంగధరుడు — రానివ్వండి బుల్లి బాబయ్యా! ఏకబంతి అయి పదిదినాలు కావస్తోందండీ! (రత్నాంగితో) నేను వెళ్లి పిలుచుకు వస్తానండీ అమ్మా!

రత్నాంగి—అంతకంటేనా తండ్రీ?

విజయాదిత్యుడు—అందరమూ కలిసి వస్తాం వదినా!

రత్నాంగి—అలాగే చెయ్యండి. (గారితో) సంగతి రావీపోదెమ్మగారితో చెప్పి, నువ్వుకూడా వెళ్లు. చూడూ, చంద్ర కేఖరం బాబుని నడిపించావు సుమా!

గారి—(చిరునవ్వుతో) నడవమంటే మాత్రం నడుస్తారా బాబయ్యా!

విజయాదిత్యుడు—గుర్రం కావాలనకుండా వస్తే నడిచినంత ఫలం.

సారంగధరుడు—అగుర్ర మయినా అదీ యిదీ పనికి వస్తుందా, చింతపువ్వున్నె గుర్రమే కావాలి గదా?

రత్నాంగి—బాగా చెప్పావు నాయనా! చిట్టితండ్రిని నిన్నపొద్దుట అనగా చూశాను. కళ్లు కాయలు కాసిపోయాయి; కాని నిద్ర పోతున్నావో యేమిటో?

విజయాదిత్యుడు— అప్పుడే ఏదా? చిన్నమ్మకీ ఆయనకీ యిది దశావతారీ అట నమయం. మదతపేదీలు పెట్టి ఆమెని కెక్కుకెక్కు మనిసిస్తూ వుంటాడివ్వడు. ఒక్కొక్కప్పుడు తల్లికూడా విసిగిపోతూ వుంటుందతనితోటి.

రత్నాంగి—నిజంగా అలాంటి పిల్లల్ని సద్దగలిగితేనే చాతుర్యం. చెల్లెమ్మగారి అదృష్టం చాలా గొప్పది.

విజయాదిత్యుడు— అక్కాచెల్లెళ్ల చాతుర్యం అలాంటిది వదినా!

రత్నాంగి—మరి తమ అన్నాతమ్ముళ్ల గడసరితనమా?

విజయాదిత్యుడు— (చిరునవ్వుతో) చిత్తం, చిత్తం. ఇప్పుడే వస్తాను.

[అందరూ లేస్తారు.]

వశ్యుండో రంగం.

రాజరాజు వగరు.

జామపాద్మవేళ. రాజరాజు తోక గదిలో కూచుని వున్నాడు.

మహామంత్రి చిట్టివీరన్న యెదురుగా మండ విడిచి కూచుని వున్నాడు.

చిట్టివీరన్న — సంస్థానవైద్యుల లంతా తలో మాటా చెబుతున్నారు. ఒకరిమాట వొకరికి నచ్చడం లేదు.

రాజరాజు — అది తప్పుడు చికిత్సకు కారణం కావచ్చునే?

చిట్టివీరన్న — అందుకే నేను భయపడు తున్నాను. ఎంత ప్రయత్నించినా వారికి సమీకరణం సాధ్యం కాకుండా వుంది.

రాజరాజు — గట్టిచిక్కే.

చిట్టివీరన్న — చాలా గట్టిచిక్కు మహా ప్రభూ! కాని భట్టారకులవారంటే, వారందరికీ భక్తి, గౌరవమూ, ఆదరమూ, విశ్వాసమూ సమానంగానే వున్నాయి. వారి అస్వాస్థ్యానికి వారంతా సమానంగానే చింతిస్తున్నారు. ఆ కారణంవల్ల అంతా తీవ్రాలోచనలు చేసుకునే మాట్లాడుతున్నారు. అంచేత యెవరి నిదానమూ కాదనడానికి వీల్లేకుండా వుంది.

రాజరాజు — ఇప్పుడు చికిత్స యెవరు నడుపుతున్నారూ?

చిట్టివీరన్న — సరసంభట్టుగారు మహా ప్రభూ!

రాజరాజు — యత్నించిస్తేనా గుణం — (అశ్లోకీ)

చిట్టివీరన్న — అది గుణమనే వారి సమ్మతం; కాని కోనప్ప శాస్త్రులుగారూ, అన్నంభట్టుగారూ అది గుణం కాదనీ, మరొక దుర్గుణమే అనీ దృఢంగా వాదిస్తున్నారు.

రాజరాజు — పరాశరభట్టారకులు?

చిట్టివీరన్న — అనుపూ, మినుపూ చెప్పడం లేదు వారు. చూస్తూ వింటూ — (అశ్లోకీ)

రాజరాజు — అంతకంటే వా రేం చెయ్యగలరూ? అనుభవపూర్ణులున్నూ అయిన వృద్ధులను కాదనడానికి వారి కింకా ధైర్యం చాలదు పాపం!

చిట్టివీరన్న — అలాగే తోస్తోంది. ఇక నా వృద్ధేశం మనవి చేసుకుంటాను మహా ప్రభూ!

రాజరాజు — కానివ్వండి.

చిట్టివీరన్న — ఈ వృద్ధులవల్లా యేమీ కాదు. పరాశరభట్టారకులున్నూ ఏమీ చెయ్యలేరు. బోగా నన్నయభట్టారకులవారికి ఒక్కటే చికిత్స వుంది.

రాజరాజు — ఆ విషయమై మీ కంత నిష్కృష్టాభిప్రాయం వుంటే ఆచికిత్స మీరే యెందుకు నడిపించగూడదూ? మీరే పూనుకుంటే కాదవగలవా రెవరూ? పైగా మీ దగ్గర సాధనసామగ్రి తక్కువా, మీరు సాధారణులూ? సంచిత్రే లేదు కాని సంస్థాన వైద్యుల్లో మీకంటే సమర్థు రెవరండీ? రెండేళ్లనాడు మహారాణికి నన్ని పాటించినప్పుడు మీరేకదా వాడ్డెక్కించగలిగారు?

చిట్టివీరన్న — చికిత్స అంటే అది
బొసగచికిత్స కాదు మహాప్రభూ!

రాజరాజు — మరేమిటి?

చిట్టివీరన్న — ప్రభువుల అనుగ్రహం
వాళ్ళకు దానికి పరమావధం. ఏలినవారి
దర్శనం మాత్రమే దానికి తగిన అమోఘ
చికిత్స.

రాజరాజు — ఇప్పటికీ అది నిషిద్ధం
కాలేదే?

చిట్టివీరన్న — చర్చలవల్ల యిప్పుడు
ప్రయోజనం లేదు. తమరు దయాద్రోహృద
యులు కావాలి. నిజానికి, భట్టారకులవారు,
అలా చివికి చివికి జీర్ణించి పోవలసినవారు
కాదు మహాప్రభూ!

రాజరాజు — అవును. అది యెరుగు
దను. అయితే, ఆదుర్దశ, వారికి పరా
పాదితం కాదు, స్వయంకృతం, తెలుసా?

చిట్టివీరన్న — చర్చలవల్ల ప్రయోజనం
లేదు మహాప్రభూ!

రాజరాజు — (కొంచెం చురుగ్గా) మరే
మంటా రండి?

చిట్టివీరన్న — వారి భాగ్యం తమ
చేతిలో వుండని — (అర్థోక్తి)

రాజరాజు — తెలిసించి చెప్పండి.

చిట్టివీరన్న — ఆస్థానికి రావలసిందని
తమ రొక్కమాటు వర్తమానిస్తే —
(అర్థోక్తి)

రాజరాజు — (మొగం పక్కకి తిప్పు
కుంటూ) అసంభవం! (వొడ్డి పలుకుతూ)
అది సాధ్యపడేది కాదు.

చిట్టివీరన్న — (నిర్విణ్ణుడయిపోతాడు)

రాజరాజు — ఆదిలో, ఆస్థాన
మర్యాద లతిక్రమించినవారు వారే అని
మీకే తెలుసు.

చిట్టివీరన్న — అది కాదని నేను —
(అర్థోక్తి)

రాజరాజు — ఇక యిది మాత్రం మీ
రెలా చెప్పగలిగా రండి?

చిట్టివీరన్న — కటాక్షించ మని
ప్రార్థించడం — (అర్థోక్తి)

రాజరాజు — ఊభపెట్టినవారు బిర్ర
బిగిసి వుండడమూ, ఊభపెట్టబడ్డవారు దయ
తలచడమూ, కటాక్షించడమూనూ కదూ?

చిట్టివీరన్న — ఒక్క సంగతి మనవి
చేసుకుంటాను.

రాజరాజు — కానివ్వండి.

చిట్టివీరన్న — ఆవేళే కనక తమ రాగ్ర
హించివుంటే వారేమయిపోయేవారో?

రాజరాజు — దాన్ని మీరేమంటారు?

చిట్టివీరన్న — కటాక్షించడమే మహా
ప్రభూ! కాదని యెవరనగలరూ? అయితే,
దూరాలోచనలో ఆగ్రహం నిగ్రహించు
కుని, కొంత కటాక్షించి వుండినవారు మరి
కొంత కటాక్షించడం — (అర్థోక్తి)

రాజరాజు — (పక్కకి చూస్తూ) వంభ
వం కాదు. (చిట్టివీరన్న కేసి చూస్తూ) ఏ న్లే
దండీ!

చిట్టివీరన్న — (నిర్విణ్ణుడయి పూరుకుం
టాడు.)

రాజరాజు—వారు పశ్చాత్తాప పడవలసిందే.

చిట్టివీరన్న — ఒప్పుకున్నాను మహాప్రభూ!

రాజరాజు—అది నాయెడట జరిగితీరవలసిందే.

చిట్టివీరన్న — అది ధర్మమే మహాప్రభూ!

రాజరాజు — తమకి తామై పారేముందు రావలసిందే.

చిట్టివీరన్న— ఆ విక్క విషయమే— (అర్థోక్తి)

రాజరాజు— (దృఢస్వరంతో, విక్కచ్చిగా) జరిగితీరాలి.

చిట్టివీరన్న— (స్వబుడయి పూరుకుంటాడు.)

రాజరాజు— (చక్కకి చూస్తూ) పోనీ, నేనింకొకమట్టు కిందికి దిగుతాను. (చిట్టివీరన్న కేసి చూస్తూ) వారు స్వయంగా వస్తే నేను మనస్ఫూర్తిగా స్వాగతం నివేదించుకుంటాను. వెనకటి సంగతు లేమీ వుటంక రించను. ఈ నడమంత్రపు కల్లోలం సంభవించినట్టు స్ఫురణకూడా కలగనివ్వను. ఏం, సరా?

చిట్టివీరన్న— మహాదారులు కదా, తమ రస్యభా చెయ్యడం యెలా సంభవిస్తుంది మహాప్రభూ?

రాజరాజు— వారు, అప్పుడు ఎందుకలా వ్యక్తులయిపోయారో నేను గుర్తించకపోలేదు. వారియెడల నాభక్తి యీషణ్య

త్రమూ కలుషితం కాలేదు. గౌరవాదరాలున్నూ కీగించలేదు.

చిట్టివీరన్న—అది కనపడుతూనే వుంది. అయితే, ఇంత స్నిగ్ధహృదయులు తాము—

రాజరాజు—అంతే. ఇక నే నేమీ చెయ్యలేను.

చిట్టివీరన్న— వారు బ్రాహ్మణమాత్రులయితే వారి సంగతి నేను స్మరించకే పోదును. గొప్ప పండితులూ, మహాకవులూ అయినా నే నేమీ కలగచేసుకోకే పోదును; కాని యేలినవారి కంకితంగా వారు ఆంధ్రీ కరిస్తూవున్న మహాభారతం—(అర్థోక్తి)

రాజరాజు — ఆ విషయమై నే నెంత మథనపడుతున్నానో మీకు తెలుసా?

చిట్టివీరన్న—తెలుసు, మహాప్రభూ! పూర్తిగా తెలుసు. కనకనే తమ యెడట మల్లీ నేనీ విషయం ప్రస్తావించుకోగలిగాను. తమ కంత తపన వున్నప్పుడు పట్టుదల కాస్త నడలించుకోగూడదా? నేను భట్టారికులవారిని పూసుకు వస్తున్నా నని మమ్మేలినవారు భావించకూడదు. పా రిష్ట డస్వమ్మలై మంచాన పడిపోయివున్నారు. లేకపోతే, ప్రతిష్ఠాపితాచా న్నచ్చాటనం చేసి వారి నే నేను తమ నన్నిధికి తేగలిగివుందును; కాని అందుకు నీలులేని పరిస్థితులు—(అర్థోక్తి)

రాజరాజు— ఇక మీ రా విషయం పడేపడే యెత్తవద్దు.

చిట్టివీరన్న— (నిరాశ కనపడుస్తూ) అయితే, భట్టారికులవారి కిక రక్షణ లేదన్నమాట.

రాజరాజు—(హక్కి మాస్తూ) ఊడ వచ్చు, లేకపోనూ వచ్చు, నహనానికైనా కొంత హద్దుంది.

చిట్టివీరన్న—ఔదార్యంలోనూ తమరు పారంగతత్వం కనపరిచారు. నహనంలో హద్దు దాటే వున్నారు ; కాని ఒక్క విషయంలో చిన్న పట్టుదల మాత్రం—(అర్థోక్తి)

రాజరాజు—పోనీ, వారు చేసిన ధర్మ నిర్ణయం తప్పని వారిచేత అనిపించగలరా మీరు ?

చిట్టివీరన్న—వా రిప్పు డున్న ఉన్నా దావఫలో—(అర్థోక్తి)

రాజరాజు — ఆమాట అన్నప్పుడు వా రున్నాదావఫలో లేరనా మీ రనేది ?

చిట్టివీరన్న—చర్చ వద్దని నామనవి. అది యిదివరకే కావలసినంతకంటే యెక్కువే అయిపోయింది. స్థితిగతు లిలా విషమించడాని కదే కారణం కూడానూ. అయితే, ఈనడమంత్రపు కల్లోలం వచ్చినట్టే తోచనివ్వ నని తమ రిప్పుడిప్పుడే—(అర్థోక్తి)

రాజరాజు—దాని కిక్కడ కాదు నమన్వయం, ఆనందర్థం నేరు. మీరు ముఖ విధానం చెయ్యాలని చూడకండి.

చిట్టివీరన్న—(కొంచెం దురుగ్గా) అనుగ్రహించ మని ప్రార్థించడం ముఖవిధానం చెయ్యకమా మహాప్రభూ ? భట్టారకుల వారు నాకు వియ్యంకులు కారు. నన్నిహితులయినా కారు. భారతాంధ్రీకరణంవల్ల కూడా నాకు కలిగే ప్రయోజనం లేదు. ఏలినవారి సేవలో నేను దీక్షితు ణ్ణయి వున్నాను. తమకి అభ్యుదయం కోరడమూ, అది సాధించ

డమూ—ఇదే నావిధికృత్యం. భట్టారకుల వారున్నా ప్రభువుల అభ్యుదయం ఆ కాంక్షించేవారే. అయితే, హతాత్తుగా పారపోచ్చాలు వచ్చాయి. వాటిని నవరించకపోతే నేనుండి లాభం యేమిటి ?

రాజరాజు—(కొంచెం కరుగ్గా) దాని కిదా మార్గం ?

చిట్టివీరన్న — (సగుత్సాహాసడిపోయి) నరే.....నాకోరిక మన్నించకపోయినా తాము అసాధారణదయాదాక్షిణ్యలే కనపరిచారు. ఇది మాత్రం యేమి తక్కువా ? నా ఆశలు భగ్నం కాలేదు. ఇక అక్కడ కూడా మళ్ళీ ప్రయత్నించి చూస్తాను. నేను కృతార్థుణ్ణి కాగలననే నానమ్మకం.

రాజరాజు — మీప్రజ్ఞ అలాంటిదే. తప్పకుండా ప్రయత్నించండి. చూడండి ! భట్టారకులవారికి మనస్థిమితం లేదని చెబుతున్నారు మీరు. అంచేత మీరు తీసుకురావా లని ప్రయత్నించినప్పుడు వా రందుకనువైన స్థితిలో పూడకపోవచ్చు. అందుకు మీ రేమీ నిరుత్సాహాసడనక్కర్లేదు. వారెప్పుడు రాగలిగితే అప్పుడే—నేళా పాలా మీరు చూసుకోనక్కరలేదు. అర్ధరాత్రి బుద్ధిపుడితే వారిని అప్పుడే తీసుకురావచ్చు.

చిట్టివీరన్న — (దోసిలివొగ్గి) మహాప్రసాదం.

రాజరాజు—వస్త్రాభరణాల విషయమై కూడా పట్టింపు అక్కర్లేదు. ఎలా వున్న వారలా బయలుదేరినా రావచ్చు.

చిట్టివీరన్న—చిత్తం చిత్తం. మరి సెలవిప్పించండి.

రాజరాజు—వెళ్లి రండి.

[చిట్టికిరన్న వెళ్లి పోతాడు.]

రాజరాజు—(ద్వారంకేసి చూస్తూ) ఎవ రక్కడ ?

[“చిత్తందిత్తం” అంటూ చిట్టి వస్తుంది.]

రాజరాజు—మహారుద్రయ్యగారు.

చిట్టి—వారు కింద వున్నారు మహా ప్రభూ !

రాజరాజు—రప్పించు.

చిట్టి—(దోసిలి వాగ్గి) శారి... .. వచ్చివుంది మహాప్రభూ !

రాజరాజు—ఏమిటి సంగతి ?

చిట్టి—మహారాణి వర్తమానించారు.

రాజరాజు—రాత్రి దయచేస్తా మని.

చిట్టి—అవును మహాప్రభూ !

రాజరాజు—(ఆలోచించి) సరే, యేర్పాట్లు చేయించు.

[రాజు యిండుకి అకుసు వేస్తాడు. చిట్టి, తన్ను తుంటుంది. రాజు వెళ్లిపోతాడు.]

చిట్టి—(ఒక్క క్షణం వుండి, గుమ్మం కేసి చూస్తూ) అన్నా !

అన్నపూర్ణ—(వస్తూ) ఎందుకు చిన్నా ?

చిట్టి—వినవడిందా ?

అన్నపూర్ణ—కిన్నెరలు మోగిన టుండగా వినవడకే ?

చిట్టి—కనక, నాలుగ్గళ్ల రాత్రి అయే టప్పటికి నర్వమూ సజ్జతమై వుండాలి.

అన్నపూర్ణ—అవు సలాగే.

చిట్టి—వీణావాదనకు మంగతాయి. వేణుగానానికి శేషతాయి. మార్దంగికురాలు రంగనాయకి.

అన్నపూర్ణ—మొలిచినట్టు కవ కలుస్తుంది.

చిట్టి—సృత్యానికి కిన్నెరసాని.

అన్నపూర్ణ—సెబాస్ ! బంగారానికి పరిమళం అబ్బుతుంది.

చిట్టి—నన్నిధిని వుండవలసిన వంతు నీదీ నాదీనీ. తెలుసా ?

అన్నపూర్ణ—ఆహా !

చిట్టి—ముందు మల్లెనూనే, వన్నీరూ— జ్ఞాపకం వుందా ?

అన్నపూర్ణ—ఓహో !

చిట్టి—మరి పద.

అన్నపూర్ణ—హూ, హూ !

[ఇద్దరూ వెళ్లిపోతాడు.]

పదమూడో రంగం

దేవయం రెండు ఘన పాదైక్కాక.

నాయక్యపు బురుజు సమీపంగా, పశ్చిమ ప్రాకారంమీద రాజరాజు, మహారుద్రయ్య పచారు వేస్తూ వున్నారు.

ఇటూ అటూ వున్న రెండు బురుజులమీదా నలుగురు సేవకులు ఆజ్ఞలకోసం వేచివున్నారు.

మహారుద్రయ్య—మహారాణి అను దినమూ కదుపుతూనే వున్నారట మహా ప్రభూ ! సందర్భం అయినప్పు డల్లా తా మున్నూ పోరుతూనే వున్నారట ; కాని“యి

వ్యవహారికము అని తప్ప మరేమాట లేదంటారు తమ్ముడుగారు.

రాజరాజు—మరి అబ్బాయి ?

మహారాజు—నిన్న సాయంత్రం తమ పెంపు వుచ్చుకుని వెళ్లి, యీశాన్యం బురుజుమీద యువరాజులుంగారి దర్శనం చేసుకున్నాను.

రాజరాజు—వెంట సుబ్బది అయ్యవా రున్నారా ?

మహారాజు—లేదు. అబ్బాయి ఒక్కరే పావురాలతో వినోదిస్తున్నారు మహాప్రభా !

రాజరాజు—మంచి సమయం.

మహారాజు—నిజమే. ఆ యేకాంతం చూసి నేనూ తమలాగే అనుకున్నాను ; కాని గడియనేపు ప్రవృత్తాంతం నడిపి, వారు సావధాను లైనట్లు గుర్తించి, మెల్లిగా అందించాను ; అయితే—(అర్థోక్తి)

రాజరాజు—సంబరపడుతూనిన్నావా ?

మహారాజు—సంబరం ! మహా ప్రభా ! నన్ను చూస్తేనే వారదోరకంగా అయిపోతారు గదా. నేను చెప్పినది — (అర్థోక్తి)

రాజరాజు—ఏమన్నావో చెప్పండి పోనీ.

మహారాజు—“ఇప్పుడు తొందరేమిటి?” అనేసి పూరుకున్నారు తడుముకోకుండా.

రాజరాజు—(చకితుడవుతాడు)

మహారాజు—ఎన్నిమాట్లు, యెన్ని విధాల మార్చి అడిగినా అదే ముక్తాయింపు. మరోమాట లేదు.

రాజరాజు—(అలోచనలో పడతాడు)

మహారాజు—మూడు గడియలు చెప్పినా పూర్తికాని సంగతి మూడుమాటల్లో తేల్చేస్తారు. ఆ మితభాషిత వాకనాటికంటే వాకనాడు పెరిగిపోతోంది.

రాజరాజు—మితభాషిత వాకన అయినా వాకదాచే. నాలుక పెరుక్కున్నా అన్నమాట తిరక్కపోవడం వాక బుంది కదా ?

మహారాజు—అదిన్నీ అసాధ్యం గానే వుంది మహాప్రభా !

రాజరాజు—ఇలాంటివాడు భార్య కేమి వుల్లాసం కలిగించగలవండి ?

మహారాజు—చిత్తం చిత్తం. ఎంతో కాలంగా నే నీ సంగతే యోచిస్తున్నాను. చివరికి నాకొక్క వుసాయం—(అర్థోక్తి)

రాజరాజు—ఏమిటనీ ?

మహారాజు—వారికంటే మితభాషిణి అయిన పిల్లను తెచ్చి పెళ్లిచెయ్యడం.

రాజరాజు—ఏదో శాస్త్రం చెప్పి నట్టుంది మీమాట.

మహారాజు—(నిర్విణ్ణుడవుతాడు)

రాజరాజు—పెళ్లి వద్దంటున్నాడు కదా ?

మహారాజు—అది ఆశాభంగంనల్ల కలిగిన నిర్వేదం మహాప్రభా ! అది స్థిరంగా

వుండిపోతుందా? ఎప్పుడో వొకప్పుడు—
(అర్థోక్తి)

రాజరాజు—అది సరే. అయితే, నర్వ
మూ కాలానికి విడిచిపెట్టి మనం చూస్తూ
వుండుకోవడం మంచిదా?

మహారాజు—ఒక్కనాటికిన్నీ
కాదు. మన ప్రయత్నంలో మనం వుండ
వలసిందే. తీవ్రప్రయత్నాలే సాగించాలి
కూడానూ.

రాజరాజు—ఉపాయం?

మహారాజు—అవును. ఒకటే
అన్నమాటేమిటి మహాప్రభూ?

రాజరాజు—మరి అపాయాలు? అవి
మాత్రం వొకటా? ఎటు చూసినా, ఎటు
చూసినా యెదిరింపే. ఎవర్ని చూసినా
విరోధులే.

మహారాజు—సంఖ్య గొప్పదే,
కాదనను.

రాజరాజు—నత్తా మాత్రం తక్కువ
టండి?

మహారాజు—తమ రలా అధైర్య
పడితే—(అర్థోక్తి)

రాజరాజు—అలా అనుకోకండి మీరు.
అధైర్యమూ, జంకూ నేనెప్పుడూ యెరగను;
కాని స్థితిగతులు పరిశీలించుకోవద్దూ మనం?

మహారాజు—అవును మహా
ప్రభూ, నామనవి అదే. మనం యెంతమాత్ర
మూ తొందరపడకూడదు. మనస్సు పాడు
చేసుకోనూ కూడదు.

రాజరాజు—మనస్సు పాడుకావడాని
కేం వచ్చిందీ? కాని చూడండి, యెటు
వెల్లినా అడివీ ముళ్లునూ.

మహారాజు—సత్యమే.

రాజరాజు—ప్రపంచకం యావత్తూ
మీదపడిపోయినా సరే అని కోరి తెచ్చు
కున్న జక్కులదీవి రాజపుత్రిక కొమ్మొక్కి
కూచునె. అదేకో వ్రతం ట వ్రతం.

మహారాజు—తమ తేమం కోసం
—(అర్థోక్తి)

రాజరాజు—అది నా తేమం కోసమే.
యయాతి మహారాజులుంగారిలాగ పునర్యోవ
సంకోసం నే నేతంబాలు పడనక్కర్లేకుండా,
ఘోరనిష్ఠతో ఆమె తపస్సు చెయ్యడం
సంతోషకారణమే; కాని, అది యెవరికేనా
తెలిసిపోయిందంటే మరి వాసంగతి యెంత
రసాభాసం అయిపోతుందో ఆలోచించండి.

మహారాజు—అమ్మమ్మా, అది
తెలిసిపోనివ్వడానికి వీలా? మనం చాలా
కట్టుదిట్టంగా ఉండాలి మహాప్రభూ!

రాజరాజు—ఆ కష్టస్థులు తనకీ
ఉన్న నే కనక, ఆ విషయమై ఆమె బాగ్రత్త
గా వుంటుంది. సందేహం లేదు; కాని
మహారాణి యెడమొగమూ పెడమొగమూ
నూ. మాటే తక్కువ. మాట్లాడితేమాత్రం
సూటిపోటీలు. ఒకమాటకీ పది అథాలూ,
యిరవై చెబ్బలూనూ!

మహారాజు—(చూస్తూ వూగుకుం
టాడు.)

రాజరాజు—తమ్ముణ్ణి చూశారా?
చిట్టివీరన్నగా రెప్పమూ అటే మొగ్గు కదా?

భట్టారకులవారి ప్రతిఘటనే వయం, యేమీ చెయ్యలేకపోయింది; కాని వారి రోగం మన స్సుని గుండేస్తోంది. అబ్బాయి తిరగబడతాడని మన కెప్పుడూ అనుమానమే లేదు; కాని సుబుద్ధి అయ్యేవారు అతగా జైవ్వడలా తిప్పేస్తారో?

మహారాజు—మనం పూరుకున్నంత సేపే. ఊరుకుంటేనే.

రాజరాజు—పొద్దుతగ్గులు వచ్చాయంటే చివరికి మనం నొక్కేస్తామనే అనుకోండి. అయినా, ప్రస్తుతం మనకీ గుంబటన తప్పదు కదా?

మహారాజు—అలాంటిది సంభవించకుండా పుండాలని—ముఖ్యంగా అబ్బాయిగారి వివాహం విషయమై రాత్రి పగలూ నేను చేసే ఆలోచనలు భగవంతుడికే తెలవాలి. తరంగతరంగాలుగా పూవాలు పుట్టుకు వస్తున్నాయి. సరి ఉపాయాలు—(అర్థోక్తి)

రాజరాజు—ఏదీ, మీరు గొప్ప దనుకుంటూ వున్న వొక్కపుపాయం చూపించండి.

మహారాజు—ఒక్క రాజపుత్రికతో అయినా అబ్బాయిగారికి మనం యే కాంతం సంఘటించగలిగితే—(అర్థోక్తి)

రాజరాజు—అవునండోయ్! (ఒరగా వైకి చూస్తూ, తల పంకిస్తూ, సాలోచనగా) అది బాగున్నట్టుంది ... బాగానే వుంది... (మహారాజుతో) చాలా బాగుందండీ. అయితే యెవరున్నానూ? అందుకు తగిన రాజపుత్రికను చెప్పండి.

మహారాజు—అరవై పంటలు వచ్చి పున్నాయి కదా—(అర్థోక్తి)

రాజరాజు—మనతో యేకీభవించే రాజెవరు?

మహారాజు—పైవారితో అయితే యిది సాధ్యపడేది కాదు. మన మండలేశ్వరులయితే నిమిషంలో సాధించవచ్చు.

రాజరాజు—అవునవును. మీరు సరిగా ఊహించారు. (ఒక్కకి చూస్తూ ఆలోచించి మహారాజుతో) పోల్నాటి మండలేశ్వరుడికి మనం యెంత చెబితే అంత. అతని కూతురుకూడా లక్షణవశిగా కనకమతుంది.

మహారాజు—చిత్తం చిత్తం, చక్కదనంలోనే కాక విలువిద్యలో కూడా ఆమె ప్రఖ్యాతి పొంది పున్నారు.

రాజరాజు—వారికీ మనకీ తరతరాలుగా యెంతో కొంత బంధుత్వమున్నా వుంది. మన మంటే అతనికి గురుభావం కూడా వుం దెరుగుదురా?

మహారాజు—జ్ఞాపకం వచ్చింది మహాప్రభూ! తమకి, శబ్దవేధ, యేలిన వారే నేర్చివున్న పౌరమాటు సెలవిచ్చి పున్నారు వారు.

రాజరాజు—కనిక - (స్ఫురణ పడింది) ఆ, ఆమెవిలువిద్య సంగతి కూడా జ్ఞాపకం చేశారు మీరు. ఒకటి చెయ్యండి.

మహారాజు—సెలవిప్పించండి.

రాజరాజు—మల్లెసాల ప్రాంతంలో మెకాలు విజృంభించి అల్లకల్లోలం చేసేస్తూ

పున్నట్టూ, అది నివారణ చేయించవలసి నట్టూ పుసాయాలు పన్ని విన్నపాలు తెప్పించండి మీరు. మనం సుబుద్ధి అయ్యవారిని పితచేసి అబ్బాయిని పంపుదాం. సరిగా అదే వేళకి, చెలికత్తెలను మాత్రమే తోడిచ్చి తన కూతుర్ని వేటకు పంపవలసిం దని విశ్వనాథభూషణికి వర్తమానం అందించండి.

మహాద్రవ్య — చాలా బాగుంది మహాప్రభు! ఇది కార్యకారి కావచ్చు ననే నాకు తోస్తోంది. ఇవారే సర్వానికి ప్రకృమ

ణం చేసి, నాలుగు దినాలలో పంధానం చేయిస్తాను.

రాజరాజు — తరవాతి సంగతి అప్పుడు చూసుకుందాం. మనం మరి విహారానికి వెడదామా?

మహాద్రవ్య — చిత్తం చిత్తం, గుర్రాలు సిద్ధంగా వున్నాయి. పరివార మున్నూ కనిపెట్టుకుని వుంది.

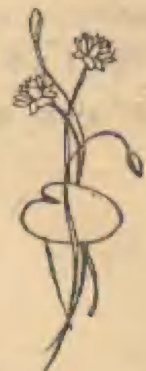
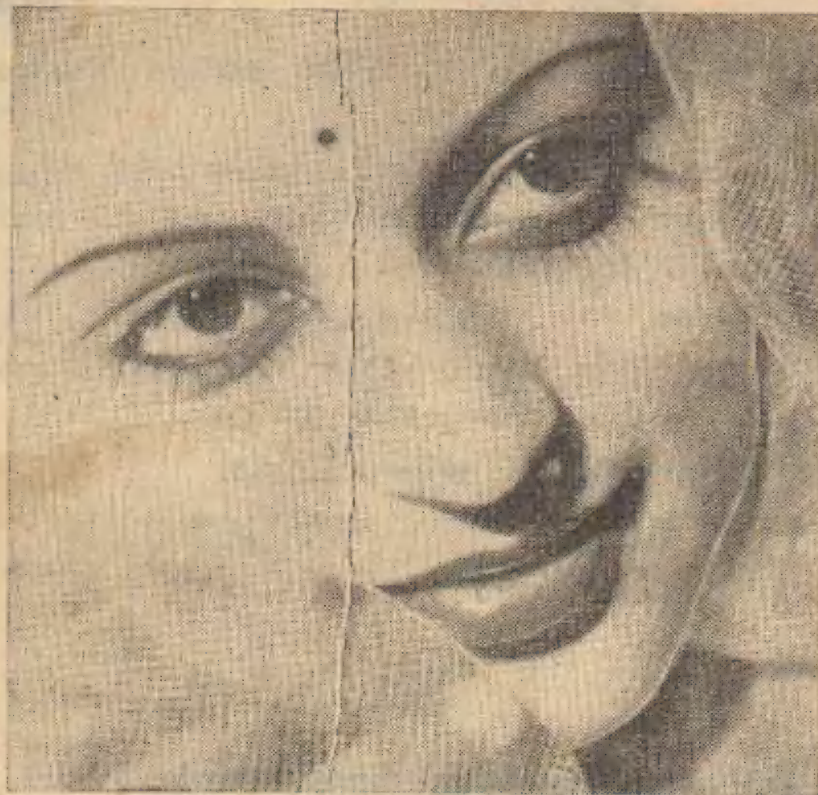
రాజరాజు — పదండి.

[ఇద్దరూ వెళ్లిపోతారు]

[కాపీరైటు]

సిల్వానందరి కాండీనరమ్మలో ఒక భాగము

అందమైన ముఖవర్చస్సు మీకు కూడా

“దోమరహితమైన ముఖవర్చస్సు!” ఒక నుం దరయవతిని దీనికన్న ఎక్కువగా ఎవరూ పొగడ లేరు. మిమ్ము తప్ప ఇతరస్త్రీలను కొనియాడినది మీరువిని, నారినీయాచి అనూయపడుచున్నారేమో. స్త్రీల అమోఘమైన ముఖవర్చస్సు మిక్కిలి ఆకర్షణీయమైనది. సతియొక స్త్రీయు భవము, పదంబిక యే దీనిని పొందవచ్చును.

పాండ్స్ క్రిమీ నిత్యము ఉపయోగించిన మీవర్చస్సు మెరుగువలె మెరుగై యోజనత్వముపొందును. ఈజిప్టు

మునుండే పాండ్స్ క్రిమీను ఉపయోగించి మీ చర్మమును కాపాడుకొనడు. ప్రతిరాత్రి, ఉదయము పాండ్స్ కోల్డ్ క్రిమీను ముఖమునకు అంటించి వ్రేళ్లతో క్రిందినుండి పైకి రుద్దుడు. కొవ్వూ, చూసే ఏర్పడి మెత్తబడుటకు కొంతసేపు ఆగి తరువాత మెత్తని గుడ్డతో గాని, లేదా, పాండ్స్ “టిమా”తో గాని తుడుపుడు. దినయా ఇదేనాదిని చేయుడు. ఇప్పుడు అద్దములో చూడుడు. మీముఖము పట్టువలె మెత్తబడినది. కొత్త యైనది. రోజురోజు మెరుగయచున్నది. ఇది నిజమేనా?

పాండ్స్ క్రిమీలు అన్ని పెద్ద అంగళ్లయందును దొరకును. లేదా ఈ క్రింది విలాసమునకు వ్రాయుడు :

పాండ్స్ పి. జి. బాక్సు 144, బొంబాయి.

పాండ్స్ కోల్డ్ క్రిం : చర్మమును కుభ్రపరచి మృదువుగానుంచును. ప్రతిరాత్రి ఉదయము ఉపయోగించుడు.

పాండ్స్

పాండ్స్ బ్యాబింగ్ క్రిం : చర్మమును ఎంప, గాలి నుండి రక్షించి మృదువుగా నుంచును.

పాండ్స్ క్రిమీలు

క్రిమ్

వచ్చింది ఆయన కన్నుల కర్ణుకొని గమనిస్తాడు.
కాని—

పాలమీగడవంటి సహజమైన జానులను భావ
లో ముగ్ధపృథ్వీయలైన జానపదులూ, స్త్రీలూ
ప్రకృతిసౌందర్యాన్ని, పుటుంబహృదయ్యాన్ని, ప్రేమ
నూ, హాసాన్ని, విమదాన్ని ఆధారంగా చేసుకుని
ఆలసించిన లలితమైన గేయార్థాన్ని కవితాసౌందర్యా
న్ని ఆస్వాదించే బౌద్ధార్థం చూపించలేదు.
ఇందుచేతనే మనదేశంలో పండిన మధురమైన గేయ
సంపద విశేషప్రచారకమునకు వేచుకోక మూల
లంటి ఒరిగి పడివుండవలసిన గతి తలకొందింది.

అక్కడక్కడ కొందరుమాత్రం సహృదయు
లైన పండితులు గేయసాహిత్యాన్ని ఆదరించేవా
రున్నా, వారికికూడా సంస్కృతభూయిష్టమైన కావ్య
ప్రమేయంవూడ ఉండే అభిమానం ఈ గేయసాహి
త్యంపట్ల కనపడదు.

ఈగేయసాహిత్య సహాయనిరాకరణం ఒక్క
ఈనాటి పండితులకే నేను అంటగట్టడం లేదు. ప్రసిద్ధ
పూర్వార్థం కవుల కాలంనుంచీకూడా గేయవాద్య
యం ఈసడించబడుతూనే వచ్చింది. ఆనాడు దేశీయ
చ్చందస్సులలో వ్రాసిన కవితకు శిష్టకవు నీరధంగా
నిరాకరిస్తూ వచ్చారు:

“ముదివిటులు, విధవలంజలు

పదకవితలు, మారుబాసబాసననారల్”

అనిన్నీ, “ద్విపదకవిత దిడ్డికంత” అనిన్నీ ఈ శ్రేణి
రచనమీద తిమ్మకున్న వీరగంధ్రుడు వెల్లడించారు.

అదికవి వన్నయల్లెట్టు సంస్కృత మహాభారతం
మరిప్రచారానికై లేకేను, కళారాధనకై లేకేను తెలిగింది
సహజ ఆంధ్రవ్యక్తిత్వం ఒకవిధంగా సంస్కృతసాహి
త్యపు సుస్పృహకి వెల్లింది. నాడుముదలుకొని తెలుగు
సాహిత్యం చాలావరకు, సంస్కృతాలంకారాలు,
గుణాలు, రోమీలు, వ్యాకరణపరిభాషలు, కారకము,
సంస్కృతముదలైనవాటితో నిండిపోయింది. జాతీయము
లైన రగడ, ద్వీపక, తరువోజ మొదలైన తెనుగు
రీతిబుట్టువులైన ఛందస్సులకు తెనుగుసాహిత్యంలో

ప్రాయశ్చింతం పన్నగిల్లింది. సంస్కృతీయములైన కావ్యాలాది వృత్తములు మన వాఙ్మయ్యాన్ని పాలించడం మొదలుపెట్టాయి.

బ. శ్రీ. తేలూరి ప్రభాకర శాస్త్రిలుగారు
బసవపురాణపీఠికలో దేశకవితను గూర్చి ఇట్లు అన్నా
రు: “మనపూర్వము పౌరాణికములను వార్యకథల మీ
దను, సంస్కృతచ్చందస్సుమీదను, సంస్కృతప్రాయ
మైన తత్సమభాషమీదను అభిమానము గలవాడై,
దేశీయచ్చందస్సులను, దేశీయోత్పత్తములను, దేశ
భాషను తిరుక్కుకొని, నేనుమనము స్త్రీ, పామ
రాదుల గేయరచనములని యనాదరముగా జూచు
పదరచనముల ననుపలే ద్రావిడభాషలోని ప్రాథ
కావ్యములందలి వృత్తములుగా నున్నది.”

పూర్వము దేశీయచ్చందమును, ఇతివృత్తమును
ఆదరింది మధురమైన కావ్యరచన చేసేవారు ఇర
వేలము. పొల్లూరికి పోమనాథారాధ్యుడు దేశకవితా
ప్రాశస్త్యమును ఇట్లు ఉద్ఘాటించినాడు:

“ఒప్పుకు ద్విపదకావ్యోక్తి నా జనదు

* * * *

ఆయాభి గద్యపద్యాచిప్రబంధ

పూరితసంస్కృతభూయిష్టరచన

మానుగా సర్వసామాన్యంబు గామి

జానుదెనుగు విశేషము ప్రసన్నతకు

* * * *

అల్పాక్షరము ససల్పార్థరచన

కల్పించుటయ గాదె కవివిశేషము”

ఇట్లు శివకవు లాలంబనం ఇచ్చి పోషించినను
ఈకవితాభాగ ఉత్తరకాలంలో అనేక కారణములవల్ల
వ్యాప్తం కాలేకపోయింది. రంగనాథుడు, తాళ్ల
పాక చిన్నన్న మొదలగువాడు కొద్దిమందిమాత్రమే దీని
నాదరించి తమ కవితకు పాత్రం చేశారు.

రామరావు సంస్కృతప్రభావమే ఎక్కువ
పనిచేసి తెనుగుసాహిత్య మంతటా ప్రబంధరచనయే
యేలుబడి సాగించింది.

శ్రీ గురజాడ ఆప్పారావుపంతులుగారు వద్య సాహిత్యోద్యమం లేవనెత్తి చేసేయాల దృష్టిని మరల లేమగు జాతీయకృత్యాలమీదికి మరల్చారు.

ఆయన తెలుగుపలుకుబడికి జాతీయ చృంద స్ఫురే ఎక్కువ అనువుగా ఉంటవని గమనించి స్వపథ గతి రగడను తీసి కొద్దిమాన్యులు చేసి లేమగు గేయ సాహిత్య నిర్మాణానికి 'పునః ప్రాణానాయమ్యో' సం నిర్మలైనారు. వారి వెంట ఆశేకమంది ఆంధ్రజాతీ యతాభిమానులు గేయసాహిత్య పరమార్థమును గుర్తించి రకరకము లగు ద్విపదాది జాతిచృందములను గ్రహించి మధురకవిత్వమును వెలయించారు.

ఇందుకు బసవరాజు ఆప్పారావు, కవికొండల వెంకటరావు, అడవి బాపిరాజు, చింతా దీక్షితులు గార్లు గేయరచనములు నిదర్శనములు.

క్రమక్రమంగా గేయసాహిత్యమందలి ప్రీతి విస్తరిల్లి రసవంకమైన గేయసాహిత్య నిర్మాణం జరుగు తూన్నది.

కొందరు ప్రాచీన గేయసాహిత్య ప్రియులుపులు శ్రద్ధగా అనేక గేయములను ఆశ్లేషణచేసి సంపాదించి ప్రతికలలోనూ, పుస్తకములు (చిన్నవి) గానూ ప్రకటించుతూ వచ్చారు. అట్టివారిలో శ్రీపాద గోపాల కృష్ణమూర్తి, టికుమర్ల కామేశ్వరరావు, నేడుమారి గంగానరంగాయ్య ముఖ్యులుగా చెప్పవచ్చువారు. ఇట్టి గేయాభిమానుల గవేషణవల్ల ఇప్పటి కన్నో రసవ ద్దేయాలు మనకు లభించాయి. ఇంకో జానపదులలోను, వృద్ధస్త్రీలవద్దను, భిక్షుక పామరాదులవద్దను అసంత మైన ఆంధ్రగేయ సాహిత్యం నిక్షిప్తమై ఉన్నది.

ఇప్పుడు మనకు ఉపలభ్యమవుతూన్న గేయవాద్య యాన్ని రెండు తరగతులుగా విభజించవచ్చు: 1. కుటుంబజీవితానికి, జానపద జీవితానికి, భిక్షుక విరాగు లనూ చెందిన గేయాలన్నీ ఒక తరగతి; 2. చరిత్ర, పురాణ కథలు, ప్రాంతీయ ఉపాఖ్యానాలు మొదలైనవానిని వర్ణిస్తూ పుస్తకరూపంగా ఉన్న గేయాలు రెండవ తరగతి.

ఇందు తొలిశ్రేణికి చెందిన గేయములు, చాటురూపముగా విశేషవిద్యాప్రసక్తి లేని స్త్రీలు, పురుషులూ చమత్కారంగా, విశోదముగా పలుకగా ఏర్పడినవి. వాటి సహజత్వ మాధుర్యములే ప్రజల

హృద్యించి ఒక నోటివంట మరియొక నోటికి వచ్చి తెమగుజాతిలో స్థిరపడ్డవి. వీటి ఛందస్సు రగడ, ద్విపద మొదలై నవానికి చెందుతుంది.

భాష నిత్యజీవితంలోని రసగద్యవహారభాష. కుటుంబ జీవితానికి చెందిన గేయాలకు చాలావరకు స్త్రీలే కవయిత్రులుగా కనబడతారు. ఏమంటే — గృహస్థజీవితంలోని అన్నిచైత్రుల స్త్రీజీవితమా ఇందులో సన్నిహితంగా కనబడుతుంది.

పుట్టిల్లు, అమ్మలు, తమ్ములు, అక్కలు, చెల్లెళ్లు, వదిలెలు, వారి సంపద, వారీయందలి విశేషానురాగమున్ను — అత్తల్లు, అత్తలు, ఆడుబతుములు, భర్త, విడ్డలు, ప్రేమ, అల్లుడు, రాకపోకలు, హాస్యాలు, చిరుకళోపాలు, లాలనలు మొదలైనవానియట్టా ఈ వాద్యముం పెరిగింది.

ఈగేయంలో ఒక చక్కని కుటుంబసన్నివేశం వర్ణింపబడ్డది:

“కడవమీద కాకి వాలుచున్నది
అంతలోకే వారి అన్న లొచ్చారు
* * * * *
కాళ్లకు నీల్లిచ్చి కన్నీరు నింపె
ఎందుకూ కన్నీరు? ఏల కన్నీరు?
తుడుచుకో కన్నీరు ముడుచుకో కురులు
ఎత్తుకో పాపడిని ఎక్కు అందలము
మీ అత్తమామలకు చెప్పిరావమ్మా
* * * * *
కుప్పీటిమీద కూర్చున్న అత్తా
మాలన్న లొచ్చారు మమ్మంపుతారా?
* * * * *
నే నెరగ నే నెరగ నీభర్త వడుగు
* * * * *
రచ్చలో ఉండేటి రాకేంద్రభోగీ
మాలన్న లొచ్చారు మమ్మంపుతారా?
వండుకో వరిపాలు కట్టుకో చచ్చి”

బొమ్మలపెండ్లిలో తెనుగుపడుచు రస బావుకు ఎల్లా నీతి చెబుతుంది:

“ఏనిలో తలవిప్పి ముడువకే బొమ్మ
పల్లెత్తి గట్టిగా పలుకబోకమ్మ
పొరుగిల్ల కెప్పుడూ పోవకే బొమ్మ
నలుగురీ నోళ్లలో నానకే బొమ్మ”

అల్లుడు రావడం చూచి అత్త కొడుకైతో
చెప్పే చమత్కారవచనం చూడండి :

“ఆటకూటమ్ములో ఆడేపు నెమలి!
వేటగా డొచ్చాడు ఆట చాలించు
బాగారుమేడలో నవ్వాపు తల్లి
నా అల్లు డొచ్చాడు నవ్వు చాలించు.”

ఈ క్రిందిగేయంలో చూతాపిత్వ సుధా వాక్య
ల్యం అభివ్యక్త మవుతుంది:

“డింగరమ్ములు పెట్టి ముంగురులు దువ్వి
బద్దపెట్టుకు తల్లి ముద్దు లాడింది
పలకబలపా లిచ్చి పద్యాలు పాడి
సరసపెట్టుకు తొడి చదువు నేర్పాడు.”

ఈ వాక్యములలోని కృంగారం గమనించ
దగినది:

“పెన్నెలకాలాన రాకోయి దొంగ
వేదవంతుడు అన్న ఏళినున్నాడు”

ఇందులో విరహోత్పింకిత పంతు—

“సానమీద గంధమ్ము చల్లారిపోయె
సానివాడల పోయి అత డేల రాడు?”

ఈ అర్థం శ్రీ రాజ్యప్రాలు సుత్పారావుగారి

“సానల దొంగె స్నానకషాయగంధ
మబల యెవ డాహరించె నీయాగ్రహృదిని”

అన్న పద్యంలో మొదలెంది.

ఇందులోని శబ్దత్ర, పాదవచ్చాయలు చూడండి:

“ఓయి ఓయి ఓయి బడ్డదిరాజ
పొడిచి గెలిచిన రాజ బొబ్బిల్లిరాజ
బొబ్బిల్లి పొడుగాయె కిమిడి కిందాయె
మాడుగులు మన కాయె మళ్లుమీ రాజ!”

జానపదగేయసాహిత్యానికి ఇప్పుడు ఏకేవ
ప్రచారంలో వున్న పదవపాటలు, బండిపాటలు,
మోహనరంగపాటలు మొదలైన వానిని, స్థలం చాలదు
గాని, ఎన్నిటికైనా ఉదాహరించవచ్చును. క్లిష్ట
సాయం వృత్తిగాగలిగిన ఈ పల్లెటూరిపద్యము మేనల్లి
మేనమామబిడ్డల పరస్పరసంగం ముచ్చట గొల్పుతుంది:

“నవ్వుల నారాశి అత్తకొడు కొచ్చి
నువ్వులు నూర్చాలని నూరెడ్ల నడుగు
‘పాలుతాగి మాయెడ్లు పత్తి నూర్చవెళ్లె’
‘పదిపుట్ల భాగ్యమ్ము నూర్చేముగాని
పత్తిచే నెన్నడూ నూర్చి యేమెరుగ’
‘నూరుపుట్ల భాగ్యమ్ము నూర్చాముగాని
నువ్వుచే నెన్నడూ నూర్చి యేమెరుగ’
‘అత్తకూతురు వని అడిగితినిగాని
అతిజాణవే యాట నిన్ను నే నెరుగ’
‘మామకొడుకు వని మన్నించితినిగాని
మాటకారుడ వౌట నిన్ను నే నెరుగ!”

భిక్షుకలు పొడి పాటల్లో చిన్న చిన్న రస
వంతమైన పన్నీకేతాలూ, మధురమైన గృహస్థ జీవనం
మొదలైనవి ప్రతిబింబిస్తాయి. ఒక భిక్షుకి సీతా వన
వాసంలోని ఈ రమణీయపుట్టం పొడుతుండగా
విన్నాను. సీతలవురి ఉయ్యలలో ఉయ్యూ లాలి
స్తుంది:

“ఇటునుంచి ఊచితే ఇంద్రుని ఛాయ
అటునుంచి ఊచితే చంద్రుని ఛాయ
కొండవంతలలోన కో నేటివడుము
పానన్న మిము గంటి బండిమరుగులను
ఏడిస్తే ని న్నెన్న రెత్తుకంటారు?
పుత్తడందెలు బూని పులిగోళ్లు బూని
భూదేవి మీయన్వ వచ్చె నేడవకు—”

ఈ భిక్షుకులలో విరాసులు కొండరు గంజాయి
సహాయంతో వింత వేదాంతపు కీర్తనలు పాడి మనకు
కుతుకమును కలిగిస్తారు :

“మొసలు మీదుగ రలలు క్రిందుగ
మొలచియున్నది వృక్షము
మోడ మలరగ మింటిమీదను
మదగజము విహరించెరా -
పంచవన్నెల చిలుక లైదొక
పర్వతము భ్రమించెరా
మంచి తత్త్వ జ్ఞాన మిది మ
హారి రామదయానిధి!”

ఇట్లాంటి శత్రువులు వేలకొలది మన దేశంలో
ప్రచారంలో వున్నవి.

ఇంకా ఈ గేయపారస్వరంలో మన దేశపు
ప్రాచీన సంప్రదాయాలు, కండగల తెనుగుభాష,
నానుడి, మర్యాదలు, ఆచార వ్యవహారాలు మొద
లైనవి ఎన్నో ఎన్నడగి ఉన్నవి. ఇందులో ఉత్తేజ,
ఉపమ, నిదర్శనం, అతిశయోక్తి మొదలైన అలం
కారాలు సహృదయులకు విశేషంగా ఆకర్షించుతవి.

“నీరమ్మ చిత్రకథ చెప్పేటివేళ
అడవిలో వచ్చాకు లగ్నమై మండు”

వంటి వాక్యములలోని అలంకారములు, గంభీర
వాక్కు ప్రత్యేకంగా ప్రశంసించదగినవి.

రెండవ భాగంగా ఎన్నడగిన తుప్రకరూప
గేయసాహిత్యం అజ్ఞానుల చేతులలో పడి పవన శేతు
లలో, రైళ్లవద్ద చతుకబాదు పారస్వరంగా అమ్మ
డవుతోంది.

చదువురాని స్త్రీ, పామరాదుల పన్నిధిలోనే
ఇది అగిపోవడంవల్ల దీనిలోని భావసంపద, కవితా
సౌందర్యం ప్రాజ్ఞులకు దూరమయిపోయింది. బొప్పిరి
కథ ఒక రసవత్కావ్యం. దీనిని కొందరు ముద్రించి
విక్రయంగా చేశారు. ఒకసారి గురబాడ అప్పారావు
పంతులుగారు బొప్పిరికథ విని మైమోది పట్టుకుండువా
పాటకుడిచెకి విసిరి, పాగా చుట్టుకు పాడమన్నారట.

స్త్రీలకు సంబంధించిన గేయవాద్యములలో
అంకాయాగస్త్యకుశలవకళ, ఉర్మిరా దేవినిద్ర, లక్ష్మణ

దేవర నవ్వు మొదలైనవి ఉత్తమ కావ్యాలని నా అభి
ప్రాయం.

ఆంధ్ర వాఙ్మయ చరిత్రకారుడు శ్రీ కవిత్వ
వేది పూర్వోక్త స్త్రీ గేయపు ప్రకములను మిక్కిలి రస
వంతములని ప్రశంసించాడు.

వీటిలోని కవిత్వపుసారు శ్రద్ధగా పరిశీలించిన
ప్రతి సహృదయునకూ తెలుస్తుంది. వీటిని పామరాదుల
సంరక్షణలోనుంచి తప్పించి పండితులు చేపట్టి పరి
ష్కరించి అచ్చువేయిస్తే ప్రాచీనాంధ్రగేయసాహిత్య
ప్రాభవం పొందుదేశాలకు గోచరిస్తుంది.

ఈ మధ్య ఎందరో ప్రాచీనగేయ ప్రశస్తిని
గుర్తించి, వర్తికల్లో చాలా వ్యాపాలు వ్రాసి, ప్రచారం
చెయ్యడం ముతావహమే. కాని —

ఈ పని ఇంతటితోనే ఆగిపోతోంది. ఇంక
మనం వీటిపట్ల మానె వాక్సహిత్యం అపి పారవంత
మైన క్రియకు ప్రయత్నించ వలసి వున్నది. ఈ వాటికే
దీని వాదించి ప్రకటించరలిన నవ్యసాహిత్యపరిషత్తు
వీరివివాద ‘వీర-కన్ను’ వేది వేరేపనులు చూడుకుం
టూన్నది. మడిగట్టుకొన్న ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు
దీనిని పాంతకేరానివ్వక.

ఇప్పటికైనా ఈ సహజ దేయ కవితా సంప
దను మారుమూలబడి నిలమై పోనివ్వకుండా రసజ్ఞులను,
సాహిత్య పోషకులను విన సాహిత్య సమాట్టలు,
ఆంధ్రతాభిమాననిరుతులైన మన విశ్వ విద్యాలయూధి
కారులు, అగ్రులమైన ఆంధ్రాభిమానంతో కొత్తగా
వీరపక్ష అభిలాంధ్ర విజ్ఞానపరిషత్తులును సహృదయు
లైన పండితులచే సంస్కరింపించి ప్రకటించరలిన
తాళ్యత వుంది.

అప్పుడే సర్వతోముఖమైన ఆంధ్రీయశోభకు
ఆంధ్ర ప్రముఖులు తోడ్పడ్డవారవుతారు.

“దూరీకృతాః ఖలు గుడైః
ఉద్యానలతా వనలతాభిః”

రు 10,000 బహుమతి

జలంధర్ సిటీలో బంగారం తులం 1-కి రు. 2-8-0

ఎవరైనా ఈ డిగ్రీ వ్రాసేదాన్ని అబద్ధమని రుజువుపరిచితే

వారికి రు 10,000 లు బహుమతి

ఈ బంగారాన్ని తెప్పించుకొన్నవారు మళ్లీ మళ్లీ దీనికోసం వ్రాస్తున్నారు. క్రియేతురులైన హజారీలాల్ చాన్లాగారు పతాకం కోటమంది వ్రాసేదాన్ని చూపండి: "మీరు పంపిన 'ప్యూరిఫైడ్' బంగారానికి అసలు బంగారానికి లేకమైన భేదంలేకపోవడం చూపి చాలా సంతోషమైంది."

ఈ బంగారాన్ని ఒకపిడిరాతిమీద గీస్తే అసలు బంగారంలాగే గీతవుతుంది. అసలు బంగారాన్ని లాగే దీన్ని తెగకొట్టవచ్చు, కరిగించవచ్చు. అన్నిరకాల ఆభరణాలకూ దీనితో చేయించుకోవచ్చు. తుల 1-కి రు 2-8-0 ఇస్తున్నాము. 3 తుల బంగారం రు 7. 6 నుండి 12, 10 తుల రు 20 లు. పంపించి పసంరుకాకపోతే ఖరీదు వాపసుచేస్తాము. త్వరగా తెప్పించుకొనండి.

మొత్తం మనింపు: 50 తులాలగాని 5 తులాలగాని తెప్పించుకొని వారికి పోస్టుఖర్చు ఉచితము.

Sole Agents ;

AMERICAN TRADING CO., (B. M.) JULLUNDUR CITY.

ఇప్పుడే భీమా చేసికొనుట వివేకంగాదా? అనిశ్చయమైన భవిష్యత్తుకోసం ప్రతివారును రాబడిని పొందటానికి కాపాడుకొనుటలో శ్రద్ధగా పనిచేయుట యుక్తమైన పని.

మీరు యింకెవరైనా చే జీవితము భీమాచేసుకొనిన దానిని విడుదలపెట్టు, తప్పిపోవీయకును. మీరు భీమా లేకపోయిన నేడే భీమా చేసికొనుడు. ఒక జీవితపాలన మీరు ఉత్తమమైన రక్షణ యొగంను. అది మీరు యిప్పుడే తగు వాతకంపై చొక్కగా ముడుచు. ముందుగా మేన్యురిక కలిగియుండుట రక్షణ కవచమువంటిదను వారోక్తి సరియైనది.

మిగతా వివరములకు సలహాకు వ్రాయుడు :

నేషనల్ ఇన్సూరెన్సు
కంపెనీ, లిమిటెడ్.

ప్రధాన కార్యాలయం: కలక్టర్, స్టాటిస్టు: 1906
తాంబి ఆఫీసు:

"నేషనల్ ఇన్సూరెన్సు ఛవవములు"

862, చెనాబజారు రోడ్డు, ఎస్.ప్రసేద్, మద్రాసు.

సబ్ ఆఫీసులు: 171, మ్యాజిస్ట్రేట్, మధుర.

5, కాంపెనాడ రోడ్డు, తెంగళూరు.

కాగితపు పూలు

[కథానిక]

శ్రీమతి ఇ. సరస్వతి

“అలా ఒక ఏడాదివిడ్డను ఎత్తుకొని, అటూ ఇటూ తిప్పుతూ, నడుచునడుచు గేటు దగ్గరకు వచ్చి చూస్తున్నది అదృశ్యమైంది. కడుపురిండా అన్నము తిన్నా, కంటినిండా నిద్ర పోయినా, కడుపులో బాధ పోవటము లేదు. ఏమిటో అర్థము కాని బాధా, ఆవేదనా మనసులో.”

కవను ఎంతో ప్రేమించిన యువకునికూడా, ఆ మొలకకోసం, వదులుకుంది! తన సెంత ప్రేమించినా—పొట్టుమేకాని, సుఖముయొక్క ఫలితము వద్దని తోపిపారేస్తే ఏ మాతృహృదయము భరించగలద?

విడ్డ పుట్టకముందే తా నెన్నో సుఖస్వప్నాలను కన్నది. అట్లాంటిది, కనంగానే, విడ్డను—తన బంగారు తండ్రిని—చూయించేవారు దమ్ముకమ్మర్తికి వర్సలు! ఎంతకై నా తెలిస్తాను!

వనమాసాలు మోసి కన్న పసివిడ్డకోసం పరికించే హృదయాన్ని ఒక చేత్తో పట్టుకుని, పరాయి విడ్డల సందర్శనతో కొంతవరకు తృప్తిని కలిగించుకుంటున్నది అచ్చమైంది.

అయినా కడుపులోంచి వచ్చే ఆ బాధ, అర్థము కాని ఆ వేదన! పట్టలేదు హృదయాన్ని!

“అమ్మా, ఏ మైనా తెలిసిందా విడ్డనివయమే? కొంతవరకైనా భోగట్టా చేయగలిగారా? మీ కడుపున పరిమంది కొడుకులు పుట్టాలమ్మా! మీ బుర్రము ఏ విధముగా తీరుస్తానో” అని ఆశ్రయంతో పలకరించింది, అప్పుడే కారుదీగిన శాంతను.

“తెలిసింది. అది కష్టముమీద నీ విడ్డ ఆహారీ తెలిసింది. ఎక్కడుండేదీకూడా చెప్పారు వర్సలు.” అని కొంచెము సందేహంతో, పెదవి విరుస్తూ చెప్పింది శాంత.

“చెప్పండి. నా విడ్డ ఎక్కడున్నాడో. నా తండ్రికోసం నా హృదయము కొట్టుకుంటోంది. చెప్పరూ? ఈ ఉల్లోనే ఉన్నాడా? నా కేహంలోని ప్రతివరనూ చానికోసం పరికించి పోతున్నది.”

“.....”

“చెప్పండి, ఆలస్యమెందుకు? నా కొడుకు—నా ప్రేమనిధి—నా నోయలవంట—నన్ను సుఖసాగరంలో ముంచి తేలుస్తాడని స్వప్నాలను కంటున్నాను; మనోవిధిలో మేడలు కట్టున్నాను. నా బంగారు నాయన ఎక్కడున్నాడో చెప్పి పుణ్యము కట్టుకోండి.”

“అచ్చమ్మా! నీ కొడుకు...నీవు ఎక్కుకున్నావాడే! నా కొడుకని భయంతో, బాగైతగా, మాతృదేవతకంటే అధికంగా సందర్శించేస్తున్నావే, వాడే నీ కొడుకు! ముద్దుల జగదీశు నీ కొడుకే!” దడదడ కొట్టుకుంటున్న హృదయాన్ని ఒక చేత్తో ఆదుకుంటూ, ఆయాసంతో, చెప్పలేక చెప్పలేక చెప్పింది.

“ఓనీ రాక్షసి, నా నోట మట్టి కొట్టి, నా కళ్లు మూసి, వర్సలకు లంచమిచ్చి నా బంగారు నాయనను దొంగిలించావా? ఏడాదిమంది నా కడుపున చిచ్చు పెట్టిన మహాయల్లాలవు నీవేనా? నీ మానవజన్మనా?”

అచ్చమృ ఆ శేషంలో నేలమీద విరుచుకుని పడిపోయింది. కాంత గజగజ పడిపోయింది. భయంతో వాడులూ, నరాలూ క్రంగిపోయినాయి. ఈ గడవిడలో ఆఫీసుకు చెల్లిన రామమోహను రాడు కదా! అతడు ఏంటే కొంప చునిగిపోతుంది! తన జీవితంలో జరిగిన భయంకరమైన ఘట్టము ఒక్క పారిగా స్మృతికి తెచ్చుకుంది.

కొత్తగా పెండ్లి చేసుకొన్న శాంతరామమోహనులు మాడున్దల పొట్టును అనుభవిస్తున్నారు. బొంబాయికి తీసుకొనివెళ్లి వింతలూ, విశేషాలూ చూచి వస్తున్నాడు శాంతకు పెండ్లికొడుకు.

ఒకరోజు రాత్రి చెప్పెట్లో మార్పుని —

“శాంతా, మన ఇద్దరి ప్రేమ శాశ్వతంగా ఉండేటందుకు ఒక కొడుకు పుట్టితే నా భనయూ, నా కోరికలూ, నా ప్రేమా చరితార్థ మవుతాయి. నా వోమలన్నీ ఫలిస్తాయి నాయిష్ట చేపతలూ నాకు ఒక కొడుకును ప్రసాదించితే నా పితృ చేపత లంతా భవ్య లవుతారు.”

ఆ సందర్భంలో, పితృ చేపతల కృత్తికోపం పిల్లల్ని కోరే రామమోహనుమాటలు విని అతని అనిపించి, “ఇప్పటినుంచి పిల్లలయితే మన స్వేచ్ఛకు భంగం కామా?” అనిమాత్రము అనగలిగింది శాంత.

సమగ్రానికి ఆమాట అన్నా రామమోహను మనస్సు గ్రహించివట్టే కనబడుతుంది శాంత. “తన కొక కొడుకు పుట్టితే అమితంగా ప్రేమిస్తా జేమో తన పెనిమిటి! ఎప్పుడూ తోచదనుకుంటూ ఇలూఅలూ తిరుగుతూఉంటాడు. తన పెనిమిటిచాయ — భర్త యొక్క ప్రేమ శాశ్వతంగా నిలిచే చిహ్నము—ఇద్దరి ప్రణయంపు రాశి — నిజంగా పుట్టితే ఎంత ప్రేమిస్తాడో భర్త తనమి?” అతనికి తెలియకుండా ఒక నిట్టూర్పు విడిచింది శాంత.

* * *

ఆరోజు సాయంకాలము రామమోహను ఆఫీసు నుంచి తొందరగా ఇంటి కొచ్చాడు. భార్యభర్తలు కులాసాగా కబుర్లు చెప్పుకుంటూ, టీ త్రాగుతున్నారు.

సగం పూరీ నోట్లో పెట్టుకుని తింటూ, “యివార్ ఒక సంవత్సరమైన వార్త తెలిసింది, శాంతా! నీకు అనంగతి చెప్పాలని ఎంతకోరుగా కాదు నడిపా నవకున్నావు! కరాచిలో మాకంపెనీ

చ్రాంది ఒకటి ఉన్నది. అక్కడ దాన్ని వార్త సరి యైన పద్ధతులలో పడపకపోవటమనల్ల వ్యవహారమిది. అందుకుంచి నన్ను అక్కడ కొంతకాలము పనిచేయ మన్నారు. అంటే, ఏడాదికి తక్కువకాకుండా, నీవు కరాచి చూడలేదుకదా? నాన్నీ హితులు చాలామంది నిన్ను తీసుకునిరమ్మని ద్రాస్తున్నారు ఇనివరకే. రెండూ కలిశాయి. ఒకవారంలోపల మనము వెళ్లాలి.” బుజాలు ఎగురవేస్తూ చెప్పాడు.

“శేనా? ఈ సమయములో మీతోమాదా వస్తే, మీరు ఆఫీసుపని వీంచేయగలుగుతారు? నాకు నేన చేయటమే సరిపోతుంది. ఇంకా కొన్నాళ్లపాటు ఒంటరిగా మీరు...”

“ఏం? నాతో కరాచికి రావటాని కేం అభ్యంతరం? ఈ అవకాశము నేను ఎన్నో దినాలనుంచి ఎదురుచూస్తున్నా. ఎందుకు రావు?”

కంపెక్కిన పెండులతో, స్వీతో ఒకసారి కత్తెత్తి మల్లి వార్చింది శాంత. పెదవి కొరుక్కుంటూ మాట పెంలనివ్వక చిరునవ్వు నవ్వింది.

“నాతో చెప్పలే జేమి యివ్వాళ్లు” అంటూ ప్రణయసమద్రములో ముంచియెత్తాడు.

మాటమాత్రానికే ఆతనికి కలిగిన సంప్రమనా, కృత్తి శాంతను ఉక్కిరిబిక్కిరిచేశాయి.

* * *

రామమోహనుకు ప్రతిరోజూ గంటలకొద్దీ మార్పుని బాబులు వ్రాసేది శాంత. ఒక ఉత్తరం వ్రాయాలంటే ఎన్నో కాగితాలు వ్రాసి చించేది. ఎన్ని వ్రాసినా కృత్తిలేక ఒక్కోసారి ఫోనులో మాట్లాడేది.

అతడు కరాచికి వెళ్లిన ఆరుకెలలకు ముగిద్ద పుట్టాడనీ, మారాఠీమవులు జేమంగా ఉన్నారనీ బాబు చెల్లింది.

ఇంక నిలవలేకపోయాడు. స్నేహితు లందరికీ పాట్రీయిచ్చాడు.

“ఎప్పుడొచ్చి ఆకొడుకుని చూద్దావా? అతే ఉత్సాహం, ఉద్రేకం కెరటంచేస్తూ ఉండేది మన స్వలూ! పాపం! ఆఉద్యోగానికి వెలసన్నా దొరకడు.

ఏం చేస్తున్నాడు, ఎట్లా ఉన్నాడు అన్నది బులకు విధి, విరామమూ లేదు.

* * *

ఎన్నో దినాలనుంచి ఎదురుచూసిన కోలా వచ్చింది. తన ప్రణయనిధిని చూపిస్తానని తాపత్రయపడుతున్న సమయము వచ్చింది కాంతకు. ఆసాయంకాలము రామ మోహను వస్తాడు. ఆకోజ్జూ తీరికే లేచు ఆమెకు. బిల్లవాడిమీద ముద్దులరక్తము కురిపిస్తూ పాటలు పాడు కంటూ గృహాన్ని కొల్లవద్దతిలో అలంకరించింది. ఆనందోత్సాహము పట్టలేకుండా ఉంది.

కొడుకుతో సహా స్త్రీవసుకుక్కల్ని భర్తకు స్వాగత మిచ్చింది.

ఆనందబాహులు కుదుచుకుంటూ కొడుకును ఎత్తుకుని ముద్దులూడాడు.

చార్లెట్నీ చిదిచి ఒక్కొక్కమైనా ఉండలేదు.

* * *

భర్త కొడుకును ముద్దు పెట్టుకొనేటప్పుడు కాంత మనస్సుతా కలవరపడేది. వస్తూన్న కళ్లనీళ్లను ఆతికష్ట ముతో ఆపుకుని ముఖము ఆవరెలకు తిప్పకొనేది.

ఒకసారి రామమోహనుకంట పట్ల దాదృశ్యము.

“కళ్లనీ క్షేమము కాంతా! ఎంత ఆనందం అనుభవిస్తున్నావు? నీ కేవలమునా లోపమయితే నాకు చెప్పు” అని బుజ్జించి అడిగాడు.

“కుమారోపయ— సుఖము— కాశ్యర మను కున్నారా? భగవంతుడు అంతరాయము కల్పిస్తాడేమో! అంతరవరమా భవ్యులమే” అంటూ కళ్లు ఒత్తుకున్నది.

వై! ఆహుట అన్నా, అంతరాశ్య అహారా గ్రుహా నీడిమూనే ఉండేది. తాను చేసిన ద్రోహము! తన పెనిమిటి! తాను కృత్రిమపౌత్రము ఒకద్రోహము వల్ల కల్పించింది నిజంగా తనకే ఆకొడుకు పుట్టిపట్ల యితే తన కెంత సంతోషంగా ఉండేదో?

కానీ, పాపం, ఆరర్థి, ఆసుపత్రిలో బిల్లవాడిది కనపడకుండా చేస్తే, ఎంత తపాతహూడిపోయిందో! ఎంత తరించిందో!

కృత్రిమమైన తన మాతృవృద్ధిచూచితే ఒక ఊగుము బిల్లవాడు కనబడకపోతే తోచడం! అబ్బిపో!

ఈవిధంగా పరుగులెత్తుతూ పరితపించే పృథ రూప్తి పొనుచేసుకుంటూ తనజీవితంలోని గంభీర మైన రహస్యాన్ని భర్తకు తెలియకుండా కాలము గడుపుతున్నది కాంత.

* * *

జగదీశు సంతకూణకోసం నియమింపబడ్డ అచ్చమృదు, తనకు ఏదాదికొండ ఆసుపత్రిలో పుట్టిన బిడ్డను

నర్సులు మాయంచేసిన విషయమై భోగట్టాచేసే మరతుమీద చునీ కుదిరింది.

సంగతిసందర్భమంతా తెలిసినతరువాత వై ప్రాణాలు వైన ఎగిరిపోయినాయి కాంతకు.

“ఏం చేస్తుండో అచ్చమృదు. అవేదక అనుభవించే మాతృవృద్ధిదయము ఎంతకైనా తెలిస్తుంది. అల్లరిచేసి పోరీసులదాకా పడితే కొంప లంటుకుపోతాయి. అన్నిటికంటే ముందు రామమోహనుకు తెలిస్తే ఇంకేమయినా ఉందా?

రామమోహనుకు నిజం తెలిసిందంటే — ఎవరిని తాను తన రక్తపుమట్ల అని ప్రేమిస్తున్నాడో, ఆనంకివర్గముడు తన బిడ్డకాదని తెలిసిందంటే భరించ గలదా!

తన కష్టసుఖములు సంచుకుంటూ— తనకు వంశ వర్ధనణ్ణి ప్రసాదించింది కాంత అని మురుస్తున్న రామ మోహనుకు, కాంత-వట్టిబూటకంలో—పూదమూర్తి కలదిచేసే నాటకానికి మూర్తిధారిణి అయిందని తెలిసిందంటే, ఆమెకు మనిషికి విసిరితే కళ్ల విధి ప్తాదా? కలలో మాట!

పోనీ— తనకు సహజమైన, ప్రకృతినిష్ఠమైన స్త్రీనిధిని పారించటానికి ఏమైనా అవకాశము ఉందా అంటే, తాను తల్లికొందుగా తపసుచేసినా బిడ్డతల్లి కాలేదని ఎంతమంది దాక్షిణ్య చెప్పలేదు?”

అచ్చమృదుకు దబ్బుఆక పెట్టింది. ఎప్పుటికీ తన యిట్లో తన మాదిరిగానే ఉండమంది. ఏది కావా అంటే అది యిస్తానంది అబద్ధమరవృ.

అబద్ధ వచ్చినతరువాత తన పెంత్లో ప్రేమిస్తున్నాడు తన పెనిమిటి. అన్ని అశిలు— అన్ని కోరికలు అడుగుటిపోవలసినదేనా ఆదంపరులకు?

కాంత అచ్చమృదును విచ్చిఆసుపత్రిలో చేర్పించింది. అచ్చమృదు మళ్లీ మామూలుస్థితికి రాజాలమని దాక్షిణ్యంతా చెప్పారు.

“అగదీసు నాకొడుకు. నీవు దొంగవు—రాక్షసిని” అని కనబడ్డవాళ్లందరినీ గిట్టానేకంటుంది అచ్చమృదు.

కోలా పాయంకాలము అచ్చమృదు మూసీ వచ్చింతరువాత కడివెకు నీళ్లకు ఏడుస్తుంది కాంత. “తాను తన పెనిమిటి అమూల్యమైన ప్రేమను కాంక్షించినంతవరకూ అచ్చమృదు అనిధంగా ఉండ వలసిందేకదూ”

బాంబాయి ఆంధ్ర మహిళాసభ, మూడవ వార్షికోత్సవము.

పెంపకము

శ్రీ విల్లలమట్టి వెంకటహనుమంతరావు

ఎప్పుడో చిన్నప్పుడు దొంగిలేకపోవని ఎప్పుడూ అట్లాగే ఉంటానని ఎట్లా అనకుంటారు? ఆయనా పిల్లలంతా చిన్నతనంలో అల్లరి చేస్తారు. అల్లరి చేస్తేనే ముద్దా, మురిపేమా! లేకపోతే, తెల్లంకొట్టిన రాయిలాగా కూచుంటే ఎప్పుడూ దస్తిరికి తీయరు సామాన్యంగా. చిన్నప్పుడు ఏదనిచేసినా చక్కగానే ఉంటుంది. తప్పేవాడు మన పెద్దవాళ్లు నవ్వి తిరుకుంటారు. అంటే! దాంతో చదువు ఎక్కువయిపోతుంది గారాబం పెరిగిపోతుంది. దెవరికి పెద్దయినా కడలరు. అప్పుడు బబ్బరింటాం. మగపిల్లలైతే పెద్దయినా అల్లరిగా ఉంటే భరవాలేదు. కానీ అదిపిల్లల కొర్రుంది ఎక్కడ. తన గొడవానూ. ఏం? కేసు మటుకూ ఎంబోపం చేకాము ప్రపంచానికి? తుపా తెలియకముందట్లుంచే ఎవరికో భయపడారి. నేనప్పు అంటే పోతుంది. పది ఏళ్లు కూడా కాకమునుచే, నవ్వులే తప్ప, వాట్లో! చిల్లిలే తప్ప, గట్టిగా మాట్లాడితే తప్ప. ప్రతిదీ తప్పే. అదే ఆయనా మగపిల్లనాడైతే తెల్లగుండి ఏమిటి అత్యా యం? నిజంగా లోకమంటే ఏమిటో సరిగా తెలియని పిల్లిలో నిర్బంధా లేమిటి? అర్థంలేని నిర్బంధాలు!

మొత్తానికి నాకు కేరు వచ్చేసింది. ఎట్లా పోతుంది? చిన్నప్పుడు దొంగిలేనేదాన్నిట-మా అమ్మ చెబుతూ ఉంటుంది. ఉండొచ్చు. కానీ అదికొట్టా వచ్చేది. అదిమటుకు నాకు బాగా ప్లావకం. నేనెవరికి ఎవరు దిగేదాన్ని. మా నాన్నగారు నిజంగా నావతుం టుంటూ ఉండేవారు కాబట్టి నాకు వైర్యం. ఇంట్లో మానాన్నా నేనూ ఒకటి; మా అమ్మ ఒక్కడైతే ఒకటి! మా అమ్మకూ నాకూ కుటుంబదేవతారు. ఆవిది చెప్పేమాట విడకపోవడం పరిపాటయిపోయింది నాకు. నేన-పోయిపోయి వాళ్లకు పుట్టడంమూలాన నామీద మావాళ్ల కంఠోపేమ. మా అమ్మ “అబ్బో! గారాబపుడిదీ!” అని చెప్పతూ ఉండేది మా నాన్నన!

మొత్తానికి నాకు మానాన్నమాటంటే సరి అయిపోయింది. మా అమ్మతో వైరంకూడా అలవాట యింది. ఇట్లా ఉండటంలో మా నాన్నతోనే అన్నం తినడం, ఆయన ఇచ్చిన బట్టలేమకోవడం, ఆయన తోనే సభలకు వెళ్లడం, ఆయన చదువుకుంటాన్న సమయంలో చదువుకుంటూ ఉండడం-ఎవరుగా కూ చోని, మొదలైనవన్నీ మా అమ్మకు మంటగా ఉండేవి. అవిడొడవే చేరు!

“మరి మొగపిల్లవాడి నై పోతున్నావు! బొత్తి గా ఇవలెలచెంబు తీసి అవలెల పెట్టకుండా వచ్చావు. చదువుల సరస్వతి అయిపోతున్నావు. మాడు, సీతమ్మ గారి అమ్మాయి ఇంచక్కా తినంత తాన జడవేసుకొం టుంది. నూనె రామకోని స్నానం చేస్తుంది, చక్కగా పొన్నెమ్మమీదిరి ఎంతో మచ్చటగా ఉంటుంది. వాళ్లమ్మకు తోడుగా ఉంటుంది పనిపాటల్లో. పిల్లన్నీ సరుదాయిస్తుంది. ఎంతో సహాయకారిగా ఉంటుం దాపిల్ల! నవ్వున్నావంటే తేమి? నీ అంటు నవ్వు నీపనులు చేసుకుంటే చాలు! నాకు పంపేలు! చిన్నకంచమే కడుక్కోకుండా ఎదురుతిరేతావు మీ నాన్నగారితో. బాగా అలవాట చేశారు. నిన్నని ఏమిప్రయోజనం? కేఫాచ్చేవారికి ఏంజవాలు చెబు తాలో, నాకైతే జవాబుచెప్పగలిగిఉండాలి! మరి అంతగారాబమా? చిన్నపిల్లకు ఇప్పట్నుంచే కేర్పు రున్నార నామీ దిక్కి మీరియాలు నూరడానికి!” అని ఒకటే సలహాను మా అమ్మ! నేన పెడచెవిరి పెడతూ ఉండేదాన్ని.

మా అమ్మనల్ల నేన అల్లరి పిల్లననే కదంతి పుట్టిం దని నాగట్టి అనమానం. ఎందుకంటే, ఆవిది ఎప్పుడూ అందరికీ చెల్లడిచేయండి (ఏమిషయమైనా) అనిడకు నిద్రపట్టదు. పనిలేకపోయినా పని కల్పించుకో నై నా తనమనస్సులోది ఇతిరుకు కల్గరావడం అనిడమరేం. ఏముంది? ఆ అమ్మ యీ అమ్మకు చెప్పనూ, ఈ

అమ్మ ఆ అమ్మకు చెప్పనూ! మరో అమ్మ ముక్కు మీద వేలేనుకొని 'అమ్మలవమ్మ!' అని ఆత్మర్య పోవడం. ఇట్లా పోకిపోకుండా విషయం. ఇంతా చేస్తే ఏమీలేదు మళ్ళీ — మొత్తానికి నాపేరు ప్రతికారావడం తప్ప.

మానాస్సు పన్ను గారాబంగా పెంచాడు కొబ్బటి నాక్కోవాల్సివచ్చింది మానాస్సు సమూహాల్నేవాడు. కాస్త కలవాళ్ళిద్దరూ పవడంచేత నాకు భకరకాల పనికి తీయ, వోటీయూ ఉండేది. చాటివ్వగల వచ్చేది నూ అమ్మనూ, నానూ ఘర్షణ. అవిధి ఇచ్చివని నాకు ఇష్ట మయ్యేదికావు. మానాస్సు గారు వాళ్ళిద్దరూ పని తీసుకో నునేవారు. మా అమ్మ అనేది—“ఇక్కడైతే ఇష్టమొచ్చి వట్లు జరుగుతుంది. రేపు అక్కడెళ్ళాగో?” అని. మా అమ్మ పెద్దది కొబ్బటి ఇద్దరుపోవచ్చు. ఉహూ... అందుకనే గోల అయిపోయింది. నిజంగా మానే నాదేమో తప్ప లేదు. పెంచటం చాలాకాకపోవడం అవిడచే తప్ప. అది మానాస్సు మీద కోపంచేత నామీద యావించడం చేత ఇట్లా జరిగిందని నా అభిప్రాయం. ను ట్టనేది నూ అమ్మకు చాలాగాదు.

మా నాస్సు గారు నన్ను కోప్పడి ఎరగరు. అందుకనే నే నాయనమాటలై కిలాకాససలగా భావిస్తాను. నాకు చదువుకోవాలని అభిలాష తాగా ఉండేది. మానాస్సు గారు మాదా మొగిల్లులు లేక పోవడంచేతనే కాబోలు నన్ను విద్యావతిగా చేయాలని సంకల్పించుకున్నారు. అందుకని పన్నుం డేల్లోచ్చేదాకా బల్లోకి వెళ్ళుతూ వచ్చాను. మా అమ్మకు నేను బల్లోకి వెళ్ళడం ఇష్టమైంది కాదు. “ఇంట్లో సంగీతం చెప్పిస్తున్నాయెను, చాలదా? అదెల్లీ అని ఉంచుంటే ఆస్థారంలేకుండా చేస్తారా? చేతికింద కాస్త గోడుగా ఉండొద్దా? చదువు లేండుకు? ఉన్నేలాట, ఉద్యోగాలు చెయ్యాలా? నే నేం చదువుకున్నా నేమిటి? నాకు పెళ్ళికాలేదూ? మీద చేసుకోవడం మానేశారా? రేపొచ్చే సంబంధాలు చెప్పకుపోతయ్యా? కాస్త పనీ, పాటా నేర్చుకోని ఉంటే నయంకానీ, బల్లోకి పంపిస్తే ఏమిటి లాభం? చెల్లొద్దనిగా! చదువుకున్నంతమటుకూ చాలు!

కోటా పోట్లాటలు తీసుకురావడం నీకవనీ, తీర్పుడం మనపనీ అవుతున్నది. అంతకన్నా ఇది నేర్చుకున్నది నాకేం కనపడాలా!” అని మా అమ్మవారవ.

మా అమ్మ ఎప్పుడూ పని చెప్పేది కాదు నాకు. అందువల్ల నేనేమీ వాటితోటికి పోయి ఎరగను. అయినా, ఏమీ చెప్పకపోతే చాలా అనకునేదాన్ని. లోపలనుంచి పిలిచినా వివరపట్టు వట్టూ వచ్చాను. ఒక్కొక్కప్పుడు ఏమైనా పనిచేయమంటే దాన్ని నాకవం చేయడంమూలాన్ని నా కనలు పనే చెప్పేది కాదు. ఒకమాట కాఫీ పోయ్యమీదనుంచి దింపమంది తాను జడవేసకుంటూ, నేను దింపతోతూ కార్లమీద పోసుకున్నా! నీనా నుట్లో పెట్టెరమ్మంటే లోంద రలో కింద పడేశాను!— ఇటువంటిది మానే మా అమ్మ వాకు పనిచెప్పడం మానేసింది! నానూ నయమే అను కున్నాను!

నన్నెప్పుడూ పెత్తనాలకు తీసికెళ్ళేది కాదు మా అమ్మ. తానైతే ఎప్పుడూ ఎవరో ఒకరింటికి వెళ్ళుతుంది. నే నొస్తానంటే దుడచేది. అల్లరి చేస్తానని అవిడచు భయం. నే నల్లరిచేస్తే అవిడచు నామర్దా వస్తుందనికాబోయి! తను నన్ను గురించి చెప్పకుంటే రాదుకామోను! నిజంగా అవిధి నన్ను తనతో తీసి కెళ్ళాడంటే ప్రపంచంసంగతి తెలుస్తుంది. నోటిపిల్ల లెట్లా ఉంటున్నారో గ్రహించడానికి, పొగతాయింపు లేనాన్ని నేర్చుకోవడానికి అతికాకా ఉండేది. ఏ పూరికెళ్ళినా మానాస్సు గారిదగ్గరే ఉంది వెళ్ళుతూ ఉండేది. నేను మాబుఁగుతున్నా కనిసి ఎరగను. ఇది ఎక్క డైవా కద్దా? కన్నుపిల్లను ఇంట్లో అట్టే పెట్టిపోవడం! తల్లి వెళ్ళుతూంటే పిల్లను తీసికెళ్ళమా? అడమిటంటే, “అల్లరిపిల్ల—నే చెప్పిన మాట వివరు. నలుగురిలో నను బాట్లు!” అని ఊరుకుంటుంది!..... ఇంతకూ నా ఖర్య అట్లా ఉంది. ఒకర్నంటే ఏంటాభం?

* * *

పెళ్ళి సంబంధాలొచ్చాయి. అందరూ చదువు సంగీతం మానేవాళ్ళేగాని పని పాటా అడగలేదు. మా నాన్నే గెలిచాడు..... మొత్తానికి నాపెళ్ళి కావడం మటుకు సంగీతం మానే అయింది. అంతాకా

ఎందుకు? నా అవస్థమే అవలోచించి! నా అమ్మ భయపడి తాను లేకుండాపోయింది. అది నాక్కా వచ్చింది.

* * *

అని మొదటిదివారు కాబట్టి అట్టే నా కేమీ పని తగిలేదికాదు అర్థమవుతోంది. అదిగాక నన్ను ఆ ఇల్లాలు తన ఆదర్శంగా చూచుకునేది. తనకు ఒక్క మొగిల్లవాడే మిగలవాడు నన్నంత రొమ్మపెట్టి ఎరగడు, పాపం! చక్కగా ఇద్దరినీ రెండుకళ్లూదిరి చూసుకుంటూ వచ్చింది. నాకామె అంటే ఎంతో ఆపేక్ష కలిగింది. నా నాన్నగారి తర్వాత అంత చదువుగా, ఆపేక్షతో దగ్గిరికి తీసేవారులేదు. నా అమ్మ చేరు తలుచుకుంటే భయమేసింది. ఎందుకు? అవిడ ఎప్పుడూ నాతో సంతోషంగా ఉండలేదు కాబట్టి.

పెళ్లికొకయందు ఆనందవా — అయితే ర్యాత అల్లుడుమీద కోపం వాడినా చూపించడం! నాతో ఎన్నంటే ఎలాభం? నేనైతే ఎవ్వరికి ఏమి మాటలూ చెప్పేవాన్నికాదు. మర్రి నాకెందుకు ఆనందం? కానీ, నా అమ్మచుట్టుకు ఒక్కమాట నాతో ఎన్నకూ లేని ఆహ్వానంతో మాట్లాడింది. అది మా అర్థవారింటికి వచ్చేటప్పుడు. నిజంగా ఆకుణం నాకు అర్థవారిం, కన్నీరు ఒక్కమాటగా వచ్చాయి. కన్నకడుపుంటే అల్లా ఉంటుందని కామెను. నాకు—అవిడ చిన్న పుటినుంచీ ఎన్నన్నా—ఒరిగమై జారికలిసింది అవిడ మీద. నేను మా అర్థవారింటికి వచ్చేస్తే అవిడకు నంద చేదీ? నిజమే! అవిడ అన్న ముక్కలన్నీ చక్కమే... కానీ నన్ను ఎందుకు అట్లా రాపాడింది?

యోగవల్లంతా నన్ను “వల్ల నాన్న పోలి కమ్మ! వట్టి లోకామనిషి. గర్వంలేదు. నిజంగా నీ వ్యుత్తరమేమిట?” అనేవాడు మా అర్థగారితో.....నా అర్థగారు నాకు మొదట్లోనే చెప్పేది ఏమిటో...అంటే, ఎవరితో ఎల్లా మాట్లాడాలో అన్నీను. ఆ తర్వాత నేనూ, అవిడ కలిసి ఎక్కడికైనా—ఎవరింటికి పేరంటానికైనా—చెళ్లేవాళ్లం. నిజంగా నేప్పోలే మటుకు నేను బుద్ధిమంతురాలను కానా!

అలాంటి మా అమ్మకి కానీ. మెట్టిగా పనులన్నీ చేయడం చాలయ్యె. పుట్టుకూనే రమ్మంటే వస్తాయా? వాటిని చేయించే పద్ధతికూడా తెలియని తల్లికి, దురికి కొట్టడమే అయితే పశులు ఎల్లా నేర్చుకునేది? మా అర్థగారికి అవిధానాన్ని బాగా తెలుసు కాబట్టి నాలోపా లేమీ బయటివాళ్లకు తెలియనకుండా, సంభవగా, నాకు పని పాటా నేర్పించింది క్రమేపి. అవిడ మంచిది కాబట్టి అంత క్రొత్త తీసుకుంది. ఇంకోరైతే “పశులు నేర్పే మంపండి” అని పుట్టింటికి వుండిన నావాగోలా చేసేవారు. ఇంతకూ మా అర్థగారు మంచిది.....చుడకులన్నీ తెలుసు... అక్కడికి వెళ్లింతర్వాతనే నే నింతబుద్ధిమంతురాలయింది!

* * *

మా అమ్మకు అర్థవారిం కలిసింది, అవిడ మా యింటికి వచ్చేటప్పుటికి నేను పనిచేస్తూండడంమాసి. “కుమారం! ఎక్కడ నేర్చుకున్నావే తల్లీ! నేనొక్కటైతే నేర్పలేదు. ఇంతో అర్థవారనేవరికి వచ్చే మునిగామెను. నామాట విన్ననా విన్నవానిదికాదు! ఇంత బుద్ధిమంతురాల నాతో ననుకోలేదు.”

అలాగే మాపక్కగదిలో నియ్యపురాండ్ర సుపనలలు వివపడినై. చూద్దు పాడ్యేవాకా ఏమిటో రహస్యాల? నేను వింటాను ప్రయత్నించాను. మా అమ్మే ఎక్కువగా చెప్తున్నది అవిడ సంతోషం కోర్తే.

“ఇంతకైందమా...నాళ్ల నాన్నగారిమాదిరి లోకామనిషైనా వాళ్లాయన రహస్యాలపై బ చెప్పరు. ...మరేసట్టు. ఎంతో పొందికా, మర్యాదా నేర్చుకున్నదమా. వదిలెగానూ! ఇదంతా మీచదువే సుమా.”

“తాతందమా...! నా ఇంటికిట్లు అయితే తర్వాత మానట్టు బయటపెట్టించేదిటి?”

“అయినా — మీమీదే ఎక్కువ ఆపేక్ష కొన్నాసి...నాళ్ల అర్థగారు మంచిది...చక్కగా చూసుకొంటుంది...చూడాలా అమ్మ. ఇన్నాళ్లు పెంచినా మేము అర్థవాళ్లమేగా.....”

"మాకుమటుకూ వాణ్ణే కదండీ! ఆస్తాయి మధ్యాహ్నం చేకల పుస్తకం చదివి విసికిస్తూ ఉంటుంది. సంగీతం పాడుతూ ఉంటుంది. చక్కగా వాణ్ణిద్దరూ కెయ్యిక్కోలపాలు బాగుంటున్నామే మనకు కావాల్సింది!"

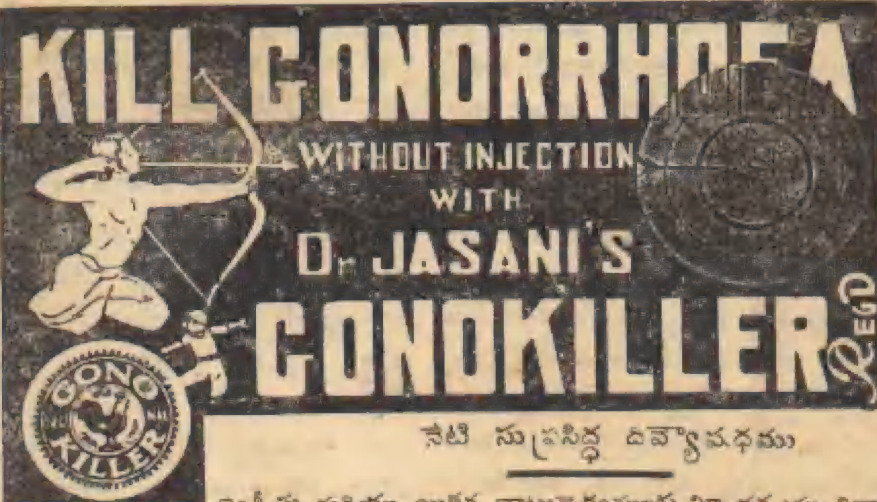
మమ్మడు ఉదయం పంచపాళీలో నుంచున్నాను. మా అన్న ప్రయాణమైంది.... నాదగ్గరకువచ్చి చెప్పింది.

దువ్వి, "అమ్మయ్యా! వెళ్లిస్తానమ్మా — ఉత్తరం రాస్తూఉండు" అంది.

తల ఊపుతూ కనుచూపు మేర చాటి పాడ్యే బండిని చూస్తూ నిలబడ్డాను.

అల్లరికిల్ల అనే పేరు మాపిపోయిందిగా అని వాసంత్కృష్టి ... అదంతా మా అమ్మ అమాయకపు పెంపకంవల్లనే అని నా వ్యధాభీప్రాయం ఇప్పుటికి.

గ నో రి యా కు ఆ ధు ని చి కి తు

KILL GONORRHOEA
WITHOUT INJECTION
WITH
DR. JASANI'S
GONOKILLER REED

నేటి సుప్రసిద్ధ దివ్యావధము

ఇంగ్లీషు మరియు యితర నాలుకైద్యములకు మీ చర్మము నివారణవ్యాధి కాక పుచ్చుకొన్న యింటెక్స్ కోలు నివృత్తిగాజవమై యుండినయవల మేము తగూరుచేసిన నేటి "గోనో కిల్లర్"ను చాడిచూచుడు. ఈ సుప్రసిద్ధమందు అన్ని విధముల చర్మబాధలను కీక్రమకాలములో తొలగించి మీకు సౌఖ్యమునిచ్చును. యిది, స్త్రీ పురుషులయొక్క, మాత్రజాత్యములకును చిరుతోనూడిన వివిధ రకముల గనోరియా-మేహరోగము, తెలుపుపోవుట, వాపు, వీర్యముపోవుట, పొక్కులు యీ మొదలయిన వని దీవివలన నివారణయగును. వేలకొలది జనులు మా మందును వాడి సౌఖ్యము పొందినారు. దీర్ఘ వ్యాధి గ్రస్తులు యానందించిసారు. కాలము పోగొట్టక మీరు యీమందును వకసారి ప్రవయోగించి యానందము పొందండి. 50 మాత్రల బుడ్డి యొకటికి రూ. 3/-మాత్రమే. వి. పి. పి. ప్రత్యేకము ఆజూలు 8.

Sole manufacturer:—**Dr. D. N. JASANI,**
(Dpt. B. H. M) Vithalbhai Patel Road Bombay No. 4.

Madras Agent
APPAR & CO.,
China Bazaar,

ఒక గొల్లగూడెము, దానికి బయట పేరలో
నొక పంటచెరువు. దానికింద నొక చిన్న
యారామము. దానిపట్టును చొలరాని యావర
ణము. దానిలో నొక పెద్ద మట్టి. దానికింద నొక
వైరాగి. స్థావరము మట్టికింద జంగమ మగు మట్టి.
స్థావరము మట్టి పిలువని పేరంటము; జంగమ
మగు మట్టి!

ఆ దారిని రాకపోకలు చేయుచు పలుమారులు
నే నా పడమట్టిని జూచుచుంటిని. అదియు నన్ను
జూచుచుండెను.

ఒకనాఁ డా మట్టికింద వైరాగుల మేళనము;
మఱి యొకనాఁడు స్త్రీ సభ; ఇంకొకనాఁడు పార్వ
జనిక సమ్మేళనము. పృథ్వీగ్రమున పక్షుల అన్యత్వ
ధ్వని; చెట్టుకింద పాధువుల అన్యత్వ ధ్వని.

నాకు లోనికి చెల్ల వలయు నని మతూహలము
కలిగెను. చెట్టుట మహాయము? చెల్లి? ... ఇటులు
రాకున పంజేహములు కాలమును గడపెను.

ఆ పడమట్టి కూరగాయ లమ్మునని తెలిసెను.
ఇంకేమి? రాదబాట దొరికెను.

ఒక యాపాయ మాని లోని కేగితిని. పలు
పురు పాధువుల నడుమఁ గూర్చుండి ఆ వైరాగి
గంజాయి పిల్చుట కాయత్నం దగుచుండెను. నే నీ
లోపుగా వటప్రదక్షిణమున కాయత్నం దు
వయితిని. ప్రదక్షిణము చేయుటకు వటయుచుట్టును వలయు
కారముగా ఊడలలో గోడ యెచ్చాటు చేయబడెను.
దీనికి మూఁడు గజముల యెడమున మఱొకటి. ఇది స్త్రీ
లకు. ఈమార్గమున గోడగా నేర్పడిన ప్రతియూడకిం
దను ఒక్కొక్క పుట్ట కలదు. ప్రతి పుట్టయు ఫలపుష్ప
ములతోడను, కుంకుమచందనములతోడను పూజాపుర
స్కారము లంతుకొనుచుండెను. ఈ రెండు మార్గ
ములను వటమూలమునకుఁ గొంపోవును. ఆచట
ఊడలమీఁద మట్టి మేసి యెచ్చుచిన గోడలమీఁద
పడలేములైన యూడలనే వైకన్యగా నమర్చి దాదా
చేసి దానిమీఁద మఱొక గది కట్టి దానిని ద్విధూమ
మగు ప్రాసాదముగా చేసిన ఆవైరాగి శిల్పము
మన కబ్బురము కలిగించును. క్రిందికి సమాధి
గృహము, పయికి నిద్రాగృహము.

ఆ యారామము నుమా లొక యోకరముమేర
ఆక్రమించియుండినప్పుడు. కొని పడయోకరములలో
నుండిదగిన చెట్టుంచుడుబడెనీ వానికిందహని నీడ
కుఁగూడ తావులేదు.

నేను వట్టప్రదక్షిణము చేసి సాధుబృందముకడకు వచ్చి కూర్చుంటిని. కలుగఁబోవు చిత్రైకాగ్రతకు నూచకమును జెందావలె గంజాయిపొగ ఆంబరపీఠిలో మీఁదిమీఁది కెగసి పీడకలవలె నంతరించెను. జన్మాంతరవాసవలె దాని వాసవ నన్ను బట్టుకొని వదలలేదు. కొంతసేపటికి అచటి స్థలాకాశములు రెండును నిర్మలము లాయెను. సాధువుల ముఖముద్ర నిద్రాభిముఖ మగుదు అలైరాగి 'ధం మహాదేవ' అని ఒక అతి పలు చెను. సాధువు లందఱు సతని ననుకరించిరి. చెట్టు మీఁది పిట్ట లన్నియు కుప్పాకి దెబ్బ కెగిరిపోయినట్లు లెగిరిపోయెను. ఆ మర్రిగూడ ఆకులచే నంబరకేసు నాహ్వనించెను. పిదప సతేడు "మర్రిలో తొర్ర, తొర్రలో పుర్ర, పుర్రే పంచధూతాల తేవగర్ర, అంతా సింగినాదం తీలకర్ర" అని ఉపన్యసించెను. సాధువు లందఱును ఆత్మసందమును వెలిబుద్దిరి.

అక్కడ నున్న చాకిసాధు వొకఁడు "పుర్ర పంచధూతాల తేవగర్ర యేమిటి?" అని ప్రశ్నించెను.

ఈతఁడు క్రోసు మేర నున్న ఒక యూరి నుండి దైవందినమును జిజ్ఞాసునై అక్కడికి వచ్చుచుండును. ప్రశ్నించుటయే అతని పని. ఈ ప్రశ్న పడెగనే తైరాగి "పుర్ర తేవగర్ర. సార బుర్ర. పెద్ద గెర్ర. ఓరి కుర్ర" అని ప్రత్యుత్తరించెను.

సాధువు లందఱు పకపక నవ్విరి. చాకి మాత్రము సంశయము తీరలేదు. దాన సతేడు నాకేసి తిరిగి "అయ్యా, తమరు తెలిసినవారు, మర్రే తేవగర్ర గాని పుర్ర తేవగర్రా?" అని అడిగెను. నేను నా యజ్ఞ నము నివేదించితిని. అంత తైరాగికి కోప మెత్తుకొని వచ్చెను. "ఇదిగో పుర్రే తేవగర్ర. చాకలోడికి నాసిర్ర" అని యభినయించెను. సాధువు లందఱును చాకిసాధువును పరిహసించిరి.

ఈరీతిగా నాటి తత్త్వసభ ముగిసెను. తైరాగి అందఱితలలపై నక్షత్రలుచర్చి రసమైగఁబడఁ జల్లుకొనెను. వెంటనే యతఁ డొక కలుగు ప్రక్కఁ గూర్చుండి ముక్కుమూసికొని ఒకానొక శబ్దము చేసెను. కొన్ని యెఱుక లా కలుగునుండి వెలువడి అతని జబాబాటము మీఁది కెక్కి అక్షతలను దినిపోయెను. ఈవివోదమును జూచి నేను నా కుటీరమునకు మరలితిని.

నాటిరేయి తీరికగా కూర్చుండి యీతైరాగి భాష కర్థ మాలొదింపఁబొడంగితిని. చట్టున అభర్యణములోని—

"కస్మి స్మగ్నే తిష్ఠతి భూమి రస్య
కస్మి స్మగ్నే తిష్ఠతి అంతరిక్షమ్,
కస్మి స్మగ్నే తిష్ఠతి ఆహితో ద్యాః,
కస్మి స్మగ్నే తిష్ఠతి ఉత్తరం దివః"

అన నూక్తము స్మృతికిఁ దవలెను. అంతట మర్రి యవఁగా నైవ మనియు, తొర్ర యవఁగా అవ్యక్తమనియు అర్థము చెప్పకొని పరిపెట్టుకొంటిని. కాని మరల నాతైరాగికడకు చెల్లినపు డాతనితో జరిగిన సంభాషణలకు ఫలముగా అతని మాటలలోఁ గాని, బోధలలోఁగాని లోఁతులకు దిగవలసిన పని యుండదని తెలిసికొంటిని. ఆతఁడు తత్త్వప్రసంగములు చేయునపుడెల్ల అనర్థకములను రూపకాతిశయోక్తులలో ఆంశ్యప్రాసములు కల శబ్దముల నతికి దిగ్భాంతి కలిగించుచు వాక్యముద్రము మలికించుచుండును. చాకి సాధువు దర్శకయనము చేసి ప్రశ్నిచాగములఁ బరఁగించుచుండును.

ఇటుపిమ్మట వాకును, తైరాగికిని తత్త్వచింత లోఁగాక కూరగాయలదింతలో సంబంధము కలిపెను. భాతాకూడ చేర్చడెను. తైరాగికి గంజాయికావలెను; వాకు కూరగాయలు కావలెను. గంజాయి కావలసి నపుడెల్ల ఆతైరాగి నా కక్కజలేకున్నను సుమారినవది సపోటాలు పంపి రూపాయ వసూలుచేయ మొదలిడెను. ఇది నా కిబ్బందిగా నుండెను. 'కొంద సంవత్సరమున కుపాసకు అతని ఆరఁటితోఁబ యంతయుఁ దాటాచూటయొను. విఠిగిన రేయనఁటి పిండలగల యొకటి శిష్యునిచేఁ బంపి రూపాయ ఆఱు డాలకు చూండి పంపించెను. నే నా పనికిమాలిన గెలను దూరముగా నుంచి నా కోరనివస్తు చేదయు నిఁకఁ బంపవలదని మీగునువుతోఁ జెప్పమని అతని నంపితిని. పదివాళ్లు దాఁటినపిదప ఆతైరాగి నిండువేసముతో నాకుటీరమగ్గమునకు వచ్చి కూర్చుండి ప్రాణా గూమ మొనర్చి వెంటనే భ్యాసనిద్రనుండి లేచి కను తెర్రఁజేసి కొని 'రూపాయ ఆఱు డాలు' అని గర్జించెను. నేను

కాంతిమార్గ మవలంబించితినిగాని లాభము లేకపోయెను. తుదకు కావ్యమండము చేకొంటిని. వన్నెలకు లిగ్గలుగా కపించి ఆ కాపాక్షరముల అక్షరాల నడపుటకు సూర్యు నానుంఁచి ఆకాశము చూచుచు బాటిపోయెను.

సూర్యుఁ డెరిగి కాప మమలంపటకపోవుటచేఁగాఁబోలు నాతఁడే కొన్నాళ్లకు ప్యయముగా వచ్చెను. నే నపుడు కొండనెల్లమునుండి దినుచుంటిని. అంభికార ముపుడే అతనికిఁ దోడుపడెను. కానితైరాగి నాకంటఁ బడెను. అతఁడు కంచె కట్టరినుండి నా కుటీరమును తొంగితొంగి చూచుచుండెను. నేను గల గల పైనుండి దిగితిని.

అతఁడు చేతికి దొరికిన రాలు పుచ్చుకొని కుటీరముమీదికి విసిరి ప్రత్యుత్తరమున కఁజేయియందెను. ఇంతలో ననఁజేయియముగా నే నతని చెనుచెనుకనే యుండి కొన్ని చిన్నగులకరా లతనిమీఁద విసరితిని. అతఁడు వెనుదిరిగి చూచి వెలుగుపడి పాటిపోయెను. నేను పెంటాడితినిగాని అతనిని పట్టుకొన లేకపోతిని. ఆ మఱువాఁ డాతఁడు చాకిసాధువు నా పాకమీఁద రాలు రువ్వెనని ప్రచారముచేసెను. ఆచాకిసాధు నా యకార్యము తానే చేసినటుల పెద్దలముం దొప్పుకొనెనట.

అటుపిమ్మటఁ గొన్ని దేండ్లవఱకును మా యిరువురకు పమానేకము కలుగలేదు. నే నొకనాఁ డొకరాదారిని బోవుచుంటిని. ఆ రాదారిప్రక్క పెంటపాడు తైరాగులమకము కలదు. పాతాక్షుగా అచట నాతైరాగి!

అతఁ డానుకములోనుండి వచ్చుచుండెను. అతనికొంత కొకఁడు బయటఁ బొందుండెను. తైరాగి కాలు గడపకీరలఁ బడెను. పొందున్న యింక షరేనిగడ్డము పట్టి అటునిటు నిటునటు బాడింపఁబోడఁగెను. తైరాగి 'నన్నీ చచ్చి'నని యాశ్చెను. గలఁబాస నే నాయురువుర నడుమ కుటికితిరి. అతనిగడ్డములో నుప్పెడు పెంట్లుక లూడినవిదపఁగాని నే నతనికి ముక్త కలిగింపలేకపోతిని.

అతఁ డానుకములో గంబాయి దొంగిలెను. దానికి కాస్తాగా ముఖమునందలి కంబలినుండి కొన్ని పెంట్లుకలేకొక గడ్డమునందలి కొంత రక్తమునుగూడ నతఁ డీయవలసినవచ్చెను.

అతఁడు నన్ను బాటుచేసికొని వెనుదిరిగి చూచుచు ఒక కోసుమేర వచ్చెను. అక్కడ గ్రామసీమ. మేదిరువుర మొందొండ మాటాడకుండ మా మాదారులఁ బోయితిమి. అతఁ డీ దొంగతనమునుగూడ చాకిశిష్యునిపై మోపెను. అతఁ డొప్పుకొనెను. గురువు నపరాధము లన్నిఁటిని నిశ్చలముగా మోయు నీచాకివాఁ డెదురు పడినపుడెల్ల నామేను పులకరించిపోయెడిది.

కొన్నాళ్లకు పలువురు లక్ష్మీపుత్రు లాతైరాగి శిష్యులయిరి. దాన నతఁడు గంబాయి దొంగిలుట మాని చేసెను. ఆశిష్యు లొకొక్క ఒకొక్కయేఁ దొక్కనాఁడు ఆమర్రికింద అష్టాదశ వర్ణములవారికిని పంకర్పణ మొనర్పఁబూనిరి. అందులకుఁ దెచ్చిన సంభారము లలోఁ గొన్ని మాయమాయెను. ఉన్నాఁడుకదా పాపాలకల్ల వైరపుఁడు! తైరాగి చాకినానిమీఁద నా దొంగతనము మోపుటయు, నతఁ డొప్పుకొనుటయు, దానికి ఫలముగా కాస్త యనుభవించుటయు జరిగి పోయెను.

కొలదివాళ్లలోనే ఆ చాకిసాధువు శరీరము చాలించెను. పుచ్చుకుక్క నీడ్చి పాఁజేసినటు లాతని శరీరము నా మర్రికిందినుండి యాడ్చి పాఁజైదిరి.

అటుపిమ్మట నయిదాశిండ్లకు నే నా తైరాగి తోఁటప్రక్కనుండి పోవుట కలసింపెను. అచట నా కాచాకిసాధువు నుఱుగు దబిలెను. అతఁ డచట ధ్యానము చేసికొను నేలబొరియ చూడఁగోరిక కలిగెను (ఇది పవాచరిబాతా గంగయారఁ ద్రవ్వకొనిన బొరియవంటిది). అంతటలోని కరిగితిని.

తైరాగి కంకాపాంకములుగా జ్వరము కాయుచున్నది తెలియవచ్చెను. నే నతని కేయ్యకడ కరిగితిని. అతఁడు పంధిలో నుండెను. నే నపు షరేనికి నారాయణు వందించితిని. అతఁడు 'గంబాయి గంబాయి' అని యనెను. నే నచటినుండి చాకిసాధువు నేలబొరియ కడ కరిగితిని. దాని నెవరో వూడ్చివైదిరి.

మఱి పదిరోజుల కాతైరాగి మరణించెను. శిష్యు లెందఱో చేరి యాశవము నలంకరించి పెండ్లి కొడుకు నూరేగించిన ట్లూరేగించిరి. పిమ్మట నచట నొకసమాధి కట్టించిరి.

నా ద శ క్తి

=== (శ్రీ జి. వి. కృష్ణరావు) ===

కరస్సి నోటును అర్థం చేసికోటానికి ఎంత లోతుకు పోవాలో శబ్దంనంగతి తెలిసి కోటానికి అంతకన్నా లోతుకు పోవాలి. కేవలం ధ్యానంవల్ల శబ్దతత్వం తెలియదు. శబ్దాన్ని లోకాన్నుంచి విడదీయక, లోకోత్పన్నమని ఆలోచించినప్పుడే దాని తత్వం తెలుతుంది.

శబ్దానికి అభిధ, లక్షణ, వ్యంజన అనే అర్థశక్తులు మూడు ఉన్నాయని ధ్వనికారుడు విపులీకరించి చెప్పాడు. ఈశక్తులవల్ల విషయాలను, భావాలను తెలియజేయవచ్చును. పాశకుడిలో అనుగుణములైన వికారాలను కలిగించవచ్చును. వచనకావ్యాలు ఈ పనే చేస్తున్నాయి.

ఈ మూడువిధాలైన అర్థశక్తులే కాక శబ్దానికి నాదశక్తి మరోటి వుంది. చాలామంది విమర్శకులు ఈ నాదశక్తిని అర్థశక్తులతో కలగాపులగం చేస్తున్నారు. దీన్ని వేరుచేసి చూడటం ముఖ్యం.

శబ్దాని కుండే యీనాదశక్తి ఉచ్చారణ లోనే వుంటుంది. అర్థశక్తులవల్ల కలిగే వికారాలను కొంతమంది నాదశక్తివల్లనే కలుగుతున్నాయని భ్రాంతిపడతారు. యూబ్ క్రోంబీ అనే ఆంగ్ల విమర్శకుడు బేర్ (అంటే ఎలుగుబంటి) అనే శబ్దనాదమే భీతి కొలుపుతుందన్నాడు. దానికి ఓ కట్టుకథ కూడా చెప్పాడు.

స్వప్త్యాదిలో ఆదాము, అవ్వ అనే దంపతులకు జంతువులను వేరువేరుగా తెలుసుకోవలసివచ్చింది. తప్పనిసరై వారు పివిధ జాతులకు నామకరణం చెయ్యాలనుకున్నారు. జంతువు లన్నిటినీ ఒక దొడ్డికి తోలిం తరువాత గేటులో అవ్వ నుంచుంది. ఒక్కొక్క జంతువును ఆదాము బయటికి తోలాడు. అవ్వ “ఇది ఆవు, ఇది మేక, ఇది గేదె, ఇది బేర్” అంది. “అది బేర్ అని నీ కలా తెలుసు?” అని ప్రశ్నించాడు ఆదాము. “దాని ముఖమే చెప్పతున్నది” అన్నది అవ్వ.

కాని భీతి అనేది బేర్ అనే శబ్దంలో లేదు. అది కేవలం అర్థాన్ని పురస్కరించుకొని వచ్చిందే.

క్రిస్టఫర్ కాడ్వెల్ మరప్రకారం శబ్దానికి రెండు గుణాలు ఉంటాయి: ఒకటి, అర్థం; రెండు, శబ్దంవల్ల కలిగే వికారాలు. అయ్య, నాన్న, తండ్రి, అప్ప, అబ్బ, బాబు, అమ్మమొగుడు సమానార్థకాలేను. కాని ఆ శబ్దాలవల్ల కలిగే వికారాలు వేరు అంటాడు. ఇది సరికాదు. ఈశబ్దాల తాత్పర్యం ఒకటే; కాని అర్థాలు వేరు. భిన్నభిన్నంగా ఉన్న అర్థాలను పురస్కరించుకొనే భిన్నభిన్న వికారాలు కలుగుతున్నాయి.

నాదంవల్ల కలిగే వికారాలు అర్థంవల్ల కలిగే వికారాలకంటే భిన్నమైనవి. బుల్ బుల్, లిల్ కుల్, క్లెరిబెల్, లిల్లి అనే శబ్దాలు అర్థం తెలియనివారికైనా ఒక రకమైన వికారాన్ని

౨. పలక్కడ: ఇది యువమహారాజవిష్ణు గోవుని రాజధాని. ఉరువపల్లికాసనముగూడ నిచ్చటి నుండియే ప్రకటింపబడెను. ప్రాచీనకాసనములలో పెక్కింటియందు పలక్కడ, పలాక్కట, పలక్కడ, పద్మకరయనునామము గల స్థలములు చేర్చినవడి యున్నవి. ఇది యన్నియు నొక యరి పేరేనని చరిత్ర కాగుల యభిప్రాయము (నా కట్టి నమ్మకము పురుర లేదు). కాని యాయా రెద్దియని నిర్ధారణనేయఁబూని నవ్వు జొక్కొక కొక్కొకమాగ్గమును ద్రోక్కి యున్నారు. సోమశేఖరశర్మగా రిది యిప్పటి 'వెంగల్పట్టణ' పాశ్చేరితలూకాలోని పులికాటను నామాంతరము గల ప్రళయకాశేరియే యని చెప్పి యున్నారు.²⁴ వెంకటరామయ్యగా రియభిప్రాయము నే యంగీకరించిరి. కృష్ణమాచార్యులవా రిది వెల్లూరి జిల్లా కోవురితలూకాలోని పదుగుపాడుగ్రామ మని గుర్తించిరి.²⁵ నిశ్చయించి చెప్పటకు తగు సాధనము

లింకను దొరకవచ్చును. భావిపరిశోధనవల్లగాని వాస్తవము బయలుపడెలసేరదు.

౩. దొడ్డిస్వామియాజమాన్యముక్రింద నుండిన వడిసి, లేక వడ్డియను గ్రామ మెందుండెనో తెలియదు.

౪. విష్ణుగోపమహారాజు చవనముచేత కారణిక గ్రామ ముగఁ జేయఁబడిన నెడుక్కరాయ గ్రామముండిన స్థాన మును దెలిసికొనుటకు సాధ్యము కాకయున్నది. రావు బహదూరు సి. ఆర్. కృష్ణమాచార్యులవా రిది కాస నము దొరకనట్టి సింగరాయకొండయే కావచ్చునని తలఁచుచున్నారు. రెండు గ్రామముల పేర్లకును 'ంగరాయ' సామాన్యము. 'నెడుంజురాయ' యనునది 'నిడుంగురాయి'కి దూపాంతర మగునేని నది యొక నేత వెల్లూరుజిల్లా రావూరుతలూకాలోని 'నిడుగల్లు' గ్రామము కావచ్చును. కాని నిశ్చయించి చెప్పటకు సాధ్యము కాదు.

ఈ కాసనమును చదువుటయందు నేను రెండు మూడు స్థలములలో రావుబహదూరు సి.ఆర్. కృష్ణమాచార్యులవారియొక్క సహాయమును బడసితిని. వారికి నాకృతజ్ఞతాపూర్వకనమస్కారములను సమర్పించుచున్నాను.

24. Journal of Madras University,

1940 Pp 152-53

25. Ep. Ind. XXIV P 301.

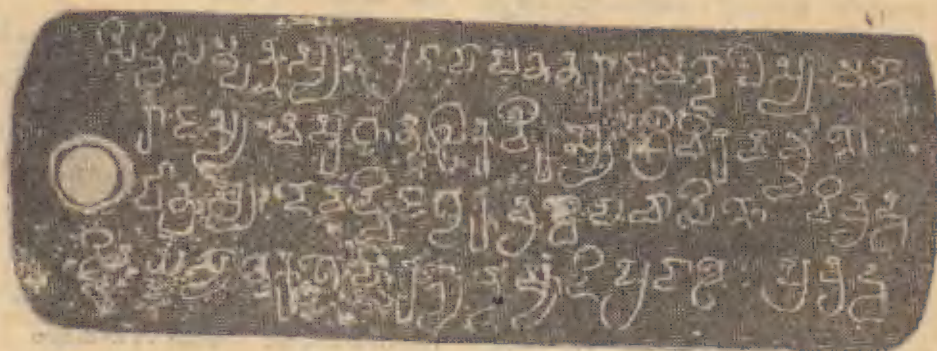
మొదటిరేకు : రెండవ ప్రక్క

- 1 [జితమ్మ]గవతా [1*] విజయశ్రీ పలక్కడస్థానాల్ పరమబ్రహ్మ
- 2 [ణ్యస్య] స్వభావం బలాజ్ఞతోజ్జ్వల మైత్రతపోనిధేః
- 3 [విహిత] సర్వకమయ్యాదస్య స్థితిస్థితస్వామితాత్మనో
- 4 మహారాజస్య శ్రీస్కందవమ్శకాః ప్రపాత్ర స్యాచ్చితకత్తి

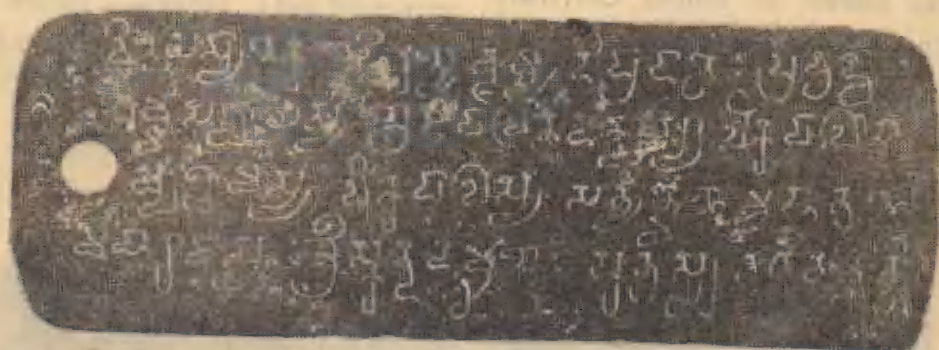
©

రెండవ శ్లోకము : మొదటి ప్రక్క

- 5 సిధిసమున్నయ ప్రతాపానతరాజమణ్డలస్య మహా
- 6 రాజస్య వసుధాతలైకవీరస్య శ్రీ వీరవమ్మణః
- 7 పాత్రస్య దేవ ద్విజగురు వృద్ధోపచాయినో వివృద్ధ
- 8 వి[న]యస్యానేక గోహిరణ్య భూమ్యాది ప్రదానైః ప్రవృద్ధ

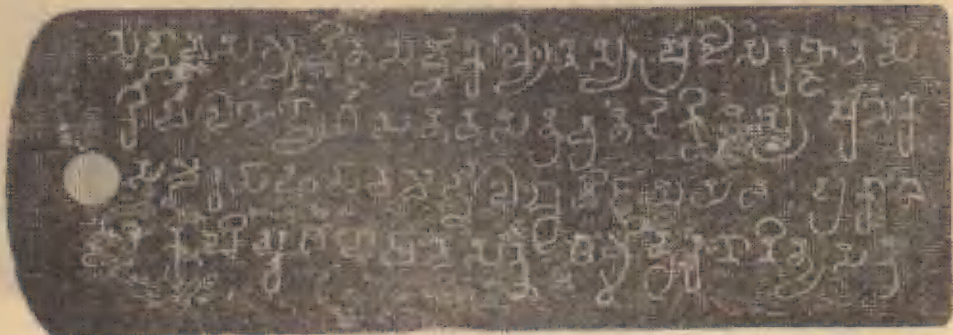
రెండవ శ్లోకము : రెండవ ప్రక్క

- 9 *వినియస్యానేక గోహిరణ్యభూమ్యాది ప్రదానైః ప్రవృద్ధ
- 10 ధమ్మో న[చ్చ]యస్య ప్రజ[ా]పాలన [దక్ష]స్య లోకపాలనా
- 11 మృచ్చామస్య లోకపాలస్య సత్కాత్మనో మహాత్మనో
- 12 మహారాజస్య శ్రీసూక్ష్మ వమ్మణః పుత్రస్య భగ[వద్భ]ృ

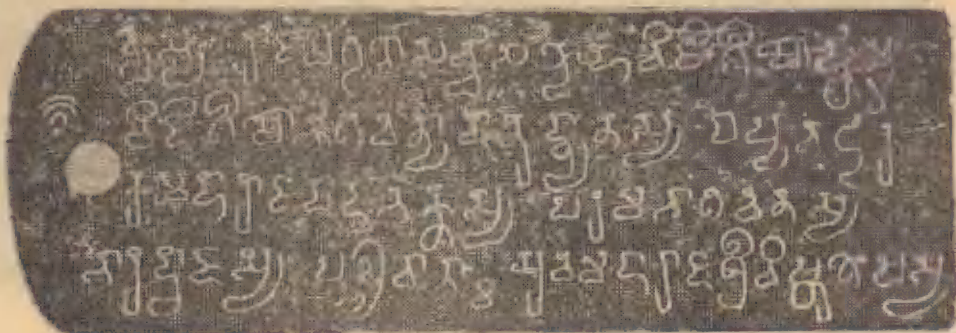
* ప్రమాదవశమేవ శ్లోకముః ధీ పక్షిణి ఇవల మరల చెక్కవని తోచుచున్నది.

మూడవ శేఖ : మొదటి ప్రక్క

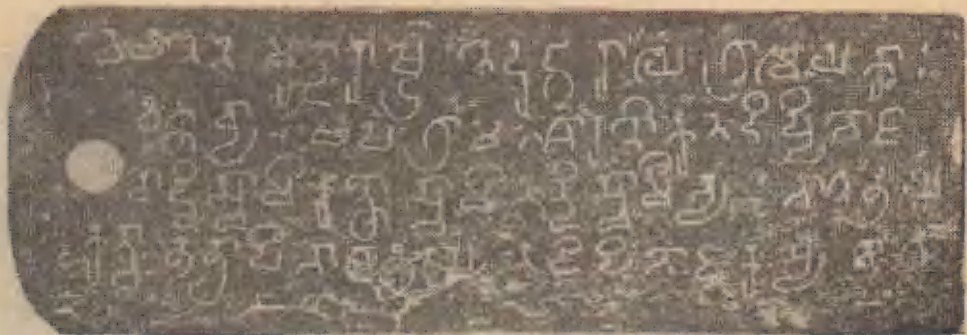
- 13 సద్భావ సమ్భావిత సవ్యకల్యాస[ణ]స్య ప్రజాసంరక్షణవ
- 14 రిపాలనోద్యోగ సతత సత్ర వ్రతదీప్తి[త]స్య అనేక
- 15 సమరసాహసానమద్వలబ్ధ విజయ యగ (శ): ప్రకాశ
- 16 [స్య] కలియుగదోషావనశ్చ ధర్మార్థ[ర]ణ నిత్యసన్న

మూడవ శేఖ : రెండవ ప్రక్క

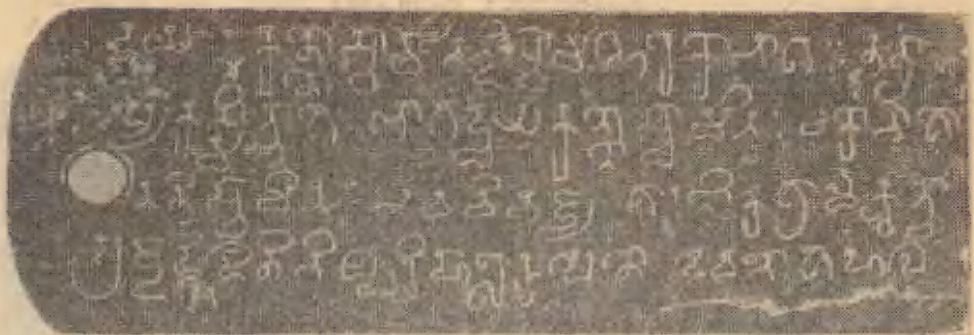
- 17 [ద్ధ]స్య రాజపి=గుణ సవ్యక సన్దోహ విజగీహ[ద్ధ]మ్మ
- 18 విజగీహో భాగవత్పా[దా]నుద్ధ్యోతస్య బప్త భట్ట (టా) ర
- 19 కమహారాజ పాదభక్తస్య పరమ భాగవతస్య
- 20 భారద్వాజస్య పల్లవానామ్ యువమహారాజ శ్రీవిష్ణుగోపస్య

వాయిదా రేఖ : మొదటి ప్రక్క

- 21 వచనేన ముద్ధరాప్తే నెదుర్బరాయే గ్రామేయకాః
 22 వక్తవ్యాః[1*]వచగ్రామః శారణిక నడిప్పిభోజ
 23 దొడ్డిస్వామి కణ్ణస్వామి నద్దిస్వామిభ్యః భాగత్రయం
 24 కృత్వా తత్రాపి భాగత్రయేనడిపి భోజకస్య భాగ

వాయిదా రేఖ : రెండవ ప్రక్క

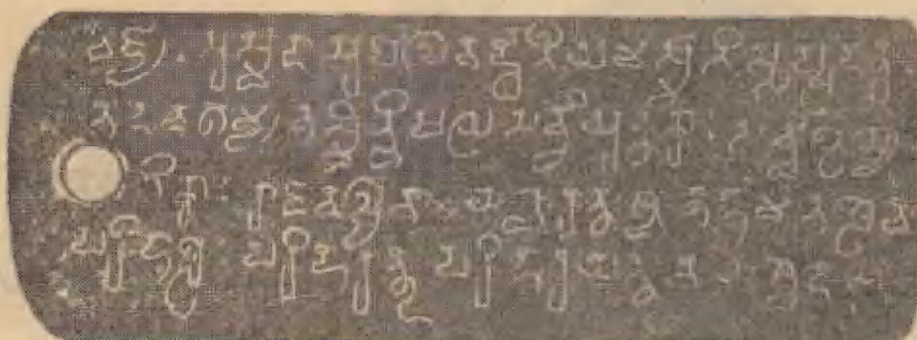

- 25 ద్వయ[క]మ్[1*]కణ్ణస్వామి నద్దిస్వామినో రేకో భాగః [1*]తత్రా
 26 [కే]కస్మి న్భాగే భాగద్వయం కణ్ణస్వామినః [1*] ఏకోభాగో
 27 నద్దిస్వామినః[1*] ఏవం విభజ్య శారణిక గ్రామం కృత్వా
 28 అష్టాదశ* జాతిభిః పరిహరై రుపేతో ధేవభోగహల

౧౯

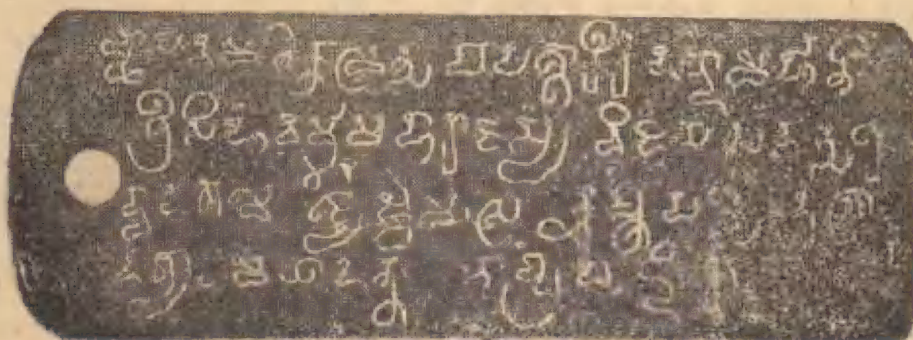
* లేఖకుడు మొదట 'క' ను విడిచి, తరువాత దానిని పంక్తికి విరుద్ధ 'చ' 'జ' ల మధ్య చెక్కాడు.

ఇదన శేఖ : మొదటి ప్రక్క

- 29 వజ్యం అన్యదాయుబలవద్ధసీయ మస్తాథి సప్రప్ర(మృ)దతః[1*]
 30 తదవగమ్య తస్మిన్విషయే నవ్యాయుక్తకా నవ్వనై యో
 31 గికా రాజవల్లభాః సంశ్చారస్తశ్చ తద్దామం తదైవ
 32 పరిహారైః పరిహరన్తు పరిహరయన్తుచ [1*] యశ్చే దన్య

ఇదన శేఖ : మొదటి ప్రక్క

- 33 చ్చాసన మతిక్రామే త్సపాన్తా(శ్చ)రీరదద్దమర్వతి[1*]
 34 శ్రీ సింహవమ్మో మహారాజన్య విజయ సంవత్సరే
 35 ద్వాదశమే శ్రేష్ఠమాసే కృష్ణపక్షే త్రయో
 36 దశ్యామ్ మయా దత్తా తాంబ్ర (బ్ర) పట్టికా[1*]

* 'సశ్చ' యని చదువవలయును. ఇందు శేఖరుడు మొదట 'యంశ్చ' యని వ్రాసి తరువాత 'య' ను 'స' గ దిద్దివేసెను.

ఈ మాత్రము శ్రద్ధవహించిన
మీ ముఖమునకు
కోమలత్వము
నిక్కిముగా చేకూరును

మీ ముఖసౌందర్యమునకు మృదుత్వము, శుభ్రతయు చాలా అవసరము. ఇట్టి సౌందర్యమును ప్రతి స్త్రీయును పొందగలదు. ముఖకాంతిని నిర్లక్ష్యముచేయవద్దు. నిత్యము సామాన్యపు శ్రద్ధవహించిన మీ ముఖమునకు ఇదివరకెన్నడు కానబడని కోమలము, కాంతి, అందమును ఇచ్చును.

నిత్యము ఉదయమును, రాత్రియును కొంచెము “పాండ్స్ కోల్డ్ క్రీము”ను ముఖమునకు మద్దనచేయుడు. దానిలోనుండు శుభ్రపరచు తైలములు చర్మరంధ్రములలో తొరపడి శుభ్రకానిన మురికినంతము నిర్మూలనముచేసి చర్మమును శుభ్రపరచును. మెత్తనిగుడ్డతోగాని, పాండ్స్ ఫేస్ టిష్యూలతోగాని తుడిచివేయుడు. అదేమాదిరి రెండవతూరి చేయును, రాత్రిచే మరీకొంచెము ఈక్రిమును ముఖమునకుపూసి ఉదయమువరకు ఆస్పృశించును.

పగటిచేరే ఎండతాపము, వేడిగాలినుండి రక్షించుకొనుటకై “పాండ్స్ వ్యానిషింగ్ క్రీము”ను పుపయోగించుడు. అది తగటలేనిది; మరియు పొడగుజేయగానే అతుకుకొని పోవును.

మీ ముఖకాంతిని కాపాడుటకు తక్షణమే పాండ్స్ క్రీముల నుపయోగింపుడు. రెండువారముల తరువాత మీ చర్మము కోమలముగాను, కాంతియులేమగాను, అతిమృదువుగా నుండుటచూచి, మీరే ఆనందించగలరు.

 పాండ్స్ కోల్డ్ క్రీమ్: చర్మమును చాలానిర్మలముగను మృదువుగ నుంచును, రాత్రియుండు ఉదయముండు దీన్ని ఉపయోగింపుడు.

ముఖ సౌందర్యమునకు

 పాండ్స్ వ్యానిషింగ్ క్రీం: ఎండతాపము వేడిగాలినుండి మీ చర్మమును బ్రాగతపరచును.

పాండ్స్ క్రీములు

కలిగిస్తాయి. Buzz, Hiss, Murmur అనే శబ్దాలనాదమే వాటి అర్థాన్ని తెలుపుతూ వుంది. తెలుగులోని గుసగుస యిలాంటిదే.

"Tiger, Tiger, burning bright" అనే చరణానికి అర్థం తెలియకపోయినా కావలసిన వికారం కలుగుతుంది. శాఫీ కవయిత్రి వ్రాసిన "Golden sandaled dance" అనే చరణం, పెల్లి వ్రాసిన "Sweet as a singing rain of silver dawn" అనే చరణం అల్లాంటిదే.

ఒకసారి ఇంగ్లీషు తెలియనివాడిదగ్గర -

"Water water every where
Not a drop to drink."

అన్న పద్యాన్ని చదివి నీ కేమనిపిస్తున్నదంటే, ఏదో అవస్థ పడుతున్నట్టు కనిపిస్తుందన్నాడు. ఇది కేవలం నాదశక్తివల్ల కలిగిందే.

జయదేవుని గీతగోవింద మంతా ఈ నాదశక్తికి లక్ష్యంగా చూపించవచ్చును. మరీ అష్టపదులు ఈ విషయంలో లోకోత్తరాలు.

ఇలాంటి నాదశక్తిని గ్రహించి సంపూర్ణంగా వినియోగించుకొన్నది తెలుగుకవుల్లో కవిబ్రహ్మ ఒక్కడే. ఈ శక్తి ఒకటి ఉందని నన్నయకు తెలియదు; ఎట్టా ప్రగడ ఎరగడు. జాగ్రత్తగా చూస్తే నన్నయకు సంగీతజ్ఞానం లేదేమో అనిపిస్తుంది. అయితే పద్యం హాయిగా నడుస్తుండే అంటే దానికి సంగీతజ్ఞానం అక్కరలేదు.

అర్థాన్ని త్యజించి కేవలం నాదం కోసమే జాగ్రత్తపడితే సంగీత మాతుంది

కాని కవిత్వం కాదు. అధునికుల్లో ముఖ్యంగా 'ఇమేజిస్టు'లు, 'సర్రియలిస్టు'లు నాదం ద్వారా రససిద్ధి చేకూర్చటానికి శబ్దాలు పోగు చేస్తున్నారు; విచిత్ర శబ్దాల్ని సృష్టిస్తున్నారు. ఇలాంటివి జేమ్సు జాయిస్ వ్రాసిన యులిసిస్ లో కోకొల్లలుగా ఉన్నాయి.

కవిబ్రహ్మ అర్థవంతమైన శబ్దాల నాదశక్తిని విరివిగా వాడుతాడు. ద్రౌపది కీచకుల్లి

"దుర్వాకోద్యమతాహువిక్రమరసా

ప్రకప్తతాపస్కర

ద్వర్వాంధ్రపతివీరనిర్యసవి

ద్యౌపాదనుల్ మత్సరుల్

గీర్వాణాకృతు లేపు రిప్తు నిమదో

క్లిలకా వెసం గిట్టి—"

ఏదో చేస్తారు సుమా అంటుంది. ఈ పద్యనాదమే ఆమెకోపాన్ని వెళ్లగక్కుతుంది.

ఉత్తరుడు—

"భిష్మ ద్రోణ కృపాది భవ్య నికరా

భిలంబు దుర్యోధన

గ్రీష్మాదిత్యపటుప్రతాప విజరా

కీర్తనలు శస్త్రాస్త్రా

లోమ్యస్థూరచతుర్విధోజ్జ్వలబలా

త్యక్రం బుద్ధగ్రభృతా

భిష్మత్వాకలికంబు వైస్యమిది శే

తేరంగ శక్తుండశే."

అని బృహన్నలతో అంటాడు. నిజంగా భయపడటానికి కారణ ముందని ఆ పద్య నాదమే తెలుపుతూవుంది.

నన్నయకవిత్వంలో ఈ నాదశక్తి కనిపించదు. నిందునభలో పాంచాలిని భంగపరచినప్పుడు భీముడు ప్రతిజ్ఞ చేస్తాడు :

“భారతి రాజ్యసంపదమ
 దంబునఁ గోమరీఁ గృష్ణఁ జూచి రం
 భోరు నితోరు దేశమున
 సుందఁగఁ నిల్పి యిద్దురాత్మఁ దు
 ర్వాక మదీయ రాహుపరి
 నర్తిత దండకరాభిమాత భ
 గ్నోరుతతోరుఁ జేయును ను
 యోధు మగ్గ రజాంతరంబునకా”

గీటుంచిన భాగాల్లో తప్ప భీముని ప్రతిజ్ఞ
 ప్రతిజ్ఞగానే కనిపించదు.

భావాని కనుగుణంగా తిక్కన పద్యా
 లెప్పుడూ కదంతోక్కుతూ వుంటాయి.
 అర్జునుడు ఇలా అన్నాడు అని సంజయుడు
 చెప్పే—

“గాంధీవ సుజరవం పొందొందు చెలఁగంగ
 కరపరంపర లాకసంబు గప్ప.”

అనే పద్యం పోయినకొలదీ జైరిలాగా పను
 గెడుతూ అర్జునుని భావాలను వినిపిస్తోంది. ఇది
 టెన్నీసన్ “Break, break” అనే పద్యాన్ని
 తల దన్నుతూవుంది. కవిబ్రహ్మ నాదబ్రహ్మ
 కావటంవల్ల ‘గాంధీవ’ అని వాడి చరణాన్ని
 తిరిగ్గా పెట్టినడకలు నడవకుండా, ‘గాంధీవ’
 అని త్రుంచివేసి నడకలో కర్కశత్వాన్ని
 తీసుకొచ్చాడు. ఎత్తుగీతంలో చిన్నచిన్న

పదాలు వేసి పద్యభాటీపాటవాన్ని ఇనుమ
 డింపజేశాడు. ఇలా భావాని కనుగుణంగా
 ఎప్పుడూ పద్యాన్ని నడపగలిగింది తెలు
 గులో తిక్కన ఒక్కడే. అతడు ప్రతి ఘట్టం
 లోనూ ఈ నాదతక్కిని వాడుతాడు. స్త్రీమి
 తంగా యుక్తియుక్తంగా మాటాడవలసి
 నప్పుడు గడబిడ లేకుండా చిన్నచిన్న
 వాక్యాలతో అతని పద్యం నడుస్తుంది.

“ఈవంశంబున కల్ల నీవ తుడు రిం

దెవ్వరి చందంబు లె

పై వర్తిల్లిన కీడు మేలు తుది నీ

యం దొందెదం గావ ప

వ్భారం భారసి లోనిపాత్రు చెలి వృ

త్తంబున్ జనస్తుత్యమర్

గావింపందగు నీక యెవ్వినయకన్

గౌరవ్యవంకాగ్రహి!”

మనుచరిత్రలో రెండో ఆశ్వాసం మొదట్లో
 ప్రవరుడితోపాటు,

“

అంబరచుంబి కిరస్సురజ్జి కి

పటలయహుర్మహుర్లకద

భంగతరంగ మృదంగ నిస్వన

మృతపటవాసురూప పరి

భ్రులకలాప కలాపి జాలయన్

కటకచర త్కరణు కర

కంఠిత సాలయ శీతైలయన్”

“రెంటికిం

జెడిన

రేవణ”

శ్రీ పోతుకూచి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

గత చైత్ర భారతి సంచికలో ఈ లోకోక్తిమీద ఒక చిన్నచర్చ కనపడ్డందు వల్ల ఈ రేవణశబ్దాన్వేషణకు బయలుదేరడ మైనది. సంస్కృతవాఙ్మయంలో దీనికి సాధు శబ్దము ‘రేవణ’ అని. కాని ఏకారణంచేతనో ఇది తెలుగులోకి ‘రేవడ’గా మారింది.

రేవణశబ్దము ఒక మనుష్యుని పేరు. ఈయన పూర్వమీమాంసా పునరుద్ధారణ కర్తలైన శ్రీ కుమారిలభట్టపాదుల శిష్యు లని ప్రాయోవాక్యము. కుమారిలాను యాయు లవలంబించే మతానికి భాట్ట మీ మాంస అని అంటారు. ఈ సందర్భంలో ఒక కారిక కనబడుతుంది.

“ఉంచేక కారికాం వేత్తి
తంత్రం వేత్తి ప్రభాకరః,
మండప స్తూభయం వేత్తి
సోభయం వేత్తి రేవణః.”

“ఉంచేకునకు కారికమాత్రము తెలి యును. ప్రభాకరునకు తంత్రము తెలియును. మండనునకు ఈ రెండును తెలియును. రేవ

ణునికి ఈ రెండును తెలియవు” అని దీని అర్థము.

తైమిని వ్రాసిన పూర్వ మీమాంసా సూత్రాలకు శబరస్వామి భాష్యం వ్రాసి నాడు. కుమారిలభట్టు ఆ భాష్యంమీద వార్తికాలు రచించినాడు. ఆ వార్తికాలను మూడువిభాగాలుగా విభజింపవచ్చును. ప్రథమ తర్కపాదానికి కారికారూపంలో శ్లోకవార్తికం వ్రాయటంచేత దీనికి ‘కారికా’ అనే పేరు రూఢిఅయిపోయింది. ఈ ఉంచేకుడు కుమారిలుని శిష్యు డని ప్రాయోవా దము. శ్లోకవార్తికంమీదా, మండ నుని భావనావివేకంమీదా ఇతని వ్యాఖ్య లున్నవి. మండనుడు కుమారిలుని శిష్యుడు. కాని అతని భావనావివేక వ్యాఖ్యానావస రంలో ఉంచేకుడు పాఠాంతరాలను చాలా మాపించటంచేత ఇతడుకూడా కుమారిలుని శిష్యు డనటంలో చిక్కులు కలుగుతై. ఏ దెలా ఉన్నా ఈ కారికలోనివారంతా

పూర్వమీమాంసాశాస్త్రంలో కృషి చేసిన వారు.

తంత్రవార్తికం ఊర్జంగా తెలిసికొన్న వాడు ప్రభాకరుడు. ఇతనికి 'గురు'వని ఇంకొక పేరుంది. ఇతని మతాన్ని ప్రాభాకర మీమాంస అని, గురుమత మని వ్యవహరిస్తారు. కుమారిలుని శిష్యుడని అనుశ్రుతం గా వచ్చే కథ లున్నవి. ఏమైనా ఇతడు కుమారిలుని నమకాలీను డని చెప్పవలసి వస్తుంది. ఇతడు భాట్ట మీమాంసకుల మతాన్ని ఒప్పుకోకుండా వేరే మతాన్ని స్థాపించటానికి పూనుకొని శాబరభాష్యానికి వ్యాఖ్య చేసినాడు. ఈ వ్యాఖ్యనే 'బృహతీ' అని అంటారు.

మండనుడు ప్రాక్యంకరాద్వైతమున 'బ్రహ్మసిద్ధి' వ్రాసినాడు. కుమారిలుని శిష్యుడు. శ్లోకతంత్ర వార్తికాలు రెండూ ఇతనికి బాగా తెలుసునట. ఇచ్చట తంత్రశబ్దం

టుప్టికనుకూడా తెలియజేస్తుందని అనుకోవలసి ఉంటుంది.

రేవణుడు కుమారిలుని శిష్యుడో, పూర్వమీమాంసలో కృషి సల్పినవాడో అయిఉంటాడు. ఈయనకు శ్లోకవార్తికమూ తెలియదు, తంత్రవార్తికమూ తెలియదు. పాపం, ఎన్నేళ్లు శుశ్రూష చేసినా, ఎంత కాలం చదివినా ఈ రేవణునకు ఇవేవి తలకెక్కలేదు. అందుచేతనే ఉభయభ్రష్టు అయినాడు. ఈయనకు కారికా తెలియదు, తంత్రవార్తికమూ తెలియదు. అందుకనే "రెంటికి చెడ్డ రేవణు"డని సామెతలోనికి దిగినాడు. అంతేగాని ఇక్కడ వేరే అర్థాలేమీ లేవని తోస్తుంది.

ఇక్కడ ఉదాహరించిన కారిక అనుస్యూతంగా పండిత సంప్రదాయాల్లో వస్తున్నది. దీనికి పాశభేదంతో ఇంకొక కారిక ఉన్నా చివర పంక్తిమాత్రం "నోభయం వేత్తి రేవణః" అనే.

సామగాన విచారము

“సామగ్యవా పృగ్యజాంషి వాధీయాత కదావన,
నేద స్యాధీత్య వాప్యంత మారణ్యక మధీత్యచ”
(మను. iv, ౧౨౩)

“ఋగ్వేదో జేతరైవతో యజుర్వేదస్తు మానవః,
సామనేద స్పృశతః పిత్ర్యః తప్తాత్రస్యాఽపచి ధ్వనిః”
(మను. iv, ౧౨౪)

మనుస్మృతిలోని యాగ్లోకములు సామనేదము పిత్ర్యము, అనఁగా చిత్తజేవతాసంబంధి. దాసంజేసి దాని ధ్వనియే అపచి యనియు, వండువలన సామ ధ్వని వినిపించుచుండ ఋగ్యజుస్సు లధ్యయన మొనర్చ రాదనియు మున్నగు సంగతులు నివేదించుచున్నవి. మనుస్మృతిరచనములు “యవ్యవరబ్రహ్మ తద్వేషజ” స్మృతేడి శ్రుతివాక్యము ననుసరించి యాస్తికులమఁ బరమమూర్ధన్యము లగుటంజేసియు, నట్టి స్మృతివర్జియ నుం దిట్టి కర్ణకూలాయితంబులగు వాక్యములు గవ్య డుటంజేసియు, సామగాన మపచిత్తమనియు, దాసంజేసి శుభకార్యములపట్ల వాక్ప్రవచనవాదికమం దప్రయుజ్య మనియు వాదించఁ దగుచున్నది. అటు లనుటంబట్టియు, “సామనేదా నిదం గీతం సంజగ్రాహ పితామహః” ఇత్యాది భరతశాస్త్రప్రమాణముంబట్టియు, గానము సామనేదమునుండి పుట్టినదగుట నయ్యదియు నమంగ భాత్యకమై శుభంబులఁ బ్రయోగాఽనర్హంబు కాక తప్పదని పరిణమించుచున్నది.

కాని వివాహోపసంభారకార్యములందు సామగాన ప్రయుక్తముగ వాగీర్వాదమొనర్చుచుంట యనాదిశిష్టాచారపమ్మతంబుగఁ గాన్పించెడిది. అటులనే గానము కూడ ముఖ్యముగ శుభంబులందుఁ బ్రారంభంబుమండి యంతమువరకు మంగళవాద్యాభిధేయంబులగు వీణా నేణుమృదంగాదివాద్యధ్వనులతోడను, గానసభాదిక ములతోడను నిర్వర్తించబడుటయు ననాదిశిష్టాచార పమ్మతముగనే ప్రవర్తిల్లుచుండెడిది. ఇట్టి శిష్టాచారము మనుస్మృతివాక్యముల కట్టి యర్థము గల్పించినయెడల గర్హించి దూరీకరింపవలసివచ్చుచున్నది. కాని

శ్రీ
హరి నాగభూషణము

“య స్యస్యాకగం సుచరితాని - తాని త్వయా
పాస్యాని - నో ఇతరాణి” (తై. ఉ.)

“శ్రుతి స్మృతి స్పదాచారః
స్వస్యచ ప్రియ మాత్మనః”. (మను.)

ఇత్యాది శ్రుతిస్మృతివాక్యములచే ననాదిశిష్టాచారంబును ద్రోశిపుచ్చుటకును వీలుండదు.

ఇట్టివో స్మృత్యాచారములు సమన్వయార్థముల, కానా యని విచారించి సిద్ధాంత మొనర్చవలసిన యవసరము గలిగినది. అట్టి నా సమన్వయ మేమో యుపపత్తిపురస్కరముగ నివేదించువాడొ నవగరింపుడు :

స్మృత్యాచారములు చెందును బరత్కప్రమాణములుగాని స్వత్కప్రమాణములు గాఁబాలవు. అనఁగా “నేదస్య హి నిరపేక్షం స్వాధీ ప్రామాణ్యం రవేరిక రూపవిషయే. పురుషవచసాంతు మూలాంతరాపేక్షం వక్తృస్మృతివ్యవహితం చేతి విప్లవః” (శాం. సూ. భా. II. i. ౧) ఇత్యాదిజననములంబట్టి నేద మొక్కటియే ప్రమాణాంతరనిరపేక్షంబగుటచే స్వత్కప్రమాణమనియు, స్మృత్యాదులు మూలశ్రుత్యపేక్షకములై ప్రమాణము లగుచుంటచే బరత్కప్రమాణము లనియు గణంంగఁబడుచుండునని తార్కర్యము. మూలభూతంబగు శ్రుతివాక్యము లగపడనియప్పుడు అట్టివాక్య మొకటి యెచ్చటనో యుండనిది స్మృత్యాచారములు పుట్టినేర ననెడి యనుమితిరచనచే నట్టివి ప్రమాణము లగుచుండును; కాని ప్రత్యక్షతః కన్పించెడి శ్రుతివాక్యములకు స్మృత్యాచారములు విరోధించునేని ఇయ్యవి ప్రమాణములు గాఁబాలవు; ఈ మున్నగు విషయములు స్మృత్యధికరణమున క్రింకంకరభగవత్పదాధ్యాచార్య

పురుషులందఱేకగ్రీవముగ నిద్ధాంతీకరించిరి. దానం జేసి నైస్యత్యాచారములు రెంటికిని మూలభూతంబు లగు శ్రుతు లున్నప్పుడే యవి ప్రమాణములు నాగవలె. లేనిచోఁ గానెరవు. ఇచ్చట రెండును విరోధించు చున్నటులు గాన్పించుటచే మూలశ్రుతులుగూడ విరో ధించునని చెప్పటకు వీలులేదు. "ఉదితే జాహోతి- అనుదితే జాహోతి" ఇత్యాదిపరస్పరవిరోధశ్రుతులు గవ్వదునని అయ్యిని వికల్పసాధకము లని తైమిని మతానుసారముగ వేదవిదులు నిద్ధాంత మొనర్చి యున్నారు. అట్టి వ్యాయము ననుసరించి యిచ్చటఁ గూడ వికల్పము సాధించుముగాక యన్న "సామవేదః స్మృతః పిత్ర్యః తస్మాత్తస్మాదేవ ద్యవీ" అని యెడి కంకోత్తిచేఁ దద్యగ్నిరిక్రమగు భావమును ప్రతి పాదించెడి శ్రుతివాక్యము ననుమానించి తస్మాదయమ వికల్పమును సాధించుటకుఁ దావు లేనన్నది. ఇట్టిరో స్మృత్యాచారములు రెండును నుపమన్వితములే యని నిశ్చయించుటకు నే నీక్రింది వాక్యార్థము రచించు చున్నాఁడఁ, సాదర భావముతోఁ దిలకింపవలెను.

మనుష్యుడుగ నిస్మృతివచనములను వ్యాఖ్యాతలు రచించిన వ్యాఖ్యానము లెవ్వయో యెఱుంగఁదగి యున్నవి. మనుస్మృతికి వ్యాఖ్యానములు రచించిన పెద్దలు పలువురు గలరు. వారిలోన మేధాధిని అతి ప్రాచీనుఁడు. వీని వ్యాఖ్యానము సర్వత్ర సర్వతోముఖ ముగ కోట్లొలుచున్నది. దీనిని వరవడిగఁ జెట్టికొనియే తక్కినవారు తమ తమ వ్యాఖ్యానములు అచ్చటచ్చట తుదిభేదములు గల్పించుచు విరచించియున్నారు. ఇట్టివారిలోనఁ గుల్లకభట్టుగారి వ్యాఖ్యానము సర్వాదరణీయముగ నెగడుచున్నది. నందనుఁడు అనెడి మఱియొక వ్యాఖ్యాతగారి వ్యాఖ్యానముగూడ నే నిందు పొందుపరచుచున్నాఁడను:

౧౨౩ శ్లో.

మేధా. "ఋగ్యజుషీ సామధ్వనా శ్రూయ మానే నాధీయతః. ఋగ్వేదయజుర్వేదబ్రాహ్మణయో రప్రతిషేధః. పంచవింశేద శ్రూయమాణఋగ్య జుషోరపి అయం ప్రతిషేధః. వేదస్య అంతో, యత్ర వేదః సమాప్తి ముపైతి మంత్రాంతః బ్రాహ్మణాంతశ్చ.

ఆరణ్యకోనామ వేదైకదేశః. త మధీత్య, అన్యో గ్రంథః నాఽధ్యేతవ్యః."

మల్లా. "సామధ్వనా చ శ్రూయమానే ఋగ్య జుషో. కదాచి దధ్యయనం నకుర్యాత్. వేదంచ సమాప్త్య, ఆరణ్యకాఖ్యంబ వేదైకదేశ మధీత్య, తద హోరాత్రే వేదాంతరం నాధీయతః."

నంద. "సామధ్వనా సామగానే. సామధీత్య తల్లెణ ఏవ ఋగ్యజుషీ నాధీయతః. కదాచన అపద్యతి. అధ్యాయకాశేఽపి వేదస్యాంతం ఉప నివదం ఆరణ్యక మశ్వశేకుకంచ అధీత్య తత్తుణ ఏవ ఋగ్యజుషీ నాధీయతః."

౧౨౪ శ్లో.

"సామధ్వనా ఋగ్యజుషో రనాధ్యాయ ఉక్తః. తత్రాయ మర్థవాదః. జేవా జేవతా అన్యేతి జేవదైవత్య. జేవతాస్తురిపర ఇత్యర్థః. ఋచః ప్రాయేణ స్తుతిప్రధానా. అత ఉక్తం జేవదైవత్య ఇతి. మనుష్యాణాం కర్మప్రధానత్వాత్, యజా ర్యేదేవ కర్మణాం బాహుభ్యోపదేశాత్. ఏతేన సామ్యేన యజార్యేహో మానుష ఇత్యవ్యతే. మానుషశబ్దః మనుష్యజాతివచనః. ఆభేదాధ్యాసాత్ యజార్యేహో మానుష ఇత్యుక్తం. పిత్ర్యః పితృభ్యో హితః, పితరోవా జేవతా అన్యేతి యథాకథందిత్ పితృశబ్దపంబంధేన శ్రూయతే. తయో లోకాః, లేహం త్రయ ఏవ అధిస్థాతారః. దివో జేవతా, భూమే రృణుమ్య, అంతరిక్షస్య పితరః. ఏవం త్రయో వేదాః. ద్వయో దైవమనుష్య సుబంధోక్తత్వాత్ పారిశేష్యాత్ పిత్ర్య స్పానువేదః, తస్య అశుచి ద్యవీ. నాఽత్ర తదీయస్య ధ్వనే రగుచిత్వం పరమార్థతో విశ్లేషణం. కిం తస్మి-యథాఽశుచిసన్నిధానే నాఽధ్యే తవ్యం, ఏవం తత్సన్నిధానే ఇతి సామాన్య మశు చిత్యాలుంబనం. అయంచ అధ్యయనవిధా ప్రకరణాత్ సాన్ని గీయమానే ఋగ్యజుషో ప్రతిషేధో న యజ్జప్రయోగే."

మల్లా. "సామగానశ్రుతో ఋగ్యజుషో రనా ధ్యాయ ఉక్తః. తస్యాయ మనువాదః. ఋగ్వేదో

దేవదేవతా అన్యేతి దేవదైవత్యం. యజుర్వేదో మానుషః, మానుష దేవతాకర్తాత్. ప్రాయేణ మానుష కర్తృపదేతా ద్వా మానుషః, సామవేదః పితృదేవతా కర్తాత్ పితృః, పితృకర్తృ కృత్వా జలోపస్పర్శసం స్మరంతి. తస్మాత్తస్య అశుచిరిత ధ్వనిః - నకు అశుచి రేవ. తస్మిన్ ప్రాయమానే ఋగ్యజుషీ వాధీయారః.”

ఈ వ్యాఖ్యానముల సంగ్రహార్థ మేమనిన -

౧౨౩ శ్లో. సామగానము వినిపించుచుండగా ఋగ్యజుష్సు లభ్యయిన మొనర్పదగదు. ఋగ్వేద యజుర్వేద బ్రాహ్మణముల కీప్రతిషేధము లేదు. వేదసమాప్తిని బఠించి, అనగా మంత్రబ్రాహ్మణాంత ములఁ బఠించియు, అథవా ఉపనిషత్తులఁ బఠించియు, వారణ్యక మను వేదైకదేశమును బఠించియు నా యహోరాత్రముందు వేదాంతరము వధ్యయిన మొనర్ప రాదు.

౧౨౪ శ్లో. ఈ శ్లోకార్థము వెనుకటి శ్లోక ములోఁ గల విధితో నేకవాక్యముగ వస్వయంపదగు నను వాదరూప మగు సర్వవాదము; అనగా వెనుకటి శ్లోకములోని ‘సామగానమును వినుచుండగా ఋగ్య జుష్సు లభ్యయినమొనర్ప దగదు’ అనియెడి నిషేధము నుపపత్తిపూర్వముగ విశేషించునది యీ శ్లోకార్థమని తాత్పర్యము. ఉపపత్తి యెట్టి దనిన - ఋగ్వేదము దేవదైవత్యము, అనగా దేవదేవతాకము; యజు ర్వేదము మానుషము; సామవేదము పితృయము. దానంజేసి సామధ్వని యశుచి యగుచున్నదికాన నట్టి నిషేధము ప్రవర్తిలైడిని. దేవదైవత్యము, మానుషము, పితృయము అను శబ్దములు తద్ధితృప్తిచే నగు శబ్దరూపముల; తత్తత్సంబంధస్యోతకములు. ఋగ్వేదములోని మంత్ర ముల ప్రాయికముగా దేవతాస్తుతిపరము లగుటంబట్టి ఋగ్వేదము దేవదైవత్య మనియు, మనుష్యు లానర్పఁ దగిన కర్మతామాశ్యము యజుర్వేద ముపదేశించుటం జేసి యజుర్వేదము మానుషము, అనగా మనుష్య సంబంధి యగుచున్న దనియు, నిక సామవేదము పితృయ మనగా నేమి యనినః ద్యులోకాంతరిక్ష లోక ధూలోకములు మూడు. వాని కధిపైతలు క్రమ ముగా దేవతలు, పితరులు, మనుష్యులు అను మువ్వు

రగుచున్నారు. ఋగ్యజుష్సులు దేవమనుష్య సంబంధ ములఁగఁ జేర్కొనఁబడుటచే మిగిలిన సామవేదము పారిశేష్యమనెడి కల్పిత సంబంధముచే బితృయముగఁ జెప్పఁబడుచున్నది. అందువలన సామగానము పర మాధ్యక్ష యశుచి గానేర దనియు, నశుచినినిధాన మున నధ్యయన మొనర్పదగ దనియెడి సాదృశ్యము ననుసరించి యశుచిగా వాకొనఁబడుచున్న దనియుఁ దాత్పర్యము. ఇట్టి నిషేధమైనను బ్రకరణబలమున నధ్య యనమున కేకాని యజ్ఞప్రయోగమందు వర్తింపదు.

ఈ మైన వివరించిన శ్లోకార్థము మేధాతిథి వ్యాఖ్యానము ననుసరించి వ్రాయఁబడినది. కుల్లూక ధట్టు వ్యాఖ్యానము మేధాతిథివ్యాఖ్యానమున కగు సంగ్రహముగ మాత్రమే పాడఁగట్టుచున్నది. కాని స్యతంత్రములగు విశేషభావము లు జేమియుఁ గన్పిం పవు. అయితే దేవదైవత్య మన్న దేవదేవతాక మనియు, మానుషమనిన మానుష దేవతాక మనియు, బితృయమనగాఁ బితృదేవతాక మనియు శబ్దార్థవివరణ మొనర్పినాడు. దేవదేవతాకము, మానుష దేవతాకము అను శబ్దముల కర్థము మేధాతిథి ననుసరించియే వాక్రమ్యుచున్నాడు. కాని పితృదేవతాక మన్న నేమా తన యభిప్రాయము వివరింపలేదు. మాన మంగీ కారనూచక మనెడి వ్యాయము ననుసరించి యిచ్చటఁ గూడ మేధాతిథి వ్యాఖ్యానము ననుసరించినట్లే యెంచఁదగును. లేకున్నఁ బితృదేవతాకత్వ మనినఁ బితృదేవతాధిష్ఠాత్మకత్వమా, తత్తుతిపరత్వమా, లేక తద్బ్రహ్మత్వమా యని వికల్పములు గల్పించి వాని భావ మన్వేషింపఁదగును. ఈ ముందు వివరింపఁబోవుదానిని బట్టి ద్రష్టృత్వాఽధిష్ఠాత్మకత్వము లేమాత్రమును బొసఁగ నేరవు. ఇక స్తుతిపరత్వమయినను ఋగ్వేదము దేవ దైవత్య ముచోఁ బ్రాయశః దేవతాస్తుతిపర మను లాగున, సామవేదము ప్రాయశః పితృదేవతాస్తుతిపర మని సాధించుటకుఁ దగియుండలేదు. ఋగ్యజుష్సామ వేదములు నూఁటియందుఁ గూడఁ బితృత్వాధ్యాపికర్మల కుపయోక్తములగు మంత్రము లుండియే తీరునుగాన నీ పక్షమున మూఁడువేదములును బితృయములని చెప్ప వలసియుండును. అట్టిచో సామవేద మొక్కటియే

పిల్లలను చిప్పవలసివచ్చును. కాన మేధాత్మివ్యాఖ్యానము యంత్యంతానవద్యమై పరమమార్గవ్యవస్థ మగుచున్నది.

ఇట్టి మేధాత్మివ్యాఖ్యానము బహుగంభీరమై విరాజిల్లుచున్నది. దాని గాంభీర్యమును దిలకింపవలెనన్న ముందుగ వేదమున్న పేరా, వేదమునువ్యవస్థిత్వ శబ్దవాచ్యులైనవో మున్నగు విషయము లవసరింపఁ దగియున్నది.

(1) "తత్ర ధర్మబ్రహ్మప్రతిపాదకం అపారుషేయం ప్రమాణవాక్యం వేదః" (ప్ర. శ్లో.)

(2) "అతఃస్య మహతో భూతస్య నిత్యసిత మేత ద్య ద్యుగ్వేదో యజుర్వేద స్సామవేదోఽధర్వాంగిరసః" (బృ. vi. v. li)

(3) "ద్వివిధో హి వేదోక్తః ధర్మః - ప్రవృత్తి లక్షణో నివృత్తిలక్షణశ్చ. జగతః స్థితికారణం, ప్రాణీనాం సాక్షాదభ్యుదయనిశ్చేయసహాయ ర్యః స ధర్మః. బ్రాహ్మణ్యైర్వ్యవస్థితైః రాశ్రమభివృత్తేయోర్ధ్వై రనుష్ఠీయమానః" (శాం. గీతా. పీఠిక)

(4) "మనుష్యాధికారిత్వాత్" (బ్ర. సూ. i. iii. ౨౫)

(5) "తమేతం వేదానువచనేన బ్రాహ్మణా వినిదిమంతి యజ్ఞేన దాసేన తపసాఽనాకేవ" (బృ. vi. iv. ౨౨)

(6) "సర్వావేదేన యజ్ఞాదిశ్రుతే రత్వవత్" (బ్ర. సూ. iii. iv. ౨౬)

(7) "అతఏవేన నిత్యత్వం" (బ్ర. సూ. i. iii. ౨౯)

ఇత్యాది ప్రమాణములనుబట్టి జగద్ధితార్థమగు ప్రవృత్తి నివృత్తిరూపధర్మద్వయమును బోధించునది వేదమనియు, నయ్యది కేవల మీశ్వరకర్తృకం బగుట నపారుషేయ మనియు, బ్రత్యక్షేద్యవ్యవస్థాప్రమాణనిరపేక్ష మగుచు స్వతఃప్రమాణ మనెడు సంజ్ఞ నొంది నిరవద్య మగుననియు, దత్తదుత్తధర్మసమస్తము శ్రేయోఽర్థులగు చాతుర్వర్ణ్యులచే యథాధికారముగ ననుష్ఠీయమాన మగుచు, దేవ కర్మ్యదయనిశ్చేయస

ములఁ గూర్చుటయేకాక సమస్తలోకములకును పావ్యస్థ్య సంపాదన మొనర్చునది కర్తవ్యమన నర్హప్రాణులకు గుఱుమొనఁగూర్చునది యనియు, మతీయ నయ్యది నిత్య మనియు, వనఁగాఁ ద్రికాలముల నేకరీతి నుండు నది యనియు, బ్రహ్మకాలమున నీశ్వరతాపాత్మ్యము నొంది సృష్ట్యాదియందు "యో బ్రహ్మణం విదధాతి పూర్వం" ఇత్యాదివచనములనుబట్టి హిరణ్యగర్భవ కుపదేశింపఁబడి యనంతరము "యుగాంతేర్హితా వేదాః సేతిహసాః మహర్షయః, తేభిరే తపసా పూర్వ మనుజ్ఞాతా వ్యయంభవ" ఇత్యాది వచనములచే సంశ్లేషద్రవ్య లవఁబడు మహర్షులవలన నప్పటప్పట లోకముం దభివ్యక్త మగుచుండు ననియు, నయ్యది ఋగ్యజుర్సామధర్మణులు లెనడి విభాగము నొంది వేదవక్తుప్తయముగ నెటుంగఁబడుచున్నదనియు, నిట్టి వేదవక్తుప్తయములొన ప్రతివేదమును బూర్వోత్తరకాండ లనియొడి విభాగము నొంది పూర్వకాండ మిష్టాపూర్తదత్తంబు లనడి కర్మభేదముచే నలరారు ప్రవృత్తిధర్మము నుపదేశించు ననియు, సత్తరకాండ మున్న 'క్షానవైరాగ్యలక్షణం' బగు నివృత్తిధర్మము నుపదేశించు ననియు మున్నగు సంశయము గ్రహింపఁ దగును. ఇచ్చో నిష్టాపూర్తదత్తంబు లనిన నేమి యని విచారింపఁ దగును:

"అగ్నివోక్త్రం తప స్సత్యం
వేదానాం చానుపాలనం,
ఆత్మ్యం వైశ్వదేవం చ ఇష్ట మిత్యభిధీయతే"

"వాపిహిపతదాకాది
దేవతాయతనానిచ,
అన్నప్రదాన మారామః
పూర్త మిత్యభిధీయతే"

"శరణాగతసంత్రాణం
భూతానాం చాప్యహింసనమ్,
బహిర్వేదిచ యద్దానం
దత్తమిత్యభిధీయతే"

తపస్సత్యాదివ్రతానుష్ఠానపూర్వకంబులగు వగ్ని చోక్తశబ్దోపలక్షితయాగాది నిత్యవైమితిక కామ్య

కర్మసమస్తము ఇష్టశబ్దగ్రాహ్యమనియు, వాపిహాస
తటాక నిర్మాణాది బోధహితార్థమును కర్మబాలము
పూర్వశబ్దాభిధేయ మనియు, కరణాగతత్రాణాది
భూతదయావర్ణనసితంబును కర్మతాహుళ్యము వర్త
మాన్వసంస్థితంబనియుఁ దాత్పర్యము.

ఇట్టి కర్మసంగ్రహము నంతను బోధించునది
ప్రతివేదముయొక్క పూర్వభాగ మయ్యును, అం
దగ్నిహోత్రకర్తవీపలీతంబున జ్యోతిష్టమయాగాద్యను
ప్రేవపర మగునది యత్యంతలబహుళ మని యెఱుంగఁ
దగును. ఇట్టి జ్యోతిష్టమయాగాదికంబు —

“త్రయస్త్రింశద్వై దేవా సోమపాః - త్రయ
స్త్రింశ తసోమపాః - అష్టే వససః ఏకాదశ దుద్రాః
ద్వాదశాదిత్యాః ప్రజాపతిశ్చ వమట్కూర శ్చేలేశే
దేవా సోమపాః - ఏకాదశ ప్రయాణాః ఏకాదశాను
యాణాః ఏకాదశోపయాణా ఏలే సోమపాః పశు
భాజనాః సోమేన సోమపాకాః ప్రీణాతి పశునాః
సోమపాకా” (ఐత. బ్రా. vii. అధ్య. viii ౨౧౦)

“వస్వాదీనాం వమట్కూరాంతా వాం దేవాణాం
సోమయాగేన ప్రీతిః. సమిదాద్వా ఏకాదశ ప్రయాణ
దేవతాః ... బహ్నిరాద్వా ఏకాదశానుయాజదేవతాః
సముద్రాదయ ఏకాదశోపయాజదేవతాః ... సర్వా
అపి సోమపావవర్జితాః పశుమేన భజంతే.” (సా. భా.)

ఇత్యాది ప్రమాణములవలన నింద్రాదిదేవతా
ప్రీతిర్ధమగునది యనియు,

“ఇంద్రం మిత్రం వరుణ మగ్ని మాహుః -
అథో దివ్యః సమపజ్ఞో గరుత్మాన్ - ఏకం సద్విప్రా
బహుధా వదంతి - అగ్నిం యమం మాతరిశ్వాన
మాహుః” (ఋతి)

“యద్యపింద్రాదయః తత్రతత్ర హూయంతే
తేభాపి పరమేశ్వరయైవ ఇంద్రాదియాపేతాఽవస్థా
నాత్” (సా. భా. ఋ. పీఠిక)

ఇత్యాదివచనములంబట్టి పరమేశ్వర ప్రీతిర్ధ
మయ్యైది ననియు సవధార్యము.

ఇక తైత్తిరీయస్వాధ్యాక్షబ్రాహ్మణమందును,
దనుపనివక్తులొని యానుశాసనానువాకమందును

లలింపఁబడిన దేవతాజ్ఞాపించకముఖో సమాహ్నత
మును పితృయజ్ఞముచే ననుష్ఠేయముగ విధింపఁబడినది
పితృదేవతాకంబును త్రాధాదికర్మను బోధించెడిని. అట్టి
వైశ్వకకర్మపరంబును వేదభాగము ప్రతివేదమందును
నుండియే తీరుమగాని యయ్యది స్వల్పంబుగ నుండును
గాని బహుళంబుగ నుండనేరదని చెప్ప వివరించిన
దానినిబట్టి స్పష్టముగాఁగలదు.

ఈ వైవాక్యాధ్యయవలనఁ జేరిన దేవసంగా—

(౧) వేదచతుష్టయము పరమేశ్వరనిత్యసితము—
హిరణ్యగర్భాద్వైతము - మహాద్విద్యము.

(౨) అయ్యది ప్రకృతి నిసృత్తిరూప ధర్మ
ద్యయబోధకము.

(౩) అట్టి ధర్మద్యయము ప్రాయశః మమయ్యధి
కృతము. అనఁగాఁ బాతుర్వర్గ్యజనిలచే యథాశాస్త్ర
ముగను, యథాధికారముగను ననుష్ఠేయ మగునది.
‘ప్రాయశః’ అనుటచే కాస్తోక్తరీతి ననుసరించి యిత
రులుగూడ ననుష్ఠింపఁదగినది ధర్మలేఖ మున్నదని
భావము.

(౪) ప్రకృత్తిరూప ధర్మబోధకం బగునది వేద
చతుష్టయములోని పూర్వభాగ మనియు, వయ్యది
“సద మంత్ర బ్రాహ్మణాత్మకః” అనెడి లక్షణముచే
ద్విధా భిన్న మగుచున్న దనియు,

“తత్ర మంత్రా అమృతానకారక భూత ద్రవ్య
దేవతాప్రకాశాః” (ప్ర. తే.)

“మంత్ర బ్రాహ్మణాత్మకే వేదే బ్రాహ్మ
ణస్య మంత్ర బ్యాఖ్యానోపయోగిత్వాత్” (సా. భా.
ఋ. పీ.)

ఇత్యాది వచనములచే మంత్రములు దేవతాది
ప్రకాశనపరము లనియు, బ్రాహ్మణము విశ్విర్ధవాదా
త్మకమై మంత్రబ్యాఖ్యానోపయోగి యనియు నెఱుంగఁ
దగును.

(౫) అట్టి ప్రకృత్తిరూప ధర్మబోధకంబగు
పూర్వభాగమందు నింద్రాదిదేవతా ప్రీతిర్ధమగు యా
గాదిని బోధించెడు భాగము బహుళముగా నున్నది.

విశ్వజేవతాస్త్రిత్యర్థ మను గ్రాధాదుల బోధించెడు భాగము బహుస్వల్పము.

ఈ పైన వివరించిన వాక్యార్థముపట్టున నీక్రింది ప్రమాణవచనములుగూడ నవధరింపదగున:

(౧) “తస్మా ద్యజ్ఞా త్వర్వచుకః - ఋచ స్సామాని జన్మతే - ధందానాని జన్మతే తస్మాత్ - యజా సుస్మా దజాయతే” (శుతి)

(౨) “త్రయో వేదా అజాయతః. ఋగ్వేద ఏవ అగ్నే రజాయత, యజుర్వేదో వాయోః, సామ వేద ఆదిత్యత్.” (విశ. బ్రా.)

(౩) “ఋగ్యజుస్సామాభర్వాణ త్వత్వాతో వేదాః” (తా. ఉ)

(౪) “త్రతాపరా ఋగ్వేదో యజుర్వేదో సామవేదోఽభర్వవేదః” (ముం. ఉ.)

ఇత్యాది శ్రుతులందుఁ గొన్ని శ్రుతులు వేద ములు నాల్గనియుఁ, గొన్ని మాఁదనియుఁ జాటు చున్నవి. అదిగాక త్రయోశ్చబ్దము రూఢిచే వేదపరముగ నున్నది. అట్టిశబ్దము వ్యక్తిత్వే ఋగ్యజుస్సామంబుల మాఁటికే నూదించుచున్నట్లు గ్రహింపవలయున్నది. ఇట్టిచో నమవ్యయమేటులనిన -

(౧) “త్రైవిగ్యంతువేదగత మంత్రాభిప్రాయం” (సా. భా. సామ. పీ.)

(౨) “త్రిష్యేవద వేదేషు అంతర్భూతోఽభర్వవేదః” (ఆవం. ష్ట. v. i. ౨.)

ఇత్యాది వచనములనుబట్టి యభర్వవేదము ప్రత్యేకవేదముగ నెన్నఁబడునపుడు వేదదక్షుప్తయము గను, వేదత్రయాంతర్భూతముగ నెన్నఁబడునపుడు వేద త్రయముగను సమవ్యయించుకొనగును. అటులగునీ యభర్వవేదముయొక్క ప్రయోజన మేమని యడుగఁ దగును. ఈ విషయము ముందు వివరింపఁబడును.

వేదముయొక్క పూర్వభాగము కర్మప్రతి పాదక మన్న నేమో ఇంతదనుక సంగ్రహముగ వివ రింపఁబడినది. ఇంక పశ్చిమభాగమున్నచో నుపనిష ద్చుట్ట వాచ్యమై సగుణనిర్గుణ బ్రహ్మతదుపాసనాది

ప్రతిపాదకమై యలరారెడినది చెప్పిన నిష్పట్టునఁ జాలునని తద్వివరణమునుండి విరమించువాఁడను. “నేయం బ్రహ్మవిద్యా ఉపనిషద్చుట్టవాచ్యా. తత్పరాజాం సహోతో స్సంసారస్య ఆత్మ్యంతావసాద వాత్. ఉప నితూర్వస్య సదో తదధర్వాత్. తాద ధ్యాయత్ గ్రంథోత్తమమిదుచ్యతే” (తా. ష్ట. బ్రా. పీ.) ఇత్యాది వాక్యము లీచో నవధేయములు.

ప్రకృతవిషయము “స్వాధ్యాయోఽగ్నేశిర్యః”, “స్వాధ్యాయా వ్యా ప్రమదః” ఇత్యాదినిధిప్రాప్త మైన స్వాధ్యాయోఽగ్నేయవనిషేధపర మైనందునను, స్వాధ్యాయోఽగ్నేయనము కర్మైక వేదమయినందునను ఏతన్నిషేధపరమును మనుస్మృతివాక్యార్థము వేదవతు స్త్వయ - అథవా వేదత్రయస్వరూపప్రయోగాది వివరణ పురస్సరంబుగనే విమర్శింపవలెను. అందు వేదప్రయో గాదికమునుగూర్చి చుచ్చటించువాఁడ నవధాతుఁడు:

(౧) “వను యజ్ఞం వ్యాఖ్యాస్యామః - స త్రిభి ర్వేదై ర్విధీయతే (సత్యా. i - ౧) ఇతి స్మర తాత్ ఋగ్యజుస్సామా మేవ సంకల్పకర్మకేవత్వ మవసీయతే..... అస్య (అభర్వవేదస్య) తు త్రయోవ్యతిరక్తస్య కర్మకేవత్వాఽభావాత్ న వ్యా ఖ్యాన్వార్తా..... అత్రోచ్యతే - ఋగ్వేదేన హోత్రమేవ ప్రతిపాద్యతే, యజుషా అగ్వర్వచం, సామా జైగ్ధాత్రం - ఇది వేదత్రయస్య ప్రతినియత ప్రయోగప్రతిపాదనపరత్వాత్ అచశిష్టబ్రహ్మకర్తవ్యతా ప్రతిపాదక త్వత్వో వేదో వ్యాగ్నేయః - తదభావే యజ్ఞశిరీరస్య అనిష్పత్తేరితి” .. “మైతం - ‘ఋగ్వే దేన హోతా కరోతి, సామవేదే జైగ్ధాతా, యజుర్వే దేన అగ్వయః, సత్వై ర్నృహో’ ఇత్యేతః చతుర్థాం ఋత్విజాం అవేషితస్య క్రియాకలాపస్య త్రయ్యా ఏవ సిద్ధత్వాత్ న చతుర్థస్య వేదస్య ఆకాంక్షాఽస్తి... అత్రోచ్యతే - హోత్ర మాధ్వర్వచ హోగ్ధాత్ర మితి సమాఖ్యయా త్రయాదామపి వేదానాం ప్రతినియత హోత్రాదిక కర్తవ్యప్రతిపాదనపరత్వావగమాత్ న బ్రహ్మ కర్తవ్యప్రతిపాదనే తాత్పర్యం ధవతి” (సా. భా. అథ. పీ.)

(2) “అర్హజాపస్యగు యజ్ఞానుష్ఠానార్హత్వాత్ తత్రకు యజాశ్చేదన్యైవ ప్రధానత్వాత్ తద్వ్యాఖ్యాన మాదా యుక్తం ... ఏవంసతి అన్యర్యసంబంధిని యజాశ్చేదే నిష్పన్నం యజ్ఞశరీర ముపశీద్య తదపే షీతా ప్రోతతప్త్రయాపా అవయవా ఇతరేణ వేదవ్య యేన పూర్వేతే ఇతి ఉపశీవ్యస్య యజాశ్చేదవ్య ప్రభ మతః వ్యాఖ్యానం యుక్తం. తత ఉర్ధ్వం సామ్యం ఋగాశితత్వాత్ ఉభయోర్మధ్యే - ఇతీదానీం వ్యాఖ్యానతే” (సా. భా. ఋగ్వ. పి.)

కర్మకాండార్థకమగు వేదత్రయము, అభవా వేదచతుష్టయము యజ్ఞశరీరనిష్పత్యర్థమనియు, నవంగా యాగాద్యుపాసనిర్వాహక మనియు, వట్టి యనుష్ఠాన విషయమన “తస్య యజారేవ శిరః” ఇత్యాదివచనవీతిచే యజాశ్చేదము శిరస్థానీయ మనియు, ఋక్సామంఋ లవయవస్థానీయము లనియు, వట్టియజ్ఞమునందు యజ్ఞ కర్తయగు యజమానితోఁబాటు హోత, అధ్వర్యుఁడు, ఉద్గాత, బ్రహ్మ యను నల్వరు ఋత్విక్కులు యజ్ఞాంగములుగఁ బ్రవర్తించుచుండు రనియు, యజా శ్చేదముచే వధ్వర్యుఁ డాధ్వర్యవమును, ఋగ్వేదముచే హోత హోత్రమును, సామవేదముచే సుద్గాత యోద్గా త్రమును, సర్వవేదములచేరను, ముఖ్యముగా వధ్వర్యవేద ముచే బ్రహ్మ బ్రహ్మత్యమును నిర్వర్తించుచుండు

రనియు నీవైన వివరించినదానినిబట్టి గ్రహింపఁదగును. మఱియు నిట్టి యాగాద్యుపాసము ఇంద్రాదిదేవతా ప్రీతిర్థ మనుచుఁ దద్వారమునఁ బరమేశ్వరప్రీతిర్థ ధమై శ్రేయఃపరంపరాప్రాపక మనుచుండుననియు స్మరింపవలెను. “సహాయజ్ఞాః ప్రజాః సృష్ట్యా పురో వాచ ప్రజావతిః” ఇత్యాదిగీతాప్రకరణము ఈ పైవిష యమునే బోధించుచున్నది. ఇదియు దేవయజ్ఞము. యజ్ఞశబ్దము రూఢిచే నీదేవయజ్ఞబోధకమే, కాని గాఢీవృత్తిచే బ్రహ్మయజ్ఞాదీతరమనుష్యాధిశృతమస్త క్రాంతస్కారకర్మపరముగను, జ్ఞానపరముగనుగూడ నతిదేశమెవర్చునుచున్నది. ఈవిషయము భగవద్గీతా చతుర్థాధ్యాయమున భగవద్వాక్యముల విస్తరింపఁబడి నది. అట్టి యతిదేశము స్వాధ్యాయబ్రాహ్మణమును బట్టియు, బృహదారణ్యాయుగపనిశ్రుతిపాదనములఁ బట్టియు సంభవించుచున్న దని గ్రహింపఁదగును.

ఈవివేచనము ప్రాసంగికముగఁ బ్రాప్తించినది. వేదత్రయము దేవయజ్ఞశేషమని నిశ్చయించుటయే ప్రకృతాధికరణసారము. ఇట్టి యజ్ఞశమస్తము యథాధి కారముగ ద్వైజాలనే నమృషేయమనియు, నింద్రాది దేవతాధిష్ఠిత మనియు, హోత్రాదిఋత్విక్కుప్రయోక్తం బనియు సుక్తార్థసారసంగ్రహముగ గ్రహింపఁదగును.

న హ జ సౌ ం ద ర్శ ము

కా మి ని యా నూ నె
మానో ప్రతికోణా
వాడుట వల్ల వేల
కొలది స్త్రీలు తమ
కేశ సౌందర్యాన్ని
పెంపొందించు
కుంటున్నారు. ఆ
నూనె పెండ్లకలు

కాగా పెరిగి మెదడుకు చలవ చేయును.

కామినియా నూనె

(రిజిస్టర్డ్)

సీసా 1-కి రూ 1/- 8 సీసాలకు రూ 2/10.

0. పి. ఛార్జీలు కేర. ఉచితమైన మోస్తరు
సీసాకు మాడుకొన విల్లలు వుండును.

ఓ టో ది ల్ బ హ్ ర్

(రిజిస్టర్డ్)

ప్రాద్ధిక విశిష్టతగల చక్కని నువాపవర్ద
ద్యము. చాల సమృద్ధిగా వుండు. ఎంతకాలమైనా
రాసనపోకుండు వుండును.

1 కొమ్మ రూ 1/4- ఒక డ్రాము అది 12/-
0. పి. ఛార్జీలు కేర.

నువాపవగల కొద్ద 1 అనా. ఉచితమైన
మోస్తరును 2 అనాల విల్లలు వుండును.

సోల్ యే జెంటు:

ANGLO - INDIAN DRUG &
CHEMICAL CO., BOMBAY. 2.

రాజ మోహన హేరాయలు

శ్రేష్ఠమయిన నువాపవగల
తలనూనె. మెదడుకు చల్ల
దనమును కల్గించి పెండ్లక
లను ఆభివృద్ధి చేయుటలో
అత్యుత్తమ మయినది.

తలపోటు, కూడు పోటు,
శిశోవేడిమి, చుండు పెండలగువాటిని పోషింపి
కన్నులకు చలవ నొసంగి పెండ్లకలను మృదువు
పరచి, నల్లగా పెంచుటలో అత్యుత్తమ
మయినది.

స్త్రీలకు ఆనందమును కలుగజేయును.

సీసా 1-కి రూ. 0-12-0 6 సీసాలు రూ. 4-4-0

పోస్టేజ్ ప్రత్యేకము.

పి. శి. ఏ. అందు కంపెనీ,

ఆయుర్వేదనమాజం,

పెరి చేపి, నెల్లూరుజిల్లా.

ఆర్ధరసాయనశాల
మర్క్యూరి కృష్ణా

మార్చి 1925

ప్రశస్తియార్జదగ్ధములు
పనిలయము. పమందుకావ
లసిననుమాకువ్రాయుడు.
సమ్మకమైనవిలభింపగలవ

ఆయుర్వేదభూషా
వెడూరి శంకరశాస్త్రి
CONSULTING PHYSICIAN

శ్రీతల్లాప్రగడసుబ్బారావుగారు

భారత దేశమున రాజకీయములందును, సంఘసంస్కారమునందును, మతవిషయములందును, చరిత్రపరిశోధనలందును తరువాత కలిగిన వికాసమునకును, జాతీయచైతన్యమునకును దారితీసిన ఆంధ్రమహాపురుషుని జీవితగాథ

● శ్రీ దిగవల్లి వెంకటశివరావు ●

బ్రహ్మశ్రీ తల్లాప్రగడ సుబ్బారావుపంతులుగారు గడచిన శతాబ్దాంతమున చెన్నపట్టణమున నుండి చేరుపొందిన ఆంధ్రమహాపురుషుడు. కీర్తిశేఖరుల శ్రీ కాశీవాసుని వాగ్దేవ్యరావుపంతులుగారు వీరి గొప్పదనమును ఎరిగినవారగుటచే ఆంధ్రవత్రిక సంవత్సరాది సంచికలు ప్రకటించుట ప్రారంభించిన వెండివయేట-౧౯౧౧ లో ప్రకటించిన ఆంధ్రప్రభులు చిత్తరువులలో వీరి పటమునూడ చేర్చినారు.

శ్రీ సుబ్బారావుగారి యావపు వెంకటేశ అడయారులో నిత్యజ్ఞానసమాజధీశమున మన్నది.

సుబ్బారావుపంతులుగారు తమ యువృద్ధిపాలు గనచేటు చెన్నపట్టణములో ౧౮౫౦-వ సంవత్సరము జూలై ౨౪-వ తేదీన శేషాము చాందించారు. ఇంత విన్నవయస్సులోనే సుప్రసిద్ధవ్యాయవాది యనియు, గొప్ప సంస్కృతివిద్వాంసు డనియు, బ్రహ్మవిద్యాపారంగతు డనియు, అత్యున్నత మేధాసంపన్ను డనియు, మహావక్త్ర యనియు తమ సమకాలికులై ఆనాడు చెన్నపట్టణమున మహామహాలుగా నుండిన సర్ జి. మాధవరావు, దివాకొబాద్దరు ఆర్. రఘునాథరావు, కర్నూ ఆల్కాటు, మదాం బ్లావట్ స్కీ మొదలగువారికలన మన్ననల నందివారు. ఈయనప్రతిభ నెరిగిన ఆల్కాటుగారునూ, సర్ ఎన్. సుబ్రహ్మణ్యఅయ్యరుగారునూ, సర్ పి. ఎస్. శివస్వామి అయ్యరుగారు మొదలగువారునూ ఈయన గొప్ప

దనమును గూర్చి కొన్ని గ్రంథములలో వ్రాసిన సంగతులుతప్ప ఈయనజీవితచరిత్ర సంగ్రహముగా వైనమ ఇంతవరకు వెచ్చటను ప్రకటించబడకపోవుట విచారకరము.

౧౮౮౦-వ సంవత్సరము మొదలు శ్రీ సుబ్బారావుగారి విద్యాగమనరకును ఈయనదగ్గరనే యుండి కాశీజిలో చదువుకొనుచుండిన వీరి మేనమామ కొమాదుడునూ, ఇటీవల వుయ్యారూపిట్టలో దివానుగానుండి కొలువు చాలించుకొన్నవారునూ, మా అన్నగారు వైన కీ. శే. శ్రీ దిగవల్లి తిమ్మరాజుపంతులుగారికి వీరి జీవిత చిత్రము లనేకములు తెలిసియున్నందున వీరి జీవితమును సమగ్రముగా వ్రాయుమని నే నేన్నోమరులు వారిని కోరియుంటిని. అలాచుననే చేయునుమని యనుచుండిరి కాని వ్రాయలేరి. ఇంతలో శ్రీ సుబ్బారావుగారి సుప్రసిద్ధిగ్రంథమున భగవద్గీతోపన్యాసములను ఇంగ్లీషునండి తెనుగులోని కనవదించి ప్రకటించు పండిత్యమున మా అన్నగారు శ్రీ సుబ్బారావుగారి జీవిత సంగ్రహము నొకదానిని వ్రాసిరిగాని పుస్తకము ప్రకటించునప్పుడు సుబ్బారావుగారిని గురించి ఇంగ్లీషులో ఇతరులు వ్రాసియున్న సంగతులకు తెనుగుకర్తవ్యమేర్పరుచున్నందున ఈజీవితసంగ్రహము చేర్చుట అనవసరమని తలచి యుపేక్షించి ఆ జీవితసంగ్రహపు చిత్తులనునూడ వారెక్కడనో పడవేసిరి. ఇంతలో వారు ౧౯౩౬-వ సంవత్సరము మే ౨-వ తేదీన దివంగతులగుట వలన ఆకాగితము లెక్కడ నున్నవో తెలియుటకైన

అవకాశము చిక్క లేదు. ఇట్టిస్థితిలో ఇటీవల మామయిం బముయొక్క పాతగ్రంథ సముదాయము, కాశీకముల, కవిలెల పెదకుమండగా మా అన్నగారు రచించిన పుస్తకముయొక్క మొదటి చిత్తులును, ఈ జీవితసంగ్రహముయొక్క చిత్తులు పెంతును కనబడినవి. అం దొకదానియందు లేనివి రెండవదానియందు కొన్ని కొన్ని విశేషము లుండుటవలన వానిని సమస్తము చేసి నేను సమకూర్చిన మరికొన్ని విషయములను జేర్చి యీ జీవితసంగ్రహము విప్లవ ప్రకటించుచున్నాను.

* శ్రీ తల్లాప్రగడ సుబ్బారావుపంతులుగారు వారు చేసిన తమకూతులను, తోబుట్టువు పెనిమిటియు పైయుండిరి. నేను గూడ-వ సంవత్సరము మొదలు కొని వారు స్వర్ణస్థలసంరక్షకును వారినద్ద మద్రాసులోనుండి విద్యాభ్యాసము నొందిరి. వారి జీవితము లోని సుఖ్యాంశములనుగురించి నే నెరియన్నంత వరకు నిక్కడ వ్రాయుచున్నాను.

శ్రీ సుబ్బారావుపంతులుగారు నలవారు సం వత్సర ఆహార్యకర్త కి అదివారమురాత్రి ౮ గంటలకు, అవగా శ్రీ. క. ౧౮౮౬-వ సం. జూలై ౬-వ తేదీ రాత్రి గోదావరిల్లా కాశీనాథ గ్రామమున జన్మించిరి. వారి తండ్రిగారిశేరు వీరవంకటవారాయణగారు; తల్లిగారిశేరు వేంకటమాణిక్యంబగారు. వారి పెద తండ్రిగారు తల్లాప్రగడ వేంకట వృంధారావుగారు ఇప్పుడు పడమటి గోదావరిల్లాలో చేరిన యర్జు నూడెంతలూకా దొమ్మెరు గ్రామమునకు మిరాసీ దారును, కరణము పైయుండిరి. సుబ్బారావుపంతులు గారి మాతామహుడు కాశీనాథ కాపురస్థులు దిగ వల్లి తిమ్మరాజుపంతులుగారు. వీరు కుంభజీవభు త్వమున అశేకోద్యోగములు చేసి ఉపకారవేతన మందు నాటికి రాజమహేంద్రవరముల్లా కలెక్టరుఆఫీసులో హంజురకరస్తాదారుగా నుండెడివారు(వీరు ౧౮౮౬-వ సంవత్సరము ఫిబ్రవరి ౯-వ తేదీన స్వర్ణస్థులైనారు). వీరవంకటవారాయణగారు అత్తవారి యింటపద్దనే యుండెడివారు. సుబ్బారావుపంతులుగారు జన్మించ

విన కొద్దికాలమునకే ౧౮౮౬-వ సం. ఫిబ్రవరి ౨-వ తేదీన కాశీనాథ గ్రామములోనే తండ్రి వీరవంకట వారాయణగారు స్వర్ణస్థులైరి. మాతామహుడు దిగవల్లి తిమ్మరాజుపంతులుగారికి ఇద్దరు కుమార్లు, వారి శిల్ప వేంకటకవిరావు, వేంకటరత్నంగాల్లు. వారిలో వేంకట రత్నముగారు మా తండ్రిగారు. వేంకటకవిరావుపం తులుగారు పితావురం యెన్టీయూలో ఉపాధ్యక్షుగా నుండెడి వార. వేంకటరత్నముగారు షేజప్పీలు ఉద్యోగము చేసిరి. సుబ్బారావుపంతులుగారు బాల్యదశలో మేం మామల సంరక్షణలో నుండి విద్యాభ్యాసము చేసిరి.

సుబ్బారావుగారు బాల్యదశలో నుండిగీడుగా నుండి చాల అల్లరిపనులు చేయుచుండెడి వారని వారి తల్లిగారు చెప్పుచుండిరి. వారికి బాల్యదశలోనే, యవగా ౧౮౮౬-వ సం.(క్రొధన)లో ప్రథమవివా హము జరిగెను గాని ఆ ప్రథమభార్య కలరాజాద్యమున ౧౮౮౬-వ సం. జూలై ౬-వ తేదీన చనిపోయెను.

మాడుసంవత్సరముల తరువాత పంతులుగారు మేవమామగారి కుటుంబముతోను, తల్లిగారితోను (౧౮౮౬ డిశంబరు ౧౩-వ తేదీన) కాశీయాత్రకు బయలుదేరి, ౧౮౮౭-వ సంవత్సరము నూర్చిలో కాశీ చేరిరి. కాశీలో నుండగా నొకదినము ఉదయము కొన్ని గంటలకాలము వారు కనుపింప లేదనియు, ఆకాల ములో వారు దిగంబరిగానన్న సన్యాసివొకరిని దర్శించి వచ్చినట్లును మా కుటుంబములో వాడుకగలను. వారికి వయస్సురచ్చినచేతక తాను పూర్వజన్మమున కాశీ నివాసస్థుడననియు, తనబాల్యములో కాశీకి వెళ్లినప్పుడు అక్కడ కొన్నిస్థలములలో పూర్వపరిచయ ముండి నట్లు తనకు గనిపించెననియు వారు చెప్పుచుండెడివారు (౧౮౮౭-వ సం. జూలై ౬-వ తేదీన కాశీనాథ కాశీనాథ చేరిరి).

సుబ్బారావు పంతులుగారు కాశీనాథ గ్రామ ములో నున్న హిందూ హైస్కూలువంతు చదువు కొనిరి. వారు మాడువతరగతిలో నుండగా వారి విద్యా బుద్ధులను బరిక్షించి, యాకాలమునం దా పాఠశాలకు

ప్రధానోపాధ్యాయుడుగ నున్న 'కెన్సీ' (Kenny) దొరగారు వారిని మెట్రిక్యులేషన్ క్లాసులో చేర్చుకొనిరి. మెట్రిక్యులేషన్ పరీక్ష పాస్ అయిన వెనుక మద్రాసుకు తనతల్లిగారితో వచ్చి తిరువరిక్కేణిలో కొత్తరముండి ప్రెసిడెన్సీ కాలేజీలో ప్రవేశించి ౧౮౭౬-వ సం.లో బి.ఏ. పరీక్షలో ప్రెసిడెన్సీకి అగ్రగణ్యులుగ నుత్తీర్ణులైరి. వారధ్యమనమచేసిన ప్రతి కృత్యమువందును 'ప్రొఫెసరు', అనగా ప్రసిద్ధుడని యోగ్యతాపత్రాలన, బహుమతులను ఇచ్చిరి. అప్పుడు ప్రెసిడెన్సీ కాలేజీకి యి. థాంసన్ దొరగారు ప్రిన్సిపాలుగా నుండెడివారు. క్రిస్టియన్ కాలేజీకి మిల్లరు దొరగారు ప్రిన్సిపాలుగా నుండెడివారు. క్రిస్టియన్ కాలేజీలో నన్న యొకవిద్యార్థుడు అడాలఫస్సు అనువారికిం, సుబ్బారావుగారిని పరీక్షలలో పోటీగా నుండెను. ఎఫ్. ఏ. లో ప్రెసిడెన్సీ మొత్తమున అడాలఫస్సుగారు మొదటివారుగను, సుబ్బారావుగారు రెండవవారుగను నుత్తీర్ణులైరి. బి. ఏ. పరీక్షలో సుబ్బారావుగారు మొదటివారుగను, అడాలఫస్సుగారు రెండవవారుగను నుత్తీర్ణులైరి.

బి. ఏ. పరీక్షలో గృత్యులైన వెనుక — ౧౮౭౬-సం. మే ౧౫-వ తారీఖున వారికి రెండవ విరామాము జరిగెను. మేనమామయను మాతండ్రి చేంకలరత్నముగారి ప్రభువుత్రిక సుందరమ్మగారి నిచ్చి పెండ్లిచేసిరి (౧౮౮౫-౧౮౭౬). వారి యధ్యురేమధాక్షిని గనిపెట్టి యు-కాలమున బో-దారాజ్యమునకు దివానురీజింటుగా నున్న రాజా సర్ టి. మాధవరావు పంతులుగారు వారిని బో-దారు దీక్షానిష్ఠులై సెల 1-కి గు, 2000-0-0 య తీరమునైన అక్కడ ప్రధాన ప్రాజెక్టులో రిజిస్ట్రారుగా నియామకముచేసిరి. సుబ్బారావుగారు సుమారు ౮-వ సంవత్సరముమాత్రము అక్కడ నుండి ప్యరపిడికులై ఆరుద్యోగమునకు రాజీవామా నిచ్చి ౧౮౭౯-వ సంవత్సరము జనవరి ౧౧-వ తేదీన మద్రాసు చేరిరి. వారు బో-దారులో నుండినప్పుడు మరాటి నుజురాతీ భాషల వర్ణించిరి.

మద్రాసు ప్రవేశించినవెనుక బి. యల్. పరీక్ష పాస్ చేసి ౧౮౭౯-వ సంవత్సరము ఏప్రిల్

౨3-వ తారీఖున గ్రాంటు (Grant) దొరగారి వద్ద ఆప్రెంటిస్ గా ప్రవేశించి ౧౮౮౦-వ సంవత్సరములో ప్రాజెక్టుచేయి నన్నరును బొంది ప్రాజెక్టు వ్యాపకాదిగా పనిచేయుసాగిరి. వ్యాపకాదిగా పనిచేయు కాలములో నూరవముగా ౧౮౮౫-వ సంవత్సరములో ఏర్పటుకొనడిన ప్రొవిన్షియల్ సివిల్ సర్వేయి పోటీపరీక్షకు వచ్చిరి. పరీక్ష ౧౫ దినములున్నదనగా పరీక్షకు రావలసినవారికి మద్రాసు గవర్న మెంటువారు నోటీసులు పంపిరి. ఇదియుగాక ఆపరీక్ష కదివరకన్నదను పంతులుగారు వచనవి శీయాలకౌన్సిల్లము పరీక్షించు కృత్యములలో నొకటిగా నేర్పఱుచేసిరి. అట్లు చేసినను ఆపరీక్షలో నుత్తీర్ణులైనవారందరిలో అగ్రగణ్యులుగ జేరిరి. అయితే ఆకాలముందు మద్రాసు గవర్న మెంటువారి యనుగ్రహమునకు పాత్రులుగనున్న రాజా తుమ్మలపల్లి రామారావుపంతులుగారి కొమారుడు వరదరావు పంతులవారికి అసిస్టెంటు కలెక్టరు పదవి నిచ్చి సుబ్బారావుపంతులుగారికి డిప్యూటీ కలెక్టరు పనిగాని, సబ్బాడ్డి నేటుజడ్జి పదవిగాని యిచ్చెదమని యనిరి. అందుకు పంతులుగారు అంగీకరించలేదు.

సుబ్బారావుపంతులుగారు ౧౮౮౦-వసం.వాసు మాషములో పెంఫిగ్స్ (pemphigus) బొచ్చుల బాధ్య పడికులై జూను ౨౪-వతేదీ మంగళవారం రాత్రి ౧౦ గంటలకు మద్రాసు ఎన్నూరులో స్వర్గస్థులైరి. వారు స్వర్గస్థులగు సమయమునకు వారికి ముఖ్యమైన పాత్రులుగ నున్నవారు చాలమంది మద్రాసులో లేరు. ప్రాజెక్టుకలెక్టరునకు లగుటచే వారు గ్రామాంతరములకు వెళ్లియుండిరి.

ఆకాలమున సిటికోట్ట జడ్జిగానన్న పతికి శ్రీనివాసరావుపంతులుగారు సుబ్బారావుగారి మరణదినము ఉదయమున వారిని చూచుటకు వచ్చిరి. వారియెదుట తనకు సంతానము లేనందున తనభార్య దత్తతచేసుకొనుటకు అధికార మిచ్చితిమని వెలవిచ్చిరి.

సుబ్బారావుపంతులుగారు చాలాదేహదార్ధ్యముగలవారు. అధ్యురేమధాక్షి గలిగియుండిరి. వారు సంస్కృతభాషను పాకాలలో నెక్కడను ఆభ్యసించలేదు. అయితే సంస్కృతభాషలో నున్న సమస్త

గ్రంథములకును, ఉపనిషత్తులకును, బ్రహ్మసూత్రములకును, వానిపై భాష్యములకును అర్థముచెప్పగల సామర్థ్యమును వారు సంపాదించిరి. వి. ఏ. భరీక్షి ప్యానుచేసిన పదప చాట్రికిరామాయణమునం చొక కాండ నర్థమును చేయుటచేత తమకు సంస్కృతభాషాజ్ఞానము గలిగినదని వారు చెప్పుచుండిరి. వారి తీవ్రకాలము బహుస్వప్నమునుబట్టి వారికిగల యద్యురీతక్తి పూర్వజన్మములో సంపాదించబడియుండవలయు నని మన మూహించక తీరదు. వారికి జ్ఞాపకక్తి అత్యధికము. వారిని ఏకసంధాగ్రాహియని మనము చెప్పవచ్చును. ఏ గ్రంథమునందున్న ఏదొకమునుగాని, పద్యమునుగాని మనము చదివిన యాల్లోకము, పద్యము విసంధ్యమున చెప్పుబట్టెతో వారు వెంటనే చెప్పుచుండెడివారు.

ప్రాతఃకాలమున కింతోదకస్నానముచేసి ఘోషారు రెండుగంటల కాలము దైవప్రార్థనలోను, ధ్యానము లోను, సమాధిలోను ముండెడివారు. ప్రాణాయామము విశేషము చేయుచుండుట గలదు. వారికి తీవ్రకాల మంతయు జ్ఞావాన్తనముకొరకు వినియోగించబడినదని మన మెంచవచ్చును. మద్రాసునందున్న పుస్తకభాండాగారమునుండి వివిధకాస్త్రములనుగురించిన గ్రంథములను వారు తీసుకొనివచ్చి రాత్రి ఘోషారు ౧౨ గంటలవరకు చదువుచుండెడివారు. ప్రకృతి కాస్త్రములను గురించి ప్రకటింపబడు మానవత్రికల నన్నిటిని చదువుచుండెడి వారు. తరుచు వారు ప్రాచ్యురీభిర పుస్తకభాండాగారమునకు పోయి అక్కడ రాజీయకుల పుస్తకములను చదువుచుండెడివారు. అచ్యుపడిన గ్రంథములలో ప్రక్షిప్తములున్నది లేనది, ఆగ్రంథము లంతకు పూర్వమేలాగున సంపాదించి, ప్రక్షిప్తము లున్నచో నేకారణముచే వానిని ప్రక్షిప్తములుగ మన మెంచదగి యున్నదీ, యాయంతయులను వారు శోధించుచుండిరి. కాలమెన్నడును వారు వృథాపుచ్చియుండలేదు. అనవసరమగు లోకాభిరామాయణము మాటలయందు వారి కిట్టముండునది గాదు. ప్రతితీవును జ్ఞానము సంపాదించుటకు ఉత్పత్తి కాలడనని వారు మాకు చెప్పుచుండెడివారు.

గుప్తవిద్యాసంబంధ మయిన రహస్యములను గురించి గాక తదితర కాస్త్రసంబంధమైన చర్చలలో వారు విశేషముగ మాటలాడుట గలదు. వారికి మాంసూక్యోపనిషత్తునంగును, గౌడపాద కారికలయందును చాల అభిమానము. తలయ ఆయుపనిషత్తునం దున్న శ్లోకముల యర్థమునుగురించి పండితులతో వాదన చేయుచుండెడివారు. ముఖ్యముగా వారు తలయ “వాంశిప్రజ్ఞం న బహిఃప్రజ్ఞం” అను శ్లోకమున కర్థము చెప్పుచుని పండితుల కిచ్చుట కలదు.

దివ్యజ్ఞానసమాజ ప్రధానకార్యాలయము అంతకు పూర్వము బొంబాయినగరమున నుండగా దానిని మద్రాసునందు వెలకొల్పుటకు కృషి చేసినవారిలో నుబ్బారావుపంతులవారు ముఖ్యులు.

మదం బ్లావట్ స్కీ, కర్నలు ఆల్కాటుగార్లు మద్రాసుకు రాకపూర్వమే వారికివి, పంతులుగారికిని ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములు జరుగుచుండెను. తియాసఫిష్టు అను పత్రికకు వారు వ్యాసములు వ్రాసి పంపుచుండిరి. సమాజస్థాపకులు మద్రాసునకు ‘న్యూస్ పేపర్’ మాకింటాన్ అను పేరుగల ఓడపైన వచ్చిచేరిరి. వారు ముందుగా నుబ్బారావుపంతులుగారికి తంతి నిచ్చిరి. వారిని మద్రాసు హాస్పిరువద్ద కలుసుకొని స్వాగతమిచ్చుటకు మద్రాసులోనున్న ప్రముఖులను, పంతులవారును, * శేషును చెల్లితిమి. వారిని గనపెట్టు వాద్యములతో తీసికొనివచ్చి మైలాపూరులో లక్ష్మణోద్ధనంనున్న రాజా సర్ టి. మాధవరావుగారి ‘మాధవబాగు’లో విడిచినీ యుంచితిమి. మరికొన్ని మాసములకు అడయారులో శోక బంగాళాను పుచ్చుకొనిరి. ఏరు ౧౮౮౨-౮౩ సం. ఏప్రిల్ ౧౧ రేదీని మద్రాసుచేరిరి. పలువురు ప్రముఖులు వారిని దర్శించి గౌరవించిరి. ౨౬-౪-౧౮౮౩ రేదీని ఆల్కాటుగారు పచ్చయ్యప్ప మొదలియారు హైస్కూలు పోలులో అన్ని మతముల ఖను మాలమాత్ర మొక్కటే యీన విషయమును గురించి ఉపవ్యపించిరి. ఆ మరునాడు మరి ౨౧ మంది దివ్యజ్ఞానసమాజమున చేరిరి. అంతట ఆర్. రఘునాథ

రావుగారు అధ్యక్షుడుగను, సుబ్బారావుపంతులుగారు కార్యదర్శిగను దివ్యజ్ఞానసమాజములు చేర్చడను.

“వంగరాష్ట్రమునను, బొం బా యి లో ను తెలొంగు, భండార్కరుగారివంటి విద్యాధురీణులు చాలమంది యున్నారు కాని ప్రాచీన విజ్ఞాన రహస్యములను గ్రహించుటలో తల్లా ప్రగడ సుబ్బారావు గారితో సమాన భీతి కలవారు మాత్రము వాకు కన పడలేదు. ఆయన మద్రాసులో నుండుటయే మేము మా కార్యక్లాపము నారాజధానిలో స్థాపించుటకు గల మూలకారణములలో నొకటి. అతడు దివంగతుడై చని నాడుగాని మే మట్లు పీఠపరచివందుకు చింతించుట లేదు. అవయూరు ఒక భూతలస్వర్ణము” అని ఆల్బాటు గారు ‘Old Diary Leaves 2nd Series’ అను గ్రంథము 363-వ పుటలో వ్రాసివారు. ఈ పుస్తకము 1890-వ సంవత్సరములో ప్రకటింపబడినది. సుబ్బారావుపంతులుగారు ప్రస్థానశ్రయము వాఢారము చేసి కొని ఒక గ్రంథమును వ్రాసవలయునని యుద్దేశించి గాని అది కొనసాగలేదు. వారు తిరుపతిపీఠపుత్రిక కప్పవప్పుడు వ్రాయుచుండిన వ్యాసములు, భగవద్గీతో పవ్యాసములు తప్ప వారిగ్రంథము లెవ్వియు లేవు. ‘తిరుపతిపీఠపుత్రిక’ వ్రాసిన వ్యాసములు ‘ఇహుటరిక’ లైటింగు’ (గుప్త విద్యా సంబంధమైన వ్యాసములు) అను పేరుతో నొక పుస్తకముగా ఆచ్చుచేయబడినవి.

వ్యాసు సుబ్బారావుపంతులుగారు 1894-1895 సం. లో భగవద్గీతనుగురించి దివ్యజ్ఞానసమాజ వార్షిక సమావేశములప్పుడు ప్రసంగించిరి. 1895-వ సం. లో చేసిన ప్రసంగము 1896-వ సం. లో వారు ప్రసంగించిన నాలుగు ఉపవ్యాసములకును ఉపోద్ఘాత మని వారు పెలిచ్చిరి.

సుబ్బారావుపంతులుగారు గొప్ప సంస్కృత విద్వాంసులై వైదికమతధర్మములందును, ప్రాచీనార్య తత్వశాస్త్రమునందును, శాస్త్రధర్మమునందును ఈయనకు తెలియని విషయములు లేవను ప్రఖ్యాతిని పొందిరి. “ఈయన గొప్ప అద్వైత కేదాంతి. ఈతడు ఉపదేశము పొందిన బ్రహ్మజ్ఞాని యనియు, మత రహస్యములను విషయంపెట్టుటకు అంగీకరింపదనియు”

బ్లావట్ స్కీగారు పయోవీరుపత్రిక సంపాదకులగు ఎ. పి. సిన్నెటుగారికి వ్రాసిన లేఖలలో 1892-వ పుటలో వ్రాసివారు. బ్లావట్ స్కీగారు వ్రాయు పుస్తకముల నాయనచే సరిచూపించుకొనువారు. ఎవ్వరి కేసందే మాను వచ్చినను ఈయనవలన దీర్ఘకొనుచుండును. ఆ నాడు దివ్యజ్ఞాన సమాజ పథ్యలై నవారిలో అద్వైతము, వైదిక మతధర్మము, శాస్త్రవిజ్ఞానము సేర్పకొన నలచినవారిని సుబ్బారావుగారికి శిష్యులుగా చేయుచుండిరి. అట్లు వీరికి శిష్యులైనవారిలో సుప్రసిద్ధ ఐ. సి. యస్. ఉద్యోగియు, కారంగు మహాసభ మూల పురుషుడగు వీ. ఓ. హ్యూముగారును, పయోవీర్ అను అంగ్లేయపత్రికా సంపాదకులగు ఎ. పి. సిన్నెటు గారును ముఖ్యులు. వారీరువురు 1894-లో దివ్యజ్ఞాన సమాజ పథ్యలైరి. హ్యూముగారిని, సిన్నెటుగారిని శిష్యులుగా అంగీకరింపుడని బ్లావట్ స్కీగారు సుబ్బారావుగారిని కోరగా ఆయన మొదట సమ్మతించలేదు. “ఏ యింగ్లీషు జాతివారుగాని ఏదో లోపల ఒక ఉద్దేశ్యములేనిది కేవలము పరమార్థచింతతో మా భారతీయుల కేమయుకొరకు పాటుపడునని నేను అంత ములభముగా విశ్వసించను. మహాత్ములయందును, మాయించును గల గౌరవమువలన నేను హ్యూముగారికిని, సిన్నెటుగారికిని మత రహస్యములను బోధించుటకంగీకరించితిని.” అని ఆయన బ్లావట్ స్కీగారికి 1895 ఆగష్టులో వ్రాసిరి (బ్లావట్ స్కీ లేఖలు, పుట 369). “నా దేశమునకును, దివ్యజ్ఞానసమాజమునకును వాచేత వైవంత నేవ చేసెద”నని ఇం కొ క లే ఖ వ్రా సి రి. హ్యూముగారిని, సిన్నెటుగారిని శిష్యులుగా వంగీకరించుటకు యుం దీయన వారిని నియమమును, నిష్కరము కలిగియుండవలెననియు, తాము వారికి బోధించు రహస్యములను దివ్యజ్ఞాన సమాజ పథ్యులకుగూడ చెల్లడింప గూడవనియు నిబంధన సేర్పరచుచు కాకివాడ నుండి 1896-1897 లేదిన సిన్నెటుగారి కొక లేఖ వ్రాసిరి. సుబ్బారావుగారు ప్రతిభాశాలి యనియు, గొప్ప అద్వైతవినియు ఆయన శిష్యులైన సిన్నెటు గారును, బ్లావట్ స్కీగారును, ఇతరులును వ్రాసి యున్నారు (మహాత్మ లేఖలు, పుట 38).

ఈ సుబ్బారావుపంతులుగారు కేవలము వేదాంత తత్వశాస్త్రములందే గాక శాస్త్రోత్పత్తిశాస్త్రమున, చరిత్ర పరిశోధనలందుగూడ నిపుణులు. వీరి కేవల సుప్రసిద్ధవ్యాసములను వ్రాసియున్నారు. ఆ నాడు ఆంగ్లేయ చరిత్రకారులు శ్రీ. పూ. ౧౭౭౭ అని నిర్ణయించిన బుద్ధ నిర్వాణకాలము తప్పు అనియు, బుద్ధ భగవానుడు శ్రీ. పూ. ౫౪౩ లో నిర్వాణము చెందినదియు ఈయన నిర్ణయించెను. ౧౮౧౧ లో బయల్పడిన భారతేల కావ్యములన నీయనకాలనిర్ణయమే నిజమని తేలినది. శంకరులవారి కాలము క్రీస్తు తరువాత ౬-వ శతాబ్దమని వ్రాయు వ్రాతలను వీరు ఖండించి, ఆదిశంకరులవారు క్రీస్తుపూర్వము ౨౦౦ సం. ల క్రిందట వండిరని సహేతుకముగా నిర్ణయించివారు. శంకరాచార్య సురు పరంపర త్రివిధమైన శిష్యులు, శంకరులవారి సురువు గొడవారులు పతింజలి శిష్యుడనట, అతడు పుష్కరిమిత్రునిచేత యజ్ఞము చేయుచు టయు నీయన చూసిన ఆధారములు. ఈయన రచించిన వ్యాసములందును, చెప్పిన రహస్యములందును కొన్నిటిని మాత్రమే దివ్యజ్ఞాన సమాజమువారు ప్రకటించివారు.

ఆ కాలమున క్రొత్తగా స్థాపింపబడిన హిందూ పత్రికలో వీరి కేవల రాజకీయ సాంఘిక విషయములను సూర్చిన అమూల్య వ్యాసములను వ్రాసియున్నారు. వ్యాపతి సుబ్బారావుపంతులుగారి రీయనకు మిత్రులు.

పూర్వకాలమునాటి సుప్రసిద్ధ వ్యాయాసములను గురించి ముచ్చటించుచు సర్. పి. ఎస్. శివస్వామి అయ్యరుగారు ప్రాయశః క్రీ. సుబ్బారావుగారి ప్రతిభా విశేషములను వర్ణించియున్నారు. ఈయన గొప్ప మేధావి యనియు, ఆశ్చర్యమున గలిగించు జ్ఞాపకశక్తి కలవాడనియు, మహావక్త్ర యనియు, నిరాడంబరు డనియు, సర్వోక్తిలు డనియు వ్రాసివారు. దివ్యజ్ఞానసమాజపక్షమున సుబ్బారావుగారి భగవద్గీతోపన్యాసములను పునర్ముద్రణము చేయునప్పుడు పరిచయ వాక్యములు వ్రాయుచు సర్. ఎస్. సుబ్రహ్మణ్య అయ్యరుగారును వీరిని గురించి ప్రశంసించివారు. ౧౮౮౪ లో తమకు వీరి పరిచయభాగ్యము గలిగిన

దనియు, క్రొత్తగా స్థాపింపబడిన భారత జాతీయ కాంగ్రెసు మహాసభ కలకత్తా సమావేశమునకు పావల సిన దని సుబ్బారావుగారు తమకు బలవంతము చేయుచుండిరనియు, దివ్యజ్ఞానసమాజ వార్షికసభలో భగవద్గీతలను గురించి సుబ్బారావుగారు ఉపన్యాసించుట కంగీకరించినచో తాము కలకత్తాకు పోయెదమని చెప్పితిమనియు, అట్లు సుబ్బారావుగారి ద్వివిధ యుపన్యాసములకు మెట్టచోడులో వ్రాయించితిమనియు వ్రాసివారు.

బ్రాహ్మసమితిగారు రష్యాదేశపు స్త్రీయగుట వలన రష్యా దండెత్తించుచు ననుభయము ఆ నాడు ఆంగ్లేయుల కున్నందునా బ్రిటిష్ గవర్నమెంటువారి కామెపై ననుమాన ముండెను. ఆమెకు సాయము చేయుచున్నాడని సుబ్బారావుగారిని కూడ అనుమానించుచుండి రని ప్రభుత్వమున పలుకుబడిగల హిందూముగారే ఈయనకు చెప్పిరని సిమ్మెటుగారి మహాత్ముల లేఖలలో ౩౬౩-వ ప్రభులో వ్రాయబడినది.

హిందూముగారు భీంచమ పుచ్చుకొనిన పితవ ద్విసుదీకృతానామతో భారతదేశ ప్రజల కేములాభములకొరకు పనిచేయుటయు, పయోగియ పత్రికాధిపతియగు ఎ. పి. సిమ్మెటుగారు ఆంగ్లేయులై యుండియు ఆ పత్రికా యజమానులకుగూడ కోపము వచ్చి ఆయనపని తీసివేయునంత తీవ్రముగా ఆంగ్ల జాతీయ గవ్యమున, ప్రభుత్వ చర్యలను విమర్శించుటయు వారికి భారతదేశముపై గలిగిన గాఢమైన అభిమానమువలననే. ఈ అభిమానమునకు కారణము వారిరువురును దివ్యజ్ఞానసమాజసభ్యులై సుబ్బారావుగారికి శిష్యులై వారిరలన భారతదేశ బ్రహ్మ విద్యా రహస్యములు, ప్రాచీనార్యదిజ్ఞానమును ఉపదేశము పొందుటయేయని దివ్యజ్ఞానసమాజమునందలి ప్రముఖులు వ్రాసిన గ్రంథములయందే చెప్పబడియున్నది. (Early teachings of the Masters, 1881-1886 by C. Jinarajadasa and Mahatma Letters — A. P. Sinnet) దివ్యజ్ఞాన సమాజముయొక్క సభ్యుల కెల్లరకును సుబ్బారావుగారియందు గొప్ప భక్తి విశ్వాసము లుండెను. అయితే సుబ్బారావుగారు

గతాంతరము సంతకము చేసి వెంటనే భగవద్గీతలను గురించి యిచ్చిన ఉపన్యాసములలోని కొన్ని మత సిద్ధాంతములనుగురించి బ్రాహ్మ స్మీ గారికిని, ఆయనకును అభిప్రాయ భేదములు కలిగెను. ఆమె యోపాకు చెల్లిన విదవ పత్రికలలో గొప్ప వాద ప్రతి వాదములు ప్రారంభమయ్యెను. ఆమెకు కోపము వచ్చెను. అంతట సుబ్బారావుగారు దివ్యజ్ఞాన సమాజ మునకు తరచుగా వెళ్లుట మాదిరి. ఆరోజులలోనే ఆమెరికా దేశపు దివ్యజ్ఞానసమాజసభ్యుడొకడు సుబ్బా రావుగారికి మహాత్ములనుగూర్చి తెలిసిన విషయములను పాశ్చాత్య దివ్యజ్ఞాన సామాజకులకు సరిగా చెల్ల డించుటలేదనియు, ఆయన బ్రాహ్మణుడగుటవలన గుప్త విద్యను చెల్లడించుట కిష్టపడుట లేదనియు, ఇది సర్వసమాన దృష్టికి విరుద్ధ మనియు విమర్శించెను. అంతట నొకనాటి సాయంత్రము సుబ్బారావుగారు టెన్నిసు ఆట ఆయన తరువారే * టెన్నిసు ఆటలో ప్రవేశించును, తమకు మిత్రులును, దివ్యజ్ఞాన సమాజ సభ్యులు వైన డాక్టరు కుక్కుగారితో మాటలాడుచు తాను సమాజముమండి మానుకొందు మని చెప్పి అటులేరువారే కొద్దిరోజులలోనే తమ సభ్యత్వమునకు రాజీనామా నిచ్చిరి. తరువారే ప్రతి దినము కాస్యాపాలిటకు క్లబ్బులో టెన్నిసు ఆట ఆడిన తరువారే క్లబ్బుప్రక్కగా నున్న డాక్టరు కుక్కుగారి యింటికి వెళ్లి అక్కడకు వచ్చు ఆంక్షేయ స్త్రీ పురుషులతోన, ఇతర మిత్రులతోన సంభాషించుచు కొంతసేపు మాన్చుచుచుండిరి. అక్కడకు సర్ సుబ్రహ్మణ్య అయ్యరుగారుకూడా వచ్చుచు సుబ్బారావుగారి సంభాషణలు వినుచుండిరి. మావరే తుక్కి దొరగారు ఈ సంభాషణలలోని ముఖ్యవిషయములను వ్రాసికొనుచుండిరి. ఇట్లు సుబ్బారావుగారు సమాజముతో సంబంధము వదులుకొన్నను సామాజికు లాయనను వదలలేదు. ఇప్పటికిని దివ్యజ్ఞాన సమాజమునం దాయన వ్రాతలకు, అభిప్రాయములకు అత్యంత గౌరవము కలదు. వారిని 'స్వామి' సుబ్బారావుగారని సామాజికు లెల్లరును స్మరించుచుందురు.

సుబ్బారావుగారి శిష్యులును, స్నేహితులు నను అలైక్ అక్టోబియన్ పాశ్చాత్యుగారుకూడా బ్రాహ్మ స్మీ గారితో అభిప్రాయభేదములు కలిగి సమాజము మండి తొలగిరి. సిస్టెట్టుగారుమాత్రము సమాజముననే యుండిరి. బ్రాహ్మ స్మీ గారికిని, సుబ్బారావుగారికినీ కలిగిన అభిప్రాయభేదముల విషయమున సుబ్బారావు గారిచే హిందూమతానుసారమైన సిద్ధాంతముని చాల మంది యభిప్రాయము.

న్యాయవాదుల కృత్రిలో చేరుటకు తర్ఫీదు పొందు అక్రెడిటెటరు పూర్వపు న్యాయవాదుల ముచ్చటలు చెప్పుచు సర్ వి. ఎస్. శివస్వామి అయ్యరుగారు ౧౯౧౮ లో కొన్ని యుపన్యాసముల నిచ్చిరి. అవి మద్రాసు లాబర్స్ కోర్టులో కఠిన పంపుట ములో ప్రకటించబడినవి. శ్రీ తల్లాప్రగడ సుబ్బారావు పంతులుగారినిగురించి వారిట్లు ముచ్చటించిరి :

"మంచి నరయోధనముననే మృత్యువువారను బడిన ఇంకొక మేధావి - అఖండమైన మేధావి యొక డుండెను. ఆయన డి. సుబ్బారావుగారు. ఇరెడు కృష్ణా జిల్లా కాపురస్థుడగు తెలుగువాడు. విశ్వ విద్యాలయ ములో నిరెడు చదువుకొను దినములలో నిరెని అద్వి తీయ జ్ఞాపకశక్తిని జాలి ఇతని రోడి విద్యార్థు లిరెనికి పికాచి యిరి పేరుపెట్టి రని నాకు జ్ఞాపకము. విశ్వ విద్యాలయమునం దిరెడు మంచి ప్రజ్ఞానంతు డని పేరుపొందిన విద్యార్థి. ఇరెడు కుక్కలుబుద్ధి. మంచి గణితశాస్త్రజ్ఞుడు. ఇరెడు తరువారే దివ్యజ్ఞానసమాజ సభ్యుడై దివ్యజ్ఞానసామాజికు లందరును మెచ్చుకొను భగవద్గీతోపన్యాసముల నిచ్చినాడు. అయితే దివ్య జ్ఞాన విషయములయం దిరెడు చేసిన కృషినిగురించి నే నివ్వకు మాటలాడ దలవలేదు. సుబ్బారావుగారి గల ఇతర శక్తి సామర్థ్యములనుగురించియే నే నివ్వకు చెప్పదలచినాడు. సర్ వి. భాష్యం అయ్యరుగారి వలెనే ఇరెడును మంచి ధారణాశక్తి యలవరచు కొన్నాడు. నాలుగైదుదండల పుటల రికార్డుగల కేసు లలో జ్ఞాపక ముంచుకొనవలసిన అంశములను వ్రాసు

* ఆనాటి భారతీయులలో సుబ్బారావుగారు గొప్ప టెన్నిసు ఆటకా డని సర్ సుబ్రహ్మణ్య అయ్యరుగారు వ్రాసినారు.

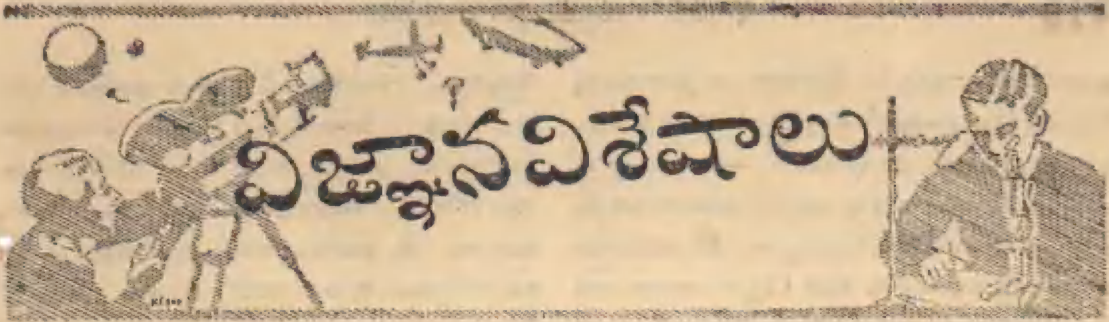
కున్న చిన్నకాగిత మైనను లేకుండా ఆశీసులోని సంగతుల వెల్ల జ్ఞానక మంచుకొని అతినిమగ్నతతో వాదించుట చేను స్వయముగా చూచియున్నాను. ఆయనకు ప్రవాహమువంటి వాగ్ధోరణియు, భావ ప్రకటన శక్తియు ఉండెను. అతడు మంచి నేర్పరియైన మాటకారి. అతడు భావోద్దేశముతో ప్రసంగించును. ఇతరుల మనస్సుల వాక్సంపగలడు. మహావక్త. ఆయన మాటలాడుచున్నప్పు డింకను వివరలే సేను కుతూహలము కలుగుచుండును. అతడు బ్రదికి యుండినతో దివ్య జ్ఞానమునందు, వేదాంతి వ్యాసంగములందు నిమగ్నుడై విరాగికావించో అత్యున్నతపదవి వందరలెన ప్రతిభా కారి. అప్పటికి అతడు హైకోర్టు వ్యాయవాదులలో మొదటి వరుసలో నున్న పెద్దల తరువారే చెప్పదగిన ప్రాప్తిను కలిగి యుండెను. అతడు అతల ప్రక్క నున్నాడన్నచో వాగ్ధోరణివలన యుండు నన్న తెనుగును ప్రత్యేకపక్షపు వ్యాయవాదికి కలిగించుచుండెను.

సుబ్బారావుగారి స్వభావము చాలా మంచిది. అతడు వ్యాధయము నిచ్చు స్నేహపాత్రుడు. నిగర్వి. సర్వశిలుడు. మంచి తెలివి తేటలు గలవాడు. సరకుడు. అతని బుద్ధి వికాసమును, ప్రతిభను చేను స్వయముగా చూచియున్నాను. ఏ విషయమునుగురించియైనను ఆయనగురు విద్యాధికులు అతితీవ్రముగా ఎడతెగని వాగ్వాదము లాడుచున్నారనుకొనుడు: అత డావాగ్వాదములో చొరబడి ఒక్కచేటులో దానిని తన నిజ బుద్ధితో ఖండించి అందరను నిరుత్తరులగునట్లు దానిని పరిష్కరించు చుండును. అతనిది శీతలము మేధా శక్తితో కూడిన వాగ్ధారి. దురదృష్టవశమున — చేను పైన చెప్పినట్లు మంచి యోచనదశలోనే అత డకాల మృత్యువువారను బడివాడు. అతడు దివంగుడగునప్పటి కితనికి ముప్పదియైదు వత్సరములైన నుండునని వాకు తోచును.

శ్రీ శ్రీమల్లెన శ్రీ వల్లూరి నూర్యనారాయణరావు పంతులుగారు ౧౮౩౧ లో ప్రకటించిన తమ స్వీయ చరిత్రలో నిట్లు వ్రాసిరి: “పూర్వము పలువదిసంవత్సరముల క్రిందట టి. ఏ. పరీక్ష మద్రాసులోనే జరుపు

చుండిరి... ౧౮౪౪ - ౪౫ సం. డిసెంబరు నెలలో కా నాడలో మా మేనమామల యింటికివచ్చి, హిమాలయాస్తీమరుమీద చెన్నకట్టణము మాదవకోణ ఉదయము వకు మే మధ్యయులము చేరితిమి..... ఆ దినములలో సముద్రతీరమందున్న ఉత్తరసర్కారులకున, మద్రాసుకును వైలుమార్గము లేదు. కాబట్టి నవదేశపు తెలుగువారు మిక్కిలి ఆరుదు. ఆంగ్లకళిలో తల్లా ప్రగడ సుబ్బారావుగారు, కుమ్మరిపల్లి రామారావుగారు, రెంటిల వెంకటసుబ్బారావుగారు ముఖ్యులు. మొటివాడుకొప్పప్రతిభాకారులు. ప్లాట్యూగరీ శివయ సర్వములో మొదటివాడైనను, కావనభలో నంటూ మిక్కిలి పలుకుబడిగల రెండవ ఆయన కుమారునికి కలెక్టరు ఉద్యోగము అవ్వాయముగా యాయబడినది. మాదవవాడు వావలనే స్వకాయ కష్టము మీదనే యాధారపడి నుంటూరు కాలేజీలో ఉపాధ్యాయ పదవియం దుండి... హైకోర్టుపట్టా పుచ్చుకుని... ఒక సంవత్సరముమాత్రము ప్రాప్తిమచేసి వ్యాయవాద వృత్తి-దానివలన కలుగు వరుంబడికి, అసంతృప్తికిని అసహ్యము కలిగి Made easy series వ్రాసి అక్కడవము సంపాదించ గలుగుచుండిరి. (అద్యక్షేలు జనరల్) పెరట్టుగారు ఆయనను ప్రాప్తిను విడువవలదనియు, హైకోర్టుజడ్జిపదవి ఆయన ప్రతిభావంతుడగుటచే తప్పక లభించువనియు యొక బోధించినను హైకోర్టు జడ్జికంటె తా వెక్కువ సులభముగ యొక్కడ ధవమును సంపాదించుకొనగలవనియు, తన గౌరవము హెచ్చుగా నుండును గాని తగ్గదనియు జవాబు చెప్పుచుండెను (యాడు. పుట ౨౮, ౨౯, ౩౦, ౩౧)."

ఇట్లు శ్రీ తల్లాప్రగడ సుబ్బారావుగారి జీవితము సర్వతోముఖమైన ప్రతిభ గలిగినది. భారతదేశమున రాజకీయములందున, సంఘ సంస్కారమునందున, మతవిషయములందున, చరిత్రసరిశోధనలందును తరువారే కలిగిన వికాసమునకును, వాతీయ వైతన్యమునకును దారీదీసిన మహాపురుషులలో సుబ్బారావుగారిక రని నిస్సంశయముగా చెప్పవచ్చును.

యుద్ధ విమానములు

శ్రీ పింగళి వెంకటరామయ్య

యుద్ధమునందు

విజ్ఞానము :

సర్వమానవ సౌభాగ్యమునకు విజ్ఞాన మత్యంతము. అట్టి విజ్ఞానము నేడు ఐరోపాదేశమునందు తొండవమాడుచున్న యుద్ధవిశేషమునకు దురాకాశీకర లగు నియంతలచే చేయబడుచున్న మరణహోమమునందు ఘృతముగా నుపయోగింపబడుచున్నది. చైత్రానికులచే కనిపెట్టబడిన నూత్న మరణయంత్రములు అమాయకులైన బాలురపైను, అసహాయులైన స్త్రీలపైను దయావాక్సిణ్యము లేక దౌర్జన్యము చేకయే ఉపయోగింపబడుచున్నవి. బాధ్యులైన వైనను కానిండు, ఆధునిక యుద్ధములలో విజ్ఞానభావములు, విజ్ఞానానుభవము, విజ్ఞాన ప్రయోగములు మాత్రమే జయమును సమకూర్చుటకు ముఖ్యులుగు సాధనములు.

వాయు యానము:

ఆధునిక సంగ్రామములలో విమానయుద్ధమునకే ప్రాముఖ్యము ఎక్కువగా వున్నది. ఇందులకు కారణము ఈ యుద్ధముచే శత్రువులకు కలుగజేయబడిన నష్టమే. యుద్ధములు చేయు నుద్దేశముతో విమాన నిర్మాణ పరిణామము జరుగలేదు. ప్రపంచమునందేవాడు మానవజాతి ఆరంభమైనచో ఆ వాతీసుండియే

వాయుయానాభిలాష కలిగినది. వాయుయాన మొనర్చు పక్షిజాతిని చూచుటవలన ఈ అభిలాష కలిగియుండవచ్చును. ఈ అభిలాషను నిరచేర్చుకొనెడి భ్రమరాపాలముతో శత్రుయత్నములుకూడ మానవుడు అనాది నుండియు చేయుచున్నట్లు వివిధదేశములందలి జాతుల యొక్క చరిత్రల నవలోకించినప్పుడు గ్రహించవచ్చును. ఆయా జాతుల అనాదిసిద్ధములగు పురాణములను వివరముగా పఠించినచో వాయుయానమును గూర్చిన విషయము లనేకములు గాంచగలుగుదుము. క్రమముగా ప్రపంచమునందు విజ్ఞాన మభివృద్ధి చెందిన కొలదిని విమాన నిర్మాణమున వికాసముచెంది పరిపక్వము నొందినది. నేడు ఐరోపా దేశమునందు కార్య నిర్వహణమున భువిత్తులగు వివిధరకముల విమానముల ననేకములు నిర్మింపబడుచున్నవి. బహువిధములగు విమానయుద్ధపద్ధతు లనుసరణలొనికీ వచ్చినవి. ఈ విమానయుద్ధములచే వైస్యములకే కాక, నిరాయుధులగు మానవులకును, పురాతన కళాశోభితములైన పట్టణములకును తీరని నష్టము కలుగుచున్నది.

బెల్లానులు:

వాయుయానమునందు విమానములకంటె ఆకాశబుట్టలు (Balloons) ముందు నిర్మింపబడినవి. నీటియందు పడవలు లేవినట్లు బెల్లానులు గాలియందు లేలిపోవును. ఆకాశబుట్టచే తొలగింపబడిన గాలికంటె ఆబుట్టయొక్క బరువు తక్కువగా నుండవలెను.

అందుకొరకు గాలికంటే లేతరేకులను బొగ్గువాయువు, లేక ఉదజనివాయువుతో ఈ బుట్టలను నింపెడివారు. వీనిని నడుపుటకు యంత్రములను, అదనరమగువైపు నకు త్రిప్పుటకు చుక్కానులను ఉపయోగించుదురు. వీనిని ప్రమాణములకు వీలగునట్లుగా నిర్మించినవాడు జర్మనీదేశస్థుడగు శెల్లియ. వీనిని 'శెల్లియ' అందుదు. గడచిన ౧౯౧౩-౧౪ వాటి విశ్వావేషసంగ్రామములో జర్మనులు తమ శెల్లియలను పయోగించియే బాంబులను వేయించుండిరి. కాని వీనియందు ఉదజని యందుటచే, వీనిపై తుపాకులను ప్రేర్చినచెట్టనే యిది ముందిపోయెడివి. అందుచే శెల్లియలు యుద్ధమునం దెక్కువగా విజయవంతము కాలేదు. ఆ యుద్ధము ముగిసిన తరువాత మండవట్టి హీలియము (Helium) అను వాయువును కనిపెట్టి తెలూనులలో నింపుచున్నారు. వేటి యుద్ధమునందు విమానములే ఎక్కువగా ఉపయోగించబడుచున్నను, తెలూనుల ఉపయోగముకూడ లేకపోలేదు. విమానవాదులందు పెద్ద పట్టణములను రక్షించుటకు తెలూనుల ఎక్కువగా నుపయోగించుచున్నారు. పెద్ద భవనములవూడ ఎత్తుగా అచ్చటచ్చట దగ్గరగా నుండునట్లు తీగలచే తెలూనులను కట్టియుంతురు. సుమారు ౧౦౦౦౦ అడుగుల ఎత్తులోపల ఎచ్చటచై నను వీనిని ఎగురుచుండునట్లు చేయవచ్చును. వీనిక్రిందకు శత్రువిమానములు దిగి బాంబులను వేయుటకు ప్రయత్నించునప్పుడు ఆ విమానములు తెలూనులకుగాని, వానికి కట్టిన తీగలకుగాని తగిలి బోల్తాపడిపోయి ఓడ్లంప మగును. విమానము క్రిందకు దిగినచో భవనములపై బాంబులువేయుటకు సురీ బాగుగా నుండును. తెలూను లున్నచోట తెలూనులకు పైననే ఎగురవలెను కాని క్రిందకు దిగజాలవు. ఎత్తున నున్నప్పుడే విమానవిధ్వంసక తుపాకులు ప్రేల్చగలుగునుగాని మిక్కిలి క్రిందకు దిగిన విమానములను ప్రేల్చజాలవు. కావున తెలూనులు శత్రు విమానములను ఎత్తున నుండునట్లు చేయుటవలన వానికి బాంబులు వేయుట కష్టమగుటయేకాక విమాన విధ్వంసక ఫలించుటకూడ అది సులభముగా ఆచరియగును. తెలూనులను ముడిచియుంచినప్పుడు మోటారులపై కొనిపోవుదురు. ఈ మోటారుబండ్లమీదనే వీనిని నింపు

పైద్రజను కిలండరులు, తీగలుకూడ ఉండును. ఈ తెలూనులను మోటారుబండ్లపైనుండి తొందరగా ఎగురునట్లును, దింపునట్లును, ఒక చోటినుండి మరియొకచోటికి తీగొనిపోవుటకును సులభముగా నుండును. ఈ తెలూనులను పయోగించుటకు ప్రత్యేకపు తర్ఫీదు పొందిన వైదికు లుండురు. సముద్ర తీరములను రక్షించుటకును, పెద్ద వేళులయందు యుద్ధముయములలో ఒకచోటినుండి మరియొక చోటికి వైస్యములను తీగొనిపోవుటకును తెలూనులు మిక్కిలి ఉపయోగకరముగా నుండగలవని ఆమెరికా వైదికశాస్త్రవేత్తలు నేడుకూడ కలచుచున్నారు.

విమానములు:

తెలూనులరెక్కాక విమానములు తాము నోల గించగలుగు గాలికంటే ఎక్కువబరువుగా నుండును. వనసు ఇది గాలియందు మిక్కిలి సులభముగా ఎగురగలుగుచున్నది. విమానమునకు ముందుభాగమున ప్రాచెలరుగిరగిర తిరుగుటవలన అది మ్రొక్కమేకురలె గాలిలో చొచ్చుకుపోవును. వేగమువలన రెక్కలక్రిందకు వీచు గాలి విమానమును గాలిలోనికి ఎత్తివైచును. ప్రాచెలరు వేగము ఎక్కువై నకొలదిని విమానవేగముకూడ ఎక్కువగును. ప్రాచెలరును నడుపుటకు లోపల యంత్రములమర్చబడియుండును. విమానమునకు ఇమకభాగమునం దమర్చబడిన 'ఎలివేటరు' అను సములేలమగు రెక్కసహాయముచే విమానమును పైకిగాని, క్రిందకుగాని పోవునట్లు చేయవచ్చును. ఇమకభాగమందు నిలువుగా దిగించబడిన మరియొక రెక్కసహాయముచే విమానమును పడనను చుక్కానిసహాయముచే ప్రక్కలకు త్రిప్పునట్లు చేయవచ్చును. రెక్కలకు చివర భాగములందమర్చబడిన ఏలిరానలు అను రెక్కలను పైకిది, క్రిందికిని ఎత్తుటవలన విమానమును ప్రక్కలకు వరగ నుండునట్లుగా చేయవచ్చును. మోటారుకారును నడుపు చోటకునివలె విమానముననుపేరువాడుకూడ విమానముయొక్క విమానములన్నియు పూర్తిగానేపుకొనియుండువలెను. మోటారుడ్రైవరుయొక్క రెండుచేతులకును, కాళ్లకును అందుమోటారులో నుండునట్లు యంత్రముల మీదలన్నియు ఎట్లు ఆమర్చబడియుండునో, అట్లే విమానమునందును

చోదకునికి విమానమును విడుపుట కవసరమగు మరలన్నియు అందుబాటులో నుండును. విమానములలో మోనోప్లేనులనియు, టైప్లేనులనియు కలవు. మోనోప్లేను లనగా ఇరువైపులను ఒక్కొక్క రక్కమాత్ర ముండును. టైప్లేనులలో ఒక్కొక్కవైపున రెండేసి రక్కలుండును. ఈ రెండురకముల విమానములనుకూడ యుద్ధ విమానములుగా నుపయోగించుచున్నారు. మైక్రోప్లేనులను విమానములు నీటిపైకూడ ఆగగలవు. ఆటోగ్రాఫ్ లను విమానములం చేలమీద పరుగెత్త నవసరములేకుండ గానీ తిన్నగా వైకి పురుగగలవు. యుద్ధమువందు వివిధములగు పవల కుపయోగించుటకు వివిధరకములగు విమానములను నిర్మించుచున్నారు.

వివిధరకముల

యుద్ధవిమానములు:

దొంగవాటి ఐరోపాయుద్ధములో నుపయోగించిన యుద్ధవిమానములకును, నేడుపయోగించుచున్న విమానములకును చాల భేదము కలదు. ఆవాటి విమానము గంటకు ఏబది, లేక అరువదిమైళ్లు వాగరిగిడి. ౪౫౦౦ అడుగుల ఎత్తున కెరిగి గాలియందు నాలుగున్నరగంటల కాల సుమాత్రము ఏకదమ్మున ప్రయాణము చేయగలిగి డి. నేటి యుద్ధవిమానములు గంటకు ౩౫౦మైళ్లకు పైగా పోగలుగుచున్నవి; ౨౦,౦౦౦ అడుగుల ఎత్తునకు సులభముగా పోగలుగుచున్నవి. అదిగాక ప్రత్యేకరకపు కార్యములకు ప్రత్యేకవిధములగు విమానములు నేడుపయోగములో నున్నవి. యుద్ధవిమానములను ముఖ్యముగా బాంబరులు, పోట్లాటవిమానములు అని రెండువిధములుగా విడదీయవచ్చును. బాంబరులు ప్రత్యేకముగా శత్రువుల పైవర్ణానములమీదకు, పట్టణములమీదను, వాణిజ్యములమీదను, ఓడలమీదను బాంబులను వేసి వ్రాకనుచేయును. పోట్లాటవిమానములు శత్రువిమానములతో పోట్లాడి స్వదేశముమీదకు దండెత్తు శత్రువుల బాంబరువిమానములను అటకొయించును. ఇదిగాక శత్రుసావముల మర్కములను ఛాయాచిత్రముల సహాయముచే తెలిసికొనుటకుగూడ ప్రత్యేకరకపు విమానములుపయోగింపబడుచున్నవి.

బ్రిటిషువారికి పోట్లాటవిమానములలో ముఖ్యమైనవి స్పిట్ ఫైరు అనునవి. ఈరెంటియంగును ౧౦౩౦ అశ్వశక్తి (Horse-Power) గలిగిన రోల్స్-రాయిస్ 'మెర్లిన్' ఇంజనులమర్చియుండును. ఇది ౩౩౦, ౩౬౦ మైళ్ల వేగముతో పోగలుగును. స్పిట్ ఫైరు ౧౧,౦౦౦ అడుగుల ఎత్తు అయిదువిమానములతో ఎక్కుగలదు. దాని రక్కలయందు ఎనిమిది క్రానింగుమిమనుతుపాకు లమర్చియుండును. ఈకుపాకి ఒక్కొక్కటి నెకండుకు ౨౦ మారులు ప్రేల్చుగల్గును. వందలకొలది తోటాలు ఆమర్చబడిన టెల్లరులో నుండి ఈ కుపాకులలోనికి తోటాలు వాటంతటవియే తొందరగా వచ్చుచుండును. ఈమిమనుతుపాకు లన్నిటి యొద్దను మనుష్యు లుండవక్కరలేదు. విమానచోదకుడు తోయిదండనుమీద నున్న మీటను నొక్కిన తరుణమే ఎనిమిది కుపాకులును ఒకేమారు ప్రేలి పోవును. ప్రేలినవెంటనే మరల చానిలోనికి టెల్లరులోని తోటాలు వచ్చి మరల ప్రేల్చుటకు సిద్ధముగా నుండును. మీట నొక్కినతరుణమే స్పిట్ ఫైరు శత్రు విమానముమీద నిర్వహకర్ష మును కురిపించును. ఇది హైకోసెకంట్ల కొంచెము చిన్నదిగను, లేలికను నుండును. దీని వేగము గంటకు ౩౯౫ మైళ్ల వరకు నుండును. దీనిలో పెట్రోలుటాంకులకును, చోదకునకును గుండ్లతెగులకుండు లోహపురేకులు కరచమువలె దిగించియుండును. ఈరెంటికంటెను ఎక్కువవేగముగా పోగరిగినది 'డిఫైయంట్' (Defiant) పోట్లాటవిమానము. ఇందు ఇద్దరు పైనికులకు తావు కలదు. ఇది మోనోప్లేను. ఇది పూర్తిగా ఒత్తిడిలోపాయతో చేయబడినది. ఇది ఎక్కువదూరపు ప్రయాణము లొనగ్గి అత్యద్భుతమగు పోట్లాట జరుపును. దీనిలోకూడ ౧౦౩౦ అశ్వశక్తియు కలిగిన రోల్స్-రాయిస్ ఏకయంత్రము లమర్చబడినవి. దీని రక్కల వెడల్పు ౩౯ అడుగుల ౬ అంగుళములు. ఇందలి క్రాంతివిమయ మేమన, రెండు మిమనుతుపాకులు దిగించి స్వతంత్రముగా పనిచేయునట్టి పీకము (Turret). దీని రక్కలలోకూడ ముందుకు ప్రేల్చునట్టి మిమనుతుపాకులు గలవు.

బ్రిటిష్ బాంబరులలో ముఖ్యమైనది 'బ్లెన్ హైమ్' (Blenheim) బాంబరువిమానము. దీనిలో ౮౪౦ అశ్వశక్తియు కలిగిన రెండు బ్రిష్టల్ మెరుక్కురి యంత్రము లమర్చియుండును. ఇంజనీయు ఒత్తిడి లోపముతోనే చేయబడినది. దీని రెక్కల పొడవు ౫౬ అడుగుల కంటగోతులు. వీనిని శత్రుస్థానముల రహస్యములు కనుగొనుటకును, పోట్లాటలనుగూడ ఉపయోగించవచ్చును. ౧౫,౦౦౦ అడుగుల ఎత్తున దీనికి గంటకు ౨౦౫ మైళ్ల వేగము కలదు. గంటకు ౨౦౫ మైళ్ల వాష్ట్యన గిత్తి గంటలకాలము ఇది తిరుగ గలదు. ఒక్కనిముషములో ౧౫౪౦ అడుగుల ఎత్తు వకు ఎక్కగలదు. ఇది ఎక్కువదూరమువరకును మిక్కిలి బరువైన బాంబులను కొనిపోగలదు. 'బ్యాఫోర్ట్' (Beaufort) అను బాంబరువిమానము బ్లెన్ హైమ్ కంటేనే యుండును. ఇందు ముగ్గురు వైనికు లుండురు. దీనిలో ౧౦౬౫ అశ్వశక్తియు కలిగిన రెండు బారన్ యంత్రము లమర్చియుండును. వెర్లింగ్టన్, బ్లెన్ హైమ్ బాంబరులనుకూడ మిక్కిలి తీవ్రమైనవి. బ్లెన్ హైమ్ బాంబరు ౧౫౩౮ లో ఒకేదమ్మున ఈశ్వుకండి ఆస్ట్రీలియాకు ౩౧౫౫ మైళ్లు ఎగిరి బహుమానము పొంది నది. ౧౯౬౦౦ అడుగుల ఎత్తున దీనికి గంటకు ౨౨౪ మైళ్ల వేగము కలదు. ఫ్రెంచివారికి పోటేట్, బ్రిగట్, బ్లాక్, మోరేన్ సార్మియర్, హోల్ హోవెన్, యమెట్ మొదలగు యుద్ధవిమానములు కలవు. ఇంజనీయు ఇంచు మించుగా బ్రిటిషుయధుద్ధవిమానములనే పోలియుండును.

యుద్ధము ప్రారంభ మగునాటికి జర్మనీకి ౧౦,౦౦౦ యుద్ధవిమానములు కలవని బ్రిటిష్ వారు అంచనా వేసియున్నారు. జర్మనీకి పోట్లాటవిమానముల కంటే బాంబరులే యెక్కువగా కలవు. జర్మనీ పోట్లాట విమానములలో హెన్కెల్ "హె. ౧౧౨" (Heinkel "He 112") ముఖ్యమైనది. ఇందులో విమానచోదకు డొక్కడే వైనికు డుండును. దీని వేగము గంటకు ౩౧౦ మైళ్లు. దీని అగ్రభంజరములో రెండు మిషను తుపాకులును, రెక్కలలో ముందు ౨౩ మిల్లీమీటరుల తోర్ణికన్ తుపాకులు రెండును ఉండును. మెసర్ స్మిట్ (Messerschmitt) విమానములనుకూడ

ముఖ్యమైనవి. వాని వేగము గంటకు ౩౫౪ మైళ్లు. వానికి రెక్కలలో రెండు మిషనుతుపాకు లుండును. ఇంజను లకు మీదుగా రెండు తుపాకు లుండును. ఇదిగాక దాని ముక్కునందుకూడ ఒక తుపాకి యుండును. ఇది నిముషమువకు ౫౦౦ గుండ్లు ప్రేల్చును. ఈగుండ్లు పెకండునకు ౨౪,౦౦౦ అడుగుల వేగముతో ప్రయాణము చేయును. మెసర్ స్మిట్ ౧౧౦ విమానము బ్రిటిష్ డిఫెండ్ వలే నిర్మించబడినది. ఇది ఎక్కువ దూరపు పోట్లాటలకు బాగుగా నుపయోగించును. ౧౬,౫౦౦ అడుగుల ఎత్తున వానివేగము గంటకు ౩౬౫ మైళ్లు. దానిలో ముందుకు ప్రేల్చుటకు రెండు తుపాకులు గాక నాలుగు మిషనుతుపాకు లుండును. నెవెటి రెండు తుపాకులు ముక్కునందు క్రిందుగా అమర్చియుండును. ఇది ముప్పాతిక అంగుళపు గుండ్లను ౬౯౦ గజముల దూరమువరకు వేయగల్గును. మిషనుతుపాకులలో రెండు బిగించియుండును; రెండు ఏవైపుకు కావలసిన ఆవైపుకు ప్రేల్చుటకు వీలుగా నుండును. ౪౦౦ గాల నుల పెట్రోలు పట్టు టాంకులు రెక్కలలో నమర్చి యుండును. ఈ పెట్రోలు సహాయముతో ౧౬౦ మైళ్ల వేగముతో ౧౩౦౦ మైళ్లు పోవచ్చును. జర్మను విమానబలములో ముఖ్యమైనది జంకరు "జ. ౧౮౩" (Junker, Ju 187). దీనిని చూకి బాంబువేయుటకు (డైపు బాంబింగు) ఎక్కువగా నుపయోగించుచు న్నారు. దీనిలో ౧౧౦౦ పౌనుల బాంబు ఒకటియు, ౧౧౦ పౌనుల బాంబులు నాలుగును కొనిపోవచ్చును. బాంబులను రెక్కల అడుగున పెట్టుదురు. రెక్కలకు ముందున మిషనుతుపాకులుకూడ ఉండును. జంకరు "జ. ౧౬", జంకరు "జ. ౧౮" బాంబరులనుకూడ జర్మనీ వారు యుద్ధములో ఎక్కువగా నుపయోగించుచు న్నారు. దాని వేగము గంటకు ౩౦౦ మైళ్లు. ౧౨౦౦ మైళ్లు ప్రయాణము చేయగలదు. "జ. ౧౯" విమాన మునందు నాలుగు ఇంజనుల నమర్చి వైస్యముల నొక చోటినుండి మరియొకచోటికి కొనిపోవుటకు జర్మనీ వారు నుపయోగించుచున్నారు. డోర్నియర్ "డో. ౨౧౫" విమానము మిక్కిలి తీవ్రయుద్ధము చేయగలదు. ఇది పోలెండుయుద్ధమునం దెక్కువగా ఉపయోగింపబడినది.

అమెరికా దేశమునందు క్రొత్తరకపు విమాన మొకటి నిర్మించబడినది. దానికి వాక్ గార్డ్ అని పేరు. ఈ విమానము శేలవిమాదముండి నియమమునకు ౪౦౦౦ అ, త్వనకు ఎగురగలదు. దాని ప్రయాణవేగము గంటకు నాలుగువందల మైళ్లు. ఈ విమానమును నడుపు యంత్రములయొక్క అశ్వజవము ౧౨౦౦. ఈ విమానము యుద్ధములందు బోర్లపడకుండును, శలక్రిందులు కాకుండును నిలబడి కుప్పిత్యముతో పోట్లాడగలదు. విమానములు బోరాటముందు ఎత్తునుండి క్రిందకు ఆకస్మాత్తుగా దిగునప్పుడు బొంగరమువలె గిరగిర తిరిగి పోయి పల్లటీలు కొట్టుట తలపించును. కాని వాక్ గార్డ్ అట్లు పల్లటీలు కొట్టదు. అమెరికా దేశము నుండి దానిని కొనుటకు యుద్ధము యు దేశములవారు ఆశురపడుచున్నారు.

ఇట్టిదే మరియొకరకపు విమానమునుకూడ అమెరికాలో నిర్మించుచున్నారు. ఈవిమానము నియమమునకు ఒకమైలు ఎత్తునకు ఎగురగలదు. ఇంత తొందరగా ఎక్కగలిగిన విమాన నేటియు ఇంతవరకును లేదు. దీనికి మూడు ఆకులు కలిగిన ప్రాపెలగుండును. క్రిందనున్న చక్రముల బండిని ఎగురునప్పుడు రెక్కలక్రిందకు ముడివివేయవచ్చును. ఇది గంటకు ౩౦౦ మైళ్లకంటే ఎక్కువ వేగముగా ప్రయాణము చేయగలదు; ౩౬౨౦౦ అడుగుల ఎత్తునకు ఎగురగలదు.

ప్రపంచమునం దంతటికిని పెద్దదగు డిగ్లసు విమానము అమెరికాలో తయారగుచున్నది. దీనిని రాక్షసవిమాన మనవచ్చును. ఇది ౨౪ మైలు బరువు కలిగిన తొమ్మిదిబాంబుల పంచుకొని అమెరికాయందు బయలుదేరి యూరపునకు పోయి, ఆబాంబులను వైచి, ఆగకుండ అట్లాంటిక్ సముద్రము దాటి అమెరికా చేరగలదు. ఈబాంబుల బరువుతో ౨౨౦౦౦ అడుగుల ఎత్తునకు పోయి, గంటకు ౨౧౦ మైళ్ల వేగముతో ప్రయాణము చేయును. దీనిరెక్కలు ౨౧౨ అడుగుల పొడవుండును. ౨౦౦౦ అశ్వజవము కల్గిన రేడియలు ఇంజనులు ఇంగు అమర్చబడినవి. ౧౬ అడుగుల పొడవైన మూడు ఆకులచే దీని ప్రాపెలరు చేయబడినది. దీనిని నిర్మించుటకు ౫౦౦ యంత్రకాస్త్రజ్ఞులు రహస్యముగా పనిచేసిరి. దీని మొత్తముబరువు ౧౪౦,౦౦౦ పౌండులు. దీని నిర్మాణమునందు వేగముకంటే ఎక్కువమారము తుహులను ప్రేల్చగల్గుటయే ముఖ్యవిషయము. ౮౮౦ నుళ్లుల వ్యాసము గలిగిన మూడు చక్రముల పైకిలుబండి దీనికి అడుగున అమర్చబడినది. దీనిని ఎగురునప్పుడు ముడివివేయవచ్చును. ఈవిమానముతోకనుండి ముఖమునకు ౧౩౫ అడుగుల పొడవుండును. చిన్న చిన్న డబ్బాలలో పెట్రోలు నుంది దీని రెక్కలలో నిలువయుంచవచ్చును. అందుచే తుపాకిగుండు రెక్కలకు తగిలినను అన్ని డబ్బాలకును ఒకేసారి నవ్వును కలుగదు. ఇది ఎగురునట్టి యొక బ్రహ్మాండమును కొలయని చెప్పవచ్చును.

నాట్యవేదము

[గతి సంచిక తరువాయి]

శ్రీ జన్ములమడక మాధవరామశర్మ

నాట్య మనేది ఒక కళ అనటంలో ఎవరికిని విషయి పర్తి లేదు. కాస్త్రీయంకము వడపోతపోయబడి కళగా వచ్చింది దనిమాత్రం గుర్తుపెట్టుకోవాలి. ఏదో ఉద్దేశాన్ని పెరవేర్చటానికి కాస్త్రుప్రవాహం బయలు చేరింది దని మనము తెలుసుకోగలము. ప్రవాహానికి ఒక గమ్యం ఉంటుంది. మధ్యలో అది విత్రగమౌకల పొందర్యం చూపించుతుంది. జలప్రవాహానికి గమ్య గతి లోకప్రయోజనమును సంపాదించుతున్నదా, లేదా అనేది వేరే విషయం. కాస్త్రీగులమహాగమ్యం ప్రయోజనకారి కాదని ఎవరూ అనరు. వానిలోని అవాంతర ఘట్టాలనే లోకం అభిమానించివా లక్ష్యమును తేల్చిపించటాన్ని మన మింకా పేర్చుకోలేదు. కళా దేవనగతిలో ఇంకో పరమార్థం ఉన్నది. మహాఫలము నకు సంబంధించిన అవాంతరఫలాలు అందులో నుమి నూడి ఉంటవి. అన్నిటిలోనూ మహాఫలరూపం ఉంటుంది. ప్రతి అవాంతరఫలమూ ముఖ్యలక్ష్యమును అందజేస్తుంది. మహాఫల మొక్కటే అనేకయాపాలలో అవతరించుతుందని గ్రహించవచ్చు. కళను కళకొదకే ఆరాధించుతా మనేవాళ్లు కూడా కళాగమ్యమును పొంద చూస్తున్నారు అనే భావించుతాము. ఎక్కడైనా అసమర్థులలోకం కళాప్రయోజనాన్ని చెరుక్కో లేకపోవచ్చు. వారు గ్రహించక పోయినా ప్రయోజన వల్ల ఉన్నదని నిశ్చయించాలి. ధర్మగూర్వవరకులైన వారికి ధర్మోపదేశము లివ్వటానికి నాట్యము సర్వసమర్థమైనట్లే అధర్మాసక్తులను ధర్మార్థాధకులనుగా చేసి ధర్మఫలాల ప్రవేశపెట్టడానికి కూడ నాట్యమే సర్వ సమర్థము. అవాంతర ప్రయోజనాలలో ధర్మము ముఖ్యము కాబట్టి నాట్యము అందుకోరకు సమర్థమయ్యేటట్లే చూడాలి. నానా రసభావ సమన్వితమైన నాట్య వళంలో త్రైలోక్య భావానుకీర్తనం ఉంటుందని భరతుడు చెప్పచున్నాడు. ఉన్నచోటనే ఉన్న

సామాజికవనకు మూడు లోకాలను మూటకట్టి ముందు పెట్టేది నాట్యమే. దీన్ని మరచిపోరాదు.

అభినయం

అభినయ మనేది నటుని ధర్మం. మహాఫలాన్ని అవాంతర ఫలసంయుక్తంగా చేసి ఏకార్థత్వాన్ని సంపాదించటానికి ధర్మమే సమర్థం. ధార్మికచిత్త వృత్తి వికాసం పొందినపుడు నటత్వం స్థించుతుంది. జన్మాంతర సంస్కారముల సంద్భవ ఉంటేనేగాని నటుడు కావటం కష్టం. అసలు నటుడై పుట్టారీగాని పుట్టి నటుడు కావటం దుష్టభం. నూత్న దేహానికి సంస్కృతి ఉంటేనే నటత్వం వస్తుంది. నట తీరి తంలో అనుకరణం ముఖ్యం. మానవ తీరితానికి అనుకరణ మవసరము. దానివలననే శక్తులకు వికాసం కలుగు తుంది. భావనాబలంతో అనుకృతిని స్వాధీనం చేసు కొంటే తీరికం పరిమళించుతుంది. స్త్రీలు కూడా నట వానికి అర్హులరీగే ఉన్నారని భరతుడు కంకర వేణుపట్టు తున్నాడు. వాస్తవికత్వానికి ఆరోప కల్పన అవసరం. కాకపోతే ఆస్వాదనపుట్టుక అందువలన పురుషుడు స్త్రీ పాత్రాభినయంచేస్తే, స్త్రీ పురుషపాత్రాభినయంచేస్తే భావానుకీర్తనం బాగా ఉంటుందని కొందరు అనుభ వజ్ఞుల అప్రతిక్షేప్యమైన వచనంలో వాస్తవికత్వం భాసించాలి అని అనుకోరాదు. ఏ విధంగా ఎవరు ఎట్లా అభినయించినా వాస్తవికత్వం రాదు. అది రావటానికి నాట్యాభిమానులు ప్రయత్నం చేయటం వ్యర్థం. అట్లు వంటి ప్రయత్నమునే వాళ్లు స్వీకరించితే భావనా బలం ఉన్న సామాజికులను చక్కగా మోపగింత టానికి ఉద్యమించుతున్నారన్నమాట. అటువంటి మోపగించే ప్రయత్నం మానుకొని భావకుల భావనకే అన్ని హక్కులనూ విడిచిపెట్టితే నాట్యాభినయం సఫలమవుతుంది. చిన్నపిల్లవాడు ముసలివానికంటే వటం

నితే మనం ముచ్చటపడతాము. ముసలితనం వీనిలో ఉండగా, లేదా అని ముడి ఆలోచనలను చేయము. స్త్రీ వలె ఉండే పురుషున్ని చూచినప్పుడు కలిగే విశేషం స్త్రీ చూచినప్పుడుగాని, మగరాయడు చూచి ఉన్న ముగవను చూచినప్పుడు కలిగే విశేషం మగవానిని చూచినప్పుడుగాని కలగవలసి అంటే సచ్చా దములు తమ అవధివాన్ని సాక్ష్యంగా చూచుకొని సంరసం పడతారు. కాబట్టి పురుషుడు స్త్రీ చేపాన్ని, స్త్రీ పురుషచేపాన్ని భరించి అభినయించేటప్పుడు ఆ రోషధర్మములో పరిత్యం ఉంటుంది కాబట్టి పాపాది కులు తమ నిశితభావనకు ఒరిపిడి పెట్టుకోవచ్చు. స్త్రీకి స్త్రీ, పురుషునకు పురుషుడు తగునని భరతు డంటున్నాడు. కాని చ్యుత్యాసమును విషేధించటం లేదు. భావనానిశితత్వం లేనివాళ్లు ఏ విధంగానూ అభి నయపరమార్థం తెలుసుకోలేరు. వాళ్ల సహజా భరతు డుద్దేశించి తన రచనలో తదనుగుణరచనాలకు అవ కాళం ఇచ్చాడు.

అభినయం వాలుగువిధాలు. వీటిలో ఏ ఒక్కటో ప్రధానం అని తలచరాదు. అభినయశిరంగా ఉన్న ఈ వారింటిలో దేనికి లోటువచ్చినా లోటు ఉండనే ఉన్నది. కాబట్టి సర్వాంగీకమైన అభినయ సంపదను సంపాదించటానికి నటు దశశ్యంగా ప్రయత్నించాలి. అన్ని అభినయాలలోను శారీరకాభినయంలో భరతుని దర్శన అధికంగా కనిపించుకున్నది. చేష్టలు భావనాఫలాలను అందించటానికి అందుకంటే ఉంటుంది. సామాన్యంగా ముఖచాస్త్రాలులకు సంబంధించిన అభి నయములలోనూ రసభావములకు అనుగుణంగా చెప్పిన విధాన విశేషాలు అత్యంత రమణీయంగా ఉన్నవి. ఇంకా అంగహారాలు, కరణాలు, చారి మండలములు, ప్రసాగా వానికి సంబంధించిన విధులు ఎన్నో తెలియకపోయి ఉన్నవి. వీని ఎన్నిటిని భావించితే అభినయంపలసిన నటుడు మహాయోగప్రజ్ఞ కల వాడుగా ఉండవలె కావాలి అనిపించుకుంది. నిజంగా తలుపు ఒక లలితయోగి. తన కవితను తానే చూచి మెచ్చుకొని ఆనందించే కవి ఉన్నాడు. తనగానాన్ని అభినందించే గాయకు డున్నాడు. వాళ్లందరూ కూడా ఆ మా సమయాలలో యెంకో భావోద్వేగం పొందేఉంటారన్నమాట. ఆ విధంగానే నిస్సీమభావోద్వేగం పొంది అభినయక్రియానందమును అనుభవించే నటావధాని యున్నాడు.

నటులు

నటశిలిక చాలా లలితమైనది. స్పృహలేయమైన కో అందులో ఉన్నది. ఉదాత్తరేఖ లంబులో కనపడుతేది. భరతుని పుత్రులు, శిష్యులు అందరూ నట శీవనమును అవలంబించారు. లోకాన్ని ఆనందింప చేశారు. మెప్పులు పొందినారు. ప్రశంస ఎప్పటికైనా ప్రమాదపాటు కలుగచేస్తుంది. వారు ఒకప్పుడు గర్వింబి సమీపంలో ఉన్న ఋష్యకులను వికటంగా అభి నయించి ఆపహాసించటంమూలాన కావగ్రస్తు లైనారు. ఋషులు కోపంతో 'హండి, మీది కూడ్రవృత్తి' అని విదిలించుకున్నారు. ఈ విషయాన్ని వాద్యకాస్త్రంలో చూచిన పరమధార్మికులు కొందరు నటులను దరిచేర నీయక, పంక్తిభోజనాలు పెట్టక, ఇంకా అవకాశాలు ఇవ్వక భుమిభుమలాడిపోయారు. ఇది అవ్యాధం. అప్పుడందరూ శపింపబడ్డారా? ఏకొందరో అప్పటి సమాచారానికి రాకుండా ఉన్న భరతపుత్రులు లేదా? వాళ్లకు ఈ శాపం లేదే? ఇప్పటి నటుల సంప్రదాయ మంతా వాళ్లదే అని మనము గ్రహింపవచ్చుచే! శపింప బడినవాళ్లు పశ్చాత్తప్తై ఇతరమార్గాలను అనుసరించి ఉంటారు. శపింపబడినవారు తమ సంప్రదాయాలను ప్రచారం చేశారు. పవిత్రమైన ధార్మిక నటసంప్ర దాయాన్ని ధార్మికుల మనుకునేవాళ్లు ఏరగించుట పారపాటు. ఇప్పుడందరూ అన్నీ పవరించుకొన్నారు. సర్వసామాన్యంగా అందరూ రసానందమును సంపా దించే నటులు పూజ్యులు. ఇప్పటిలో వారు ధార్మిక విధానమును అనుసరించిలే ఇంకా ప్రశంసలు తొలారు.

నాట్యము - వేదము

వేదంలో మంత్రాలు, బ్రాహ్మణములు, ఆరణ్యకాలు, ఉపనిషత్తులు ఉన్నవి. నాట్యంలో పాటలు, పద్యాలు, రంగమ్రాజ, అభినయములు, ఈ భావనలకు వచ్చే భావాలు, రసాలు ఉన్నవి. మంత్రవేదం వేదక లను ప్రశం చేస్తుంది; గుణోర్తనం చేస్తుంది; తర్కమును చెల్లబెట్టుతుంది. నాట్యంలో పద్యాలు, పాటలు మొదలైన వాచికవ్యవహార మంతా మంత్రకార్య మును వెరవేర్చుచున్నది. బ్రాహ్మణ భాగాలు మంత్రాలకు క్రియానియోగమును చెప్పుకున్నవి. క్రియలద్యాం అపూర్వమును బోధించుచున్నవి. నాట్యంలోని రంగమ్రాజ యజ్ఞ యాగాదులవంటిది. ఇందులోని వానావిధానివయాలు, చారిమండలారు లన్నీ రసభావరూపమైన అపూర్వతత్వాన్ని బోధించు

చున్నది. ఇక ఆరణ్యక భాగములతో ఉపాసనాత్మకము. నాట్యంలో ఉపాసనకు లోటు ఏమి ఉన్నది? నిరంతరము భావనకు ఉద్దేశము విచ్చే చిత్రవిచిత్ర భావాలు అన్నీ కూడా ఉపాసనాత్మకమునే వ్యక్తము చేస్తున్నవి. వివరించి అనువదీ ఉపనిషత్తులు పరబ్రహ్మను ప్రతిపాదించుతూ భవ్యము బాతున్నవి. వాద్యములతో కూడా రసబ్రహ్మను పరిపాదించుతూ భవ్యమవుతున్నది. కాబట్టి నాట్యమును వేదముని వ్యవహరించుట సమచిత్తంగా ఉంటుందని భావకులు గ్రహించాలి.

మన విధి

నాట్య శాస్త్రమును తెలుగుభాషలోనికి త్వరలో అనువాదం చేయించాలి. నాట్యశాస్త్ర విధులను చూడకపోయినా జన్మాంతరావధాని బట్టి కమ్మగా ఆధిపత్యము చేసే ధర్మములున్నాయి. వారి అవధిని లాభిత్వమును లోకానికి విశదపరచాలి. ఆయా అధిపత్యాలను నిరూపించే ప్రస్తుతాలలో అధిపత్య కోవిదుల అధిపత్యచాతుర్యమును చూపే చిత్రములను ప్రకటించాలి. నాట్యశాస్త్రంలోని విషయ సర్వస్వములతో అవసరము కాదని అనుకొంటే అవసరమైన అంగం కోకొల్లలుగా విచలంగా తెలిసేట్లుగా ప్రకటించేయాలి. నేటికాలంలో వాయూ వీరు అక్కడి నుంచి, ఇక్కడి నుంచి వచ్చి ఏమో అధిపత్యమును కూర్చుని భరతనాట్యం అంటున్నారు. ఆ మాటను వారు పలికిన తరువాత అది అది కావోయి అనుకుంటున్నాము. వారధిపత్యములతో ఒక భావంగా ఉన్నది. స్కూలు మాస్టరుగారి అధిపత్యానికి, దీనికి లేదా ఏమి బర్నికెక్టరునా అడిగితే కోపపడతాడు. అది లిదంతా భరతనాట్యం కాదనిపించుకున్నది. అవునో కాదో నిర్ణయించటానికి భరతనాట్య విజ్ఞానమును అందు బాటులో ఉంచాలి. కావలినంతవరకూ నాట్యశాస్త్రమును ప్రకటిస్తాం. ఈ సమయంలో అధిపత్యపుడి అధిపత్య భారతిని మనము మరచిపోరాదు. ఆతడు ఎక్కువ విషయాలను ఆకళించుకొన్నాడు. ఆతడు ప్రసరింప చేసిన నాట్యవిజ్ఞానాన్ని అనుబంధంగా ఆంధ్రంలో తీసుకొనిరావాలి. ఇంకా మనవిధులు చాలా ఉన్నవి. అదర్శప్రాయమైన రంగం మనకు లేదు. రంగమంటే నిర్మాణ విషయంలో భరతుడు చాలా శ్రద్ధను ప్రదర్శించాడు. భరతుడు చెప్పినట్లుగా చేస్తే రంగమండపం బాగుండదని అనటంకంటే ఆతడు నిరూపించినట్లుగా త్రివిధరంగ నిర్మాణం చేయించి చూడండి. బాగుంటుందో, బాగుండదో లోకం నిర

యించుకుంది. బాగుండదే అనుకోండి, భరతుడి విధంగా ఉంటుంది అని తెలుసుకోవటాని కయినా రంగశాల నిర్మాణం చేయించకలేవ్వుడు. రూపకాలు పదిరకాలుగా ఉన్నవి. ఉపరూపాలు దాదాపు ౨౦ దాకా ఉన్నవి. ముప్పది రకాల రూపకాలనో కారణ తనయుడు సృష్టించుచున్నాడు. వాని వాని యధోక్త లక్షణానుసారంగా పంధి పంధ్యంగా సహితంగా రూపకాలను మంచికవులచే నిర్మాణం చేయించాలి. నాట్యానికి ఎన్ని ఫలాలున్నవని భరతుడు చెప్పుచున్నాడో అన్ని ఫలాటూ కనపడేట్లుగా తగిన వస్తువును తీసుకొని రూపకాలను నిర్ధారించేయించాలి. నాట్యవేదం అంటే లోకానికి సరిగా తెలియకుండా ఉన్నది. కాబట్టి నాట్యవేద ప్రబోధ, ప్రచారములను చేయించాలి. నాటకరచయితను, నటుని, శిల్పిని, భరత విద్యాప్రవీణుని, విమర్శకుని, విషయకోభవుని ప్రోత్సహించి తగినట్లుగా బహుమానించాలి. నాటక ప్రదర్శనలో నాట్యసృష్టి, సృష్ట ప్రదర్శనం చేయించాలి. ఆవుడు నాట్యనిర్దేశనాధిపాలు పెట్టించాలి. ఇంకా ఏమేమి చేయాలో ఉపాదేశించాలి. మన ఉపాలకు భరతుడు బాగా అవకాశం ఇచ్చాడు. వీటిని దుర్వినియోగం చేయరాదు.

నాట్యవేదానుసారమునైనా బాగా తెలుసుకోకుండా, బాగుండదని బాగుండదని అంటే సహించే వాగుండరు. బాగుందో లేదో అన్నీ బాగా తెలిసి, తిట్టవలెనని అనుకుంటే తిట్టుండి. తెలిస్తే తిట్టరని వైర్యం. ఒకప్పుడని అక్కరలేదని అనుకోవచ్చు. అయినా ప్రాచీనకళను పోషించాలి. మన తరువాత వచ్చే వాళ్ళకు అవసరమవుతేమో? ఒకప్పుడు ధార్మికసంప్రదాయం తెలియకపోగా భరతసమర్థారమును చేయటానికి నాట్య సంప్రదాయం వచ్చింది. నాట్యసంప్రదాయము లభితమైనదనీ, సుకుమారమైనదనీ అందరి భావన. ఇప్పుడు నాట్యసంప్రదాయంకూడా తెలియకుండా పోతున్నది. ఈ భరతధర్మాన్ని పుట్టిన నాట్యకళ ఈ భరతధర్మాన్ని తీసేచుచున్నది. సహించుతారా? పాశ్చాత్యపు రంగులన్నీ దీనిమీద పడి దీని సహజ స్వరూప పామరారాన్ని భవ్యంపంచేస్తుంటే తీసుకుంటారా? సరియైన సంప్రదాయాధిపత్యాలు మోపాతున్నవి. ఊరుకుంటారా? మహానటుడు పరమశివుడు మహాసప్తరూప విజ్ఞాన సంవేదన సంపదకలుగ చేయటానికి నాట్యం చేస్తున్నాడు.

"నమో రసాత్మకే."

విమర్శ నవలు

ఛాయ

[ఇతరనాటికలు]

కర్త : ముద్దా విశ్వనాథంగారు. ప్రకాశకులు : ఆంధ్రభూమి బుక్ డిపో, వేపేరి, మద్రాసు. కల మాడడాలు.

ఈ చిన్న పుస్తకంలో 'ఛాయ', 'ఘాత', 'రిక్షావాహ', 'వేసే రాజవంశం' అనే నాలుగు నాటికలున్నవి. ఇందులో మొదటి రెండు నాటికలున్నూ ఆరో ఇండియా రేడియోవారిచేత మద్రాసు కేంద్రము నుండి బ్రాడ్ కాస్టు కాబడినవి.

'ఛాయ' మానవ హృదయంలోని ఔన్నత్యాన్ని, 'ఘాత' మానవ హృదయ దౌర్బల్యాన్ని మిక్కిలి సహజంగా చూపిస్తున్నవి. మొదటిది అసాధారణము, రెండవది సాధారణము. మొదటి కథలో ఛాయ అను అవాగ్రహాలికను సహృదయుడొకడు చేర దీయడమేకాక, ఆ మెగులములకు మెచ్చి కోడలుగా తీసుకొనినాడు. కట్నములు, కానుకలు మొదలగు పటాటోపాదంబరములతో నిత్యమూ జరిగే వివాహాలను చూసే మనకన్నులకు ఈ వివాహం ఆదర్శ స్రావ్యంగా కనబడుతుంది. వివాహం నిజంగా ఈ పద్ధతులలో జరుగవలెనని మనలో చాలామంది కాంక్షించుతారు కాని, ఎవరికివారు స్వవిషయంలో చల్లగా చూడకపోతారు.

రెండవది 'ఘాత'. అసలే మాటను గోవావరి జిల్లావారు 'ఘోర' మనే అర్థంలో ఉపయోగిస్తారు. ఇందులో గోపాలంగారు మిల్లువ్యాపారంలో లాభం

గడించి మూడంతస్తుల మేడ కట్టించుకొంటే, ఆయనతో పోటీవ్యాపారం పెట్టి గలనలేక దివాలాదీసిన కోటయ్య, ఇతరులు బాగుపడుతుంటే చూడలేని పెద్ద మనుష్యులను పోగుచేసి, గోపాలంగారు గృహప్రవేశం నాడు వరకూ ఇవ్వబోతున్నాడని పుకారు పుట్టిస్తాడు. ఆనోటా ఈనోటా ఈవార్త గాలికబుల్లునమ్మే పల్లెటూరి జనుల్లో ములభంగా ప్రాకిపోతుంది. సమయానుకూలంగా నలుగురినీ పోగుచేసి కోటయ్య గోపాలంగారిని మెల్లగా తన్నడమేకాక, అతనివూడ కోట్లలో మనీకేసు పెట్టించాడు. కాని విచారణ సమయంలో కోటయ్యకుట్ర బయటపడిపోతుంది. ఏ మాత్రం ఆలోచనాస్థావరం లేక చెప్పడుమాటలు విని గోపాలంగారిని హింసించిన గ్రామీణులే కోటయ్యను తన్నడానికి సిద్ధపడతారు. కవిగారు విద్యాభ్యాస్యులైన ప్రజాభావశ్రేణిపు చిత్తవృత్తి (Mob mentality) ని సంభాషణలవలన చక్కగా చిత్రించారు. ఈ నాటికలలోని సంభాషణలు చదువుకుంటే మేక్సియరు నాటికములలోని జాలియస్ నీజర్, హామెట్ సంభాషణలు స్మృతిపథంలోనికి వస్తున్నవి. తక్కిన రెండుకథలు సామాన్యములు.

కథలు చాలా పొంకంగా ఉన్నవి. కథలలోని భావ చక్కని వ్యావహారికము. భావంలో కాని, భావంలో కాని అసహజత్యం ఒకచోటమాతాకనవడదు. సంభాషణలు ఎంతో రుచికరమైనవి.

మెం. శ్రీ.

ఉద్యానం

కర్త: పురాణం కుమారరాఘవశాస్త్రిగారు, బి. ఏ. వాడపల్లి పాస్, బ్రాహ్మణవీధి, చెజవాడ. వెల అయిదణాలు.

ఈ కథా సంపుటిలో 'మాంగల్యం', 'ఈరయ్య ప్రేమ', 'క్రిష్ణమన పెలపుల్ల', 'నేనూ వస్తున్నా', 'ఫోటో' అను అయిదుకథలు ఉన్నవి. ఒక్కొక్క కథలో ఒక్కొక్క నీతిని బయలుపరచడం కవిగారి ఉద్దేశ్యం. అన్నిటిలోనూ సాధారణంగా త్యాగం ప్రదర్శితమైంది. 'నేనూ వస్తున్నా' అన్నిటిలో హృదయంగమంగా ఉన్నది. మామగారు అలకకానుక తీర్పలేదనే కోపంవలన అల్లుడు భార్యను పుట్టింటికి పంపడానికి నిరాకరిస్తాడు. తల్లి చెంగ పెట్టుకొనిమించ మెక్కింది. ఈ సంగతి తెలిసి మామగూడ జబ్బున పడుతుంది. ఆ జబ్బులో కల. కలలో తనకోసం పర్తి తేవ్మీరా తల్లి మరణించినట్లు కనబడుతుంది. చెంబడే "నేనూ వస్తున్నా, అమ్మా" అని అరచి మామగూడ ప్రాణం వాయువులో అంతర్లీనమై పోతుంది. ఆఖరి కథ 'ఫోటో' కూడ బాగానే వున్నది. కథలో వినువు తక్కువగా వున్నది. భావకూడ కొంచెము అభివృద్ధి కావలసి యున్నది.

వెం. శ్రీ.

వీర తానాడీ

కర్త: చుక్కభొట్ల సత్యనారాయణమూర్తి గారు, రాజమండ్రి. వెల ఒకరూపాయి.

ఇది ఐదంకముల నాటకము. దీనిలోని ఇతి వృత్తము శివాజీనేనానియగు తానాడీకి సంబంధించి వది. ద్విశతాబ్దములవరకు అవిచ్ఛిన్నముగా ప్రజ్వలించిన మొగలు సామ్రాజ్యమునకు ఔరంగజేబు పరిపాలన ఆఖరువెలుగు. ఇతనికాలమున హిందూజాతి పునరుజ్జీవికై తన శృంగులమును తెగకొట్టుకొనుటకు నలువైపుల ప్రయత్నించినది. ఉత్తరమున రాజపుత్రులు, దక్షిణమున మహారాష్ట్రులు విజృంభించి ఇందుమించుగా ఆసీనుహిమావలపర్యంతము వ్యాపించిన మొగలు సామ్రాజ్యమును ఛిన్నా భిన్న మొనర్చి

వారు. ఈ విప్లవములో శివాజీకి కుడిభుజముగా పని చేసినవాడు తానాడీ. ఆతని చరిత్రమే ఈ నాటకము.

ఉదయసింహు డను రాజపుత్రుడు తోటి రాజపుత్రులపై పగదీర్చుకొను నుద్దేశ్యముతో మహమ్మదీయమున కలసి, ఔరంగజేబువద్ద ఒక నేనాని యైనాడు. పద్మయను రాజపుత్రుని మహమ్మదీయులతో పోరాడి మరణించిన భర్తతో సహామనము చేయబోవుచుండగా, ఉదయసింహుడు పూర్వము తానామెను వలచినకారణముచేత చెరబట్టి ఔరంగజేబువద్దకు గొంపోయినాడు. ఔరంగజేబు బాకనిని మహారాష్ట్రుల వశమందున్న కొండాణగడమును స్వాధీన పరచుకొని, చూడునెలల తరువాత పద్మను వివాహమాడ నాజ్ఞాపించును. ఈ సమాచారము తెలిసికొని శివాజీ కొండాణగడములో మహమ్మదీయుల స్వాధీనమందున్న దుర్గమునుగూడ వశపరచుకొనుమని తన నేనానియైన తానాడీని నియోగించెను. తానాడీ మారు చేపమున దుర్గము ప్రవేశించి దేశభక్తి పూరితములైన పాటలతో మహమ్మదీయ సేనవలెన మహారాష్ట్ర సైనికులను స్వాతంత్ర్యోత్సాహపూరితులుగా చేసి, సమయముకు పద్మకునభంగము నరికట్టుటయేగాక దుర్గమును మహారాష్ట్ర స్వాధీన మొనర్చినాడు. కాని యుద్ధములో ఉదయసింహునితోపాటు తానాడీకూడ మరణించి వీరస్వర్గము నొందినాడు.

కవి స్వతంత్రభావపూరితుడు. కవిలోని ఉద్రేకము స్పష్టముగా కనబడుచున్నది. కాని ఉద్రేక పూరితులందరును భావస్ఫురణమునందు లొంగిపోవుట నవాజము. ఈ కవివిషయములోకూడ అలాగేమే కనబడుచున్నది. పద్మయులుకాని, వచనముకాని కావలసినంత రసబోషకములుగా లేవు. కవిగా రింకను కృషిచేసి రసవంతమైన నాటకములు రచించి దేశసేవ చేయుదురని నమ్ముచున్నాను.

వెం. శ్రీ.

ఆంధ్ర లాజర్నల్

ప్రీతికాన్సిల్, ఫెడరల్ కోట్స్, హైకోర్టులలోని ముఖ్యమైన తీర్పులను గురించియు, గ్రామ పంచాయ

తీలు, కోర్టులు లోనగువాని విధులనునురించియు, మరియు న్యాయశాస్త్రములకు తెలిసిన విషయములను గూర్చియు వివరములు తెలిపి అంధుల నందరను కోర్టువ్యవహారములనుగాచేయు పక్షపత్రిక. ప్రతిసెల ౧, ౧౬ వ తేదీలందు వెలువడుచుండును. సంపాదకులు: శ్రీ బంధా కనకరాజుగారు, జిల్లాకోర్టు వకీలు, నడివాడ, కృష్ణాజిల్లా. సంపత్కరచందా రు. 3-౦-౦. విడిపత్రిక రు. ౦-౮-౦ లు.

దానధర్మపద్ధతి

గ్రంథకర్త : శ్రీ నారాయణశ్రీనివాసగారు. అనువాదకులు : శ్రీ ఎం.బా. భాష్యాచార్యులుగారు, శ్రీ నిధిప్రసాద, డి.కె. వివేకానంద్, బెంగళూరు కంటోన్మెంటు. వెల 0-౮-0 తపాలా కూలిగాక.

ప్రస్తుతము భారతదేశములో ౪౦ లక్షలమైగా భిక్షుకవృత్తి నవలంబించినవారు గలరు. ఈ భిక్షుక సమస్యను విడదీయుటకై యుపాయముల మూచించుచు వ్రాయబడిన దీ గ్రంథము. ఇందు అయిదుఅధ్యాయములు. ప్రథమాధ్యాయమున దానము, దాత, దాన గృహీతల ఉత్తమమధ్యమాధమ లక్షణములును, రెండవఅధ్యాయములో ప్రాచీనకాలపు దాతలకు కిది, మయూరధ్వజ, డధీచ్ఛాగుల వృత్తాంతములును, మూడవఅధ్యాయమున మధ్యకాలమునందలి అహల్యా బాయి, సయాశీరావుకృష్ణాదే, ఈశ్వరచంద్ర విద్యా సాగర్ మున్నగు దానకర్తల సమాచారములును గలవు. నాలుగవఅధ్యాయములో వర్తమానకాలమున దాన ధర్మములందు గావించబడిన సంస్కారములమూలములతో బాటు సంపర్కానుసారము నానావిధభిక్షుకజాతుల వివరములును, దానము లేమిధమున గావించవలసినదియు తెలుపబడినవి. పంచమాధ్యాయములో వివేకానందాది మహాత్ముల బోధన లున్నవి. అనుబంధములో మరియు పెక్కువిషయములు గలవు. ఈదేశమునందలి భిక్షుక, నిరుద్యోగుల విషయముల దెలిసికొని వారికి ఉపకారము చేయగోరు దేశహితైషుల కిది ముఖ్యముగా ఉపకరణమైన గ్రంథము.

రత్నశాల

సంపాదకుడు: వారణాసి వెంకటేశ్వరులుగారు. సాహిత్యకుటీరమువారి ప్రచురణములలో మూడవది. గొట్టిపాడు, చిలకలూరిపేటపొట్టు - నంటూరుజిల్లా. వెల పథ్యులకు రు. ౦-౪-౦ లు, ఇతరులకు రు. ౦-౬-౦

ఇది ఒక చిన్న ఖండకావ్య సంపుటి. నాటికా ఖండము, గీతికాఖండ మని రెండుభాగములు. మొదటి భాగములో శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణ, చివుకుల ఆదినారాయణ, వెంపటికోటిేశ్వరకాశ్రిగాడ్డు వ్రాసిన 'కిరీటముణి', 'నెవుడికోపం', 'పల్లెటూరిబడి' యను మూడునాటికలు గలవు. ఒకానొక మణియాధారమున నేదోవిధముగా తీవనము గడపుచుండిన పురాణీల నుండి దానిని బలాత్కారముగా లాగికొన్న కురా నీలను, వారినుండి లాక్కొన్న కిరానీలను ఎవరును ధరించజాలక సముద్రములో పారవేసి ప్రాణాలు దక్కించుకొన్న విచిత్రగాథ మొదటిది. రెండవనాటి కలో స్వార్థమయిన అర్చకులు దేవాలయములలో చేయుతత్వచారములును, మూడవదానిలో పల్లెటూరి బడిపంతుల్లుగావించు అన్యాయములను బోధ్యముగా చిత్రింపబడినవి. రెండవభాగమున గీతికాఖండములో జామీనా, శేషవతారం, సీతారామమూర్తి లోనగు ఆధునికకవులు రచించిన పద్యములు గలవు.

పడకటింట్లో విజ్ఞానచర్య

గ్రంథకర్త: శ్రీ వసంతరావువెంకటరావుగారు. రామానుజాచార్యవిద్యాసమితి, హైదరాబాద్ జిల్లా, విజయనగరము) వారి ప్రచురణములలో ౨౬-వ గ్రంథము.

సామాన్య జనుల కందరికి గులభముగా తెలియని జైల్లూనికవిషయాలు చదువురాని స్త్రీలకు సహితము సుబోధము లగుటకుగాను వ్రాయబడిన దీగ్రంథము. క్లిష్టములైన భౌతికవిజ్ఞానశాస్త్ర, రాసాయనికశాస్త్ర, జ్యోతిషశాస్త్రములకు సంబంధించిన విషయము లిందు ఏదెనిమిదిప్రకరణములలో చక్కగా వివరింపబడినవి. అనుబంధములో దూరదర్శిని, నూత్నదర్శిని ఇత్యాదుల చిత్రములూ, వివరణములూ, ఎలక్ట్రోనిక్స్, ప్రోటానుల గతులను దెలుపు చిత్రములూ గలవు.

గ్రంథస్వీకారము

కల్పారమాల

గ్రంథకర్త: శ్రీ పులివర్తి కరభాచార్యులు గారు. ప్రకాశకులు: విశ్వజ్ఞమండలి, తెనాలి. వెల రు. ౦-౧౦-౦.

స్నేహలత

కర్త: శ్రీ నూరి రాజగోపాలముగారు, నిడదవోలు, పశ్చిమగోదావరిజిల్లా. వెల రు. ౦-3-౦

కృష్ణమహాస్వ

గ్రంథకర్తలు: శ్రీ మాచిగొట్ల ప్రభాకరశాస్త్రి, ఘట్టి నరసింహశాస్త్రిగారు. తెనాలి కళ్యాణి ప్రెస్సులో ముద్రితము.

శ్రీమహాభక్త విజయము

రచయిత: శ్రీ పరవస్తు శిష్యులు నూరిగారు. ప్రకాశకులు: ఎంబార్ భాష్యచార్యులుగారు. శ్రీ నిశిప్రెస్, ౭౪, పెనింగ్టోడ్. బెంగళూరు కంటోన్మెంట్. వెల రు. ౬-౦-౦, తపాలకులరు. ౦-౧౪-౦.

ఫ్రెంచి వేస్తు

(అద్భుతమైన శ్రోత కల్పన)

(పురుషులకు వైన వాడుటకు)

ఇది విచిత్రమైన కేస్తు. దీనిని పురుషులకు మూడవ పువయోగించిన మంచి బలము చేకూరును.

వృద్ధులైనను యేర్పొన భావక్రిని చేకూర్చును. బహుభార్యత్వము కల్గియుండు భాగ్యవంతుల కిది ప్రీయమైనది. దీనిని ఉపయోగించినంతమాత్రమున నరములు బలపడును. అంతేకాక యిది, నపుంసకత్వమునకు, అంగవైకల్యము వగైరాలకు అద్భుతమైన నివారిణి. ఒక్కసారి ఖరీదు రూ. 1-15-0. పొట్టేజి అధికము. ఒకేసారి రెండుసీసాలు కొన్నవారికి పొట్టేజి ఉచితము. పోల్ యేజింట్లు:—

ANGLO INDIAN CHEMICAL WORKS,
(B. M.) JULLUNDUR CITY.

ఆంధ్రవిజ్ఞాన సర్వస్వము

విజ్ఞానమును సంపాదించుటకు తెలుసుకోదగిన ప్రతి విషయమును ఈమహాగ్రంథములో సవిస్తరముగా ప్రతిపాదించబడియున్నది. ఇట్టి గ్రంథము నిదినర కెవ్వరును ప్రచురించినలేదు. ఇందలి విషయములను ప్రశ్నెకించి పేర్కొనుట కొలదిమాటలలో అలవి గారు. ఇది ప్రతి ఆంధ్రునియింటను ఉండి తీరవలసిన గ్రంథము. ఏవిషయమును గురించి సంశయము వచ్చినను దీనిని ఒకమారు విలోకించి సంశయనివృత్తి గావించుకొనవచ్చును. ప్రస్తుతము రెండు సంపుటములు ప్రచురితములైయున్నవి. వీనిలో 'ఆ' మొదలు 'అక్షిప్' వరకును గల సమస్త విషయములనుగురించిన వ్యాసములు గలవు. ఏకవర్ణ, ద్వివర్ణ, త్రివర్ణ చిత్రపటములుగూడ అనేకము జరిపరుపబడియున్నవి. ప్రతి సంపుటము చక్కని స్వదేశీచర్యముతో పూర్తిగా బైండు చేయబడి, బంగారురేఖల అక్షరములతో తీర్చబడియున్నది. ఒక్కొక్క సంపుటములోను 600 పుటలున్నవి. సంపుటము 1-కి వెల 10-0-0

ఆంధ్రగ్రంథమాల,

